Nuotykių biblioteka

Tomas Main Ridas

GRUMTYNĖS MEKSIKOJE

Almanacho redakcinė kolegija

P. A. KAUNAS
J. KUNDROTAS (sudarytojas ir redaktorius)
R. NORKUS
A. SINKEVIČIUS
K. TREČIAKAUSKAS

TOMAS MAIN RIDAS

GRUMTYNĖS MEKSIKOJE

Nuotykių romanai

VARPAS
Kaunas

UDK 820–31
Ri 35

T. M. Ridas
GRUMTYNĖS MEKSIKOJE
Nuotykių romanai

Vertė:
Albinas Degutis
Kazys Puida

ISBN 5-89942-113-4

© Varpas, 1992

GVERILJASŲ VADAS

I

ANT SIERA GORDO KALVOS

– Vandens! Dėl Dievo, vandens... Lašą vandens!

Šie žodžiai pasiekė mane, kai vakare gulėjau ant Siera Gordo kalvos. Išvakarėse – tai buvo 1847 metų balandyje – čia įvyko kautynės tarp amerikiečių ir meksikiečių kariuomenių.

Patyrę pralaimėjimą, Santa Anos pulkai – išskyrus keturis šimtus patekusių į nelaisvę žmonių – leidosi bėgti; pagrindinis korpusas, persekiojamas mūsų pergalingų dalinių, bėgo Chalapos kryptimi, o likusieji būriai nusileido beveik vertikalaus Rio El Plano skardžio pakriauše ir nepastebėti pasislėpė laukinių krūmokšnių, apaugusių kalno papėdę, brūzgynuose.

Tarp bėglių, besislepiančių brūzgynuose, pastebėjau šlubąjį tironą Santa Aną. Jis bėgo, kaip buvo įpratęs, būrio priešaky; jis pralaimėjo dešimtis grumtynių, kiekvienąsyk pirmasis nešdamas kudašių.

Šį sykį visai nesunkiai būčiau sutrukdęs jam pasprukti – nutvėręs kelyje kartu su visa jo svita,– tam reikalui būtų pakakę šiokio tokio pastiprinimo. Jeigu mūsų pulko vadas nebūtų buvęs bailys ir neatsisakęs duoti paspirties, būčiau patyręs malonumą žiaurųjį tironą tą pačią dieną pakarti ant pirmo pasitaikiusio medžio. Bet mano vado bukaprotiškumas atėmė galimybę nusipelnyti šlovę ir atkeršyti už Meksiką.

Pačiose grumtynėse ant kalvos aš, galima sakyti, nedalyvavau. Vykdydami vado įsakymą, visi mes turėjome išdėstyti kalnų bateriją ant vienos iš uolų, pakibusių virš El Plano upės, viršūnės; priešas įsitaisė ant uolos kitoje upės pusėje.

Mus skyrė plati praraja, per kurią ištisą dieną nuo ankstaus ryto siuntėme sviedinius į priešą, nepadarydami jam rimtesnės žalos; meksikiečiai ėmė trauktis, teisybę sakant, pagauti išgąsčio, kai į jų gretas pataikė sviedinys, atsitiktinai iššautas mūsų artileristo Riplėjaus.

Baimintis priešininko užpuolimo mūsų baterija turėjo tiek pat pagrindo, kiek ir bijoti, jog mus nušluos nuo uolos kometos uodega. Mūsų krante nebuvo nė vieno priešo kareivio, ir patekti pas mus jie galėjo nebent perskridę oro balionu arba aplenkę upę, kitaip sakant, padarę apie dvylika mylių kelio.

Esant tokiai padėčiai, mūsų smulkmeniškai uolus pulkininkas toliau saugojo bateriją ir būtų nepalikęs jo nė akimirksniui, net jeigu būtų turėjęs galimybę paimti į nelaisvę visą priešo armiją.

Bet aš, tvirtai įsitikinęs, kad mūsų baterijai joks pavojus negresia,ėmiau keikti likimą, jog esu pasmerktas dykinėti tada, kai laurai atiteks kitiems. Nedomino manęs ir Riplėjus su savo tauškalais. Slampinėjau uolos pakraščiu, po to prisėdau ant vieno iškyšulio.

Virš manęs plaikstėsi palminės jukos viršūnė, ir tanki smailių kaip durtuvai jos lapų kepurė metė šešėlį ant apaugusios žole uolos krašto.

Matyt, nebūčiau nutaręs susigundyti šiuo šešėliu, jeigu anksčiau nebūčiau

kopęs į Andus,– tokia svaiginanti buvo prarajа, žiojėjanti po uola. Bet dabar manęs nebaugino jokios aukštybės ir pakriūtės, galvos svaigimas negrėsė. Ieškodamas prieglobsčio nuo svilinančių tropikų saulės, šią minutę pakilusios virš pačios galvos, spindulių, aš nušliaužiau nuo iškyšulio krašto, apglėbiau jukos kamieną ir, įsirėmęs pentinais į uolėtą briauną, pakibau virš bedugnės jukos šešėlyje. Išsiėmęs cigarą ir jį užsirūkęs, stebėjau įnirtingą mūšį, įsiliepsnojusį kitame krante. Didesniu pavojumi, kurį patyriau, žvelgdamas iš aukštumos į vykstančias prieš mane grumtynes, nebūtų galėjęs pasigirti nei išmintingasis nabobas, stebintis tigrų medžioklę pro antro aukšto langą, nei cirko lankytojas, žiūrintis iš viršutinės ložės į bulių kovą.

Mačiau nuoseklią reguliarių Vordko divizijos būrių ataką ir atskubėjusių Harnėjaus raitininkų pastiprinimą; regėjau Tvingso, žilo, šešiasdešimties metų plepio, vėliau įsigijusio „Teksaso bekaisvio" reputaciją, brigadas; Kernėjaus vadovaujamų dragūnų būrius ant savo puikių, šviesiai pilkų žirgų,– to paties Kernėjaus, kuris garsėjo kaip nepriekaištingas džentelmenas, pirmasis kavalieristas visoje Amerikoje,– šaunaus narsuolio, mano akyse prie San Antonijo de Abadjo netekusio rankos. Vargšas Filipas Kernėjus, vėliau kritęs sukilimo metu, o iš esmės negabios nemokšiško bukapročio Mak Klelno strategijos auka, Klelno, Dievas žino, už ką laikomo genijumi!

Aš regėjau viską – pėstininkų ir raitelių, reguliarias ir savanorių armijas. Mačiau jų judėjimą pirmyn, priartėjimą prie El Telegrafo kalvos. Mačiau, kaip jie padvigubino greitį, nuskambėjus komandai: „Į ataką!"

Aiškiai pasiekdavo mane komandų žodžiai ir kareivių riksmai. Tarsi apsupta raudona juosta, prieš mane šmėkštelėjo kalva, kai sugriaudėjo šūviai. Girdėjau atsakomuosius šūvius, po kurio laiko vis retesnius ir retesnius, kol visas Siera Gordas neapsitraukė mėlyna uždanga.

Kai išsisklaidė dūmai, skaidriame ore dar ilgai plaikstėsi trispalvė meksikiečių vėliava. Staiga ji suvirpėjo, tarsi būtų truktelėta nematomos rankos, ir jos vietoje tuoj pat iškilo dryžuota, žvaigždėmis nusėta vėliava – mūsų pergalės ant Siera Gordo šauklys.

II

ŠLUBOJO TIRONO IŠNYKIMAS

Guvaus žvalumo jausmas apėmė mane, nepaisant viso liūdesio, kuriam buvau pasmerktas kaip kareivis, nedalyvaujantis kautynėse. Bet po akimirkos neliko nei nusiminimo, nei džiaugsmo.

Reginys, atsivėręs prieš akis, užliejo mano dvasią svajonėmis apie garbę: kitame krante pastebėjau stačia uolos pakriauše judančią ilgą ir baltą kažkokių figūrų virtinę. Daugiau kaip mylios atstumu figūros atrodė nedidesnės už skruzdėles ar termitus. Tuoj pat supratau, kad tai meksikiečių kareiviai pėstininkai su pigiais popieriniais mundurais.

Nereikėjo ilgai sukti galvos, kad iš karto suvoktum, jog šios figūros spruko iš kautynių lauko, pasiryžusios pulti net į bedugnę, kad tiktai pasislėptų nuo pergalingo priešo.

Matydamas, kad vora slenka ne tiesiai šlaitu, o vingiuoja, supratau, jog ten esama tako.

Beveik prie pat upės, ten, kur baigėsi slenkanti vora, įžiūrėjau grupę figūrų tamsiais mundurais, ant kurių aiškiai blizgėjo paauksuotos sagos, antpečiai, galionai ir kardų plienas.

Negalėjo būti abejonės, kad šios figūros – karininkai, nors ir labai neįprastai jie atrodė atsitraukiančioje voroje.

Išsitraukęs iš futliaro žiūronus, ėmiausi apžiūrinėti besirangančios tarsi gigantiškas vikšras voros galvą, kuri leidosi uolos skardžiu.

Per žiūronus galėjau įžvelgti net atskirus veidus sudominusioje mane grupėje. Vienam iš jų kiti reiškė ypatingą dėmesį ir pagarbą. Nesunkiai pažinau meksikiečių Cezarį. Netvirti žingsniai nusileidžiant, svyruojantis kūnas lipant nuo pakopos ant pakopos,– šiuos eisenos ypatumus galėjo turėti tiktai šlubasis tironas su kamštine koja.

Pažvelgęs žemyn, pamačiau ant prarajos dugno pabalnotą mulą, matyt, paruoštą Santa Anai. Gerai regėjau, kaip jis priėjo prie mulo, atskubėjusių pavaldinių padedamas, įšoko į balną ir nurūko, o paskui jį netvarkingai ir panikos apimta bėgo visa minia, kol pasiekusi krūmus ėmė sklaidytis kas sau, paklususi savisaugos instinktui.

Greitu žvilgsniu apmetęs slėnį, pastebėjau, kad jį supo aukšti skardžiai.

Bet iš tos pusės, kur buvo išsidėsčiusi mūsų baterija, juoduojantis horizonte aukštas miškas rodė, kad už mūsų pozicijų turėjo būti dauba, nusileidžianti prie Orisabos. Paaiškėjo, kad Santa Anos pulkai turėjo sprukti per šią daubą, antraip jie kitoje upės pusėje patektų į priešo rankas.

Visa tai suvokęs, nubėgau su raportu į mūsų bateriją. Bent kiek talentingesnis vadas būtų išsyk supratęs, kad mano planas jam žada didvyrio ir generolo garbę.

– Nėra nieko lengviau, pulkininke,– mes neabejotinai sučiupsime juos ties pačiu miško pakraščiu!

– Niekai, kapitone. Mes negalime palikti baterijos, mums duotas įsakymas ją saugoti.

– Leiskite man paimti savo žmones.

– Negaliu. Nė vienas žmogus negali atsitraukti nuo pabūklų.

– Nors penkiasdešimt žmonių.

– Neįmanoma.

– Leiskite man pasiimti dvidešimt žmonių! Aš garantuoju, kad trumpiau kaip po valandos jums pristatysiu Santa Aną!

– Ką jūs kalbate? Mes ir taip turime būti patenkinti, jeigu jis nepasuks į mūsų pusę! Juk jis turi daugybę žmonių, tikriausiai virš tūkstančio, o mes viso labo – tris šimtus.

– Tai atsisakot man duoti ir dvidešimt žmonių?

– Negaliu jums duoti nė vieno! Mūsų net per mažai.

– Tada aš eisiu vienas!

Mane iš proto varė mintis pagalvojus, kad garbė, rodos, pati siūlyte siūlėsi, o šis be saiko atsargus ir kvailas tarnautojas išplėšia ją iš rankų.

Aš praradau protą ir buvau pasiryžęs kvailystei – pulti vienas bėgantį priešą, šokti nuo skardžio žemyn galva.

Nevilties apimtas, palikau bateriją ir nukiūtinau pakriaušės kraštu iki paties daubos galo, iš kur vėrėsi upės slėnis. Šliaužte nusigavęs iki medžių kamienų, aš išvydau prieš save – beveik per šūvio atstumą – Santa Aną, jojantį ant mulo. Už jo apie tūkstančio žmonių minią, bet tokią dezorganizuotą ir demoralizuotą,

kad jau nebebūtų galėjusi ištverti nė vienos salvės! Neliko nė šešėlio abejonės, kad mano planas realus, kad su kokia dešimtim ar dviem energingų žmonių visas šias padugnes lengvai galima paimti į nelaisvę.

Užuot susilaukęs triumfo, ant Siera Gordo apmaudžiai nusipelniau arešto – įsikarščiavęs apšaukiau pulkininką bailiu... Paleido iš arešto tiktai kitų kautynių išvakarėse, kai pripažino, jog mano kardas bus naudingesnis kautynėse, o ne daboklėje.

Tokios mintys ir apmąstymai jaudino mane, kai aš kitą dieną gulėjau keltinėje palapinėje ant Siera Gordo kalvos ir girdėjau maldaujantį klyksmą:

– Vandens! Dėl Dievo, vandens... Lašą vandens!

Bet ne vien šis šūksnis trikdė tropikų nakties tylą. Iš visų mūšio lauko kraštų, artimų ir tolimesnių, girdėjosi tokios pat dejonės ir maldavimai, nesuprantamas mirštančiųjų murmesys, sužeistų ir suluošintų klyksmai ir skundai. Šimtai balsų uoliai meldė pagalbos...

Grįžęs į savo postą, blyškioje sutemų šviesoje apžiūrėjau visus sužeistuosius, kuriuos tik galėjau netoli surasti. Visų man, suprantama, nepasisekė išgelbėti,– po kautynių riogsojo ištisas kalnas lavonų.

Padedamas savo būrio, padariau viską, kas buvo įmanoma, kad palengvinčiau nelaimingųjų dalią. Mes nedaug tegalėjome nuveikti, bet triūsėme nuoširdžiai trokšdami suteikti pagalbą. Priešiškumo niekas iš mūsų nejuto, išnyko mintis, kad jie mūsų priešai. Priešais buvome rytą, mūšio metu; dabar jie tiktai kankiniai, reikalaujantys ir prašantys mūsų gailesčio.

Paprasčiausio humanizmo skatinamas, perrišinėjau kaip sugebėdamas žaizdas, nors daugumai iš jų pagalba buvo bemaž beprasmiška, kadangi žaizdos buvo mirtinos. Į palapinę, kurioje turėjau nakvoti, įžengiau tiktai tada, kai jau beveik virtau iš nuovargio, kai nebeturėjau jėgų ką nors daryti.

Gana ilgokai numigęs, ūmai pabudau,– buvo jau gerokai po pusiaunakčio,– o po to negalėjau vėl užmigti. Ilgai gulėjau, perkratinėdamas mintyse tai, apie ką pasakojau anksčiau, kai mane antrąkart pasiekė atkaklus prašymas lašo vandens. Prie visokių nelaimingųjų dejavimų ir šauksmų nakties tyloje prisidėjo ir žvėrių staugimas, ypač išsiskyrė laukinio Meksikos vilko balsas. Tarp šio pasibaisėtino įvairiabalsio koncerto ypač skaudžiai ir niūriai aidėjo žmonių balsai.

– Dėl Dievo, vandens... Lašą vandens! – nuskambėjo trečią sykį duslus maldavimas.

Vadinasi, žmogus prašė ne kančios verčiamas, ne klejodamas, o iš tikrųjų kamuojamas troškulio. Tai mane nustebino, nes aš pastačiau vandens prie kiekvieno sužeistojo, gulinčio netoli mano palapinės.

Nejaugi ką nors praleidau? Arba koks nors nelaimingasis jau išgėrė savo dalį ir jo nenustojo kankinęs troškulys? Šiaip ar taip, balso tonas liudijo apie dideles troškulio kančias.

Aš palaukiau, ar dar nepasikartos šauksmas, ir išgirdau jį ketvirtąsyk.

Kadangi šį kartą, laukdamas dejonės, klausiausi ypač atidžiai, tai galėjau kur kas geriau suvokti garsus. Išskyriau provincialios tarties atspalvį, būdingą valstietišką šnektą su kai kurių balsių praleidimu, todėl atpažinau savotišką vienos genties, kilusios nuo Verakruso,– „charočių“ tarmę.

Nelaimingasis, matyt, gulėjo nelabai toli nuo mano palapinės – gal už šimto žingsnių, daugiausia – už dviejų šimtų. Neturėjau jėgų ilgiau klausytis šio

Pašokau iš žygio lovos, kurioje gulėjau palapinėje, prietemoj sugraibiau puodelį ir, pačiupęs butelį degtinės, nuskubėjau ten, iš kur girdėjosi kankinio balsas.

III

PABAISOS GRASINIMAS

Mano palapinė stovėjo vidury plačios laukymės. Už kelių žingsnių nuo jos angos prasidėjo spygliuota akacijų, kaktusų, agavos, jukos ir balzamo, augančių pakaitomis ir susipynusių tarpusavy lijanomis, apkėstų smilakso, sarsaparilijos, jalapos ir vijoklinės bromelijos šakomis, giraitė. Be takelių, kuriuos išmynė plėšrusis žvėris – klastingasis kojotas ir jo auka – baikščioji meksikietiška mazamė – giraitėje nebuvo kitų praėjimų.

Aš pasukau vienu iš šių takelių.

Bet jis pasirodė toks vingiuotas, kad greitai išklydau iš kelio. Vietovė buvo tokia laukinė, kad, nepaisant ryškios mėnulio šviesos giedrame skliaute, aš greitai praradau nuovoką, kur nuklydau, kurioje pusėje liko palapinė ir kur galėjo būti nelaimingasis, kurį norėjau rasti.

Aplinkui nemačiau jokio daikto, kuris galėtų man padėti susiorientuoti. Beliko bandyti sulaukti kokių nors garsų, kurie padėtų susivokti. Aš sustojau.

Keletą sekundžių gilios tylos nedrumstė nė sužeistųjų dejonės – galbūt daugelis iš jų jau nurimo amžinai,– nesigirdėjo ir siaubingo vilkų staugsmo; tikriausiai grobuonys daugiau nebeieškojo laimikio ir atsidėjo puotai tarp kritusių mūšio lauke.

Slogų įspūdį kėlė ši kapų tyla. Palyginti su ja ankstesni kupini kančių garsai nebeatrodė tokie baugūs. Net troškau, kad jie pasikartotų.

Neilgai, beje, truko kraupi tyla. Vėl pasiekė balsas, girdėtas anksčiau, tiktai dabar skundas skambėjo kitais žodžiais:

– Aš mirštu, Doloresa. Lola, mano Lola! Niekada daugiau neberegėsiu tavęs šiame pasaulyje!

– Niekada daugiau gyvenime! – bemat pasigirdo kitas šūksnis.

Šis pakartojimas negalėjo būti nei aidas, nei priklausyti žmogui, ištarusiam frazę pirmą kartą: skirtinga žodžių tvarka, nepanašus tonas, kuriuo jie buvo ištarti.

– Taip, niekada! – prašneko vėl antrasis balsas tuo pačiu tonu ir ta pačia tarme.– Niekada gyvenime tau daugiau nematyti Lolos, Kalrosai Vergara! Tu man neleidai tapti jos vyru, tu ją sukurstei prieš mane...

– Tu? Tai čia tu, Rajasai?! Kas tave atvedė čionai? Tu atėjai kankinti mirštančiojo?

– Aš atėjau tiktai dėl to, kad įsitikinčiau, jog tu miršti, tiktai todėl. Visentė Vilagosas – jis liko gyvas šiame baisiame mūšyje – pasakė man, kad tu paragavai švino. Aš susieškojau tave, jog įsitikinčiau, ar iš tikrųjų tu sužeistas beviltiškai, kaip jis mane įtikinėjo.

– Šventoji Dievo motina, tu atėjai tik dėl to?! O, Ramonai Rajasai!

– Klysti, aš turiu ir kitą tikslą, antraip nebūčiau rizikavęs patekti į šitų prakeiktų amerikiečių rankas, kuriems gali ateiti į galvą pavaišinti ir mane pragariška kulka.

– Koks dar kitas tikslas? Ko tau reikia iš manęs? Aš sunkiai sužeistas, aš tikriausiai mirsiu.

– Aš tau jau sakiau, kad mano pirmasis tikslas – įsitikinti, ar tu miršti. Jeigu tai bus tiesa, mano antrasis tikslas – sužinoti iš tavęs, kol dar esi gyvas, ką padarei su Lola?

– Niekada! Mirsiu ar liksiu gyvas – šito tu iš manęs niekada nesužinosi! Eik! Eik! Dėl Dievo... nekankink nelaimingojo jo paskutinę minutę.

– Būk protingas, Kalrosai Vergara! Mes kartu augome, kartu mokėmės vienoj ir toj pačioj mokykloj, mus sekė... atsimink! Tavo daina sudainuota; daugiau nesaugosi Lolos. Kodėl kliudai man? Aš ją myliu kaip savo gyvybę! Ir aš visai ne toks kvailas žmogus, kaip apie mane galvoja. Mane kaltina už susidorojimą ant didžiojo kelio, bet dėl to kalta mūsų niekšiška vyriausybė! Nesispirk, nedaryk kvailysčių prieš mirtį – neleisk Lolai netekti gynėjo. Pasakyk man tiktai, kur ją paslėpei, ir...

– Ne! Ne! Palik mane, Rajasai! Palik mane! Jeigu aš turiu mirti,– leisk man numirti ramiai!..

– Nepasakysi?

– Ne!.. Ne!..

– Neškinkis, po velnių, ir neškis su savimi šitą paslaptį! Aš sužinosiu pats, be tavo sutikimo! Jeigu tiktai Lola Meksikoje, kur ji bebūtų, aš ją susirasiu. Nepaspruks nuo plėšiko Rajaso!

Mane pasiekė lenkiamų krūmų traškesys. Matyt, pareiškęs ultimatumą, jis tuojau pat nuėjo.

Jau norėjau žengti ton pusėn ir padėti sužeistajam, kai ūmai išgirdau vėl tą patį balsą:

– Velniai rautų! – sušuko tas, kurį sužeistasis vadino Ramonu Rajasu.– Aš vos nenuėjau nesužinojęs, ar iš tiesų tu mirtinai sužeistas! Juk dėl to ir atėjau, kad patikrinčiau, ar tiesą man sakė sukčius Vilagosas. Pažiūrėsim, kur tu sužeistas.

Praslinko dar keletas tylos minučių, kol Rajasas, matyt, apžiūrinėjo vargšo žaizdą.

– Viešpatie, bet juk tavo žaizda visai nemirtina,– pasigirdo vėl tas pats balsas, kuriame dabar skambėjo ir nuostaba, ir tuo pat metu nusivylimas.– Tu puikiausiai gali pasveikti, jeigu...

– Tiesa? Galiu pasveikti? – džiaugsmingai perklausė nelaimingasis, godžiai kabindamasis į viltį, užmiršęs, kad šią viltį jam suteikė priešas.

– Aš tuo įsitikinęs! Kulka praėjo virš šlaunies, peršauta minkšta kūno dalis. Didžioji arterija nepaliesta, nėra ko abejoti, kitaip tu būtum seniai išsekęs nuo kraujo. Nepaliestas ir kaulas, kitaip tu negalėtum taip kilnoti kojos. Velniai rautų, tu visiškai gali pasveikti, jeigu tiktai...

Kalbantysis nutilo, tarytum nedrįsdamas aiškinti galimo pasveikimo sąlygų. Bet spręsdamas iš to, kaip išraiškingai jis pabrėžė paskutinius du žodžius, aš nenorom įtariau, kad jis ne be kėslo padarė pauzę...

– Jeigu... kas, kapitone Rajasai? – paklausė sužeistasis.

Klausimo tonas liudijo kovą vargšo sieloje tarp vilties ir baimės.

– Jeigu... – nutęsdamas ir vėl išraiškingai pabrėždamas tarė balsas,– jeigu tu man pasakysi, kur Doloresa.

Sužeistasis skausmingai suabejojo, po to prabilo drebančiu balsu:

– Ką bendra turi Doloresa su mano pasveikimu? Jeigu aš mirsiu, nusilenkiu likimui. Jeigu lemtis panorės, kad išgyvenčiau šitą nelaimingą dieną...

– Ne! – nutraukė jį Rajasas garsiai ir ryžtingai.– Tai absoliučiai priklauso

nuo tavęs! Jeigu neatskleisi man paslapties, kurią taip atkakliai saugai, mirsi šiandien... tuoj pat... šią minutę! Neišsigelbėsi! Sakyk, kur Doloresa?

– Niekada tu šito nesužinosi! Tegul mirsiu, bet į tokio niekšo rankas jos neatiduosiu! Leisti sau taip grasinti... Dieve mano!

– Tai mirk! Keliauk pas savo Dievą, kurio šaukiesi! Mirk, Kalrosai Vergara!

Vykstant šiam pokalbiui, lėtai slinkau kalbančiųjų link, kojom apčiuopdamas vingiuotą takelį, ir tą akimirką, kai pasigirdo piktas šūksnis, jau išvydau abudu.

Mane nuo jų skyrė nedidelė aikštelė, kurios kitoje pusėje pamačiau vieną išsitiesusį žolėje, o antrąjį pasilenkusį prie jo. Tą akimirką, kai aš žengiau į proskyną, išvydau, kad jis užsimojo dešine ranka, kurioje sublizgėjo ašmenys.

Dar neatsitokėjęs nuo pasipiktinimo, pirmą akimirksnį norėjau išsitraukti iš makštų špagą ir pulti per proskyną, bet tuoj pat, suvokęs skiriantį atstumą, supratau, kad nespėsiu.

Žaibo greitumu pakeičiau sprendimą ir, metęs špagą, griebiau iš už juostos revolverį.

Per akimirksnį atlaužiau gaiduką, nusitaikiau, iššoviau. Blykstelėjo ugnis, ir dūmų debesis man uždengė kitą aikštelės kraštą. Išgirdau įniršio ir skausmo kupiną riksmą, vėliau sučežėjo laužomi krūmokšniai. Matyt, kažkas bėgo tiesiai per brūzgynus, nesirinkdamas kelio, stengdamasis iš visų jėgų kaip galima greičiau pasislėpti.

Buvo aišku – spruko salteodoras (plėšikas), grasinęs mirtimi nelaimingajam, patekusiam į jo valdžią, šitam Karlui, arba Kalrosui, kaip jo vardą tardavo kraštiečiai.

Bet ar spėjo žmogžudys įvykdyti savo grasinimą? Aš sugriebiau revolverį tą sekundę, kai jis užsimojo kardu, bet dūmai po šūvio sutrukdė man pamatyti, ar spėjo jis smogti. Galima buvo manyti, kad spėjo.

Apmirusia širdimi nubėgau per laukymę kupinas baimės dėl to, ką teks pamatyti. Taip, mano širdis apmirė iš nerimo. Pats nežinodamas kodėl, jaučiau, kad pajutau gilią simpatiją Kalrosui Vergarai.

Matyt, man iš pat pradžių stiprų įspūdį padarė graudi, skausminga jo dejonė: „Mirštu! Niekada daugiau neberegėsiu tavęs šiame pasaulyje, Lola mano, Lola!“ O tai, ką išgirdau ir pamačiau vėliau – jo bejėgišką priešinimąsi klastingam piktadariui ir didelį dvasinį kilnumą, ryžtą veikiau mirti, bet neišduoti paslapties, galvojantį tiktai apie savo mylimosios saugumą – sustiprino mano simpatiją.

Neturėjau kada galvoti apie piktadarį, kad sutrukdyčiau jam pabėgti. Visą mano dėmesį užvaldė tas, kuris galbūt buvo jo auka. Aš bėgau kiek įkabindamas, skubėdamas įsitikinti, ar pavyko sukliudyti piktadariui įgyvendinti kruviną kėslą.

Po kelių sekundžių atsidūriau prie gulinčio žolėje charočo ir pasilenkiau, vis dar laikydamas revolverį rankoje ir tebespausdamas gaiduką, kaip tą sekundę, kai savo šūviu priverčiau bėgti jo priešą.

– Ar jūs gyvas? – paklausiau, stengdamasis kalbėti meksikietiškai ispaniška tartimi, suprantama charočui.– Jis nesuspėjo jūsų...

– Kirsk, niekše! Į pačią širdį smeik, jeigu nori! – nutraukė mane nelaimingasis, matyt, kliedėdamas, nesuvokdamas, kad prieš jį ne priešas.– O, Doloresa... Geriau mirtis – mano ir tavo! Taip, geriau ir tau patekti į kapą negu į Ramono Rajaso glėbį! Šventoji Dievo motina! Aš mirštu... mirštu!.. Dievo motina, paslėpk ir apgink mano Lolą! Lolita mano... bran...gi ses...

Su kiekvienu jo žodžiu balsas vis labiau silpnėjo, kuždesys darėsi vis nesuprantamesnis, paskutinius žodžius suvokiau tik su dideliu vargu, nors priglaudžiau ausį prie pačių jo lūpų.

Bet štai nutilo ir šnabždesys.

Atitraukiau ausį nuo jo lūpų ir, pakėlęs galvą, pažvelgiau į veidą.

Lūpos nebejudėjo. Akys liko atmerktos, bet jų negyvas blizgėjimas mėnulio šviesoje nekėlė abejonės, kad jos jau negalėjo matyti. Kalrosas Vergara mirė.

IV

ANGELIŠKAS BALSAS

Ilgai negalėjau atplėšti akių nuo mirusiojo. Su gilia užuojauta žiūrėjau į jauną puikų, nors ir išblyškusį, vyrišką veidą, apšviestą ryškių mėnulio spindulių. Taisyklingai tamsaus veido bruožai, švelnūs, lygūs, dar neapžėlę skruostai; virš viršutinės lūpos juosvi pūkeliai; didelės akys, kilni kakta, apkėsta juodų blizgančių plaukų garbanų. Vešlūs plaukai bangomis krito ant plačių ir apvalių pečių. Nepriekaištingai sudėta figūra vilkėjo originaliu kostiumu, visai nepanašiu į kareivišką uniformą. Tai buvo nacionalinis valstiečio charočo kostiumas.

Dar anksčiau iš šnekos jau numaniau jį priklausant šitai genčiai. Dabar jo kostiumas tiktai patvirtino mano spėjimą. Jaunuolis buvo apsirengęs puikiai išsiuvinėtais drobiniais marškiniais, glaudžiai aptempusiais gražią krūtinę; taliją juosė diržas iš kiniško šilko, jis prilaikė kelnes iš velveto su žvangančių sagų papuošalais, pagaliau auliniai batai su pentinais, turbūt sidabriniais.

Negalėjo būti abejonės, kad šį gražų kostiumą vilkėjo meksikietis valstietis. Kai kurios smulkmenos liudijo, kad savininkas kilęs iš pakrančių rajonų: plačiabrylė skrybėlė, skarelė, gulinti greta žolėje ir paprastai vartojama pridengti pakaušiui. Žodžiu, nė akimirkai neabejojau, kad jaunuolis buvo charočas.

Visa tai išvydau per keletą sekundžių, kai stovėjau pasilenkęs virš gulinčios figūros. Bet nebuvo kada ilgai dairytis – privalėjau apžiūrėti žaizdą, kurią, matyt, suspėjo padaryti niekšas ir nuo kurios, kaip galvojau, charočas mirė.

Bet, mano didžiausiai nuostabai, šviežios žaizdos neradau visame kūne. Aptikau tiktai tamsią sukrešėjusio kraujo dėmę suplėšytų kelnių skylėj ant kairės kojos; tačiau buvo aišku, kad tai ankstesnė žaizda, gauta kautynėse.

Kur galėjo jį sužeisti salteodoro durklas? Kuo aiškiausiai mačiau šviežio kraujo dėmes – ir net keletą: dėmės tamsavo ant baltų drobinių marškinių, du trys lašai juodavo ir ant blyškių skruostų.

Iš kur šitas kraujas, jeigu nerandu žaizdos?

Nieko negalėjau suprasti. Kiek beapžiūrinėjau charočo galvą ir kūną, niekur neaptikau ne tik kad lemtingos žaizdos, bet net šviežio įdrėskimo, iš kurio galėtų sunktis kraujas.

Beliko spėlioti, kad niekšas nepataikė ir buvo tiktai netiesioginė savo aukos mirties priežastis: tikriausiai sukrėtimas, sukeltas piktadario žodžių ir grasinimų, ir virto lemtinga baigtimi, pabloginusia vargšo būklę nuo įgytos kautynėse žaizdos.

Vos tik ėmiau narplioti šią mįslę, kai į akis man krito blizgantis žolėje daiktas. Pakėlęs jį įsitikinau, kad tai plačiai meksikiečių vartojamas ginklas – durklas, panašus ir į kardą, ir į medžioklinį peilį. Tokius durklus nešioja prie juostos visi meksikiečiai medžiotojai ir raiteliai.

Kam priklausė šis durklas? Sužeistajam ar niekšui, paskubom jį numetusiam?

Apžiūrėjau iš arčiau. Poliruotas geležtės paviršius blizgėjo kaip veidrodis – nesimatė nė dėmelės. Bet ant raginės rankenos pirštais apčiuopiau kažką drėgną. Ar ne nuo rasotos žolės?

Bet ne – mėnulio šviesoje pastebėjau tamsų pėdsaką,– tai negalėjo būti rasa. Įsižiūrėjęs atidžiau, pastebėjau, kad ir rankena, ir mano pirštai, suspaudę ją, švietė ryškia rubino spalva. Taigi čia kraujas... neabejotinai. Ir visiškai be to, šviežias!

Tačiau Kalrosas šviežios žaizdos neturėjo; kieno tai galėjo būti kraujas? Vadinasi, tai Ramono Rajaso kraujas? Vadinasi, mano kulka vis tik pataikė?

Mano apmąstymus netikėtai nutraukė naujas garsas. Jis niekuo nepanašėjo į balsą, tik ką tarusį grasinimus,– sakytum, kaip muzika į grubų triukšmą.

– Kalrosai, brangusis Kalrosai! – šaukė balsas.– Kur tu? Juk tai tavo balsą aš girdėjau? Atsiliepk, Kalrosai, dėl Dievo! Ką reiškia šūvis? Į ką?.. Ne į jį, ne, ne! Po to dar girdėjau jo balsą... Kalrosai, atsiliepk, jeigu tu arti! Tai aš, aš, tavo Lola!

Žavingas, angeliškas balsas... Ar jis sklido iš krūmokšnių, ar iš paties dangaus? Net tikro angelo balsas iš dangaus negalėjo būti švelnesnis... Mane apėmė baisus susijaudinimas.

Keletą sekundžių negalėjau nuspręsti, kaip dera pasielgti! Atsiliepti į šį aistringą kvietimą? Parodyti, kur jai ieškoti Kalroso? Bet ji pamatys vien nealsuojantį kūną!

Koks siaubingas reginys jo mylimai Doloresai... mylimai ir ar galėjo kilti abejonių? – mylinčiai Doloresai! Aš žiūrėjau į gražuolį charočą,– puikus ir dabar, po mirties,– ir visa širdimi supratau gilią meilę, skambančią moters balse: „Brangusis Kalrosai..."

Vėl mane pasiekė aistringas ir ilgesingas šauksmas:

– Kalrosai! O Kalrosai! Kodėl tu neatsiliepi?! Tai aš, tavo Lola!

– Lola! – surikau aš ūmai, paklusęs nesulaikomam dvasios polėkiui.– Eikite čionai! Čionai! Kalrosas čia!

Karštas šūksnis, kuriame išgirdau padėką Dievo motinai, nuskambėjo vietoj atsakymo. Ir tuoj pat įkandin šauksmo iš už krūmų, apsupusių proskyną, pasirodė merginos, nuostabios kaip žmogaus pramotė, figūra.

V

APMAUDUS NESUSIPRATIMAS

Taip, taip, neperdedu,– žavinga kaip žmogaus pramotė pasirodė iš brūzgynų moteris ir sustojo prieš mane, visa aplieta mėnulio šviesos. Didelis meksikietiškas mėnulis, besigėrintis nuostabios moters paveikslu, vargu ar kada siuntė savo spindulius puikesniam grožiui.

Tai buvo savotiškas grožis, kokį pagimdo tik Verakruso pakrantės sritis.

Iki šiolei aš dar regiu prieš save Lolą tokią, kokia ji pasirodė man tą akimirką.

Švelnioje mėnulio šviesoje prieš mane jauna, bet ne jaunutė mergina, visiškai subrendusi, to amžiaus, kai merginos figūra ima moteriškėti. Vidutinio ūgio ir ne visiškai liekna ir lanksti, ji turėjo nuostabiai apvalias, vietomis, ko gero, net putnias formas.

Neneigdamas, kad šio tipo moterys skleidžia labiau geidulingą negu intelektualinį grožį, bet nebūdamas silfidžių[1] garbintoju, aš laikau moters grožio idealu apvalias formas.

Spindėdama visu savo žavesiu žalių krūmų fone pasirodė Lola.

Galvos, skruostų, kaklo, pečių, krūtinės, talijos, kojų linijos – visos jos atitiko mano įsivaizduojamą idealų grožį. Aš negalėjau atplėšti akių nuo kerinčios visų jos judesių gracijos, kiekvieno nuostabaus banguoto kūno virpesio.

Jokie drabužiai negalėtų paslėpti tokio gundančio grožio, net mados nepadorios išmonės, kurios tik išryškina norimus užmaskuoti trūkumus. Bet jos drabužiai ir nebandė nieko slėpti. Ją puošė permatomas sijonas iš plono muslino ir balti marškiniai be rankovių, laisvai, nevaržomai apėmę lankstų kūną ir nevaržantys nė vieno judesio.

Jos galvą gobė melsvai pilkas šalikas, ilgais galais lengvai pridengdamas krūtis, o užpakaly palikdamas laisvas dvi storas kasas, perrištas raudonais kaspinais.

Vos metus žvilgsnį, man pasirodė, kad ji basa – pro permatomą sijono audinį švietė antikinės nuogos kojos. Tačiau vėliau įsižiūrėjau, kad ji buvo be kojinių, bet su šlepetėmis; aukštoje žolėje ne iš karto galėjau pastebėti atlasinius batelius.

Tarp spygliuotų krūmynų puošnios šlepetės be kojinių buvo, taip sakant, nelabai tinkamos; bet aš žinojau, kad taip įprasta šiose vietose.

Beje, tada mažai galvojau apie patogumą ir papročius, apskritai apie merginos apavą. Temačiau tik nepaprastai gražų jos veidą.

Aprašyti jo bruožus, žinau, nepavyks, tik tiek pasakysiu – pritrenkiančio grožio.

Visa, ką galima apie jos veidą pasakyti, tai kad jis buvo rusvas, pagyvintas ryškaus skruostų raudonio; kad lūpos priminė du rožių vainiklapius, susiliečiančius išgaubtomis pusėmis ir atsiveriant apnuoginančius dvi eiles perlų; kad juodi kaip smala antakiai ir blakstienos priminė mėnulio pjautuvą; kad tamsios kaip naktis akys abipus dailios ereliškos nosies švietė kaip žaibai. Bet šis sausas atskirų bruožų išvardijimas tėra bejėgiškas bandymas perteikti kerintį merginos grožį.

Kiekvienas bruoželis ir viso veido išraiška, paslaptingas jo dvasingumas – štai kas sudarė tą žavesį, kuris užvaldė mane ir kurio aprašyti taip ir nesugebėjau. Įspūdis buvo toks stiprus, kad iš mano atminties iki šio laiko neišdilo nei vienas bruožas, nei vienas judesys, nei vienas šmėkštelėjęs jos veide šešėlis.

Aš stovėjau sukrėstas stebuklingo reginio, nebylus, nerasdamas nė vieno žodžio.

Kurį laiką tylėjo ir jinai, bet jos elgesį lėmė visiškai kitos priežastys.

Į mane ji atsigręžė probėkšmiais ir tuoj pat nukreipė akis į gulinčią prie mano kojų figūrą, prikausčiusią jos žvilgsnį.

Akimirksnį ji žiūrėjo į kūną su paprastu smalsumu, bet staiga pažino savo Kalrosą... Krauju apšlakstytu veidu jis buvo nebylus, nejudantis, galbūt... negyvas.

---

[1] Silfidės – (pranc. sylphe, sylphide) keltų ir germanų mitologijoje, taip pat daugelio Europos tautų viduramžių folklore – oro dvasios, lengvos, judrios vyriškos ir

– Numirė... Švenčiausioji mergele, numirė! – su siaubu ir neviltim rikteléjo ji.

Jos veidas persikreipė iš siaubo ir sielvarto, bet po akimirkos įgavo aistringo pasipiktinimo, žiauraus įniršio išraišką.

Matyt, jos pasipiktinimas ir įniršis lietė mane. Aš negalėjau suprasti, už ką ir kodėl. Nepagalvojau, kad padėtis, kurioje ji aptiko mane, turėjo taip baisiai sukompromituoti mane, ir toliau stovėjau prie charočo kūno, apšlakstyto krauju.

Iš tiesų ji girdėjo šūvį, mano rankoje matė pistoletą, kurio žiotys dar palengva dūmijo... Kalrosas buvo turbūt negyvas... Kas kitas galėjo jį nužudyti, jei ne aš?

Prie mano ausies nuskardėjo šauksmas „žmogžudys!“ ir dar keletas panašių klaikių žodžių – ir tą pat akimirką mergina puolė mane. Ginklo ji neturėjo, bet iš jos išvaizdos galėjai spręsti, kad ji ketina man smogti. Žvilgtelėjęs į ją, pamačiau suspaustus kumščius ir nesunkiai suvokiau, kad ji taip ir padarys... Nejučiomis atsitraukiau keletą žingsnių.

Ji atsistojo priešais, įsmeigusi akis į mano veidą. Pro pusiau pravertas lūpas blizgėjo perlų baltumo, bet tuo pat metu ir grėsmingai, mėšlungiškai sukąsti dantys.

Jos akys liepsnojo ugnimi, svaidė ištisus pluoštus kibirkščių!

– Aš nekaltas! – sušukau.– Tai ne aš padariau, ne aš jį...

– Žmogžudys! Pabaisa! Kaip drįsti, piktas, klastingas prieše, neigti tai, ką padarei beveik... O Dievo motina, beveik mano akyse! Štai, štai... ginklas dar neatvėso tavo rankose... Štai švieži kraujo pėdsakai... jo kraujo!..

– Tai ne jo kraujas! – riktelėjau aš, skubiai pertraukdamas ją.

Bet ji neklausė manęs. Greitai nuo manęs nusisukusi, puolė prie tysančio žolėje kūno su laukiniais, muožmiais riksmais, užgožiančiais mano balsą:

– Mirė!.. Kalrosai, brangusis mano Kalrosai! Nejaugi tu mirei?! Pasakyk man nors žodį, nors sukuždėk žodelį, kad tu gyvas?! O, vargas man, nebeatsako! Nekvėpuoja! Nejaugi tai tiesa?.. Kur žaizda, pražudžiusi tavo gyvybę, pražudžiusi mano vienintelį draugą?..

Ir nenutildama ji šaukė siaubo ir nelaimės žodžius, apžiūrėdama nejudantį charošo kūną.

VI

IŠTIKIMA MEILĖ

Mano padėtis buvo labai kebli. Viskas stojo prieš mane. Reikėjo pasiaiškinti.

Priėjęs arčiau prie palinkusios kaip ir anksčiau ties kūnu merginos ir sulaukęs momento, kai jinai nutilo, prabilau, stengdamasis ją įtikinti savo nekaltumu:

– Tai ne jo kraujas,– tariau,– tai kraujas to... kito. Jūsų draugas nebuvo sužeistas – bent dabar,– ir, šiaip ar taip, ne aš jį nužudžiau. Jeigu jis mirs, tai štai nuo ko.

Ir aš parodžiau jai tamsią žaizdą ant jo šlaunies, pridūręs:

– Jis gavo šitą žaizdą mūšio lauke.

– Bet juk kraujas ant krūtinės ir ant veido! Štai, štai – juk tai šviežias kraujas!

– Kartoju, tai ne jo kraujas. Aš sakau teisybę.

Rimtas ir nuoširdus mano tonas, matyt, jai padarė įspūdį.

– Kieno gi? Kieno gi tas kraujas? – sušuko ji.

– To žmogaus, kuris būtų tapęs Kalroso žudiku, jeigu mano pistoletas nebūtų jam sutrukdęs. Bijau, jog vis dėlto jam pavyko, nors ir ne taip, kaip jis galvojo. Jis ketino nudurti sužeistąjį.

Ištiesiau jai mano surastą peilį ir parodžiau jį šviesoje.

– Ant ašmenų kraujas, kaip matote,– bet tai kraujas to, kurio ranka būtų kirtusi Kalrosui mirtiną smūgį, jeigu mano kulka nebūtų privertusi jos nusileisti. Ar jums pažįstamas šitas peilis?

– O, senjore, kaip aš galiu neabejodama pasakyti? Visi peiliai panašūs vienas į kitą.

– Ar girdėjote Ramono Rajaso vardą?

Atsakymo vietoj nuskardėjo šūktelėjimas, beveik riksmas:

– Jūs jį pažįstate?! Ramonas Rajasas... O, tai mirtinas priešas! Jis prisiekė užmušti Kalrosą! Vadinasi, jis įvykdė savo priesaiką!

Mergina vėl palinko prie charočo kūno, atsiklaupė ir beprotiškai prispaudė lūpas prie jo krauju aptaškyto skruosto, švelniai ir meiliai apkabindama rankomis jo kūną.

Jeigu charošas būtų buvęs gyvas ir turėtų sąmonę, aš būčiau galėjęs pajusti pavydo tam, kurį ji taip švelniai apglėbė. Bet tai buvo lavonas!

Mano paskatos buvo kilnios: negalėjau prikelti numirėlio, bet galėjau paguosti gyvąją.

Bet ar iš tiesų jis negyvas? Iki tol negalėjau tuo abejoti.

Tačiau dabar, kai priėjau arčiau prie kūno, išgirdau garsą, panašų į atodūsį.

Tai negalėjo būti vargšės Lolos rauda, nors jos balsas ir nenutilo. Bet merginos galva buvo nusukta į šalį, o balsas pasigirdo iš kitos pusės,– tarsi iš žmogaus burnos, kurį mes laikėme mirusiu.

Aš priglaudžiau ausį prie jo lūpų, laukdamas, ar nepasikartos garsas. Po valandėlės aš iš tikrųjų vėl jį išgirdau. Atrodė, tai buvo prislopintas atodūsis arba kvėpavimas, išsiveržęs iš suspaustos krūtinės.

– Lola,– sukuždėjau aš,– jūsų Kalrosas nemirė... jis alsuoja!

Jai nereikėjo to nė sakyti – ji pati jau gaudė ausimi šitą garsą iš jo lūpų. Iš merginos veido, nušvitusio džiaugsminga viltimi, mačiau, kad ir ji išgirdo šį nenusakomą garsą. Ji laukė pasikartojimo taip įtemptai, taip godžiai, tarytum visas jos gyvenimas būtų sutilpęs šiame lūkesy.

Ji mašinaliai atstūmė mane nuo kūno, kad netrukdyčiau jai klausytis.

– Valandėlę,– prabilau, savo ruožtu švelniai atstumdamas ją,– galimas daiktas, tai tik nualpimas. Aš turiu su savimi vaistų, kurie gali jį atgaivinti. Leiskite man pabandyti.

Aš išsitraukiau apdairiai iš palapinės sugriebtą gertuvę su „kataloniška degtine“, kuri žinoma kaip vienas iš stipriausių spiritinių gėrimų.

Be žodžių ji sutiko užleisti man vietą ir sekė kiekvieną mano judesį kaip mylinti sesuo, padedanti daktarui prie sergančio brolio lovos.

Aš pačiupinėjau sužeistojo pulsą. Mediciniškai nesu itin išprusęs, bet man žinių pakako, kad įsitikinčiau, jog pulsas, nors ir silpnas, bet vis tik normalus, o ne karščiuojantis, tvykčiojantis kaip gęstančios lempos ugnis.

Lolos veidas prašviesėjo. Ji sugavo viltį mano akyse.

Aš ištraukiau kamštį, prikišau gertuvę prie vis dar apalpusio Kalroso ir įpyliau jam į burną truputį kataloniško spirito.

Gėrimas paveikė beveik akimirksniu. Jo krūtinė ėmė kilnotis, alsavimas pasidarė aiškesnis, anksčiau išblėsusios akys pagyvėjo.

Man teko jėga sulaikyti merginą, besiveržiančią vėl jį apkabinti.

Pagaliau sužeistojo akys tarsi ėmė žiūrėti sąmoningai, netgi pažinti. Jis, matyt, norėjo kažką pasakyti, lūpos sujudėjo, bet nepasigirdo nė garso.

Aš dar kartą prikišau gertuvę prie jo burnos ir šį sykį įpyliau kaip reikiant spirito.

Praslinkus gal dvidešimčiai sekundžių, pasirodė pirmieji rezultatai – charočas sujudėjo, jo lūpos kažką sukuždėjo.

Su aistringa glamone puolė prie jo Lola. Kokia beribė turėjo būti jos meilė, jeigu taip audringai džiūgavo matydama jį atgyjant!

– Dabar pasitraukite,– tariau aš, švelniai atstumdamas ją ranka.– Jis neteko daug kraujo, todėl ir sąmonę prarado. Kraujosrūva ir sukrėtimas, kurį sukėlė grasinimai šito... (nenorėjau ištarti jo vardo, kad jos nejaudinčiau). Dabar jam gali būti lemtingas bet koks jaudinimasis. Jeigu jūs jį mylite,– pasakiau pabrėždamas,– nesirodykite jam kurį laiką, kol jis įgaus tiek jėgų, kad jūsų dalyvavimas nebus jam pavojingas.

Kokią prasmę turėjo mano žodžiai – „jeigu jūs jį mylite?“ Gražuolis charočas, puikus net dabar tokioje būklėje, nepaliko jokių abejonių,– ir gražuolė charočė, nuostabi savo meile ir neapykanta, viltimi ir nu...inimu, kiekvienu savo judesiu rodė, kad Kalrosas Vergara buvo jos vienintelis mylimas žmogus.

– Jis neturi jūsų kol kas matyti,– atkakliai pakartojau aš. – Prašau jus nesirodyti jam, kol aš nesugrįšiu. Aš turiu eiti pagalbos, kad jį perneštume į mano palapinę; nakties oras kenkia jam. Meldžiu jus, sinjorita, nesirodykite jam akyse, kol jis nesustiprės, sukrėtimas gali jį pražudyti.

Mergina, nieko nepasakiusi, pažvelgė į mane. Kas tai buvo per žvilgsnis! Jame švytėjo ir džiaugsmas, ir kankinantis nerimas – ir, man pasivaideno, dar kažkas... daugiau negu paprastas dėkingumas.

Taip, aš turėjau prisipažinti: kad ir koks liūdnas buvo momentas, man kėlė džiaugsmą mintis, jog anksčiau ar vėliau, pasveiks sužeistasis ar mirs,– ateis laikas, kai aš išstumsiu Kalrosą Vergarą iš jo mylimosios Lolos širdies.

VII

MARODIERIUS

Pažadinau gal penketą ar šešetą savo žmonių, pasirinkau vieną, truputį nutuokiantį chirurgijoje, nes jis anksčiau ilgai tarnavo ligoninėje.

Mano palapinėje stovėjo, kaip priimta tarp amerikiečių armijos karininkų, žygio lova – patogus odinis gultas. Prakišę po abiem jos pusėm kartis, mes pavertėme ją parankiais neštuvais.

Mes tai padarėme labai greitai ir, sugrįžę į proskyną, pakėlėme ir paguldėme sužeistąjį taip rūpestingai ir švelniai, tarytum jis būtų buvęs ne priešas, o draugas.

Tuo metu jis jau tiek turėjo samonės, kad galėjo suprasti, kas vyko aplink

jį. Bet leisti jam pasimatyti su mylima Lola ryžausi ne anksčiau, negu pernešėme jį į palapinę. O buvęs ligoninės tarnautojas kruopščiai ir atsargiai perrišo žaizdą.

Aš paaiškinau merginai, kuo galėjo grėsti ligoniui sukrėtimas, nors ir džiaugsmingas, ir ji, nepaisydama savo nekantraus noro pasikalbėti su mylimu Kalrosu, neprieštaraudama man pakluso.

Kai asistentas mane užtikrino, kad tiesioginis pavojus ligoniui negresia, kad jo žaizda nemirtina, o apalpęs buvo tik todėl, kad neteko daug kraujo, įleidau Lolą pas jį.

Akimirka – ir nuostabioji Lola atsidūrė Kalroso glėby.

Scena buvo tokia graudi, kad sujaudino net mano rūsčius draugus, apsupusius guolį. Kai dėl manęs, turiu pripažinti, jog man buvo nemalonu, net apmaudu matyti šias švelnias glamones, girdėti srautą lipšnių žodžių. Aš pavydėjau gražuoliui charočui.

Mano žmonės greitai išsiskirstė, kad kompensuotų prarastą miego valandą; išėjo ir ligoninės tarnautojas,– ir aš likau palapinėje vienas su Kalrosu ir Lola.

Niekaip neatsikračiau pavydo ligoniui. Kad turėčiau tokią slaugę, su džiaugsmu būčiau apsikeitęs su juo vaidmenimis ir sutikčiau gulėti sužeistas, kenčiantis, bejėgis.

Lolai pavyko jį nuraminti, įtikinti, kad jo būklė nepavojinga, perdavus jam žodžius, pasakytus tarnautojo, ir dabar, kai pavojus aplenkė abu, jiems niekas netrukdė kalbėti be atvangos.

Man dingtelėjo į galvą, kad jie galbūt troško pasakyti vienas kitam ką nors tokio, kas nederėtų išgirsti svetimoms ausims. Mintis, kad mano dalyvavimas gali jiems trukdyti, buvo labai nemaloni. Todėl nusprendžiau pasišalinti, kad nevaržyčiau jų.

Užsimetęs ant pečių milinę, išėjau iš palapinės, palikęs juos vienus.

Niekas netrikdė iškilmingos ramios nakties tylos, nė vienas garsas. Nuščiuvo net nelaimingųjų, besivoliojančių visuose mūšio lauko galuose dejavimai, dar prieš valandą aidėję iš visur.

Ši aplinkybė man pasirodė keista, ir aš susimąsčiau, stengdamasis paaiškinti sau, ką tai galėtų reikšti. Galbūt juos nugąsdino mano šūvis? Galbūt jie pagalvojo, kad prie jų slenka plėšikai, ir nusprendė tylėdami kęsti kančias, negu atkreipti į save šlykščių grobuonių dėmesį?

Niekaip kitaip negalėjau paaiškinti šio reiškinio.

Pavaikščiojau prieš palapinę ir jau buvau beeinąs prie brūzgynų giraitės, bet tuoj pat sugrįžau, stengdamasis nenutolti nuo palapinės. Kažkas nejveikiamai patrauklus viliojo man šitoje drobinėje stoginėje, iš vidaus apšviestoje lempos. Mane traukė prie palapinės vis arčiau ir arčiau; neturėdamas jėgų šiam potraukiui pasipriešinti, atsidūriau prie įėjimo arkos ir nejučiom pažvelgiau vidun.

Pala, dengianti įėjimą, buvo pakelta, ir aš gerai mačiau visą vidų. Sužeistasis gulėjo lovoje aukštielninkas toje pat padėtyje, kaip jį paguldėme; pasilenkusi prie jo sėdėjo mergina, nenuleisdama akių nuo jo veido. Matyt, jis miegojo, o puikiose merginos akyse, nukreiptose į miegantįjį, švietė ta pati meilė.

Paveikslas buvo tikrai jaudinantis, bet aš su kančia žvelgiau į jį.

Nusiminiau ir žengiau į tą vietą, kur dar neseniai virė mūšis.

Aš slankiojau tarp retų palapinių, stūksančių netoliese.

Svarbiausias Santa Anos kareivių prieglobstis buvo pavėnės, natūraliai susidarę iš susipynusių šakų; vyrai jas tik apdengė iš viršaus nendrėmis ir žolės kuokštais.

Savo palapines turėjo tik vyresnieji karininkai, jų dabar buvo likę ne daugiau kaip tuzinas.

Panorau pažvelgti į kai kurias iš jų. Ne visos riogsojo tuščios, nors gyventojų jose, savaime suprantama, nebuvo; trejose ar keturiose iš jų buvo žmonių lavonai.

Vieni gulėjo išskėsti ant lovų, kiti stačiai ant žemės. Jų drabužiai rodė, kad jie priklausė aukštesniųjų karininkų luomui.

Vienas iš jų gulėjo prie pat palapinės angos, ir mėnulio šviesa, prasiskverbusi pro angą, ryškiai apšvietė jos veidą. Net mirusį jį buvo galima pavadinti puikiu,— su tamsiai alyvine odos spalva, visiškai taisyklingais ir juodais kaip smala ūsais ir barzda. Drabužiai, kuriais vilkėjo karžygis, buvo pusiau kariški, pusiau civiliai, bet iš skiriamųjų ženklų antpečiuose galėjai atpažinti divizijos generolą.

Vėliau man pavyko sužinoti jo vardą,— tai buvo Vaskecas, vienas iš mūsų narsiausių priešų, pašėlusiai gynusių poziciją ant El Telegrafo kalvos iki paskutinio atodūsio. Kulka į pilvą padarė galą šito žmogaus karjerai; į palapinę jį pernešė, kai jo padėtis buvo visiškai beviltiška,— tiktai tam, kad leistų ten numirti.

Galimas daiktas, kad jis iš tikrųjų nebeturėjo vilties; bet kilus panikai, kuri visada lydi atsitraukiančius, neretai atsitinka, kad užmirštami ir aukštesnieji valdininkai. Buvo matyti, kad niekas net nebandė perrišti žaizdos, nors apžiūrėti ją visgi pasirūpinta,— apie tai liudijo perplėšti ant pilvo marškiniai. Ant šviesiai mėlyno munduro vietomis raudonavo kraujo dėmės, nuo laiko gerokai patamsėjusios ir išdžiūvusios.

Palapinėje, kur aš įėjau, susidomėjęs lavono išvaizda, jau tvyrojo sunkus kvapas, ir aš jau norėjau išeiti, kai ūmai mano dėmesį patraukė keistas, pritrenkiantis reiškinys.

Kūnas gulėjo aukštielninkas, galva į palapinės vidų, o kojos išlindusios iš palapinės laukan. Jos pirmiausia ir atkreipė mano dėmesį. Karininkas avėjo dailius geltonus batus, kokius nešiojo valdant karaliui Karlui II; dabar tokį apavą galėjai regėti tiktai scenoje. Žybčiojantys mėnulio šviesoje pentinai ir patraukė mano akį. Atrodė, tas apavas turėjo priklausyti praėjusių laikų riteriui. Tai paskatino mane pažvelgti į lavono veidą. Priėjęs prie palapinės angos, aš jau galėjau matyti jo veidą, bet kad įsižiūrėčiau kaip reikiant, turėjau įeiti vidun, nes užstojau pats sau šviesą.

Dabar apleisdamas palapinę, aš turėjau prieiti taip arti prie jo, kad beveik jį liečiau,— ir šią akimirką man pasirodė, kad kūnas sujudėjo.

Apstulbęs ir net truputį nusigandęs, nejučiom atšokau ir sustojau.

Bet mano baimė ne tik kad nepraėjo, o virto tikru siaubu, kai įsitikinau, jog visa tai nepasivaideno... Kūnas iš tiesų krūptelėjo ir toliau judėjo!

Jeigu būčiau praleidęs krustelėjimo momentą, vis tiek negalėčiau abejoti tuo, kad lavonas judėjo,— tai rodė pasikeitusi kūno padėtis: galva pasislinko prie drobinės palapinės sienos ir vis labiau glaudėsi.

Štai ji palietė drobę... paskutinė abejonė, jeigu ji dar buvo likusi, turėjo išnykti.

Aš neištvėriau. Vienu šuoliu iššokau iš palapinės.

Bet vos iššokau iš palapinės, mano regėto antgamtinio įspūdžio tarsi nebūta! Visą paslaptingumą kaip ranka nuėmė,— tokia paprasta (nors iš tiesų visai nepaprasta) pasirodė šio reiškinio priežastis. Kažkas stengėsi nuo generolo Vaskeco kojų nutraukti batus!...

Su gėdos jausmu iš uniformos pažinau amerikiečių karabinierių.

Tarp kitko, teisingumas reikalauja pasakyti, kad tai buvo žmogus pačios juodžiausios reputacijos, keletą sykių atsėdėjęs bausmes už įvairius nusikaltimus; vėliau vienose kautynėse gavau išdavikišką kulką į nugarą ir, kaip man pavyko nustatyti, ją buvo paleidęs šis žmogėnas.

– Laundričai! Niekše! – sušukau aš.– Plėšti mirusįjį!

– Kapitone, juk tai priešas, meksikietis!

– Mesk tuoj pat savo šlykštų darbą, šunsnuki, kitaip tave ištiks dalia, blogesnė už tą, kokia užklupo šį kilnų žmogų, kurio palaikus tu išniekinai! Šalin iš čia! Šalin, sakau tau!

Niekšas pasislėpė su nusivylimo ir apmaudo išraiška.

Aš nepasinaudojau proga nudėti vietoje šį galvijį.

Galimas daiktas, aš būčiau padaręs geriau, jeigu būčiau nepraleidęs šios progos. Asmeniškai būčiau apsisaugojęs nuo sunkios žaizdos vėliau, o ir nuo daugelio kitų nemalonumų, už kuriuos buvau skolingas Johanui Laundričui.

VIII

DŽIAUGSMINGAS ATRADIMAS

Kuriam laikui šie įvykiai atitraukė mano mintis nuo naujųjų pažįstamų.

Bet tik laikinai. Tuoj pat vėl prisiminiau kerintį Lolos veidą, ir mane apėmė nesulaikomas noras ją greičiau išvysti.

Neturėdamas jėgų priešintis naujam dvasios pakilimui, vėl sugrįžau prie palapinės.

Bet prisiartinęs prie pat angos, nedrįsau išsyk įeiti.

Jeigu ligonis miegotų, būčiau pasistengęs tiktai jo nepažadinti. Bet jis nemiegojo, aš girdėjau jo balsą, jis kalbėjo, be abejonės, su Lola.

Aš svyravau, nežinodamas, ar man dera įeiti,– ir kol neryžtingai stovėjau, nenorom išgirdau dalį jų pokalbio. Nugirdau, kaip Kalrosas ištarė man jau žinomą vardą,– Ramono Rajaso vardą,– ir jau vien iš jo galėjau suprasti jų pokalbio turinį.

– Taip, brangioji Lola,– tarė sužeistasis, atsakydamas, regis, į jos klausimus,– tai buvo jis pats, niekšas Rajasas. Jis nepasitenkino tuo, kad persekiojo tave savo begėdiškais pasiūlymais, jis nepaliko ramybėje ir manęs. Jis surado mane net mūšio lauke ir vos neužmušė manęs! Prakeikimas! Neabejojau, kad jis neatsisakys savo užmačios. Aš mačiau jį palinkusį virš manęs su peiliu, nukreiptu į krūtinę... ir aš neturėjau jėgų priešintis, gintis, atremti smūgį. Kodėl jis neįsmeigė man peilio į krūtinę, nežinau. Atsimenu, pasigirdo šūvis, o po akimirkos aš vėl išvydau jį su pistoletu rankoje, pasilenkusį prie pat mano veido. Viešpatie, gelbėk! Tą pat akimirką pajutau, kad netenku sąmonės, ir daugiau jau nieko nemačiau ir neatsimenu.

– Brangusis Kalrosai! Su pistoletu rankoje ne jis stovėjo prie tavęs, ne Ramonas Rajasas!

– Ne jis? Ne Rajasas? Ne, jis, Lola! Aš gerai jį mačiau, aš girdėjau, kaip jis man grasino, aš atsimenu... Jis norėjo priversti mane atskleisti jam... O, tai buvo jis, tikrų tikriausiai jis!

– Taip, peiliu grasino tau jis, tai teisybė; bet su pistoletu rankoje buvo ne don Ramonas, o kitas. Šis – ne priešas, nors ir aš iš pradžių palaikiau jį priešu.

– Kas gi tai galėjo būti? – nustebęs paklausė sužeistasis.

– Amerikietis, tas pats, kuris pasirūpino pernešti tave čionai į palapinę.

– Aš mačiau keletą jų,– kuris iš jų buvo jis? Ar ne gydytojas, perrišinėjęs mano žaizdą? Galvoju, tai buvo daktaras, jis taip sumaniai perrišo mane.

– Ne, ne jis.

– Kas gi, Lola?

– Karininkas... Galbūt tu pastebėjai tarp jų jauną gražų karininką?

Mano širdis stipriai suplakė iš džiaugsmingo susijaudinimo. Su godžiu smalsumu žiūrėjau į sužeistąjį. Laukiau, kad jo veide perskaitysiu pavydo šešėlį. Bet mano nuostabai, Kalroso Vergaros veidas liko šaltakraujiškai ramus.

– Tai jis susidorojo su Rajasu? Kokiu būdu? Ką tu nori pasakyti, Lola?

– Matai šituos kraujo pėdsakus ant savo marškinių? Ant tavo veido taip pat buvo kraujas,– aš jau nuploviau jį. Iš pradžių pagalvojau, kad tai tavo kraujas.

– O kieno gi?

– Kraujas šviežias, kaip matai, dar ne visai išdžiuvęs. [illegible] atidaviau. Bet, ačiū šventai mergelei, tai ne tavo kraujas. Jeigu tu būtum praradęs dar truputį kraujo, tai būtum miręs, Kalrosai. Šitaip pasakė gydytojas.

– Prakeikimas! Kieno gi tai kraujas?

– Dono Ramono.

– Ką? Kaipgi taip? Papasakok man, Lola!

– Tu atsimeni, kad jis grasino tave nudurti savo durklu. Po to tu girdėjai šūvį. Bet šovė ne Ramonas, o tas jaunas karininkas, jis paleido kulką į Rajasą, o ne į tave. Ir kulka, be abejo, pasiekė taikinį, todėl kad Ramono peilis liko šalia tavęs, jo rankena buvo kruvina; matyt, kraujas iš žaizdos, kurią gavo Rajasas. Ak, brangusis mano broli Kalrosai! Jeigu ne šis narsuolis amerikietis, tavęs dabar nebūtų jau gyvųjų tarpe, o aš būčiau likusi viena, bejėgė.

Broli Kalrosai!..

Tarsi sunkus akmuo nusirito nuo mano širdies! Tarsi strėlė, nukreipta į mano širdį, jau palietusi kūną, būtų akimirksniu ir be skausmo ištraukta...

Brolis Kalrosas!

Tai štai kodėl charočas galėjo be pavydo, ramiai klausyti jos malonių atsiliepimų apie mane.

„Ne, Lola Vergara – taip berods vadina ją? – ne, gražioji charoča, kol aš gyvas, niekada, visą savo gyvenimą tu nebūsi vieniša!“

Taip galvojau aš, taip nusprendžiau tvirtai sieloje. Didelėmis pastangomis susilaikiau, kad neįbėgčiau į palapinę, nesušukčiau šito garsiai.

IX

NEGRAŽŪS KETINIMAI

Šis atradimas tuojau pat išgydė mane nuo pavydulingų būkštavimų, kurie laikui bėgant būtų virtę tikra kančia.

Vien tik šis pavydas galėjo man įrodyti, jeigu dar man reikėjo įrodymų, kad esu įsimylėjęs. Bet aš tuo neabejojau.

Žinojau, kad įsimylėjau Lolą Vergarą: patį pirmąjį akimirksnį,– nuo to momento, kai jos liepsnojančios akys piktai blizgėjo priešais mane, o pro sukąstus dantis ji rūsčiai metė man į veidą: „Žudikas!“ Pagauta pykčio ir neapykantos, ji buvo žavinga, beveik taip pat žavinga, kaip vėliau su šypsena lūpose.

Taip, ji dovanojo man šypseną! Kai ji man nusišypsojo kaip brangiausios jai gyvybės išgelbėtojui,– šypsenoje švietė dėkingumas ir, net pasakyčiau, palankumas.

Tą minutę mano sieloje plykstelėjo viltis, beveik nustelbusi pavydą, kilusį staiga ir be priežasties.

Ši viltis itin sustiprėjo tą akimirksnį, kai išgirdau jos žodžius: „Broli Kalrosai“,– tokių išsireiškimų įsimylėjusieji nevartoja.

Šis kreipinys įrodė, kad jų santykiai, taipgi ir jausmai, sujungę juos, visai ne tokie, kaip aš maniau,– tai buvo giminystės meilė.

Vadinasi, jos širdis laisva nuo kitos meilės, nuo aistros?

Ar man bus lemta pažadinti šį jausmą? Ar man lemta patirti laimingą abipusę simpatiją?

Keletas jos žodžių, kuriuos ne visai garbingai nugirdau, pažadino širdyje viltį.

Įeiti į palapinę vis dar nesiryžau. Neturėjau didelio noro nutraukti pokalbį, teikiantį man didžiulį pasitenkinimą; užtat labai norėjau vėl akis į akį išvysti gražuolę charočę, troškau rasti galimybę išreikšti jai savo palankumą.

Šiaip ar taip, toliau slapta klausytis buvo neįmanoma. Suvokiau nemandagų savo poelgį, kai širdis nurimo, veikiama padaryto džiaugsmingo atradimo.

Reikėjo ryžtis: įeiti pas juos ar pasišalinti. Nusprendžiau įeiti.

Bet prieš įeidamas nejučiom pasitaisiau plaukus, kepurę ir ne be koketavimo užraičiau ūsus.

Prisipažįstu šį tuščiagarbį poelgį. Tą minutę buvau labai geros nuomonės apie savo išvaizdą. Juk ji pasakė: “Gražus, jaunas karininkas“... Jeigu ji tokios nuomonės apie mano išorę,– įkvėptas šio palankaus pripažinimo, norėjau pasirodyti jos vertas.

Ir vis tik, atsidūręs prieš žavingąją Lolą, pajutau, kad labai sutrikau, mano sutrikimą dar labiau didino jos brolio buvimas.

Iš pirmo žvilgsnio mano savijauta gali būti keista,– bet tai buvo visiškai suprantama,– mat atsistojau prieš brolį ir seserį su negryna sąžine. Turiu prisipažinti, kad rimtų ketinimų dėl gražiosios charočės juk neturėjau; tuo tarpu jos meilės nusprendžiau siekti.

Kokie galėjo būti mano rimti ketinimai? Juk ji buvo paprasta valstietė; tiesa, šis pavadinimas ne visiškai tinka kalbant apie jos gentį, kurioje beveik nežinomi didesni skirtumai tarp luomų. Visa charočų bendruomenė, nepaisant neturtingumo, išsiskiria gražia išvaizda, judesių gracija, praktišku protu ir išradingumu; bet dorybės deivė šventykloje, kurioje jie meldžiasi, užima toli gražu ne viešpataujančią vietą.

Paprasta valstietė, graži plebėja,– galbūt net ne visai dora, eilinio kareivio sesuo, juk Kalrosas buvo eilinis kareivis,– ar galėjau aš turėti rimtų ketinimų jos atžvilgiu?

Pasiūlyti jai tapti mano žmona,– tokia mintis negalėjo tada nė į galvą man šauti. Ir visgi siekiau pavergti jos širdį. Troškau todėl, kad ji pavergė manąją,– mane užvaldė tokia stipri aistra, jog aš negalėjau jos negeisti. Aišku, negarbingos minties aš neturėjau, tai galiu patvirtinti, bet kad mano troškimai nebuvo kilnūs, staiga aiškiai pajutau, atsidūręs prieš brolį ir seserį.

Įėjau į palapinę. Mergina, kurios meile buvau pasiryžęs žaisti, mane išvydusi pašoko iš vietos ir pasveikino su tokiu kuklumu, kuris negalėjo nesugėdinti manęs dėl negražių užslėptų ketinimų. Jos žvilgsnis buvo kupinas dėkingumo. Koks negarbingas pasijutau!

– Senjore,– prakalbo ji po to, kai atsakė į mano klausimą apie ligonio būklę,– aš privalau jus prašyti atleisti už šiurkštumą, su kuriuo kreipiausi į jus anksčiau. Aš smarkiai klydau, teatleidžia man Dievas! Aš pamačiau jus pasilenkusį ties Kalrosu ir pagalvojau, kad jūs jį užmušėte... O, senjore, ar galite man atleisti?

– Neturiu ko jums atleisti. Tomis aplinkybėmis jūs ir negalėjote kitaip pagalvoti. Laimei, neužmušė jūsų brolio net tas amerikiečių kareivis, kurio kulka jį sužeidė. Aš labai džiaugiuosi, kai sužinojau, kad jo žaizda nekelia pavojaus.

– O, senjore,– įsiterpė pats Kalrosas,– jeigu ne jūsų užstojimas... Lola ką tik papasakojo man viską... aš būčiau buvęs sužeistas ne tik pavojingai, bet mirtinai, dėl to negali būti jokių abejonių. Šis peilis,– charočas parodė sutepią kraujo ginklą, gulintį ant palapinės grindų,– būtų įsmigęs man į pačią širdį. Tai žinau neabejodamas. Jis tvirtai nusprendė užmušti mane, šis velnias!

– Jūs turite omeny Ramoną Rajasą?

– Taip, jį... atleiskite, pone amerikieti, galbūt jūs ką nors žinote apie jį? Kaip jūs sužinojote jo vardą?

– Iš jūsų pačių lūpų, Kalrosai Vergara; o jūsų vardą – iš jo lūpų. Po to iš jo ir jūsų lūpų sužinojau ir trečią vardą...

Aš pažvelgiau į Lolą, ji į mano žvilgsnį atsakė malonia šypsena.

Kalrosas vis viena iki galo nesuprato; matyt, jis neaiškiai suvokė mano kalbą.

– Jūs užmirštate,– tariau aš,– kad kalbėdamiesi su Ramonu Rajasu vadinote vienas kitą vardais, o pokalbio metu užsiminėte apie trečiąjį asmenį, su kuriuo aš vėliau turėjau malonumą susipažinti... su jūsų seserimi, jeigu neklystu.

– Taip, kapitone, Lola mano sesuo.

– Jūs galite didžiuotis savo seserimi, senjore Kalrosai. Mergina, sekanti paskui brolį kautynių lauke, sugebanti susirasti jį tarp sužeistųjų, rizikuoti gyvybe, kad tik palengvintų jo kančias,– tokia mergina verta būti kareivio seserimi! Aš norėčiau turėti tokią seserį!

Taip sakydamas atsisukau į merginą. Jaučiau, koks švelnus mano žvilgsnis, ir man pasivaideno, kad jos veide švystelėjo atsakomasis jausmas. Tai įvyko akimirksniu, o šešėlis buvo toks nesugaunamas, kad jį pastebėti galėjo tik mano aštrus pojūtis. Po sekundės jos ilgos blakstienos nusileido, paslėpdamos akis ir trumpalaikę švelnumo kibirkštėlę.

Kai baigiau, ji, nepakeldama akių, prabilo, kreipdamasi į mane:

– Atleiskite, senjore...– ir pasuko prie angos, paaiškinusi ant slenksčio, kad eina kažko ligoniui.

Jeigu ne šis paaiškinimas, aš būčiau pagalvojęs, kad ją įžeidžiau savo komplimentais ir švelniais žvilgsniais. Pasiteisinti ji, šiaip ar taip, nedavė man ir laiko, kadangi tuoj pat prapuolė.

X

PERSEKIOJIMAS TĘSIASI

Kol kas niekaip negalėjau suprasti, kas aplink mane vyksta. Kas buvo šis mano surastas sužeistas jaunuolis? Nei veidu, nei drabužiais jis nepanašėjo į paprastą kareivį, kaip jį paprastai įsivaizduojame, o tuo tarpu jo išvaizdoje neaptikau jokių žymių, rodančių, kas gi jis galėtų būti iš tikrųjų.

Aš mačiau jo mirtiną priešą su peiliu rankoje, grasinantį atimti jam gyvybę,– ir šie grasinimai, be abejo, būtų įvykdyti, jeigu ne temtingas mano įsikišimas. Šis priešininkas buvo ne paprastas varžovas, ne kitos genties priešas, o tėvynainis ir, matyt, net buvęs draugas!

turiju, kurias galima matyti dieną po kraugeriškų kautynių knibždančias tarp mirusių ir suluošintų karių,– o jaunos būtybės kerinčiu veidu, melodingu balsu... Taip mane apstulbino šis nuostabus reginys siaubo ir gedulo aplinkos fone, jog ji atrodė ne gyva žmogiška būtybė, įgavusi materialią formą, o angelas – dangaus gyventoja, nusileidusi žemėn, kad palengvintų kančias, kurias beprotiškame jniršyje žmonės padarė vieni kitiems.

Be viso to ši nežemiška būtybė, pasirodo, ne vargšo sužeistojo mylimoji, kurio riksmai mane prikėlė vidury nakties iš guolio, o sesuo.

Vien tai jau neįprastai stulbino: kareivių mylimųjų neretai galėjai sutikti kautynių lauke, mačiau jų ir aš pats,– bet sesers niekada!

Šiaip ar taip, šį neįprastą reiškinį truputį suvokiau, nes prisiminiau reginį, kurio liudininku buvau šiandien. Aikštelėje, netoli El Plano kaimo, grūdosi keturi tūkstančiai kareivių iš Santa Anos armijos, patekusių į nelaisvę mūšio metu, ir tarp jų buvo daugybė moterų, atsiradusių čia ne paspoksoti, o dalyvavusių visose kautynėse.

Santykiai, sieję šias moteris su vyrais kariais, buvo patys įvairiausi, bet tarp jų buvo (aš žinojau) ir kareivių motinos bei seserys.

Nejučiom palyginau šią abiejų lyčių armiją su nugalėtojų armija, kuriai priklausiau ir kurios visą moteriškąjį personalą sudarė pusė tuzino furijų, vaidinusių markitantes, dar bemaž pusė tuzino skalbėjų ir dvi ar trys moterys, vaidinusios visai abejotiną vaidmenį.

Mane, atsiminusį šį vaizdą, kurį regėjau netoli El Plano kaimo, nustebino ne tai, kad Kalrosą Vergarą lydėjo kautynių lauke sesuo, o tai, kad jis galėjo turėti tokią seserį.

Atsitiktinis vaidmuo, kurį man taip laimingai pavyko suvaidinti jo likime, lyg ir davė šiokių tokių teisių. Ir aš ėmiau klausinėti, vos tik mergina nutolo tiek, kad, mano apskaičiavimu, negalėjo mūsų išgirsti.

– Ramonas Rajasas – matyt, ne jūsų draugas? – paklausiau.

– Ne.

– Bet jūsų seseriai jis – tikriausiai ne priešas? Jis kalbėjo, šiaip ar taip, apie savo palankumą jai,– t.y. apie savo meilę jai, bet juk tai vienas ir tas pats. Nejaugi jūsų sesuo kitos nuomonės?

– Mano sesuo jo neapkenčia!

– Jūs taip manote?

– Senjore kapitone, mudu svetimi, bet paslauga, kurią jūs man šiandien padarėte, kelia tokį jausmą jums, tarytum būtumėte mano seniausias draugas. Atleiskite, kad aš taip kalbu. Aš paprastas neturtingas charočas, kurio visa manta – nedidelė lūšnelė su sodeliu, arklys, balnas ir peilis... Ir laisvė, dar norėčiau pridurti,– bet tai būtų neteisybė: jeigu aš iš tikrųjų būčiau laisvas, ar kas išdrįstų išplėšti mane iš namų ir priversti dalyvauti kare, kuris manęs nedomina! Jūs paklausite, kaip gali nedominti Tėvynės reikalai? Taip mums kala mūsų karinė vyriausybė... Bet tai netiesa! Mes liejame savo kraują be jokios naudos brangiajai tėvynei, kuri aimanuoja nelaisvėje. Ne tam mane atvarė į Siera Gordą ir pašovė kaip šunį, kad kaučiausi už savo šalies laisvę... Aš grūmiausi už tironą, už El Kochą (šlubį)!

– Vadinasi, jūs kovėtės ne savanoriškai?

– Koks čia gali būti savanoriškumas, senjore nepažįstamasis! Sugavo jėga, atginė čionai, privertė kautis, sužeidė. Bet ką gi, gerai ir tai, kad negaliu skųstis, jog mano laisvė liko Meksikoje,– aš jos ir neturėjau. Bet turiu aš, senjore kapitone, paveldėtą lobį, kuris man brangiausias už visus turtus, brangesnis už

pačią laisvę! Jis paliktas mano tėvų,– jie seniai jau geresniame pasaulyje...

– Kokį lobį? – Paklausiau, kai charočas nutilo, matyt, nesiryždamas paaiškinti iki galo.

– Mano Lola, brangioji mano sesuo.

– Bet, tikiuosi, jums negresia pavojus ją prarasti?

– Čia ir bėda, kad gresia. Iš to, ką jūs girdėjote naktį, turėjote suprasti, kas gresia.

– Taip, žinoma, jo grasinimus aš girdėjau. Bet ko jums bijoti žmogaus, kuris neturi valdžios nei jums, nei jūsų seseriai? Jeigu Lola jį niekina, kaip jūs sakėte, tai apie kokį pavojų gali būti kalba?

– Ak, senjore nepažįstamasis, jeigu jūs pažinotumėte mūsų šalį, taip nekalbėtumėte... Žmogus, apie kurį mudu kalbame, turi didelę valdžią... jeigu, suprantama, liko gyvas.

Jis reikšmingai pažvelgė į gulintį prieš mus aptaškytą krauju peilį.

– Didelę valdžią? Kokia gi jo valdžia?

– Jis – mano kapitonas, „gveriljasų" būrio, sudaryto iš mūsų kaimo ir keleto gretimų kaimų rekrūtų, viršininkas. Aš priklausau šiam būriui, donas Ramonas Rajasas – mano tiesioginis viršininkas. Savo postą jis gavo iš paties galingiausio diktatoriaus – dono Antonijaus Lopeso de Santa Anos. Kaip jis jį gavo – daugumai iš mūsų mįslė, nes visi mes gerai žinome, jog, prieš kylant šiam karui su amerikiečiais, Rajasas buvo salteodoras.

– Plėšikas, grobikas?

– Plėšikas, kapitone, nei daugiau, nei mažiau.

– Aš girdėjau, kaip jūs sviedėte jam į veidą šią gėdingą pravardę. Bet kokį tikslą turėdamas jis kėsinosi į jūsų gyvybę?

– Jam svarbiausia yra atsikratyti manęs, tada lengviau galėtų... mano vargšę seserį... prakeikimas! Jūs suprantate, kapitone, ką aš turiu omeny...

Man nereikėjo smulkiau aiškinti, bet Kalrosas tęsė toliau:

– Senjore nepažįstamasis!– prakalbo jis po pauzės, nuleidęs balsą, tarsi bijodamas, kad jį gali išgirsti.– Aš papasakosiu jums viską. Jūs matėte mano seserį. Tiesa, jūsų moterys išsiskiria, girdėjau, nepaprastu grožiu, galbūt jums mano Lola pasirodė ne tiek...

Aš nenutraukiau Kalroso, kad išaiškinčiau jam „kiek"...

– Bet tarp mūsų moterų – turiu tai pasakyti, nors esu jos brolis – ji laikoma gražuole.

– Aš manau, tai pripažintų visur,– įsiterpiau šį sykį.

– Štai matote!– atsiliepė charočas, matyt, patenkintas mano pastaba.– O merginai, ypač neturtingai, grožis kartais tikra nelaimė... Ir mano Lolai jis iš tikrųjų nelaimė...

– Nelaimė? Ką jūs tuo norite pasakyti?

Sužeistasis negalėjo įtarti, koks gyvas buvo mano smalsumas. Nejaugi Lola spėjo tapti kokio nors niekšo auka? – nerimastingai šmėkštelėjo man galvoje.

– Reikalas tas, senjore,– tęsė Kalrosas,– kad tarp kitų į Lolą atkreipė dėmesį ir Ramonas Rajasas.

– Juk jis buvęs jūsų draugas, ar ne tiesa?

– Taip, bet mūsų santykiai nutrūko seniai. Jis ilgam dingo mums iš akių, kai paliko mūsų kaimą ir apsigyveno Puebloje, dideliame mieste, garsėjančiame negražia reputacija, nors jį ir vadina „angelų miestu". Ilgai mes apie Ramoną visai nieko nežinojome, o po to išgirdome, kad jis virto salteodoru.

– Ir dabar jis tapo meksikiečių armijos karininku?

– Būtent tai ir yra nuostabiausia. Iš esmės mus, pažįstančius doną Antonijų,

tai neturėtų [illegible] stebinti. Jam tarnaujantis Ramonas Rajasas – ne vienintelis plėšikas. Kaip sakiau, mes neregėjome Ramono jau seniai, dar tuomet, kai dar buvome mokiniai. Staiga vienąkart jis pasirodė mūsų kaimelyje įpareigotas suformuoti iš mūsų būrį – teisingiau pasakius, prievarta paversti mus kareiviais. Tarp kitų pakliuvau ir aš; mus sugriebė, sudarė iš mūsų gveriljasų būrį, kapitonu tapo Rajasas. Būtent tada jis ir atkreipė dėmesį į Lolą.

– Vadinasi, jūsų sesuo išvyko į žygį su jumis?

– Taip, daugelį mano draugų lydėjo žmonos ir seserys. Moterys keliavo su mumis, kad savo darbu ir rūpesčiais palengvintų mums žygių pavojus ir sunkumus. Pas mus tai įprasta, senjore amerikieti. Jūsuose tai nepriimta, aš žinau.

– Taip, mes neapsisunkiname moterų draugija.

– Jūs teisus, senjore kapitone. Man tai iš tikrųjų tapo našta... Visą laiką reikėjo galvoti apie savo vargšės sesutės apsaugą...

– Apie apsaugą? Nuo ko?

– Nuo mūsų kapitono, Ramono Rajaso! Tada jis ėmė persekioti mane, visaip engti. Kiekvieną dieną, kiekvieną valandą vis labiau ir labiau. Ypatingai nepakenčiamas tapo, kai...

– Jūs paslėpėte ją nuo jo?

– Taip, turėjau taip padaryti. Aš radau draugą, kuris pasisiūlė paslėpti ją nepavojingoje vietoje, kol baigsis karas, kol vėl turėsiu galimybę ją ginti kaip laisvos respublikos sūnus.

– Kas gi atvedė ją naktį čionai?

– Ištikima meilė man, kapitone!– išdidžiai sušuko jaunuolis.– Ji sužinojo iš kovos lauko bėgančiųjų, jog buvau sužeistas ir be pagalbos paliktas, ir atėjo, kad surastų mane: slaugyti, jeigu ras gyvą, arba apverkti, jeigu aš būsiu žuvęs. Jums, senjore kapitone, mes skolingi, kad ji surado mane gyvą!

Kuriam laikui sužeistasis susimąstęs nutilo, po to vėl prabilo:

– Dievo motina, kas būtų buvę, jeigu Ramonui būtų pavykę mane užmušti. O tai jam būtų pavykę be jokių abejonių, jeigu ne jūs, senjore! Tuo tarpu Lola buvo visai arti, šaukė mane vardu. Jis būtų pažinęs jos balsą, būtų patykojęs... ji būtų priėjusi visai arti... plėšrus vilkas ir avelė būtų susitikę akis į akį vidury krūmų giraitės... Dievo motina, dėkoju tau už jos išgelbėjimą!

Ir gyvai įsivaizdvęs labai tikėtiną šį susitikimą ir jo pasekmes, ligonis susijaudinęs pasikėlė guolyje ir pakartojo karštą padėką Dievo motinai.

Vos nutilo paskutinis jo šūktelėjimo garsas, tuoj pat pasigirdo trečiąkart pakartotas Dievo motinos vardas.

Šį sykį riksmas nuskambėjo už palapinės sienų, ir tą vardą ištarė sidabrinis moteriškas balsas.

Ir aš, ir Kalrosas bemat pažinome Doloresos balsą. Labai susijaudinęs, ligonis pašoko iš savo lovos ir keletą akimirkų išstovėjo ant kojų, svyruodamas ir drebėdamas visu kūnu. Bet nusilpimas vis tik paėmė viršų,– jis bematant vėl nukrito į guolį. Ir tą pačią sekundę mergina įbėgo į palapinę, šitaip mus nuramindama, kad jai nieko blogo neatsitiko.

– Kas ten buvo, brangioji Lola?!– beveik vienais ir tais pačiais žodžiais tuo pat metu sušukome abu.

– Jis ten... Don Ramonas... Ten, už palapinės!

– Jeigu jis dar bus ten, kai aš išeisiu, prižadu jums, gražioji Lola, kad jis niekados daugiau netrukdys jūsų savo dalyvavimu!

Išsitraukiau iš makšties špagą ir puoliau lauk iš palapinės.

– Senjore! senjore! Dėl Dievo – neikite vienas! Don Ramonas –

– Senjore! senjore! Dėl Dievo – neikite vienas! Don Ramonas – piktadarys, bet labai narsus ir pavojingas.

Doloresos šūktelėjimas šustabdė n. .e.

– Narsus?!– su įniršiu sušukau apstulbęs.– Narsus? Toks niekšas – narsus?!

Mano sielą pripildė kartėlis ir pasipiktinimas. Kas žino,– žaibiškai šmėkštelėjo man galvoje,– galbūt visa jos panieka Rajasui – Kalroso vaizduotės vaisius?..

– Tikėsimės, kad jam pakaks narsumo sulaukti manęs. Pažiūrėsim!

Ir šitaip iššaukiančiai riktelėjęs išbėgau, puldamas ieškoti Ramono.

Po kurio laiko prie manęs prisijungė keletas draugų, pažadintų sukelto triukšmo. Bet kad ir kaip kruopščiai mes apieškojome visą aplinkinę vietovę, plėšiko ir pėdsakų nepavyko rasti.

Viskas, ką aš galėjau padaryti, tai padvigubinti sargybinių skaičių ir sugalvoti dar kai kurias atsargumo priemones, jeigu kartais pavojingasis akiplėša sugalvotų grįžti. Po to pasiskubinau į palapinę, mano paskirtą visiškai charočo ir jo sesers žiniai.

Sutvarkęs kaip tiktai galėjau patogiau ligonį ir suradęs merginai vilnonę antklodę, kuria ji galėtų užsikloti guolyje ant grindų, aš norom nenorom turėjau atsisveikinti.

– Nieko nebijok, nuostabioji Lola!– nesusilaikiau aš nes. .ėdėjęs atsisveikinant.– Jeigu kas sugalvotų sutrukdyti tavo ramybę, jam tektų pe.zengti per mano lavoną! Aš saugosiu tavo miegą prie įėjimo į palapinę. Miegok ramiai. Sudie. Labos nakties!

– Labos nakties!– pasigirdo merginos atsakymas, toks aiškus ir vaikiškai nekaltas, nuo kurio turėjo išsisklaidyti visokios nedoros mintys.

XI

MEKSIKIEČIŲ GYDYTOJAS

Aš įsitaisiau nakčiai prie įėjimo į palapinę po plynu dangumi užsiklojęs miline. Miegas nemerkė mano akių,– ne nuo šalčio ar nepatogios padėties, o dėl to, kad jutau arti esant nuostabų tvarinį, atskirtą nuo manęs tik palapinės drobės.

Aš gulėjau ir klausiausi, jautriai įtempęs dėmesį, bet manęs nepasiekė joks garsas. Siaubingą naktį greitai pakeitė auštanti diena, aplink viešpatavo gili tyla, nedrumsčiama nė vieno kenčiančiųjų, nuščiuvusių turbūt nuo nuovargio, dejavimo.

– Meksikiečiai?! Saugokitės! Ko jums čia reikia?

– Mes daktarai... gydytojai... suprantate?

– Daktarai? Medikai, vadinas? Na, jeigu jūs tiesą sakote, tai galėtumėte nemažai padėti. Kiek čia mūsų kareivių žuvo todėl, kad daktaro nebuvo. Bet be slaptažodžio aš jūsų vis tiktai negaliu praleisti; štai nebent kapralą pašauksiu, su juo pasikalbėsite.

Atsisukęs į tą pusę, iš kur girdėjosi balsai, aš išsyk pamačiau visą grupę, stovinčią prieš sargybinius. Jų buvo maždaug dvidešimt žmonių, ir tiktai vienas su uniforma. Uniformą sudarė kelnės, šiurkštaus milo striukė su paauksuotomis

sagomis, papuošta raudonomis juostelėmis ir auksiniais galionais, vietoj kepurės – plačiabrylė juoda ir blizganti skrybėlė. Apskritai kostiumas buvo pusiau kariškas, pusiau civilinis, kokių dažnai pasitaiko karo metu,– ypač meksikiečių armijoje.

Kiti šitos grupės asmenys buvo apsirengę įvairiai,– iš dalies taip pat pusiau kariškais kostiumais, iš dalies paprastais išeiginiais rūbais, jeigu taip galima pavadinti įprastus Meksikoje drabužius. Kai kurie turėjo rankose chirurginius instrumentus, korpiją[1], indus su priklijuotomis kortelėmis – jų profesijos atributus; kai kurie tempė ant nugaros sudedamus neštuvus. Matyt, jaunasis karininkas buvo vyresnysis meksikiečių armijos štabo ligoninės gydytojas, o likusieji – jo asistentai.

Su sargybiniu šnekėjosi kaip tik meksikiečių medikų būrio viršininkas.

Šių asmenų pasirodymas mūšio lauke negalėjo kelti įtarimo, ir juos buvo galima praleisti be tolesnių klausinėjimų. Tuo įsitikinęs, aš šūktelėjau sargybiniui, kad nekliudytų jiems keliauti, nesulaukus atvykstant didesnio valdininko, vadinamojo „gvardiečių kapralo".

Po keleto sekundžių prieš mane atsirado meksikiečių gydytojas, tiktai ką kalbėjęs laužyta anglų kalba su sargybiniu. Mandagiai man nusilenkęs, jis prabilo:

– Senjore kapitone, man pasakė, kad su jumis galiu šnekėti gimtąja kalba. Leiskite padėkoti jums už tą gerumą, kurį padarėte gailėdamas mūsų sužeistų kareivių... Į jus, sere, mes nežiūrime kaip į priešą.

– Vargu ar užsitarnavo padėkos ta maža paslauga, kurią man pavyko suteikti kai kuriems jūsų gentainiams. Daugeliui aš visai negalėjau niekuo padėti. Bijau, kad ne vienas nelaimingasis, paliktas be jokios pagalbos, atsisveikino su gyvenimu šią naktį.

– Tai primena man, senjore kapitone, kad aš privalau imtis vykdyti savo pareigas negaišdamas laiko. Aš turiu vyriausio amerikiečių armijos vado leidimą. Ar nenorėtumėte pasižiūrėti?

Ir jis ištiesė man dokumentą, bet aš atsisakiau jį tikrinti.

– Nėra jokio reikalo. Man pakanka jau to, kad jūs iš medicinos štabo,– tai geriausias jūsų leidimas.

– Dėkoju jums dar kartą, senjore kapitone, Meksikos ir gailestingumo vardu!

Sulig šiais žodžiais jis pasuko sykiu su savo palydovais ten, kur praleido tokią siaubingą naktį daugelis sužeistų jo tautiečių.

Visa šio meksikiečio išvaizda, kiekvienas judesys dvelkė nepaprastu dėkingumu. Tai buvo penkiasdešimties metų žmogus, tamsios veido spalvos, baltais kaip sniegas plaukais ir švelnių, beveik moteriškų veido bruožų. Didelės akys su romia išraiška, minkšti melodingo balso garsai, mažos švelnios rankos ir kukliai santūrios manieros rodė tikrą džentelmeną.

Matyt, jis buvo žmogus išsilavinęs ir apsišvietęs, gal net keliavęs po kitus kraštus; tai rodė ne tik bendras įspūdis, kurį sukėlė jo išvaizda, bet ir tas faktas, kad jis mokėjo, nors ir prastokai, anglų kalbą; tarp jo tėvynainių tai pasitaiko nedažnai.

Atsiminiau ligonį, kurį priglaudžiau savo palapinėje. Kalrosui reikėjo gydytojo pagalbos.

Vos tik apie tai pagalvojau ir norėjau jam pasakyti, mane pralenkė išbėgusi iš palapinės jaunoji mergina; ji girdėjo mano pokalbį ir paskubėjo paprašyti gydytojo pagalbos broliui.

– O, senjore,– sušuko ji, kreipdamasi į mane ir žvelgdama įkandin tolstančio meksikiečio,– paprašykite jo pažvelgti į Kalrosą!

– Aš pats ką tik norėjau tai padaryti,– atsakiau aš.– Bet štai jis grįžta.

Man neteko net jo šaukti. Išgirdęs jos balsą, jis atsigręžė ir pasuko prie jos. Paskui jį sekė jo palydovai,– visų žvilgsniai nukrypo į gražuolę charočę.

– Senjorita,– kreipėsi į ją daktaras, eidamas prie palapinės ir mandagiai kilstelėjęs sombrero,– mūšio lauke nedažnai pasitaiko sutikti tokią nuostabią gėlę. Jeigu aš teisingai supratau, Jūs norėtumėte, kad apžiūrėčiau sužeistąjį, jums brangų žmogų, ar ne tiesa?

– Mano brolį, senjore.

– Ak, brolį!– sušuko meksikietis, šiek tiek su nuostaba pažvelgęs į merginą.– Kur jis?

– Čia palapinėje, senjore. Kalrosai, brangusis mano Kalrosai! Čia daktaras, tikras gydytojas chirurgas, jis tuojau apžiūrės tave!

Sulig šiais žodžiais mergina veržliai puolė į palapinę. Paskui ją įėjo ir daktaras.

XII

NUGIRSTAS POKALBIS

Aš taip pat buvau beketinąs žengti į palapinę, kai ūmai mane sudomino vieno meksikiečio pastaba, pasakyta jo draugui, ir aš sustojau.

– Ar žinai, kas čia? Tai Lola Vergara, gražuolė, kurią pakanka turėti laimę išvysti vieną kartą, kad negreitai užmirštum jos veidą ir trokštum ją vėl pamatyti.

– Tai teisybė, Antonai Čikai. Aš pats pažįstu vieną, kuris ne tiktai kad neprieštarautų ją regėti, bet ir pasiryžęs brangiai už ją užmokėti. Tai tiesa, velniai rautų!

– Kas jis toks, apie ką tu kalbi? – paklausė meksikietis.

– Gveriljasų vadas, kapitonas Rajasas. Žinau, kad jis trokšta ją pamatyti.

– Taip, jos brolis priklausė Rajaso būriui, mergina lydėjo būrį. Prieš tris dienas aš pats mačiau ją Puente,– tarė pirmasis pašnekovas Antonas Čikas.

– Prieš keletą dienų ją matė su kitomis moterimis, lydėjusiomis Rajaso būrį. O po to staiga ji kažkur dingo – niekas nežinojo kur. Matyt, šito nežinojo ir kapitonas Rajasas, kitaip kam jis būtų siūlęs auksinį tam, kas parodys jos slėptuvę!

– Nejaugi jis siūlė?

– Siūlė, aš pats girdėjau!

– Kam jis siūlė?

– Tam šlykščiam Sambui, negrui, kuris kažkodėl painiojasi visą laiką mūšio lauke. Nežinau, kas jis. Buvo tai, kaip aš sakiau, Puente. Aš stovėjau tolimam krašte po tiltu; diena slinko vakarop. Ūmai, regiu, eina pats ka-

tolimam krašte po tiltu; diena slinko vakarop. Umai, regiu, eina pats kapitonas Rajasas, o su juo šitas negras, kalbasi apie kažką, matyt, apie šitą mergiščią, todėl kad kelis sykius girdėjau jos vardą. Paties pokalbio nedaug girdėjau, nes laikiausi nuošaly, kad nepakliūčiau jam į akis. Bet štai šitą aiškiai girdėjau.

– Ką gi?

– Na tai, ką jums sakiau apie auksą. Rajasas tarė: „Surask man, Santučai (tai negrą taip vadina – Santuču), kur jis ją paslėpė".

– Kas paslėpė ją?

– Velniai griebtų, šitą aš ne sykį girdėjau! Nagi brolis jos, matyt, kas gi daugiau? Kalrosu jį vadina.

– O juk čia kažkas slypi,– pastebėjo vienas klausytojas.– Kažkas čia yra bjauraus.

– Neabejotina tiktai, kad ne pati mergina,– paleido sąmojį Antonas Čikas.

– Greičiausiai negras. Jis iš tikrųjų šlykštus, jūs sutinkate, draugai?

– Nelabai geras ir viršininkas, kuris geba griebtis tokio bjaurybės gyvulio paslaugų,– pasakė vienas meksikietis, iki šiol nedalyvavęs pokalbyje.– Visa ši jo dabartinė puiki padėtis slepia kažką tamsaus. Žinote, draugai (prašneko jis, nuleidęs balsą ir pasislinkęs arčiau prie grupės), aš galiu prisiekti, kad jau kartą matė jį... tiesa, jis buvo su kauke.

– Kaip su kauke? – pasigirdo keletas nustebusių balsų.

– Su juoda krepo kauke. Tai atsitiko priešpaskutinės mano kelionės metu, kai keliavau su Chosės Vilareso karavanu, gabenusiu prekes anglų firmai į Kale de Merkaderosą. Prie Pinjalio, kelyje nuo Perotos iki Pueblo, mus užpuolė plėšikai, atėmė mulus ir pagrobė visas prekes. Visiems mums, neišskiriant nė Chosės, kol mus grobė, buvo įsakyta prisiglausti veidu prie žemės. Viską jie paėmė, ką tiktai galėjo nešti ir ką rado geriausia,– visai nuskurdino vargšą Chosę, velniai juos griebtų! Chosė taip ir neatsigavo nuo to laiko.

– Bet kokį ryšį tai turi su mūsų pokalbiu? Kuo čia dėtas kapitonas Rajasas?

– Ak taip, aš girdėjau apie kapitoną Rajasą,– susigriebė pasakotojas,– vos neužmiršau; bet, žinoma, tai turi ryšį su juo. Visi salteodorai kartu su savo vadu buvo užsidėję juodas krepo kaukes. Bet tą akimirką, kai vadeiva apžiūrinėjo atimtus iš Chosės popierius, aš spėjau pamatyti jo šlykštų veidą – nuo barzdos iki pačių akių. Dabar, kai susitikau stovykloje Rajasą, tuojau pat jį atpažinau,– vadinkite mane kvailu ir aklu, jeigu tai ne jis.

– Kas gi čia tokio!– sušuko vienas iš klausytojų, matyt, nelabai griežtos moralės,– jeigu kapitonas Rajasas ir pasilinksmino truputį su salteodorais? Mūsų armijoje yra karininkų, kitados šaukusių „Piniginė ar gyvybė", o dabar kai kurie jų generolais tapo!

– Tu tyliau, drauguži!– sustabdė jį vienas.– Va, daktaras eina. Saugokis, nes tai, ką tu sakei, panašu į išdavystę!

Aš taip susidomėjau šituo pokalbiu, kad neskubėjau eiti į palapinę. Meksikiečiai šnekėjo garsiai, nesivaržydami manęs, matyt, galvodami, jog aš jų nesiklausau arba nesuprantu kalbos, o aš stengiausi palaikyti tą jų įsitikinimą vaizduodamas, kad užsiėmęs pokalbiu su vienu iš savo kareivių.

Daktaras išėjo iš palapinės, jo palydovai nutilo, ir aš prisiartinau prie jo, kad paklausčiau apie ligonį.

– Jūsų dėka, kabaljere, ligonio žaizda visiškai nepavojinga: bet, pasilikdamas čia, jis patenka į kitą pavojų sprendžiant iš to, ką jis man papasakojo,– ir, ko gero, ir jums taip pat.

Aš supratau, kad Kalrosas papasakojo daktarui apie praėjusios nakties įvykius.

– Ar ilgai jūs dar čia būsite? – išsiblaškęs paklausė meksikietis.

– Aš gavau įsakymą šiandien apleisti stovyklą.

– Ir tikriausiai vyksite į Chalapą?

– Taip, į Chalapą.

– Tokiu atveju sužeistąjį reikės pernešti į El Plano kaimą. Vienas jūsų būrys ten tikriausiai pasiliks dar kurį laiką?

– Taip, toks buvo vyriausiojo kariuomenės vado ketinimas.

– Ten ligonis bus žymiai saugesnis. Būklė leidžia jį gabenti su neštuvais, tai jam nepakenks. Aš galiu paskirti šiam reikalui iš savo padėjėjų šešis žmones.

– Ar negeriau jam būtų Chalapoje? Galvoju, ir Chalapos klimatas sveikatai būtų kur kas palankesnis, argi jūs taip nemanote?

– Jūs neabejotinai teisus,– patvirtino mokslo atstovas,– bet iš čia itin toli iki Chalapos. Mūsų armijoje ligoninių nėra. Kas gali sutikti paprastą kareivį nešti tokį atstumą?

– Kodėl gi, jis simpatiškas jaunuolis. Mano žmonės noriai sutiks, jeigu jūs manote, kad... – Aš atsisukau, turėdamas viltį, kad mano pasiūlymą išgirs ir pritars kitas asmuo.

Charočė stovėjo ant palapinės slenksčio,– visas jos veidas švietė dėkingumu. Be abejo, šį jausmą jai sukėlė paguodžiantys daktaro žodžiai, suteikę viltį, kad brolis visiškai pasveiks. Bet man norėjosi tikėti, kad jos nuostabios akys kalba ir apie džiaugsmingą jos sutikimą su mano pasiūlymu.

Daktaras negalėjo įtarti mano karšto dalyvavimo priežasties.

Ar įspėjo, ar įtarė Lola šią priežastį? Su jautrumu, būdingu jos rasei, ji galėjo ją įspėti. Šiaip ar taip, man norėjosi tuo tikėti, norėjosi taip išsiaiškinti švelnią veido išraišką, su kuria ji klausėsi mano pasiūlymo.

Beje, tai galėjo būti paprastas dėkingumas už mano gerumą, ir tik tiek.

– Neprieštarauju,– po trumpos pauzės tarė daktaras.– Jūsų kilnumas svetimšaliui ir priešui teikia jums garbės, kabaljere. Jis natūralus, kaip jūsų tauraus šios nakties poelgio tęsinys,– pridėjo jis su malonia šypsena.

Bet jo šypsena, palydėta žvilgtelėjimo, vos pastebimai mesto į charočę, sukėlė nedidelį mano sumišimą.

– Mums vertėtų, be abejo, pasiteirauti paties ligonio noro,– prabilo jis vėl, leisdamas man tuo metu atsikvošėti nuo sutrikimo.– Kaip jūs manote, senjorita?

– Dėkoju jums, senjorai! – atsakė mergina.– Aš tuojau paklausiu brolio.

– Kalrosai! – šūktelėjo ji, praskleidusi palapinę.– Jaunasis karininkas, kuris buvo toks geras tau, siūlo pernešti tave į Chalapą. Ar tu nori šito? Daktaras mano, kad Chalapos oras tau bus sveikesnis.

Mano širdis smarkiai plakė, laukdama ligonio atsakymo.

Atsakymo ilgai nebuvo. Matyt, Kalrosui buvo sunku atsakyti.

– Na kaip? – paklausiau aš neiškentęs.

– Ryžkis,– prabilo vėl mergina.– El Plane didelė kaitra.

– Dėkoju tau, nuostabioji Lola! – sušukau mintyse aš.

Jaučiausi kaip nusikaltėlis, laukiantis nuosprendžio,– šitaip mane valdė Kalroso sprendimas.

XIII

CHAROČŲ GRUPĖ

Labai galimas daiktas, kad Kalrosas galų gale būtų pasisakęs Chalapos naudai, jeigu būtų suspėjęs išreikšti savo nuomonę; bet jis nesuspėjo.

Aš stovėjau prie ligonio lovos, stengdamasis palaikyti naivų jo sesers atkaklumą, kai ūmai išgirdau už palapinės kažkieno naujus balsus, besiteiraujančius Kalroso Vergaros.

– Aure kas! – sušuko charočas, įsiklausęs savo ruožtu ir atpažinęs savųjų balsus.– Tai mūsų draugai, sese, žmonės iš Lagarto. Išeik pas juos, brangioji, pasakyk, kad aš čia.

Lola išsmuko iš palapinės.

– Teisybė Kalrosai, tai jie! – šūktelėjo ji už slenksčio.– Aš matau Visentą Vilagosą, Ignasą Valdesą, Rozariją Tres Viljasą ir mažąjį Paulitą.

– Garbė Dievui! – sušuko ligonis, pasikėlęs lovoje.– Nenustebsiu, jeigu jie ir atėjo, kad pasiimtų mane namo.

– Šiuo tikslu mes iš tiesų ir atėjome,– atsiliepė aukštas, energingos išvaizdos charočas, tą akimirką įžengęs į palapinę.

– Visentas Vilagosas! – riktelėjo išvydęs jį sužeistasis.

– Kaip tik dėl to, Kalrosai. Ir mes džiaugiamės, kad tu laimingai likai gyvas nuo jankių kulkos. Mums ką tik daktaras pasakė, kad tavo būklė puiki. Jis leidžia pernešti tave į Lagartą,– mes patys tave atsargiai nešime. Ir tavo sesutę panešime, jeigu tiktai ji sutiks sėsti man ant pečių. Cha, cha, cha!

Kol jis kalbėjo, kiti charočai – šešių ar septynių žmonių grupė – įėjo į palapinę, apsupo sužeisto kraštiečio lovą, spaudė jo ranką ir su riteriška pagarba, primenančia garbingas Sido[1] dienas, lankstėsi prieš Lolą.

Aš stovėjau nuošaly, smalsiai žiūrėdamas į šį pasikeitimą draugiškais sveikinimais; nuoširdumas yra jų nacionalinio charakterio bruožas, nes visi Kalroso lankytojai buvo jo kraštiečiai charočai.

Bet jaučiau ne vien paprastą smalsumą, kai atidžiai sekiau visus įvykius. Stengiausi įspėti, ar nėra tarp jų mano varžovo.

Taip pat nenuleisdamas nuo jos akių, sekdamas jos veido išraišką, stebėjau, kaip kiekvienas iš jų prisiartina prie Lolos. Laimei, nepamačiau nieko tokio, kas galėtų panašėti į savitarpį intymumą.

Visi jie buvo vaikinai augaloti, stiprūs, tamsiaveidžiai ir tamsiaplau-

---

[1] Sidas „Kampeadoras"– Rodrigo (Rui) Dijaso de Bivaro (apie 1040–1099), ispanų riterio, išgarsėjusio savo žygiais kovoje su arabų užkariautojais, pravardė. Viduramžių „Dainos apie mano Sidą"– pirmojo literatūrinio paminklo ispanų kalba (apie 1140), „Kronikos apie Sidą" ir daugelio romansų didvyris. Padavimais apie Sidą „Kampeadorą" paremtas XVII a. prancūzų dramaturgo P. Kornelio tragedijos „Sidas" siužetas. (Vertėjo pastaba)

kiai, su specifiškai būdingais veidais, kuriais negalėtų nesižavėti Salvatoras Roza[1], ir su smailiomis barzdelėmis – kaip Van Deiko[2] portretuose.

Visi jie turėjo apie trisdešimt metų, ne vyresni. Visi pakankamai gražūs, bet nė vienas iš jų nesukėlė man nemalonaus jausmo, kurį įsimylėjusiems dažnai pakužda nuojauta.

Jeigu aš galėjau rimtai ko nors bijoti, tai tik Rajaso, Kalroso priešo, konkurencijos.

Visentas Vilagosas atrodė vyriausias iš visų ir buvo, matyt, jų vadovas.

Dabar jau nevertėjo ir galvoti apie ligonio pernešimą į Chalapą,– jo draugams tai pasirodė tokia nesąmonė, kad jei Lola būtų vis dar siūliusi, tai būtų sukėlusi įtarimą.

Lola stovėjo nuošaly, nedalyvaudama pokalbyje, ir aš su džiaugsmu pastebėjau, kad ji, matyt, nelabai patenkinta charočų pasirodymu.

Norėjau sutikti jos akis, kad patikrinčiau savo spėlionę. Neturėjau jokios galimybės ją prakalbinti džiūgaujančių draugų akivaizdoje.

Bet nepamiršau, kad turiu būti labai atsargus: charočai itin pastabūs, prityrę asistuotojai ir puikūs psichologai širdies reikaluose. Manoji padėtis buvo ypatinga,– aš stovėjau visų akyse.

Jie iš tikrųjų visą laiką draugiškai žvilgčiojo į mane, nes jau buvo truputį informuoti apie tai, kokia mano pažiūra į jų tėvynainį.

– Mums laikas! – sušuko Vilagosas po keleto bendro būsimos kelionės svarstymo minučių.– Neverta gaišuoti. Saulė suspės nusileisti, kol pasieksime Lagartą.

Kalrosą paguldė ant neštuvų ir išgabeno iš palapinės. Vietoj stogo prie neštuvų pritvirtino keletą plačių banano lapų, kad apsaugotų nuo saulės spindulių.

– Senjore nepažįstamasis! – tarė Vilagosas, prieidamas prie manęs ir draugiškai ištiesdamas ranką.– Jūs parodėte didelį taurumą mūsų kraštiečiui, nors esate mūsų priešas. Tikėsimės, kad šiam priešiškumui greitai ateis galas. Bet kaip ten bebūtų, nusistovės tarp mūsų taika ar bus tęsiamas karas, vienu dalyku jūs įsitikinsite, jeigu jums kada nors teks atsidurti mūsų mažame Lagarto kaimelyje, kad charočai turi dvi kuklias dorybes – dėkingumą ir svetingumą. Sudie!

Panašiais žodžiais atsisveikino su manimi ir visi Vilagoso draugai.

Tiktai šitaip atsisveikinti galėjau su Lola, aplinkui būriuojantis jos draugams. O norėjosi atsisveikinti visai kitaip.

Man pavyko nutaikyti minutę ir sukuždėti jai:

– Aš myliu jus, Lola.

---

[1] Roza Salvatoras (1615–1673), italų tapytojas. Piešė emocingai pakilius peizažus, istorinius ir batalinius paveikslus, išsiskiriančius vaizdų ryškumu ir gyvumu, tapybinės manieros drąsumu. (Vertėjo pastaba).

[2] Van Deikas, Antonis (1599–1641) – įžymus flamandų tapytojas, Rubenso mokinys. Ilgai dirbo Italijoje ir Anglijoje. Garsus portretinės tapybos meistras. (Vertėjo pastaba).

Atsakymo nebuvo. Nei žodžio, nei atodūsio nesulaukiau,– tik didelės tamsios jos akys pažvelgė į mane žaibiškai, bet jose švietė toks nekaltas aiškumas ir tyrumas, kad suvirpėjo mano širdis.

Tarsi kliedėdamas ištariau trumpą „sudie!“ Nepridėjau net įprasto palinkėjimo laimingo kelio, nepasakiau priimto tarp ispanų malonaus „hasta luego“, reiškiančio nuoširdų „iki pasimatymo“, kuriam nėra atitinkamo išsireiškimo mūsų šiurkščioje saksoniškoje kalboje.

Bet šį priverstinio išsiskyrimo mirksnį aš mintyse daviau sau priesaiką – žūt būt kada nors susitikti su Lola Vergara!

Štai ir pranyko iš akių gražioji charočė!

"Kada gi vėl ją išvysiu?"

Šis klausimas nenustojo manęs kamuoti ir jaudinti.

Man pasirodė, kad nutolusi ji atsigręžė...

Galbūt ir ji svajojo vykti į Chalapą?

Galbūt man tiktai pasirodė, galbūt aš klydau, bet man buvo malonu tuo guostis.

Nuėjo... Nuėjo, netarusi nė žodžio,– nieko, išskyrus prisiminimus apie nuostabų grožį, sujudinusį visą mano sielą.

"Ar pamatysiu aš ją kada nors?!"– vėl ir vėl galvojau ir klausiau aš savęs.

"O jeigu niekada?!"– nenoromis brovėsi beviltiška mintis.

Šansai dar kartą susitikti iš tikrųjų buvo labai migloti,– tai aš turėjau, ramiai apgalvojęs, pripažinti. Tiesa, žinojau jos gimtojo – El Lagarto – kaimo pavadinimą ir mintyse tvirtai ir be abejonių nusprendžiau, kad ten apsilankysiu.

Bet ką laimėsiu? Prieš akis dar ilgas žygis ir visai į priešingą pusę nuo Lagarto. Kas žino, ar liksiu gyvas, ar būsiu užmuštas. Ir vienaip, ir kitaip gali įvykti. Kaip galėjau, susidarius tokioms sąlygoms, ramiai save tikinti, kad pateksiu kada nors į Lagartą? Tegalėjau tik gana ryžtingai sau tarti: „Jeigu būsiu gyvas, rasiu galimybę“,– ir vien šios mintys man teikė paguodos.

Negalėjau atplėšti akių nuo kelio posūkio, už kurio akacijų šakos iš karto ir netikėtai paslėpė nuo manęs jos figūrą. Dar kurį laiką mačiau šmėkščiojančią pro medžius jos suknelę.

Akimirksniui išvydau jos apdangalo kraštą, ir man pasirodė, kad ji specialiai kilstelėjo jį ranka. Jos veido negalėjau matyti pro skraistę, bet kiek galėjau spręsti iš galvos judesio, ji linktelėjo man, be to, jaučiau pro ploną audeklą sminganti jos žvilgsnį.

Instinktyviai pasiunčiau jai ranka bučinį, atsakydamas į jos atsisveikinimą.

„Kaip kvaila leisti šitaip išsiskirti – galbūt amžinai!“

Ši mintis man nedavė ramybės.

Įėjau į palapinę ir kritau ant lovos, ant kurios dar neseniai ilsėjosi ligonis.

Bemiegė naktis, praleista nesudėjus bluosto,– antroji be miego naktis, nes prieš tai plūkiausi visą naktį beprasmiškai tempdamas haubicas į stačias El Plano pakriūtes,– iki paskutiniosios nualsino mane. Ir vos atsigulęs užmigau, pamiršęs laikinai visus išsiskyrimo skausmus.

XIV

ĮŽŪLUS LAIŠKAS

Kiekvienam iš mūsų, be abejo, teko pajusti malonų jausmą, kai nubudęs randi po ranka atneštą laišką. Jeigu tai būna didelis melsvas vokas su antspaudu ir kokios nors komercinės firmos ar banko blanku, jis sukelia menką ir neilgą susidomėjimą. Užtat su kokiu maloniu jauduliu imi į rankas dailų voką su herbu, prisigėrusį kvepalų aromato, užrašytą pažįstamos rankos.

Nubudęs toje pačioje palapinėje, kuri dar prieš pusantros paros priklausė jo didenybei don Antonijui de Santa Anai, aš tuojau pamačiau ant grindų prie pat lovos laišką.

Iš pažiūros jis nebuvo panašus nei į meilės laišką, nei į dalykinį raštą, tačiau, matyt, žadėjo įdomų turinį, be to, išsyk patraukė akį savo adresu:

"Jo Didenybei, Ponui Vyriausiajam meksikiečių armijos vadui, donui Antonijui Lopesui de Santa Anai" – puikavosi ant jo visi tirono vardai ir titulai.

Manęs nė kiek nenustebino, kaip čia atsidūrė šis laiškas. Juk tik prieš vieną parą toje pačioje žygio lovoje, kurioje aš dabar gulėjau, ilsėjosi Anaguako despotas. Labai galimas daiktas, kad perskaitytas laiškas buvo užkištas už lovos, iš kur ir iškrito.

Suprantama, laiškas visų pirma sužadino mano smalsumą. Ar galėjo būti nejdomu susipažinti su korespondencija žmogaus, užimančio dabar tokią aukštą padėtį.

Bet aš iš karto pajutau, kad laiškas man bus reikšmingesnis negu tuščio smalsumo patenkinimas. Juk jame galėjo būti koks nors privatus pranešimas, kuris padarytų paslaugą vyriausiam amerikiečių armijos vadui.

Nė valandėlei neabejojau ir nesvyravau, ar verta perskaityti laišką. Nebūčiau svyravęs net jei reikėtų sulaužyti antspaudą.

Kita vertus, adresas, užrašytas šiurkščiu braižu, buvo priešo, ne tiktai mano liaudies priešo, bet, mano giliu įsitikinimu, ir visos žmonijos priešo.

Išėmiau iš voko laišką, – jis buvo parašytas ant popieriaus skiautės ir neįprastai sulankstytas; rašyta pieštuku ir gana sunkiai išskaitoma:

„Excellentissimo senor! La nina se huye del campemento. Es cierto que la ha mandado el hermano. Ha recibido la putita las propuestas de V.E. con muchas senales de civilidad. Yo soy alerte. En buen tiempo, dormira ella en la tienda y los bronzos de V.E. o no esta mia nombre.

Ramon Rayas."

Mintyse išverčiau į anglų kalbą:

„Jūsų šviesybe! Jaunoji mergina dingo iš stovyklos. Matyt, patariant broliui. Jūsų prakilnybės pasiūlymą mergaitė išklausė labai palankiai. Dėl ateities nesirūpinkite. Aš būsiu atsargus. Neilgai trukus ji ilsėsis palapinėje jūsų prakilnybės glėby, arba aš nesivadinsiu

Ramonu Rajasu."

Vienu akimirksniu įsigaravo paskutiniai snaudulio pėdsakai, vos perskaičiau šį šlykštų laišką. Negalėjo būti abejonės, kad kalbama apie ją. „Jaunoji mergina" galėjo būti tiktai Lola Vergara.

Buvo, tiesa, meksikiečių armijoje ir daugiau merginų, cinančių su broliais, bet Rajaso laiške buvo užsiminta apie neseną merginos dingimą iš stovyklos,– tai galėjo būti tiktai Kalraso sesuo.

O ir kokia kita mergina galėtų tapti gašlių tirono siekių (aišku, storžieviškos aistros), objektu, siekių, kuriuos jo samdinys prižadėjo patenkinti?

Laiško turinys mane stebino mažiau, negu visa grandinė atsitikimų, dėl kurių laiškas atsidūrė mano rankose ir kurie man padėjo viską suvokti.

Santa Anos charakteris ryškėjo iš korespondento laiško turinio. Pasipūtęs ir gašlus iki patologijos, jis turėjo nesuskaičiuojamą daugybę meilės nuotykių ir politinių susidūrimų. Didelę dalį savo laiko jis praleisdavo lengvabūdžių moterų, kurių jo tėvynėje netrūksta, draugijoje.

Net kojos, peršautos prie Vera Kruso, amputavimas nepriverte jo pasikeisti: ir dabar, praslinkus dešimčiai metų nuo kojos praradimo, jau pagyvenęs jis liko kaip ir anksčiau donžuanas.

Norėdamas pasiekti savo šlykštų tikslą, jis nesidrovėdavo įsiteikti ir papirkti reikalingus žmones. Ne vienas jaunuolis turėjo dėkoti už karininko antpečius, ne vienas vadas už paskyrimą – vieninteliam nuopelnui: jie turėjo gražias seseris.

Toks tai buvo donas Antonijus Lopesas de Santa Ana, Meksikos diktatorius ir jos armijos „generalisimas".

Visa tai gerai žinodamas, aš jau negalėjau stebėtis šito „konfidencialaus" laiško turiniu. Bet aš ir nemaniau turįs teisę juo piktintis,– jeigu pats turėčiau visai gryną sąžinę. Atsimindamas savo patiės nedorus nesenus norus, neleidau sau nei griežtai teisti, nei svarstyti kito nedorovingumo.

Mano giliu įsitikinimu, kas tik išvysdavo Lolą Vergarą, negalėdavo nesvajoti apie laimę būti jos mylimuoju. Kadangi Meksikos valdovas buvo jau vedęs ir jos vyru tapti negalėjo, teisybę sakant, visai natūralu, kad troško tapti jos meilužiu.

Šiaip ar taip, savo gėdai, turiu prisipažinti, kad pačioje intrigoje nieko papiktinančio ir gėdingo neįžvelgiau. Smerktinu pripažinau tik tą būdą, kurį pasirinko ir valdovas, ir samdinys, todėl abu vienodai man buvo šlykštūs.

– Bjaurūs galvijai! – išsiveržė šūksnis, ir aš susijaudinęs glamžiau rankomis laišką.– Niekingi niekšai abudu! Bet šitas Rajasas... Jis vis tik dar blogesnis! Kaip jis šnekėjo apie savo meilę jai, apie norą tapti jos vyru! Ir jeigu juo taptų, ištrauktų dvigubą naudą iš savo brangiojo laimikio! Dvigubas niekšas! Sunku įsivaizduoti, kad gali egzistuoti tokie šunsnukiai!

Ir aš susierzinęs žingsniavau pirmyn ir atgal palapinėje, susijaudinęs tiek, kad tarpais garsiai reiškiau savo mintis ir jausmus.

Turint omeny tai, kaip virė mano panieka ir apmaudas tironui ir jo liokajui, jutau, kad man kelia nerimą ir skausmą ir kitas jausmas. Ką reiškia šis įžūlus epitetas „mergaitė"? Kokią teisę turėjo niekšas kalbėti apie ją tokiu tonu? Ir kaip ji galėjo „palankiai" išklausyti jo didenybės pasiūlymą, kurio prasmė nekėlė abejonių? Ar įmanoma, kad būtų teisybė?

Turiu prisipažinti, kad šitos insinuacijos kėlė man skausmą ir nerimą, nepaisant to, kad įtarimo šaltinis buvo aiškiai nevertas pasitikėjimo.

Įtarimas rado mano sieloje puikią dirvą. Pretekstą tam davė, žinoma, ne asmeninės Lolos, kurią juk taip mažai pažinojau, savybės, o tipiškas jos genties moterų elgesys. Išaugusių po kaitriu dangumi charočių širdys nuo dvylikos metų retai būna laisvos, o Lolai galėjo būti šešiolika.

Ar buvo galima tikėti, kad tokia gražuolė, daugelį žavinti, daugelio mylima, pati iki šiolei dar nemylėjo?

Nerimas, sukeltas šitų abejonių, dar kartą man įrodė, kad pamilau

meksikietę. Kankinamas įtarimų, aš nejučiomis daviau sau žodį, kad nenustočiau jos mylėjęs, net jeigu jie pasitvirtintų.

Mano aistra nebuvo nepriekaištingai gryna, bet ji kunkuliavo, ir aš jaučiau, kad jos ne tiktai neatšaldo, o dar labiau įkaitina krintantys ant merginos kaltinimai. Man atėjo į galvą, kad Rajaso žodžiuose galėjo būti dalis tiesos,– ir aš priekaištavau sau už tai, kad elgiausi su gražiąja choroče rūpestingai ir pagarbiai, kai galbūt to nereikėjo.

Turiu pasakyti, kad greitai atmečiau tokias mintis. Aš atkūriau atmintyje jos nuostabų veidą su angeliška akių išraiška, kuklią kiekvieno jos judesio graciją ir visų pirma gilų jos švelnumą ir ištikimybę broliui, ir man tuoj pat tapo aišku, kad Lola Vergara ir iš tikrųjų buvo tokia, kokia atrodė – nekaltumo įsikūnijimas, o žmogus, metęs jai šešėlį – įžūlus šmeižikas.

Šios mintys mane taip nuramino, kad galėjau be ankstesnio kartėlio galvoti apie begėdišką Rajaso laišką. Man pasidarė aišku, kad šis laiškas gali tik įrodyti nedorus ketinimus to, kas jį rašė, ir to, kam jis buvo rašytas, bet suteršti charočės garbės jis negalėjo; visos šmeižiko insinuacijos buvo padiktuotos neabejotino noro arba suteikti malonumą tam, nuo kurio priklausė samdinys, arba susilpninti jo nekantrų užsispyrimą; greičiausiai ir viena, ir kita sykiu.

Neišnyko tik kita mintis, jaudinanti ir kelianti mano nerimą: iš Lolos pavojus man negrėsė, tuo aš daugiau neabejojau, bet pavojus grėsė pačiai Lolai. Ką galėjo gebėti tas niekšas, kuris buvo pasiruošęs užmušti jos brolį, savo vaikystės draugą, bejėgį sužeistąjį mūšio lauke! O juk sėkmės atveju jo laukė dosnus apdovanojimas!

Kaip galėjau nejausti rimto nerimo dėl merginos likimo, kurios vienintelis gynėjas buvo jaunasis brolis, kas be ko, šiuo metu ir pats bejėgis! O kol tironas turėjo valdžią ir kol jo žiaurusis pagalbininkas veikė jo interesams, pačiai Kalroso gyvybei grėsė toks pavojus, kaip ir jo sesers garbei.

Sakysim, šią valandėlę pačiam Santa Anai, ką tik pasprukusiam iš mūšio lauko, pakako rimtesnių rūpesčių už kažkokią jauną valstietę. Bet jo pavaldinys čia, ir jeigu ne dėl savo įgaliotojo interesų ir ne dėl jo dosnios dovanos, tai dėl savo nuosavų interesų galėjo rimtai grėsti Lolos Vergaros ramybei.

Visa tai suvokus, mane apėmė toks nerimas, kad įsakiau tuojau pat balnoti žirgą ir nusprendžiau šuoliuoti paskui charočus, kol juos pavysiu ir perspėsiu sužeistąjį ir jo seserį apie atsitiktinai ir netikėtai mano atskleistą suokalbį.

Juos pasivyti buvo nesunku. Nuo jų išvykimo praėjo gal kokios penkios valandos, su neštuvais greitai eiti jie negalėjo, todėl turėjo dabar būti kelios mylios nuo tilto per El Planą.

Bet ką tai vis dėlto galėjo padėti? Viskas, ką galėjau padaryti, tai perspėti juos apie gresiantį pavojų. Tačiau juk tai ir jie patys jautė: to, ką jie jau žinojo, pakako, kad būtų atsargūs ir imtųsi visų priemonių, kokios tiktai įmanomos.

Greitai jie bus namuose, gimtajame kaime draugų būry, o draugų jie turi daug, kaip aš dabar įsitikinau. Koks gi pavojus galėjo jiems grėsti?

Mano ketinimas pasileisti šuoliais paskui juos nebuvo grįstas protu. Jį sukėlė šalutinis skatulys, dėl kurio nenorėjau prisipažinti net pats sau.

Kas, jeigu Lola numano apie jį ir palaikys mane įkyriu? Kas tada, jeigu ji jau viską žino, ką aš turėjau pranešti, o galbūt ir dar daugiau? Visai galimas daiktas! Tada... kaip ji pažiūrės į mano nepagrįstą įsikišimą!

Ilgai stovėjau nejudėdamas, visas nugrimzdęs į savo apmąstymus. Pagaliau pranešė, jog mums laikas vykti į stovyklos, kad prisijungtume prie amerikiečių armijos, jau seniai stovinčios Chalapoje.

Mano kareiviai išsirikiavo lauke, būrys buvo visiškai pasiruošęs žygiui, tai akies mirksniu padarė galą visoms mano abejonėms, svyravimams, svarstymams.

Saulė buvo arti laidos, kai signalinis ragas paskelbė žygį, ir aš, vadovaudamas savo mažam būriui, atsisveikinau su Siera Gordu – žiauria kraujo praliejimo arena, bet man virtusiu rojaus kampeliu, kur pirmąsyk radau savo laimę.

XV

ATSITIKTINIAI PALYDOVAI

Mūsų kelias iš Siera Gordo ėjo sumuštos armijos pėdomis.

Sprendžiant iš liūdno reginio, atsivėrusio mūsų akims, jie atsitraukė nelabai sėkmingai.

Vietomis voliojosi arklių lavonai, baisiai išpampę nuo karščio, su aukštyn barškančiomis kojomis.

Nepertoliausiai nuo vieno arklio tysojo ir jo buvusio raitelio kūnas, taip klaikiai išsipūtęs, kad rankos pirštai susiliejo su delnu, ir ranka buvo labiau panaši į bokso pirštinę negu į žmogaus galūnę.

Ir šis brinkimo procesas įvyko per trisdešimt valandų, praslinkusių nuo to momento, kai gyvybė apleido kūnus. Toks svilinančios tropikų saulės darbas.

Aš pastebėjau, kad šiame mirties lauke lankėsi kažkokie nukautųjų ramybės drumstėjai. Nuo lavonų buvo nuplėšta viskas, ką jie galėjo turėti vertinga; kai kurie gulėjo net be drabužių.

Daugelis lavonų buvo visiškai nuogi. Išpūstuose kūnuose žiojėjo žaizdos, juodavo išsiliejęs kraujas; drabužių likučiai karojo tiktai ant tų negyvėlių, ant kurių jie buvo suplėšyti, aplieti juodu krauju ir taip glaudžiai prilipę prie kūno, kad jų neįmanoma buvo nulupti.

Teisingumas reikalauja pasakyti, kad dėl šito gėdingo plėšimo kalti ne amerikiečių kareiviai, o samdyti amerikiečių armijos elementai, daugiausia europiečiai: prancūzai, airiai arba vokiečiai.

Aš pats airis, todėl esu prieš piktą neobjektyvumą įtarinėti mano tautą, gimtąją tautą, tiek iškentusią po svetimo viešpatavimo jungu. Aš bešališkai perduodu faktą, kurį mačiau savo akimis.

Mane gerokai paguodė tai, kai sužinojau, jog iš dalies plėšė ir patys meksikiečiai, praėję čia atsitraukdami.

Tokia jau buvo demoralizuojanti įtaka, pakeitusi jų papročius ir principus, prieš kuriuos nieko nepajėgė padaryti reti ir atsitiktiniai respublikos veiklos pragiedruliai.

Mane nustebino viena keista aplinkybė, įstrigusi besižvalgant tarp šitos apiplėštų ir nepalaidotų kūnų daugybės. Visi meksikiečių lavonai išlaikė tą išvaizdą, kokią kritusiems kūnams suteikė mirtis; bet tarp jų buvo vieno amerikiečio kareivio, kritusio nuo atsitiktinio šūvio, kūnas, ir šis vienintelis amerikiečio lavonas buvo taip apgraužtas, kad iš jo liko vien skeletas.

Negalėjo būti abejonės, kad tai vilkų darbas. Pačioje pamiškėje slankiojo daugybė šakalų; mes patys matėme keletą, o toliau ant kalvos pastebėjome didžiulį meksikietiško vilko siluetą. Pakely dažnai pasitaikydavo arklių ir mulų lavonai su vietomis išplėštais mėsos gabalais. O meksikiečių kareivių lavonai buvo nepaliesti nė per plaukelį!

– Ką tai galėtų reikšti? – paklausiau aš savo palydovo.

Šis žmogus nepriklausė mano būriui, bet turėjo mūšiuose didelį patyrimą ir taip išstudijavo Naujosios Meksikos gamtą ir žmones, kad aš į jį kreipdavausi visuomet, kai ko nors nesuprasdavau.

– Kodėl vilkai neliečia meksikiečių kūnų?

– Dar to betrūko, kad jie juos liestų! – su panieka ir pasišlykštėjimu sušuko mano palydovas.– Jų net šakalai nejudina. Juk šakalai negraužia pasmirdusių žvėrių, o kuo jų lavonai geresni už pasmirdėlius?

– Vadinasi, jūs manote, kad meksikiečių mėsa kažkuo skiriasi nuo kitų tautų, kad ji vilkams ir šakalams kažkuo bjauri?

– Ne manau, o žinau kuo tikriausiai. Aš regėjau daugybę negyvų meksikiečių kūnų beprasmiškos teksasiečių ekspedicijos į Santa Fe metu. Didžiausios jų krūvos voliojosi ištisas savaites prerijose po atviru dangumi ir liko nepajudinti, kol neišdžiūvo kaip šiaudai arba kaip... na, kaip jie ten vadinasi... Bili Harėjau, kaip vadinasi tie daiktai, kuriuos mums atvežė iš kitų pasaulio šalių? Atsimeni, mes matėm paskutinį sykį, kai buvome Sent Lujė?.. Iškamšas ten visokias rodė ir įvairias kitokias keistenybes. Aš pamiršau, kaip jie vadinasi ir iš kur juos atvežė.

– Mumijos, ar ką? – atsišaukė Bilis Harėjus, kitas atsitiktinis mūsų būrio palydovas.– Mumijas tu prisiminei, Riubai?

– Tikrai, Bili, mumijas; dabar ir aš atsimenu. Ir iš kur jos? Žinai, tokiuose dideliuose akmeniniuose namuose jos guli, panašiuose į salas, kaip viename ežere Kalifornijoje.

– Tu turbūt apie piramides, seni? – vėl atsišaukė jo, matyt, labiau apsišvietęs draugas.– Apie egiptiečių piramides? Iš ten mumijas ir atvežė, kaip sakė tas, kuris jas rodė.

– Na, ir mat jas, man tas pats, iš kur jas atvežė! Aš apie jas, beje, prisiminiau pasakodamas kapitonui apie mirusių meksikiečių lavonus, išdžiūvusius kaip mumijos. Daugybė jų tysojo vidury saulės išdegintos prerijos ir niekada jų nelietė nei vilkai, nei šakalai, nei plėšrūs paukščiai. Ar mažai aš jų mačiau! Ar ir tu regėjai, Bili Harėjau?

– Mačiau, o kaipgi, seni. Nemažai ir aš mačiau.

– O tu ką apie juos manai? Kodėl jų neliečia nei žvėrys, nei paukščiai?

– Kaip tau pasakius? – mąsliai tarė Bilis.– Turbūt jų mėsa nelabai skani.

– Va! Tavo teisybė, Bili Harėjau. Nė vienas prerijos žvėris nepalies meksikiečio kūno. Nei šakalas, nei pantera. Net peslys, pavyzdžiui, visokią šlykštynę ryja, įvairiausias atmatas, kokias tik kur suranda, net indėno mėsą lesa, ir tas neknaptels meksikiečio lavono. Aš jau žinau, savo akimis mačiau.

– Kaip tada, jūsų nuomone, paaiškinti šią keistenybę, šį nesuprantamą grobuonių pasišlykštėjimą? – paklausiau aš, labai susidomėjęs tuo keistu faktu, apie kurį man jau ir anksčiau teko girdėti.

– Koks ten pasišlykštėjimas! – sušuko senasis medžiotojas.– Tiesiog grobuonių uoslė jautri, nuojauta... Nieko čia nepaprasto nėra: juk meksikiečiai kuo maitinasi? Raudonaisiais pipirais ir svogūnais! Kada ne kada mėsos gabalėlį suvalgo! Ir kas čia nuostabaus, kad jie nepatinka nei vilkams, nei pesliams! Teisybę aš sakau, Bili?

– Žinoma, teisybę, Riubai. O va kai kurie kiti gyvuliai ne tokie išrankūs. Kūną tai jie palieka nejudintą, užtat viską, kuo kūnas apdengtas... su pasitenkinimu nuima, viską iki paskutinių marškinių. Galvoju, kad kas nors iš jųjų visai neseniai čia praėjo.

– O gal ir iš mūsiškių kas nors,– įsiterpė senasis medžiotojas reikšmingai

nusijuokęs.– Yra ir tarp mūsų tokių, kurie ne geresni už meksikiečius. Štai, kapitone, pažiūrėkite!

Senis Riubas galvos linktelėjimu ir ranka kažkur parodė.

Atsisukęs į nurodytą pusę, aš išsyk supratau, ką senis turėjo galvoje.

XVI

MARODIERIAI

Norėdamas pasišnekėti su šitais dviem atsitiktiniais mūsų būrio palydovais, įdomiais senais medžiotojais, aš tyčia pasukau atgal ir šitaip dabar atsidūriau savo būrio ariergarde.

Paskutinėj gretoj šalia kapralo jojantis kareivis buvo plačiapetis, kresnas, dramblotas žmogysta, kuris visa savo figūra kėlė nemalonų didelio apsileidėlio įspūdį. Visos jo dalys, rankos, kojos, net kepurė ant galvos – viskas patvirtino šį įspūdį. Šią valandėlę aš nemačiau jo veido, jis jojo nugara į mane, bet jį pažinojau,– veidas neiškreipė, o dar labiau papildė bendrą įspūdį.

Jo veidas buvo pailgas, su lavono spalvos oda, su blausiomis, įkritusiomis akimis; jo ilgoje barzdoje, siekiančioje krūtinę, amžinai smygsojo maisto likučiai arba tabako trupiniai, pro neįprastai ryškias raudonas lūpas baltavo stambūs dantys; nosis ilga, per vidurį perkirsta ir nukrypusi į šoną link kairio burnos kampo. Toks buvo tikslus šio pavyzdingo artileristo portretas.

Jo veido, kaip jau minėjau, šią valandėlę nemačiau, bet man to ir nereikėjo: matydamas jau vien jo nugarą arba kokią nors atskirą kūno dalį, galėjau iš karto pripažinti niekšą Johaną Laundričą.

– Ką jūs man norėjote apie jį pasakyti? – pusbalsiu paklausiau senąjį Riubą, išsyk supratęs, kad jis man rodo būtent į jį.

– Argi jūs, kapitone, nematote aulinių batų? Man sakė, kad jūs jį naktį nuvijote, uždraudę juos nuauti, o jis vis tiek pasisavino. Pažiūrėkit!

Jis atkreipė mano dėmesį į sulankstytą ir prikištą prie balno kareivišką milinę, iš kurios kažkas geltonavo. Įsižiūrėjęs aš iš tikrųjų pažinau meksikiečių generolo aulinius batus, kuriuos jis naktį norėjo nutraukti nuo lavono, kai aš jam sutrukdžiau.

Garsiu ir rūsčiu balsu aš bemat sustabdžiau būrį.

Įsakęs Laundričui išjoti iš būrio, atrišti milinę ir iškratyti ją, išvydau iškritusius geltonos odos batus. Nesusivaldęs iš įniršio už dvigubą niekšo nepaklusnumą, prijojau prie jo ir skėliau jam kardu per galvą.

Jis neatšoko, kad išvengtų smūgių, o tiktai iššiepė dantis kaip sumuštas šuo.

Mes jau vėl ruošėmės keliauti, kai prie manęs prijojo kapralas.

– Kapitone,– tarė jis,– čia yra vienas dar geresnis už šitą vyrukas, jis turi kuprinėje tokį daiktą, kad jeigu apie jį kas sužinos, bus gėda visai armijai.

– Kas jis?

– Anglas Bulis.

– Pasakyk jam, kad prijotų.

– Šis šaunuolis, gryna priešingybė Laundričui su jo gudria ir nuožmia išraiška, išsiskyrė gyvulišku, buku, nesąmoningu bebarzdžiu veidu, su tokia pat antipatiška išore, nors ir kito tipo: visas kvadratinis, storas, geltonais kaip šiaudai plaukais, plačia it buldogo mėsinga nosimi.

Abu jie atstovavo mano būrio atmatoms. Savo tėvynėje jie tikriausiai būtų buvę katorgininkai.

– Parodyk, kas tavo kuprinėje! – įsakiau aš Buliui, kai jis prijojo.

Šlykščiai išsišiepęs, jis pradėjo be galo ilgai raustis savo kuprinėje.

– Ką gi jis ten turi? – nekantriai paklausiau kapralo, žiūrėdamas, kaip ilgai anas ten knisasi.

– Gabalą žmogaus mėsos...– su siaubu išgirdau atsakymą.

Tą pačią minutę Bulis, matydamas, kad jam nepavyks išsisukti, surado ko ieškojo.

Tai buvo žmogaus pirštas... Jis buvo taip baisiai ištinęs, kad užmautas ant jo žiedas įsirėžė į mėsą. Dėl šito žiedo, kurį buvo sunku numauti, jis ir nupjovė visą pirštą prie pat delno taip, jog iš šonų kabėjo užkliudyti kitų pirštų raumenys...

Aš įsakiau atskaičiuoti tam bjaurybei padorią lazdų porciją ir, pasirūpinęs išsaugoti šį klaikų radinį, kad vėliau jis būtų sugrąžintas žuvusiojo draugams, paliepiau tęsti kelionę. Slogus šio atsitikimo įspūdis sudrumstė mano ramybę.

XVII

ARKLYS BE RAITELIO

Pusiaukelėje į Chalapą sustojome poilsio miestelyje, pavadintame Koral Falsasu.

Išvakarėse visi negausūs jo gyventojai išbėgiojo, pasislėpė netolimais esančiuose nepraeinamuose brūzgynuose, išgąsdinti pražygiuojančios armijos ir persekiojančių ją nugalėtojų.

Bet alkis juos privertė grįžti į savo nuniokotas lūšnas, kur mes juos ir užklupome, visus iki vieno išsigandusius, pasiruošusius, rodos, mums dėkoti, jeigu mes jų tiktai nesuvalgysime.

Pats miestelis nesukelia jokio įspūdžio, bet man jisai atsilygino dviejų žmonių netektimi ir nuotykiu, vos nepareikalavusiu mano paties gyvybės.

Pavalgydinti savo žmones, atrodė, mums teks iš savo pačių atsargų, nes visoje apylinkėje nebūtų atsiradę maisto palesinti net vienam viščiukui.

Nelauktai man raportuoja, kad vienas arklys nieko neėda ir, ko gero, greitai nudvės.

Ar saulės smūgis, ar dėl kokios nors kitokios priežasties, bet arklys iš tikrųjų greitai krito ir nugaišo.

Pats atsitikimas buvo ne itin žymus, bet šią valandėlę jis sudarė mums rimtą kliūtį. Aš turėjau įsakymą atvykti kaip galima greičiau į Chalapą, į vyriausiąją būstinę. Bet negalėjau keliauti taip lėtai, kad pėstysis suspėtų su būriu. Sakysim, karininkas, netekęs arklio, paims kareivio arklį; bet ką tada daryti kareiviui?

Pats kareivis galėtų įsitaisyti ant draugo arklio strėnų, bet visi arkliai taip nuvarginti, kad nevalia buvo rizikuoti užkrauti kuriam nors dvigubą naštą.

Kol mes su karininku sukome galvas, kaip išeiti iš šios padėties, klausimą išsprendė pats likimas.

Prie pat miesčiuko pakraščio tęsėsi dideli nepraeinami brūzgynai, o už jų, kitoje pusėje, driekėsi bekraštės prerijų platybės, priaugusios žolės, kaktusų ir agavų krūmų, marguojančių begale gėlių, skleidžiančių nepaprastai svaigų aromatą.

Iš šitų pačių pasienio brūzgynų, tarp krūmokšnių, kur dirvą sudarė tvirtas durpžemis, nelauktai pasirodė kanopų trepsėjimas, o po kurio laiko pamatėme ir patį arklį, šuoliuojantį kalvos šlaitu, Koralo Falsaso miestelio link.

Tai buvo puikus mustangas, pilkai plieninio plauko, pabalnotas, bet be kamanų ir be raitelio. Sprendžiant iš sidabrinių blizgančių balno papuošalų, jis turėjo priklausyti turtingam savininkui.

Pats laisvai šuoliuojančio pabalnoto žirgo be raitelio vaizdas nekėlė stipresnio įspūdžio tokiu laiku ir tokioje vietoje, kur nesunkiai galėjai įsivaizduoti, kad jo šeimininkas krito kovos lauke. Mums jau nekartą šitaip pasitaikė, ir mes vargu ar būtume į tai atkreipę dėmesį.

Bet dabar mums kaip tik labai reikėjo arklio, todėl nustebome, kad prieš mus atsirado paruoštas, pabalnotas, tarsi pats besiūlantis savo paslaugas žirgas.

Beje, pats mustangas anaiptol nebuvo nusiteikęs šitam maloniam susitikimui. Atsidūręs dvidešimt žingsnių nuo mūsų stovyklos, jis staiga sustojo, prunkštelėjo ir, išplėtęs šnerves, garsiai žvengdamas, nušuoliavo atgal į kalvą, užlėkė į viršūnę, stabtelėjęs iškėlė galvą, vėl keistai sužvengdamas, tarsi tyčiodamasis iš mūsų bejėgio noro jį sugauti.

Pavyti mustangą ir susidoroti su juo visame mūsų būryje galėjo tiktai vienas raitelis ir vienas žirgas. Rizikuodamas užsitraukti kaltinimą nekuklumu, turiu pasakyti, kad šis vienintelis arklys buvo mano kilnusis Moras, o raitelis – aš pats, savanorių pulko viršininkas, kapitonas Eduardas Varfildas.

Aš galėjau pasigirti nepriekaištingai tvirta laikysena, kurią įgijau ilgus metus medžiodamas savo tėvynėje zuikius ir lapes, vėliau persekiodamas elnius Aleganijos miškuose; ilgainiui išmokau neaprėpiamose Vakarų prerijose vikriai valdyti lasą.

Aš įpratau lasą laikyti tokia natūralia būtinybe, kad niekada nejodavau be jo. Ir net vadovaudamas pusiau gveriljasų, pusiau reguliarių raitininkų būriui, visada turėjau su savimi prie balno plonų virvių vijinį, supintą iš žvilgančių arklio plaukų. Aš negalėjau apsieiti be laso lygiai taip pat, kaip be pistoleto už juostos.

Mano pašnekovas karininkas ilgai žiūrėjo į gražuolį mustangą, matyt, pagautas aistringo noro jį įsigyti, po to perkėlė nebylų, bet iškalbingą žvilgsnį į mano Morą, taikiai kramsnojantį kukurūzus kartu su kitais arkliais, galiausiai į mane.

Aš puikiai supratau šį karininko žvilgsnį. Mustangą reikėjo sučiupti, o tai tegalėjo tiktai aš ir Moras.

Galbūt mane truputį pakurstė ir lūkuriuojantys mano žmonių žvilgsniai, nukreipti į mane, galbūt aš tuščiagarbiškai panorau pasižymėti. Vienaip ar kitaip, aš įsakiau balnoti mano Morą, šokau į balną ir nurūkau mustango pusėn.

XVIII

MUSTANGO MEDŽIOKLĖ

Tarsi supratęs medžioklės tikslą, manasis žirgas be jokios prievartos nuskriejo prie tos kalvos, kurios viršūnėje sustojo mustangas.

Aš atsargiai kopiau įkalne, stengdamasis prisidengti kaktusais, tikėdamasis patykom prijoti prie mustango tokiu atstumu, kad galėčiau jo neišgąsdindamas užmesti lasą.

Bet suerzintas mustangas pastebėjo mane ir anksčiau, negu aš suspėjau

pasiekti pusiaukelę, staigiu šuoliu pasisuko, veriančiai nusižvengė ir pasislėpė kitoje kalvos pusėje.

Kai aš, kirtęs Morui pentinais, įkopiau į viršūnę, mustangas spėjo jau nubėgti apie pusę mylios skardžiu Rio del Plano kryptimi.

Leistis jį persekioti negalėjau ryžtis: tai galėjo mane smarkiai sutrukdyti, o aš neturėjau teisės pažeisti duoto man įsakymo. Iki vakaro privalėjau su savo būriu kai nuvykti į vyriausiąją būstinę.

Jau buvau benusprendžiąs atsisakyti minties sugauti mustangą ir grįžti į savo būrį, kai mustangas ūmai sustojo, pasisuko ir, aukštai iškėlęs galvą, vėl garsiai sužvengė.

Man tai sukėlė savotiško iššūkio įspūdį,— gyvulys tarytum erzino mane; iš pakalnės žvelgė mano draugai. Visa tai paskatino mane tęsti medžioklę.

Kai truputį priartėjau prie mustango, jis pakeitė kryptį, nušuoliavo išilgai brūzgynų. Man tai buvo didelis šansas, kadangi jaučiau, kad atviroje vietoje galiu aplenkti bet kokį mustangą,— jau ne kartą teko gaudyti laukinius mustangus Teksaso prerijose.

Bet šis mustangas stebino savo nepaprastu greitumu,— retsykiais imdavau abejoti galimybe jį sugauti ir būdavau beprarandąs įsitikinimą pranašumu mano Moro, kuris visą laiką skriejo šuoliais, kai tuo tarpu mustangas tarsi be jokių pastangų išlaikė ankstesnį atstumą tarp mūsų.

Bet klausimas, kas pranašesnis, liko ginčytinas iki to laiko, kol kelias tęsėsi kalvos šlaitu. Mustangas galėjo išlaikyti vienodą greitį bėgdamas į kalną ir nuo kalno, o Moras, kaip grynakraujis arabų žirgas, stepių sūnus, buvo galingas tiktai lygiose vietose.

Iš tikrųjų vos pasiekėme lygią vietovę, atstumas tarp mūsų pradėjo mažėti taip sparčiai, kad aš retkarčiais pačiupinėdavau prie balno lasą, pasiruošęs kiekvieną akimirką jį sviesti.

Taip prašuoliavau porą mylių vis labiau priartėdamas, kai ūmai padėtis keistai pasikeitė — mustangas akimirksniu kažkur išnyko.

XIX

SUGAUTAS GAUDYTOJAS

Bet šis išnykimas, kaip paaiškėjo, nebuvo itin paslaptingas: mustangas tiktai pasuko į dešinę ir pasislėpė to miško tankmėje, išilgai kurio pakraščio jį vijausi.

Galėjau sutrumpinti kelią, jeigu būčiau šuoliavęs įstrižai, bet tokiam žingsniui nesiryžau, bijodamas pasiklysti. Ir nurūkau ta pačia kryptimi iki spėjamo posūkio.

Prijojęs prie posūkio, bemat įsitikinau, kad jis nubėgo ne tiesiai į brūzgynus, o pasirinko kokią nors šoninę proskyną.

Nė valandėlės nesvyruodamas, vėl puoliau vytis. Buvau pernelyg susijaudinęs, kad pagalvočiau apie galimas pasekmes. Smarkiai įsikaršč iavęs buvo ir Moras, ir mes šuoliavome įkandin mustango proskyna, juo toliau, juo labiau niūrėjančia ir nepraeinamesne.

Staiga man krito į akis, nepaisant greito arklio šuoliavimo, daugybė pėdsakų žemėje; pėdsakai buvo įsprausti arklių kanopų ir ėjo ta pačia kryptimi išilgai proskynos.

Iš pradžių aš pagalvojau, kad tai kaimenių pėdos, kadangi šiose vietose

gyveno keletas gyvulių augintojų, bet įsižiūrėjęs išvydau, kad daugumą pėdsakų įspaudė kaustytos kanopos, kai tuo tarpu laisvose kaimenėse kaustyti arkliai buvo reta išimtis.

Labai buvo tikėtina, kad šie arkliai pabalnoti ir turėjo raitelius.

Spėlionė, žinoma, nė kiek neguodė. Jeigu raiteliai čia iš tikrųjų prajojo, tai jie galėjo būti tiktai priešai,– mūsiškių nė pats kipšas neužneštų.

O ir patys pėdsakai buvo gerokai mažesni už tuos, kuriuos palieka amerikiečių arkliai,– juos, matyt, paliko mustangai arba meksikiečių arkliai.

Vadinasi, čia prajojo atsitraukianti nuo Siera Gordo meksikiečių kavalerija. O jeigu taip, tai ji galėjo stovyklauti visai arti, kadangi persekiojimo šiame kelyje nebuvo ko bijoti.

Pradėjau jau gailėtis savo lengvabūdiškumo. Pusiau instinktyviai aš jau buvau pasiruošęs trūktelti brizgilus, kad pasukčiau žirgą ir atsisakyčiau persekioti, kai ūmai viena aplinkybė vėl paskatino mane.

Pastebėjau, kad mustangas, nors ir nepažabotas, kamanas vis tik turėjo. Pasidarė aišku, kaip mustangas galėjo atsidurti be raitelio.

Jis galėjo netekti savo šeimininko, užmušto ant Siera Gordo, arba bėgdamas iš kovos lauko. Tada jis būtų buvęs pažabotas, o laisvai kabantys ant balno brizgilai su žąslais ir grandinėle rodė, kad jis pabėgo iš stovyklavietės.

Bet toliau vytis mane paskatino ne šis atradimas, o tai, kad kamanų pavadžiai nuslydo taip žemai, jog turėjo greitai – tai buvo akivaizdu – sukliudyti šuoliuoti mustangui. Privalau pasinaudoti laimingu atveju, galvojau aš, ir vienaip ar kitaip grįžti pas draugus, lydimas pilkai plieninio gražuolio mustango.

Apskaičiavau tiksliai: po keleto sekundžių mustangas susipainiojo savo paties kamanose ir parpuolė vos atgaudamas kvapą. Moras prišuoliavo prie jo, neduodamas jam laiko atsistoti, ir aš akimirksniu užmečiau lasą.

Džiaugsmingai plakančia širdimi, patenkintas ir išdidus dėl pergalės, kuria sublizgėsiu prieš draugus, ėmiausi žaboti mustangą jo paties brizgilais, kad paskui galėčiau pririšti belaisvį prie savo balno kilpos ir skubiai šuoliuoti atgal į Kor.al Falsasą savo būrin.

Sėkmė buvo tokia aiški, kad man nė neatėjo joks nerimas.

Jau žengiau prie savo žirgo, ketindamas šokti į balną, kai staiga mane pasiekė kažkoks garsas, panašus į švilpimą, nuo kurio apmirė širdis.

Kai bemat po šio garso pasigirdo padūkęs riksmas, supratau viską. Ankstesnis garsas neabejotinai reiškė, kad buvo sviestas lasas, su švilpesiu rėžiantis orą,– viską palydėjo džiūgaujantis riksmas.

Su trikęs atsisukau. Ir tai, ką aš išvydau, buvo iš tiesų pašėlusiai niūru: iš visų pusių prieš mane tęsėsi virvinis tinklas...

Bet ilgai mąstyti neteko. Po keleto akimirksnių pajutau, kad visas mano kūnas apnarpliotas virviniu tinklu... Dar akimirka, ir aš buvau numestas žemėn.

XX

SALTEADORŲ GAUJA

Taigi aš atsidūriau priešų meksikiečių rankose.

Jiems atstovavo grupė raitelių, gal keturiasdešimt žmonių, ginkluotų blogai ir atsitiktinai, bet vis tik ginkluotų. Matyt, jie mane pastebėjo tuo laiku, kai susijaudinęs šuoliavau išilgai proskynos.

Ar pastebėjo jie mustangą ir todėl aptiko mano pėdsakus, ar išgirdo mano žirgo trepsėjimą, bet mano prisiartinimo neabejotinai laukė ir paruošė pasalą abejose proskynos pusėse.

Aš ilgai kapsčiausi, kol pavyko atsistoti ant kojų. Staiga atsisukęs, išvydau, kad esu apsuptas iš visų pusių ir, be to, nors atsistoti vargais negalais ir pavyko, ant kūno, ant kaklo, ant talijos, ant rankų ir ant kojų,– visur jutau virves.

Apie išsivadavimą iš šitų pančių nebuvo ko ir galvoti, bet kuris bandymas būtų sukėlęs jų įniršį, virvės būtų suveržę dar stipriau. Aš šitą žinojau, todėl pasidaviau ir nebandžiau priešintis.

Grupė, apsupusi mane, buvo apsirengusi taip įvairiai, kad margumu panašėjo į minią statistų scenoje. Nebuvo ir dviejų, apsivilkusių vienodai žmonių, viena, ką jie turėjo panašaus, tai plačiabrylės skrybėlės ir plačios mašastinės kelnės.

Tokie pat skirtingi buvo ir ginklai.

Pagalvojau, kad patekau į gveriljasų rankas.

Bet greitai įsitikinau, kad tai dar būtų buvusi laimė. Žvėriški veidai, grubios manieros, nešvankūs žodžiai ir kiti panašūs ženklai rodė, kad prieš mane gauja tikrų plėšikų – galvažudžių salteadorų.

Meksikos plėšikai apskritai nėra kraugeriški, ir jeigu jiems savanoriškai atiduosi piniginę arba prekes, jie paprastai prievartos nesiima; jėgos jie griebiasi tiktai pasipriešinus.

Bet šiuo laiku, labai paaštrėjus santykiams tarp abiejų tautų, šie atstumtieji visuomenės nariai laikė pareiga rodyti savotišką patriotizmą, pasireiškiantį paprastai žiauriu elgesiu su amerikiečiais, patekusiais jiems į nelaisvę.

Nuožmių, žvėriškų veidų, apsupusių mane, reginys nežadėjo nieko paguodžiančio. Galėjau laukti, kad mane ketvirčiuos, sudegins gyvą – vis tiek, ką padarys, bet pasigailėjimo iš jų nesulauksiu.

Tarp šių žmonių, kurie su manimi elgėsi itin šiurkščiai, mano dėmesį patraukė vienas vyras, kuriam pasirodžius keletas balsų sutiko jį žodžiu „kapitone".

Jis buvo aukšto ūgio, tamsios odos spalvos, su didele barzda ir vešliais ūsais, apsirengęs prašmatniai pasiūtu kostiumu su puošniomis sagomis.

Jo veidas stebino nepaprasto žiaurumo išraiška. Šis įspūdis buvo toks stiprus, kad tas žmogus greičiau atrodė piktoji dvasia negu paprastas mirtingasis; todėl ne iš karto galėjau pastebėti, kad apskritai jis gana gražus.

Kai jis priėjo arčiau, aš pamačiau, kaip po jo juodais it naktis ūsais pasirodė šypsena, apnuogindama stebinančio baltumo gyvatiškus dantis; ji, matyt, reiškė pasitenkinimą, bet joje švietė ir velniška klasta.

Pirmąją akimirką man ir į galvą nešovė, jog ši šypsena skirta man asmeniškai,– galvojau, kad jis patenkintas sugavęs vieną savo šalies priešą. Mane apstulbino tai, kad vos tik jis prabilo, kreipdamasis į vieną savo pavaldinį, man jo balsas pasirodė pažįstamas.

Aš tarytum prisiminiau, kad jau kažkada girdėjau šį balsą, be to, aplinkybėmis, turinčiomis kažką nemalonaus,– bet kaip ir kada galėjau jį girdėti, niekaip neatsiminiau.

Aš pažinojau labai daug meksikiečių, su daugeliu, mokėdamas jų kalbą, turėjau progų šnekėtis; labai sunku prisiminti, kam iš mano sutiktųjų galėjo priklausyti šis balsas. Galbūt aš klydau, gal apskritai jo nebuvau girdėjęs?

Jo veidą apžiūrinėjau labai įdėmiai; jis man buvo visiškai nepažįstamas.

Bet štai jis vėl prakalbo ir šį kartą kreipėsi ne į salteadorus, o į mane.

– Sveiki atvykę, kabaljere! – sušuko šis plėšikų gaujos vadeiva, prieidamas visai arti prie manęs, jo balse skambėjo triumfuojantis piktdžiūgavimas.– Esu

laimingas, galėdamas jus matyti, juolab kad turiu jums atiduoti skolą už mažytę paslaugą, suteiktą praeitą naktį. Štai už ką aš skolingas, jeigu neklystu, už jūsų kulką, ar ne tiesa?

Numetęs nuo peties lietpaltį, jis parodė į savo dešinę ranką, kabančią ant raiščio,– plaštaka buvo apvyniota drobe, pro kurią kai kur prasisunkė kraujo dėmės.

Vienu akimirksniu mano sąmonė prašviesėjo – tai va kodėl man buvo pažįstamas šis balsas! Tai buvo tas pats balsas, kuris grasino naktį sužeistam charočui ir kurio paskutinis grasinimas: „Mirk, Kalrosai Vergara!"– nebuvo įvykdytas tik man įsikišus.

Abejonių nėra: prieš mane Ramonas Rajasas!

– Kaipgi jūs dabar jaučiatės? – su gyvatiška ironija tęsė plėšikas.– Šiuolaikinis don Kichotas!.. Moters nekaltumo gynėjas! Cha, cha, cha!.. Nagi, bičiuliai, aš matau vertesnį sutvėrimą už La Manšo riterį! – sušuko jis, atsisukęs į mano žirgą, apnarpliotą, kaip ir aš, ištisu lasų tinklu.– Štai kur tinkamas salteadorui žirgas! Pagaliau jis tarsi tyčiom man ir sutvertas!

– Eikš čionai, Santučai! – sušuko jis vienam iš žmonių, laikiusių Morą už kamanų.– Nuimk nuo jo šį absurdišką balną ir uždėk vietoj jo manąjį. O man kaip tik ir reikia tokio žirgo. Dėkoju jums, senjore amerikieti! Mainais aš galiu jums pasiūlyti savo žirgą. Jo pakaks jums tam vieninteliui jojimui, kuris dar jums skirtas,– į aną pasaulį! Cha, cha, cha!

Nė žodžiu neatsiliepiau į visą šį piktų žodžių srautą.

– Ei! Ant žirgų! Greitai! – suriko plėšikas.– Belaisvį su savimi, tvirčiau pririšk ite jį prie arklio! Kad tik nepaspruktų! Jeigu pabėgs, jūs už tai man brangiai užmokėsite ir, be to, prarasite įdomų reginį, kurį aš jums ruošiu Rinkonade.

Ir Rajasas užšoko ant mano kilniojo Moro, susvyravusio po sunkiu meksikietišku balnu. Man pasirodė, jis jautė, kad atsidūrė mano priešo valdžioje.

Mane gi šiurkščiai švystelėjo ant Rajaso arklio, surišę už nugaros rankas ir stipriai primazgę kojas prie balnakilpių. Du niekšai įsitaisė iš abiejų pusių, sudarydami konvojų, nuo kurio nebuvo ko ir galvoti pabėgti,– ir taip mes pajudėjome pirmyn.

XXI

PLĖŠIKAI KELYJE

Kai mes išjojome iš ūksmingų brūzgynų, ir aš galėjau geriau apžiūrėti visus šiuos didvyrius, nebeliko abejonių, kad tai buvo tikrų salteadorų gauja.

Aš, beje, ir anksčiau šituo neabejojau, ypač kai sužinojau, kas jų vadas.

Iš charočo Kalroso pasakojimo žinau, kad dauguma gveriljasų, kuriems vadovavo Rajasas, buvo surinkti iš paprastų plėšikų; keletas dorų žmonių sudarė atsitiktinę išimtį, jie pateko per prievartą ir troško grįžti namo tuojau pat, kai tik bus paleista armija.

Po pralaimėjimo prie Siera Gordo Rajaso būryje neliko dorų gveriljasų, jis visas susidėjo iš plėšikų, suorganizuotų dar prieš karą.

Šioje plėšikų patriotų grupėje, gražių iš išvaizdos ir tikriausiai negailestingai nuožmių, viešpatavo tam tikra griežta tvarka ir drausmė. Jų buvo trisdešimt žmonių.

Mane, kaip ir anksčiau, saugojo iš abiejų pusių du plėšikai su apnuogintais kardais, kiekvieną akimirką pasiruošę paguldyti vietoje, įtarę mėginimu pabėgti.

Bet kokia galėjo būti kalba apie mėginimą, kai buvau surištas ir pririštas, ir net arklys negalėjo atsitraukti toliau į šalį, kadangi vieno iš konvojininkų lasas buvo perkištas per mano arklio apinasrio grandinėlę ir pritvirtintas prie paties Rajaso balno gugos?

Kelias driekėsi gerai matomas; nuo kalvos viršūnės, kuria mes leidomės išjoję iš miško, pastebėjau, kad mes buvome visai arti nuo Siera Gordo,– taip arti, kad atsisukęs galėjau įžiūrėti amerikiečių vėliavą ant El Telegrafo ir net aiškiai mačiau juostas ir žvaigždes.

Besivydamas mustangą, nutolau keletą mylių nuo Koral Falsaso.

Dabar man tapo aišku, kaip atsidūriau Rajaso plėšikų gaujos rankose.

Žinodami, kad persekiotojai pasuko didžiuoju keliu į Chalapą, niekšai, siekdami savo tikslo, apie kurį sužinojau tiktai vėliau, jautėsi visiškai saugūs vietoje, supančioje Siera Gordą. Aš savo beprotiško šuoliavimo metu pasukau tiesiai jų pėdomis.

Iš savo vietos, skirtos man kaip belaisviui ariergarde, galėjau matyti Rajasą jojantį savo gaujos priešakyje. Į mane jis neatsisukinėjo ir daugiau nesikreip Matyt, mano valanda dar neišmušė.

Negalėjo kilti abejonių, kad manęs laukia pats siaubingiausias likimas. Kraugeriškas ir kerštingas salteadoras, be to, įsiutęs ir asmeniškai, parodys visą savo išradingumą.

Jis prižadėjo savo draugams įdomų reginį... Ar galima abejoti, kad jo herojumi padarys mane?..

Aš jojau nugrimzdęs į sunkius apmąstymus, visai suprantamus dabartinėmis sąlygomis, kai staiga man krito į akis keista figūra žmogaus, jojusio šalia Rajaso.

Anksčiau jį nuo manęs dengė kitų plėšikų gretos, nes pastarasis buvo visa galva žemesnis už likusius, bet kai nusileidome nuo kalvos, galėjau geriau matyti visą avangardą.

Nežinau kodėl, bet ši figūra taip prikaustė mano dėmesį, kad aš iš karto užmiršau visa kita, net greitai manęs laukiančią baisingą dalią.

Iš pirmo žvilgsnio Rajaso kaimynas atrodė labai jaunas salteadoras. Iš esmės jis niekuo neišsiskyrė nuo kitų: taip pat laikėsi balne, turėjo tokią pačią plačiabrylę skrybėlę sombrero, ir aš ilgai negalėjau suvokti, ką jis turi nepaprasto.

Bet įsižiūrėjęs atidžiau, ūmai pamačiau dvi ilgas kasas, išsisklaidžiusias ant arklio strėnų... Akylai stebėdamas kūno formas ir drabužius, supratau, kad tai buvo moteris.

Ir vėl iš pirmo žvilgsnio čia nebuvo nieko ypatinga; Meksikos keliuose ir jos miestų gatvėse neretai galima sutikti moterų amazonių su vyriškomis skrybėlėmis ant galvos ir laikysena a la[1] hercogienė Berijietė[2].

Bet mane vėl apėmė tam tikras neaiškus jausmas,– man vaidenosi, kad šioje moters figūroje kažką pažįstu, jog kažkada kažkur jau buvau ją sutikęs.

---

[1] a la – (pranc.) /a lia/ kaip, panašiai kaip (Vertėjo pastaba).

[2] Hercogienė Berijietė. (Jokiuose istoriniuose šaltiniuose žinių apie hercogienę Berijietę nepavyko rasti.– Vertėjo pastaba).

Mačiau tiktai jos nugarą ir pečius, bet man atrodė, kad ją pažįstu, tai neapsakomai mane jaudino.

Vis dar niekaip negalėjau išspręsti šios mįslės, kai netikėtai kelio posūkyje jojantys priekyje atsidūrė prieš mane profiliu, ir aš tarp kitų veidų išvydau merginos veidą...

Jeigu būtų man pataikiusi į širdį kulka, nebūčiau patyręs tokio kankinančio skausmo...

Lola Vergara! Tai buvo ji!..

XXII

KANKINANTYS ĮTARIMAI

Aš neturiu jėgų išreikšti, kaip slogiai mane pritrenkė charočės dalyvavimas šioje gaujoje.

Iš pradžių dar nenorėjau tikėti savo akimis – panašumas galėjo būti atsitiktinis. Bet kitas posūkis buvo lankstesnis, avangardą galėjau matyti trim ketvirčiais... Nekilo abejonių: šalia Ramono Rajaso jojo Lola Vergara!

Jos veidą buvo sunku supainioti su kitu – taip išsiskyrė jos retas grožis šioje gražių moterų šalyje. Ir jos suknelė buvo ta pati, kaip prieš šešias valandas, kai aš su ja išsiskyriau, tiktai sombrero ji, matyt, užsidėjo vėliau, norėdama apsisaugoti nuo svilinančios saulės.

Baisiai kamavo mane tas pusvalandis, likęs joti iki galo. Visa dvasia nuilso nuo sunkių minčių ir įtarimų. Siutino jos artumas Rajasui.

Kaip ji galėjo patekti į šią siaubingą draugiją? Kas tada, jeigu ji čia savanoriškai?

Beje, nieko nepaprasto. Juk galėjo ji paprasčiausiai veidmainiauti ir tariamai šlykštėtis Rajasu, kaip rodė broliui ir man. O jeigu ji buvo net nuoširdi, vis tiek galėjo apsiprasti. Baimė neretai turi tokią valdžią moterims, kad ugdo jeigu ne meilę, tai polinkį ir nuolankumą.

O ir kaip ji būtų patekusi pas jį, jeigu būtų nesekusi savo noru?

Bet ne! Ne tokia jos veido išraiška. Jeigu tiktai aš neklydau, jos skruostai buvo išblyškę, akys nuleistos, visame veide tamsavo gedulin[illegible] reviltis.

Aistringai norėjau vėl ją pamatyti, patikrinti, ar ne klaidingas mano įspūdis, bet nepavyko; kelias tęsėsi lygus, ją užstojo nuo manęs, o ji pati neatsisukdavo.

"Kodėl ji neatsisuka?"– šovė man netikėtai į galvą pribloškęs ir nuliūdinęs klausimas.

Visą laiką, kai jojome, ji sėdėjo nejudėdama ant žirgo ir nė vieno karto neatsisuko. Šiaip ar taip, tai buvo keistas atsitiktinumas. Ar tik atsitiktinumas?

Ar ji žinojo, kad plėšikai paėmė į nelaisvę amerikiečių armijos karininką? Galbūt ji žinojo ir tai, kas buvo jų belaisvis?

Žinia, čia tebuvo mano spėlionė. Bet juk negalėjau neigti, kad jos elgesys buvo keistas. Tegul ne dėl ko nors kito, bet iš paprasto smalsumo, būdingo moterims,– kaip galėjo atsitikti, kad ji nė karto nepanoro atsigręžti?

Po visų praėjusios nakties įvykių ji negalėjo taip abejingai reaguoti į mano siaubingą padėtį ir nepastebėti manęs,– tarp jos palydovų mano uniforma turėjo atkreipti jos dėmesį.

Visai nesupratau tokio moters elgesio.

Ne, nenorėjau tikėti, kad Lola Vergara žino, jog esu belaisvis.

Man būtų buvę sunku galvoti, kad ji dalyvauja šitos niekšų gaujos žygiuose, skaudu mąstyti, kad ji abejingai žiūri į mano baisųjį likimą. Tokie įtarimai būtų buvę tiesiog įžeidžiantys. Negali būti, kad ji žino apie mane.

Staiga prisiminiau vieną aplinkybę, į kurią anksčiau neatkreipdavau dėmesio, tuo tarpu ji patvirtino mano paskutinį spėliojimą.

Salteadorams pirmąkart sustojus poilsio, prie jų prisijungė nedidelė grupė žmonių. Ar negalėjo būti, kad charočė buvo tarp jų?

Jeigu taip, tai ji, žinoma, negalėjo žinoti apie ankstesnius įvykius ir, suprantama, apie mano nelaisvę.

Tvirtai aš šito teigti negalėjau, kadangi nesekiau, kas vyko aplink mane, nes buvau apimtas nerimo dėl savo likimo. Bet tai buvo, šiaip ar taip, labai tikėtina ir juolab kad aš labai troškau, jog taip būtų.

Ar galėjo Lola Vergara iš tikrųjų būti mano priešu po viso to, ką aš padariau jos broliui, po dėmesio ir rūpestingumo, kurį pastebėjau ir jos pačios elgesyje, pagaliau po to, ką sakiau atsisveikinant ir ką ji priėmė palankiai?

Tai buvo kankinanti mįslė, reikalaujanti aiškumo.

Ir ji greitai paaiškėjo.

Prie vieno kaimo, iš pirmo žvilgsnio visiškai tuščio (visi gyventojai, matyt, išbėgiojo artinantis plėšikams), gauja sustojo.

Tai ir buvo Rinkonada, apie kurią šnekėjo Rajasas.

Kaimo aikštėje žygio rikiuotė pairo, ir sumaištyje aš atsitiktinai atsidūriau šalia charočės.

Nėra žodžių, kuriais būčiau galėjęs išreikšti džiugų jausmą, apėmusį mane kai pamačiau, kad ir ji pririšta prie balno ir, vadinasi, taip pat patekusi į nelaisvę, kaip ir aš. O išsiveržęs iš jos krūtinės riksmas, kai ji pamatė ir pažino mane, man buvo žavingesnis už muziką.

Mums nedavė galimybės pasikeisti ne tiktai žodžiu, bet net ir žvilgsniu. Pirmiau negu spėjau iššioti burną, ją nukėlė nuo arklio ir nuvedė į vieną kaimo trobelę.

XXIII

PIKTADARIŠKAS SUMANYMAS

Labai greitai paaiškėjo visas mano pagrobėjų arba, tiksliau, jų vadeivos planas.

Didingo kalno, mėlynuojančio horizonte, šlaite dunksojo svarbiausias šių vietų miestas Orisaba. Mano draugai iš amerikiečių armijos nežinojo to, ką žinojau aš,– kad šlubis meksikiečių tironas nunešė kudašių į Orisabą ir dabar ten visiškai saugiai slepiasi.

Mano atmintyje atgimė begėdiško laiško, rasto palapinėje, turinys:

"Neilgai trukus ji ilsėsis palapinėje jūsų prakilnybės glėbyje..."

Aišku, kad Rajasui pavyko įgyvendinti savo negarbingą planą. Ir štai jis gabena į Orisabą, kur dabar jų laukia tironas.

Man galva pradėjo suktis, kai bandžiau įsivaizduoti, kaip visa tai atsitiko ir kuo gali baigtis. Matyt, ji buvo sugauta kelyje iš Siera Gordo į El Planą,– galbūt praėjus keletui minučių po to, kai išsiskyriau su tokiu širdies skausmu... Galbūt ji dėl manęs sulėtino žingsnius ir atsiliko nuo savųjų?..

O gal charočai tiesiog sutriko nuo netikėto užpuolimo ir išsigandę išbėgiojo?

Tokiu atveju Kalrosas, nelaimingasis jos brolis...

Mano apmąstymus netikėtai nutraukė pasirodęs prieš mane Rajasas. Visas jo veidas švietė džiaugsmingu susijaudinimu... Matyt, jis atėjo pasityčioti iš manęs prieš rengiamą draugams spektaklį...

Ką jis buvo sumanęs, aš lig šiol nežinau. Bet, laimė, nieko jam nepavyko.

Plėšikų galva įsakė atrišti ir nukelti mane nuo arklio, ką konvojininkai tuojau pat įvykdė.

Šiurkščiai nutempę mane nuo balno, jie vėl surišo man dviejose vietose kojas ir sviedė žemėn visiškai bejėgį tarsi ryšulį su prekėmis.

Kol jie terliojosi su manimi, jų vadas, piktdžiugiškai šypsodamasis, visaip tyčiojosi iš mano bejėgiškumo ir apibėrė mane visais keiksmažodžiais, kokie tiktai egzistuoja ispanų-meksikiečių tarmėje...

Visų labiausiai jis išsitobulino užuominomis apie „mergaitę“,– apie merginą, šiuo laiku esančią trobelėje; šlykščiais sakiniais jis kalbėjo apie laukiančią jos dalią ir sarkastiškai siūlė man ją apginti.

Rafinuotesnio kankinimo nebuvo galima sugalvoti. Kad ir kaip būtų mane kankinę fiziškai, tos kančios neprilygtų dvasinėms kančioms, kurias dabar išgyvenau. Jis su piktdžiugišku pasitenkinimu šnekėjo apie laukiančią merginos, kurią aš mylėjau, gėdą, o aš pakankamai jį pažinojau, kad abejočiau jo sugebėjimais įgyvendinti visas niekšybes, apie kurias jis kalbėjo.

Dar skaudžiau man buvo dabar laukti, kai įsitikinau, jog Lolą jie sugriebė prievarta, o ne ji savanoriškai sekė paskui juos. Su siaubu prisiminiau riksmą, išsiveržusį iš jos krūtinės, kai pamatė mane nelaisvėje,– ir jos žvilgsnį, išreiškusį visą sielos kančią.

Nepaliko mintys, kas būtent turėjo laukti manęs. Negalėjo būti abejonės, kad viską užbaigs mano mirtis,– kaip paskutinysis reginio aktas. Taip pat žinojau, kokia dalia laukia Lolos. Tiktai smulkmenų negalėjau atspėti.

Šiaip ar taip, buvo aišku, kad manęs laukia sunkios kančios, taip ištobulintos, kaip temoka šitie piktadariai, prisidengę „keršto įstatymo“ vykdymu.

Pagaliau Rajasas paliko mane ramybėje ir nuėjo į trobelę, kurioje buvo uždaryta charočė.

Abiejuose mano konvojininkų, paliktų kaip ir anksčiau saugoti, veiduose išsiraitė gyvatiškos šypsenos; atrodė, jie iš anksto gardžiavosi pažadėtu įdomiu spektakliu.

Ta pati šypsena ruseno ir kitų plėšikų, susibūrusių prie trobelės durų, veiduose.

Pro nestandžiai suspaustas bambukines karteles, iš kurių buvo pastatyta lūšna, tarsi pro narvo grotas matėsi visas jos vidus. Aš regėjau ten keturias figūras. Trys judėjo pirmyn ir atgal po kambarį; ketvirtoji sėdėjo nejudėdama iš vietos. Pirmieji buvo Rajasas ir du plėšikai, atvedę arba, tiksliau, atitempę merginą į trobelę. Ketvirta buvo Lola, sėdinti ar gulinti, lyg netekusi sąmonės.

Kas ten įvyko? Tie trys viską žinojo,– tai buvo aišku iš piktai džiūgaujančių žvilgsnių, kuriais jie pasikeisdavo. Man šovė į galvą, kad dabar turi įvykti tas įvykis, kurio jie visi laukė,– ir čia ūmai susivokiau, jog linksmo reginio herojus būsiu ne aš, o Lola.

Taip, abejonių neliko. Merginai ruošė kažką gėdinga!

Aš laužiau galvą, stengdamasis suprasti, ką jie sugalvojo, kai staiga Rajasas parodė ranka į gulinčią nejudančią figūrą.

Jo pavaldiniams tai buvo signalas. Akimirksniu abu pripuolė prie charočės ir ištiesė į ją rankas.

Ji pašoko, matyt nusprendusi gintis, beviltiškai priešintis piktadariams. Visą mano sielą pervėrė jos riksmas, aiškiai pasiekęs mane, o beširdžiai niekšai, glaudžiai apsupę trobelę, tiktai nusikvatojo jį išgirdę.

Iš mano vietos nebuvo galima suvokti, kas būtent dėjosi trobelės viduje; mačiau tiktai judesius, iš kurių galėjau daryti išvadą, kad mergina kovojo. Atrodė, ją nurenginėjo – tiksliau, tempė nuo jos suknelę.

Matyt, mano spėliojimas buvo teisingas. Praėjo keletas akimirkų – greičiau, negu spėjau visa tai dabar papasakoti,– kai jie jau vilko ją laukan iš lūšnos,– ir vienintelis pridengimas, likęs ant jos, buvo medvilniniai marškiniai, vos siekiantys kelius.

Du kiti niekšai tuo pačiu laiku tempė iš trobelės kažkokį bambukinį baldą, panašų į lovą ant ratų, ir pastatė jį tiesiai prieš tą vietą, kur aš gulėjau.

Aš ėjau iš proto. Apimtas neišpasakytos nevilties, nukreipiau akis nuo ruošiamo baisaus reginio. Man nepakako jėgų pažvelgti nei į auką, nei į šlykštų budelį. Širdis plyšo nuo jos riksmų.

Gulėdamas ant nugaros, aš žiūrėjau į dangų. Nejaugi mielaširdingasis Dievas neatsiųs mums pagalbos! Kaip būčiau dėkojęs likimui, jeigu šį akimirksnį mane būtų ištikusi mirtis. Aš meldžiau Dievą atsiųsti man mirtį...

O abu stovintys šalia manęs konvojininkai piktdžiugiškai šypsojosi, gėrėdamiesi mano kančiomis, ir įžūliai iš manęs tyčiojosi pačiais nežabočiausiais posakiais.

Bet likimo valia buvo tokia, kad jų pasityčiojimas virto paskutiniais žodžiais, kokius jie ištarė gyvenime.

Vienas iš jų, pradėjęs tyčiotis pirmas, staiga nutilo, po to veriančiai suriko, susvyravo ir dribo ant žemės veidu žemyn.

Dar akimirka, ir kitas, jo draugas, taip pat ūmai nusirito prie jo.

Abiejų veidai buvo kruvini... Mačiau, kad abu buvo užmušti.

XXIV

SALTEADORŲ PRALAIMĖJIMAS

Aš net nesusimąsčiau dėl paslaptingo įvykio, taip stipriai apsidžiaugiau.

Bet čia ir nebuvo nieko paslaptinga. Šūvių pokšėjimai, pasigirstantys vienas po kito, tuojau išaiškino staigios mano kankintojų mirties mįslę.

Aš pasukau galvą į tą pusę, iš kurios aidėjo šūviai. Pamatyti nieko nepamačiau, bet prie miško pakraščio, per dvidešimtį žingsnių nuo manęs, mėlynavo debesėlis dūmų, ir tai pasakė man viską.

Supratau, kas tai padarė, bet netikėtumo ir siaubo priblokšti plėšikai nieko negalėjo suvokti ir visiškai pasimetę tiktai veriančiai klykė.

Bet kai šūvių garsai pasikartojo ir dar du piktadariai nusirito žemėn, visa gauja puolė bėgti,– kiekvienas stengėsi sugriebti arklį, koks tik buvo arčiau.

Panika buvo tokia didelė, kad padidinti jos jau niekas negalėjo, net šauksmai „valio“, greitai nuaidėję prie brūzgynų pakraščio, pasagų taukšėjimas, pasigirdęs po jų, ir pasirodęs kelyje kavalerijos būrys, šuoliuojantis visu greičiu.

Tiktai vienas jų vadas nesutriko.

Deja, jis greitai tai įrodė!

Įvertinęs padėtį, jis tuojau pat puolė prie charočės, pakėlė ją ir nubėgo prie savo arklio.

Panikoje niekas negalvojo jam padėti, kiekvienas ieškojo išsigelbėjimo.

Aš mačiau, kad Rajasas, numetęs tvarstį nuo sužeistos rankos, veikė abiem; sužeista plaštaka jam nekliudė.

Kaip nešaukė ir nesiblaškė charočė, jis suspėjo ją pasodinti ant priešakinės balno dalies ir pats užšokti ant žirgo.

Po sekundės jis jau skriejo didžiuliais šuoliais, laikydamas vadeles kaire ranka, stipriai apglėbęs pusnuogį merginos kūną ir įsikirtęs tvirtais dantimis į jos kasas.

Tai man buvo siaubinga akimirka, dar skausmingesnė už viską, ką iki to laiko išgyvenau.

Tuo metu būrys jau spėjo priartėti prie kaimo iš kitos pusės, stropiai darbuodamasis šautuvais, nuo kurių sprunkantys salteadorai retkarčiais krito iš balnų ant žemės. Bet Rajasas vis tiek nekliudomas šuoliavo su savo auka: šauti į jį niekas nedrįso, bijodami pataikyti į merginą, ir niekšas, matyt, į tai ir dėjo viltis.

O juk jis šuoliavo ant mano Moro, kuris galėjo išgelbėti jį nuo bet kokio priešo; aš tai žinojau ir praradau protą, iš siaubingo nerimo.

– Pliek į arklį! – pasigirdo keletas balsų būryje.– Tiktai kad jį nuverstume ant žemės, tada...

Bet buvo tylu. Aš laukiau, kad tuojau sugriaudės šūviai, ir nesupratau, kas juos sustabdė. Pasirodo, visų šautuvai buvo tušti, reikėjo juos užtaisyti.

Man tai buvo laimė, nes jeigu nebūtų šitaip atsitikę, būčiau užmokėjęs už mylimosios išgelbėjimą savo kilniuoju žirgu, kuriam lygaus, mano įsitikinimu, nerasite visame pasaulyje.

Laimė, likimas lėmė išgelbėti mylimą merginą ir išsaugoti tauriąjį žirgą.

Stojusi tyla man davė laimingą mintį, kurią paskubėjau įvykdyti.

Išsitempęs iš visų jėgų, kad pasikelčiau iš vietos, aš garsiai, iš visų plaučių sušukau tą riksmą, kurį puikiai pažinojo mano Moras. Aš buvau tikras, kad jis supras jį, jeigu tik išgirs!

Jis išgirdo ir suprato! Dar nenutilo aidas, kai Moras staiga atsisuko ir šuoliavo atgal!

Veltui stengėsi Rajasas priversti jį paklusti. Moras tiktai sulėtindavo bėgimą, bet pirmyn, kaip norėjo Rajasas, nėjo. Vyko nenumaldoma kova tarp mano riksmo ir plėšiko pentinų.

Sukaupęs jėgas nugalėti Morui, Rajasas akimirksniu pamiršo charočę. Jo dantys atsileido, ir jaunoji mergina, pajutusi, kad plaštakos susilpnėjo, žūtbūtinėmis pastangomis šoko į priekį ir išsiplėšė iš jo glėbio.

Po sekundės ji nusirito nuo žirgo ir iš visų jėgų puolė bėgti į kaimą.

Apimtas nevilties ir įniršio, plėšikas atsisuko į ją, bet apie persekiojimą nebuvo ko ir galvoti; įveikti Morą irgi teko atsisakyti; gelbėdamas savo gyvybę, jis pagaliau metė žirgą ir nurūko, kiek tik įkabina kojos į pačius nepraeinamiausius miško brūzgynus.

Tuoj pat jam įkandin sugriaudėjo šūviai, keletas žmonių puolė vytis, bet, visų nuostabai, net jo pėdsakų nerado.

Ko gero, jis suspėjo užšokti ant kokio nors arklio, kurių tuo metu daug bastėsi už miško.

Mane gelbėti vyrai suskato matydami, kad aš ilgai nesugrįžtu į stovyklą Koral Falsase, sėdo ant arklių ir išvyko ieškoti. Pasinaudoję abiejų traperių Riubo ir Harėjaus patyrimu, jie be vargo aptiko mano pėdsakus.

Prijoję prie brūzgynų ir proskynoje pastebėję daugybę meksikiečių arklių pėdų, jie išsigando, kad man gali grėsti pavojus, ir tęsė ieškojimus. Kai pasiekė tą vietą, kur salteadorai paruošė man pasalą, prityrę traperiai išaiškino visą įvykį.

Plėšikai visiškai neįtarė, jog gali būti vejamasi, todėl jojo ir vedė mus lėtai, ilgokai ir dažnai sustodavo; o mano žmonės šuoliavo nuo pasalos vietos. Štai kodėl jiems pavyko greitai privyti plėšikus.

Riubas ir Harėjus visą laiką jojo avangarde. Atšuoliavę prie kaimo, jie sustabdė žirgus ir prisiartino, prisidengę brūzgynais, iki pačios aikštės.

Jie ir trinktelėjo pirmuosius du šūvius, sukėlusius tarp salteadorų tokią sumaištį. Tuo pačiu metu šie šūviai buvo sutartas signalas pulti.

O dėl to, kaip charočė atsidūrė plėšikų rankose, mano spėliojimai pasitvirtino. Kelyje iš Siera Gordo į Rio del Tealį ji vienąme posūkyje truputį atsiliko nuo kortežo, lydinčio jos brolį. Tą akimirką iš pasalos iššoko šešetas plėšikų, priklausiusių Rajaso armijai, ir sugriebė ją. Neleidę jai nė riktelėti, jie nusinešė ją taip greitai, kad charočai ne iš karto ir pastebėjo ją dingus.

Visi šie įvykiai susiklostė per trumpą laiko tarpą – per dvidešimt keturias valandas: nesuspėjo dar antrąkart patekėti saulė, kai aš jau vėl jojau savo būrio priešakyje Chalapos kryptimi.

Gražioji charočė, kurios garbė išliko nesutepta, bet kurios širdis, kaip reikėjo tikėtis, ėmė plakti nauju jausmu išgelbėtojui, šiuo metu buvo pakeliui į gimtąjį kaimą, šį kartą su patikimesne apsauga.

Išsiskirdami mes pažadėjome vėl pasimatyti.

Nėra reikalo pridurti, kad pažadą tesėjome.

ŽAKAS DEPARAS

I

ATSITIKIMAS KAVINĖJE

Naujasis Orleanas turi dėkoti Misisipės upei, kad virto svarbiausiu plačios srities pramonės punktu. Didėjanti prekyba, spartus plėtimasis ir kultūrinė veikla pavertė miestą vienu iš įdomiausių Žemės rutulyje.

Kita vertus, Naujasis Orleanas gražia apylinkių augmenija, tropiniu klimatu, tautų ir rasių įvairove, papročiais ir kostiumais masina turistus.

Naujuoju Orleanu domisi Amerika, o Kentuko valstijos jaunimas nuolatos svajoja aplankyti šį puikų miestą – žemyno Vakarų Meką. Nuo Šiaurės Amerikos Valstijų nepriklausomybės paskelbimo dienos Naujasis Orleanas greitai augo. Per šešiasdešimt metų iš 10.000 žmonių gyvenvietės jis virto dideliu prekybos miestu su 200.000 gyventojų, nepaisant geltonojo drugio, kasmet nusinešančio daugybę aukų, siautėjimo.

Miesto gyventojų papročiai ir charakteriai labai savotiški, kaip ir jų apsirengimas, nors čia galima sutikti ir paskutinę Paryžiaus madą, prasiskverbiančią greičiau negu į Niujorką.

Naujasis Orleanas turi dar vieną būdingą ypatybę: niekur nebūna tokios gausybės dvikovų, kaip šiame mieste. Nepraeina savaitė, kad kur nors nepoškėtų šūviai; prieš dvidešimt metų dvikovos buvo dar dažnesnės. Gatvėse nuolat regėjai besikaunančius; net garbingi šeimų tėvai iššaukdavo vieni kitus į dvikovą, kurios atsisakyti nebuvo galima.

Kai aš su vienu bičiuliu pirmąkart atvykau Į Naująjį Orleaną, nepraėjo ir para, kai vos nebuvau iškviestas į dvikovą, o mano draugui netgi teko dalyvauti joje.

Po trijų mėnesių plaukimo atkeliavę į Naująjį Orleaną mes džiūgaudami apleidome garlaivį, valtimis pasiekėme už septynių mylių nuo miesto esantį krantą ir, pasamdę ekipažą, nudardėjome plačiu keliu į miestą.

Mums teko važiuoti pro cukraus plantacijas ir labai gražias vilas, apsuptas apelsinų giraičių, persiškų alyvų ir magnolijų.

Toliau prie kelio šmėkščiojo kavinės ir restoranai, tokie viliojantys, jog mes negalėjome neužsukti į juos, todėl po kelių tokių apsilankymų gerokai pralinksmėjome.

Atvykome į miestą vakare, kai gatvėse jau blyškiai mirguliavo retai išstatyti žibintai. Netikėtai pro atdaras duris išvydome prašmatnaus restorano vidų – vieno iš tų, kuriais taip garsėjo Naujasis Orleanas. Šlifuotų stiklinių, grafinų ir veidrodžių blizgesys apakino mus, sukeldamas užburtos pilies ar Aladino urvo įspūdį.

Įėję į restoraną, atsidūrėme tarp pačios įvairiausios publikos; čia buvo škiperiai, žemdirbiai, amatininkai, smulkūs plantatoriai, dauguma iš jų turtingai, pagal paskutinę madą apsirengę.

Mano draugas, linksmas jaunas vyrukas, ką tik baigęs universitetą, greitai įsišnekėjo su šia publika. Jie buvo labai svetingi ir elgėsi su mumis kaip su senais pažįstamais. Vienas iš ten buvusių ypač patraukė mano dėmesį, – galbūt tuo,

kad elgėsi mandagiau už kitus, o galbūt ir todėl, kad kažkaip nesuprantamai skyrėsi iš lankytojų.

Tai buvo dvidešimties metų jaunuolis su trisdešimtmečio žmogaus manieromis. Jo ūgis buvo vidutinis, veido bruožai taisyklingi, plaukai juodi, banguoti. Jis atrodė gražus, kol nesusidūrėte su jo žvilgsniu, kuris buvo atstumiantis, šaltas ir gyvuliškas. Šis jaunuolis, ant kurio skruosto ryškėjo nedidelis randas, buvo dailiai apsirengęs ir turėjo franto išvaizdą.

Kaip aš sužinojau vėliau, jaunuolis buvo kilęs iš vienos meksikiečių šeimos, ištremtos revoliucijos metu iš Meksikos ar Pietų Amerikos.

Tokių tremtinių Naujajame Orleane galėjai sutikti labai daug; jų pasitaikydavo visur, jie trynėsi visuomenėje, gyveno lošdami kortomis, vertėsi įvairiausiomis kitokiomis smerktinomis pramogomis, kadangi dirbti buvo pernelyg tingūs.

Ponas, apie kurį kalbu, atrodė esąs panašaus tipo, ir mano draugui patiko labiau negu man. Tarp kitko, turiu pastebėti, kad mano pakeleivis išgėrė daugiau už mane, todėl nesugebėjo blaiviai galvoti. Jie stovėjo netoli manęs, taikiai kalbėdamiesi, su šampano taurėmis rankose.

Aš nusisukau ir šnekėjausi su kitais lankytojais, kai staiga išgirdau savo draugo balsą, tariantį aštriai ir su jauduliu:

– Taip, jis prapuolė, tai jūs jį paėmėte!

– Atleiskite, gerbiamasis...

– Taip! Aš kartoju: jūs paėmėte mano laikrodį. Jūs jį pavogėte!

– Velniai rautų!..– išsiveržė iš meksikiečio lūpų, ir tuoj po šūktelėjimo pasigirdo metalinis garsas, tarsi užvedant gaiduką.

Greitai atsisukęs į juos, išvydau meksikiečio rankose revolverį, kurį jau spėjo nukreipti į mano beginklį draugą. Aš puoliau pirmyn ir, sugriebęs revolverį, sutrukdžiau iššauti.

Tarp manęs ir nepažįstamojo įvyko susirėmimas, kurio metu iš ginklo išbiro šoviniai, o revolveris liko mano rankoje. Matydamas, kad revolveris nekenksmingas, aš grąžinau jį savininkui, patardamas su tokiais pavojingais daiktais elgtis atsargiau.

– Jūs man atsakysite už šitą įžeidimą! – sušuko jis mano draugui.

– Koks čia įžeidimas! – atsakė Kezėjus (taip vadino mano palydovą).– Dar sykį kartoju: man dingo laikrodis, jį nutraukė nuo grandinėlės – ir tai padarė jis! Jis vagis! – šnekėjo mano bičiulis, kreipdamasis į aplinkinius.

Meksikietis nesitvėrė įtūžiu, stengdamasis vėl užtaisyti revolverį.

Aš akylai jį sekiau, turėdamas tikslą sukliudyti, žinodamas, kad Kezėjus nesugebės apsiginti.

Tuo pat metu ir kai kurie kiti stengėsi išsiaiškinti įvykį ir, jeigu įmanoma, sutaikyti besiginčijančius.

II

VISUOTINĖ KRATA

Aš iš pradžių pagalvojau, kad Kezėjus suklydo. Buvo visiškai aišku, jog laikrodį pavogė, bet apie mano bičiulį spietėsi ir daugiau žmonių su gal net įtartinesnėmis fizionomijomis negu to, kurį Kezėjus kaltino. Aš jam patariau

pripažinti savo klaidą, bet jis atsisakė. Tai mane nustebino. Tikriausiai jis turi įrodymų, jo kaltinimas kuo nors pagrįstas, pagalvojau aš.

Kilo sąmyšis. Kai kurie ėmė reikalauti, kad uždarytų duris ir atliktų visuotinę kratą.

Pasiūlymas buvo priimtas, bet durys liko atdaros, nes vis tiek niekas nebūtų išėjęs.

Kratyti buvo išrinkti mūsų garlaivio kapitono padėjėjas ir restorano savininkas.

Jie kruopščiai iškrėtė visus paeiliui, bet laikrodžio nerado. Kai krata baigėsi, dalyvaujantys ėmė priešiškai šnairuoti į Kezėjų. Tačiau pastarasis atkakliai teigė savo, tiesa, ne garsiai, bet, šiaip ar taip, pusbalsiu.

Mūsų pokalbį nutraukė jaunasis meksikietis, įžūliu tonu paklausęs Kezėjaus:

– Na, ką dabar, meldžiamasis? Dabar jūs atsiprašysite?

– Ne,– tvirtai atsakė mano palydovas.– Aš kaip ir anksčiau laikausi savo nuomonės. Jūs pavogėte mano laikrodį!

– Melagis! – sušuko meksikietis, ir abu puolė vienas prie kito.

Laimei, jie buvo neginkluoti, todėl apsiribojo tiktai smogdami kumščiais, o čia pirmenybę turėjo Kezėjus.

Priešus greitai pavyko išskirti, ir jie apsikeitė kortelėmis; netrukus mes išėjome namo į Švento Karlo viešbutį.

III

PASIKEITIMAS KORTELĖMIS

Žakas Deparas.
Dofino gatvė, 9.

Šis užrašas buvo ant kortelės, kurią aš išvydau kitą dieną, anksti rytą įeidamas į Kezėjaus miegamąjį.

Mano draugas dar miegojo. Aš jį labai nenoriai pažadinau. Sunku buvo priminti nemalonią tikrovę – nebėra laikrodžio, kuris neturtingam Kezėjui buvo gan vertingas.

Dėl laikrodžio mano bičiulis itin jaudinosi, o į ginčą žiūrėjo juokaudamas; skaniai kvatodamasis numetė kortelę ant grindų. Po to ją pakėlė ir, kruopščiai slėpdamas piniginėje, tarė:

– Galbūt čia to žmogaus tikras vardas ir adresas. Tada aš galiu jį susirasti, pareikalauti grąžinti laikrodį arba priversti už jį užmokėti kailiu.

Ir Kezėjus ėmė rengtis taip ramiai, tarsi ketintų eiti į svečius, o ne ruoštųsi dvikovai, kuri buvo neišvengiama.

Kezėjus kaip kviečiamasis (o ne kviečiantysis) turėjo teisę pasirinkti ginklą. Savaime suprantama, mes pasirinkome pistoletus, kadangi Kezėjus visiškai nemokėjo fechtuotis, o jo priešas – kaip mums pranešė – atvirkščiai, buvo meistras. Laikydamiesi dvikovos taisyklių, mes turėjome neišeiti iš namų ir laukti iškvietimo. Manydamas, kad sekundantai neužtruks atvykti, aš pasiskubinau užsakyti pusryčius, nors mano draugas buvo tikras, kad Deparas ne tiktai neskubės, bet, ko gero, ir visai nepasirodys.

Kezėjaus prielaida pasitvirtino. Mes suspėjome papusryčiauti, papietauti ir pavakarieniauti, o Deparas vis neatvyko.

Linkėdamas man labos nakties, Kezėjus prižadėjo ateiti anksti rytą pasišnekėti apie tolesnį veikimo planą.

Bičiulis tesėjo pažadą ir pravėrė mano kambario duris kitą rytą, kai dar nebuvo ir šešių valandų. Jis atsiprašė, kad atėjo taip anksti, liūdnai motyvuodamas neturįs laikrodžio ir dėl to negalįs tiksliai nustatyti laiko.

– Ką gi tu ketini daryti? – paklausiau aš jo.

– Susirasti šį poną, be abejo.

– Ar nepalaukti dar valandėlės? Galbūt jis atsiųs sekundantą šiandien rytą? Be to, galimas daiktas, kad jis pametė tavo kortelę.

– Ne, to negali būti. O jeigu ir taip, tai jis juk žino, kur mes apsistoję. Aš neketinu daugiau laukti nė minutės. Einam!

– Bet kur?

– Pas Deparą.

Kol aš rengiausi, Kezėjus papasakojo man savo planą. Apie dvikovą jis daugiau negalvojo, o nusprendė arba priversti Deparą grąžinti laikrodį, arba „kaip reikiant jam įkrėsti".

Toks posūkis visiškai neatitiko mano skonio, kadangi visai neketinau tapti liudininku ar dalyviu kažkokių gatvės peštynių tarp mano draugo ir prancūzo. Turėdamas tai omeny, aš pasiūliau plane padaryti tokią pataisą: iš prdžių aš nueinu vienas sužinoti, ar iš tikrųjų Deparas gyvena Dofino gatvėje. Mano pataisa buvo priimta, atsisveikindamas Kezėjus man tarė:

– Perduok tam ponui, kad jeigu jis neiškvies manęs, tai aš jį pasikviesiu!

Po kelių minučių išvykau į Dofino gatvę. Laikydamasis krypties, nurodytos man viešbučio šveicoriaus, tuojau atsidūriau Karališkojoje gatvėje, besiremiančioje į Dofino gatvę.

Buvo ankstus rytas, blankūs žibintai baigė degti, krautuvės dar stūksojo uždarytos, bet kai kurios kavinės jau atsivėrė. Pasibastęs ketvirtį valandos Karališkąja gatve, staiga išvydau kitoje pusėje figūrą, kuri man pasirodė pažįstama, o kai geriau įsižiūrėjau, atpažinau Deparą. Jis kitaip vilkėjo, bet plaukai, ūsai ir veidas buvo jo,– suklysti negalėjau.

Aš greitai perėjau gatvę ir užkirtau jam kelią.

– Labas! – tariau.

Jis sustojo ir nustebęs pažvelgė į mane.

– Jūs labai anksti išėjote,– tęsiau aš.– Leiskitę pasiteirauti, kas jus privertė taip anksti atsikelti?

– Mano reikalai, be abejo,– atsakė Deparas.

– Štai kaip,– pašaipiai pastebėjau aš,– kaip matyti, jūs užsiimate savo amatu įvairiu laiku. O aš maniau, kad jums pačios geriausios valandos – naktį. Man rodosi, kad anksti rytą jūs vargu ar rasite lengvatikių žmogelių, kurie padėtų jums reikalus tvarkyti.

– Kas jūs toks? Apie ką čia kalbate ir ką reiškia jūsų įkyrumas?

– Ponas Deparai, man rodosi, jūsų atmintis sušlubavo. Tikiuosi, ši kortelė ją atgaivins. Beje, galbūt jūs ir nuo jos atsisakysite?

– Kokia kortelė?

Aš parodžiau jam vizitinę kortelę.

– Šios kortelės nesu matęs; bet aš jums pasiruošęs duoti savo ir už tokį įžeidimą paprašysiu mainais jūsų.

Mes pasikeitėme kortelėmis. Ant tos, kurią man davė, nustebęs perskaičiau:

Luji de Choterošas.

Karališkoji gatvė, 16.

Aišku, šis ponas turėjo daug suklastotų kortelių, todėl vieną man davė. Nutariau nė už ką nepamesti jo iš akių.

– Tai jūsų tikrasis adresas? – nepasitikėdamas paklausiau.

– Jūs vis dar ir toliau mane įžeidinėjate? Taip, tai mano adresas. Pažvelkite patys,– tarė jis, rodydamas į duris, ant kurių žvilgėjo lentelė su užrašu:

Luji de Choterošas, advokatas.

– Jūs čia mane galite rasti bet kuriuo metu,– tęsė jis,– bet jums nereikės manęs ieškoti. Mano draugas nedels atvykti pas jus.

Šitaip taręs, Deparas įėjo į namą ir užtrenkė paskui save duris.

Aš suglumęs stovėjau. Suprantama, tai buvo Deparas. Vilkėjo jis kitaip, bet tai, žinoma, neturėjo reikšmės. Tačiau keisčiausia, kad šiandien jo akyse nepastebėjau nemalonios išraiškos, be to, jis atrodė tarsi iš tikrųjų įžeistas žmogus. Mane pagavo abejonės, ir kad įsitikinčiau, ar nesuklydau, nutariau susirasti Deparo nurodytą namą ir sužinoti, ar jis ten gyvena.

IV

ŽAKAS DEPARAS

Aš greitai suradau Dofino gatvę ir namą, nurodytą kortelėje. Tai buvo viešbutis su pigiais mebliuotais kambariais.

Pro atdaras duris pamačiau ilgą, tamsų prieškambarį.

Paskambinus išėjo užsimiegojusi mulatė.

Paklausęs ar čia gyvena Deparas, gavau jos teigiamą atsakymą. Tą pačią akimirką atsivėrė šoninės durys, ir prieš mane išlindo pusiau apsirengusi Deparo figūra. Mane išvydęs, jis norėjo greitai pasislėpti, bet aš spėjau atsistoti ant slenksčio ir jį sulaikyti:

– Jeigu neklystu... ponas Deparas? – prabilau aš.

– Taip. Ko jums reikia?

– Gana keistas klausimas, ponas Deparai. Bet galbūt jūs neatsimenate manęs?

– Puikiai atsimenu.

– Ir tai, kas atsitiko mums pirmąkart susitikus?

– Taip pat prisimenu. Su jumis buvo girtas niekšas, kuris mane apšmeižė.

– Jūs, žinoma, jį iškviesite į dvikovą?

– Ir negalvoju! Aš neturiu laiko kreipti dėmesio į [illegible] girtų tauškalus.

Deparas kalbėjo angliškai taip pat laisvai, kaip [illegible] prancūziškai.

– Aš privalau savo draugui perduoti jūsų žodį [illegible] tikras, kad jis jums neatleis. Jeigu [illegible] jo iškviesti, tai tu[illegible] jo iškvietimą.

– Tai kitas re[illegible] galėtume laiko[illegible] jų bičiulio adresą. Manau, suspėsiu

– G[illegible]

– [illegible] Deparas ir dingo už durų.

Pasiekęs [illegible] gatvės kampą, užsukau į kavinę, kad g[illegible] apgalvočiau reikalą. Ma[illegible] apmaudu, kad būtinai užsispyriau iškviesti dvikovon tokį jtartiną subjektą kaip Deparas. Ką iš jo galėjo išlošti Kezėjus?

Dabar vaidmenys pasikeitė, pasirinkti ginklą galėjo prancūzas, o Kezėjui tai labai nepalanku. Bet trauktis buvo vėlu,– nuėjome pernelyg toli.

Aš tikėjausi, kad galbūt Deparas išsigąs ir atsisakys iškvietimo, bet viltis buvo

labai menka, nes neturėjau jokių duomenų laikyti jį bailiu. Asmeniniai reikalai mane jaudino kur kas mažiau. Ypač gailėjausi dėl to, kad įžeidžiau visiškai nekaltą jauną žmogų. Mano keistas elgesys, žinoma, turėjo jį nustebinti lygiai taip, kaip kad mane nustebino jo panašumas su Deparu. Nusprendžiau jo atsiprašyti, bet dar nežinojau, kur ir kada.

Laikydamasis dvikovos taisyklių, privalėjau nueiti pas jo sekundantą ir viską išsiaiškinti, tačiau asmeninis pasiaiškinimas būtų patogesnis, todėl ryžausi pats nuvykti pas de Choterošą. Laimei, jį radau namuose. Kai Charotešas išgirdo visą istoriją, tai pasielgė kaip tikras džentelmenas ir iš priešo tapo draugu.Sužinojęs, kad aš svetimšalis, jis pasikvietė mane į svečius.

Kas dėl Kezėjaus, tai jis nusprendė iškviesti Deparą, ir šis iškvietimą priėmė. Dvikova įvyko. Kovėsi špagomis.

Jau pirmu smūgiu Kezėjus buvo sužeistas į dešinę ranką ir negalėjo tęsti dvikovos, o Deparas pasišalino nenukentėjęs ir išsaugojęs nesuteptą vardą.

Sužeista ranka buvo vienintelis pasitenkinimas, kurį Kezėjus gavo už dingusį laikrodį. Bet jis vis tiek laikėsi savo atkakliai tvirtindamas, kad laikrodį pavogęs Deparas, ir aš vėliau tikrai turėjau pagrindą su juo sutikti.

V

SVETINGI DRAUGAI

Kezėjus, atvykęs į Naująjį Orleaną komerciniais reikalais, dar nespėjo pasveikti, kai jau gavo tinkamą vietą didelėje prekybinėje įmonėje. Aš keliavau grynai savo malonumui.

Naudodamasis Choterošo svetingumu, Naujajame Orleane gyvenau ištisus tris mėnesius. Mes greitai susidraugavome ir po mėnesio pažinties tapome nuoširdžiais bičiuliais. Kasdien susitikdavome, kartu lankėme teatrą, irstėmės valtimi, medžiojome.

Rytais aš užeidavau pas Choterošą į kontorą, o vakarus dažniausiai praleisdavom jo mažoje „trobelėje" – kaip jis išsireiškė – gražiame namelyje su stiklinėmis durimis ir vynuogėmis apaugusia veranda. Jis gyveno su seserimi, kuri vakarais mums suteikdavo didelį malonumą grodama arfa ar gitara.

Jie buvo našlaičiai, Napoleono armijos karininko vaikai. Po pralaimėjimo prie Vaterlo jų tėvas atsisakė tarnybos ir persikėlė į Naująjį Orleaną. Buvęs kariškis mažai nutuokė prekybiniuose reikaluose, todėl, be puikaus išsilavinimo ir nepriekaištingo vardo, beveik nieko nepaliko vaikams.

Visai kitaip susiklostė jo geriausio draugo, taip pat karininko, persikėlusio į Sent Luji, likimas. Jis buvo kilęs iš Normandijos, atvyko į Ameriką kartu su jauna žmona, stropiai rūpinosi komercija, įsigijo turtą ir dabar su žmona ir dukra gyveno labiau negu pasiturinčiai.

Artima šių atsargos karininkų draugystė nenutrūko. Kas dveji treji metai jie aplankydavo vienas kitą, ir abi šeimos artimai draugavo. Choterošų šeimoje aš daug girdėjau apie Dardonvilį, jo žmoną ir dukrą – gražuolę Olimpiją.

Prasidėjo liepos mėnesio karščiai, paprastai atnešantys baisųjį geltonąjį drugį. Jau ant daugelio namų pasirodė raudonas kryžius, rodantis, kad čia darbavosi siaubinga naikinimo rykštė. Buvo tikra beprotybė pasilikti šioje maru užkrėstoje vietoje, ir aš nutariau išvykti į Sent Luji. Nuliūdęs išsiskyriau su savo naujaisiais

draugais. Jie galėjo čia likti: liga jiems negrėsė, kadangi jie ilgai išgyveno šioje pelkėtoje vietovėje, buvo įpratę prie klimato. Tačiau didžiausius vasaros karščius Choterošai vis tik praleisdavo ne Naujajame Orleane, o ant Pontčartreino ežero kranto. Aš ėmiau juos įkalbinėti važiuoti su manim į Sent Luji, bet dėl man nežinomų priežasčių Luji atsisakė šio pasiūlymo. Pažadėjau grįžti pas savo draugus prasidedant pirmam šalčiui.

– Ne, ne, taip greitai jūs negrįšite,– mąsliai ištarė Adelė (mano draugo sesuo).– Jūs nenorėsite išvažiuoti iš Sent Luji. Galbūt išvydę Olimpiją...

– Kuo čia dėta Olimpija?

– Ji graži, turtinga...

– Tai, ko gero, kur kas įdomiau jūsų broliui, ir jeigu aš prisipažinsiu Olimpijai meilėje, tai nebent tik kaip jo patikėtinis.

– Tai būtų pavojinga vargšui Luji!

– O ne, Luji neprivalo manyje matyti varžovo. Aš net norėčiau sudaryti su juo sutartį.

– Kokią?

– Sent Luji veiksiu jo interesais su sąlyga, jeigu čia, namuose, jis veiks mano naudai...

Tamsios Adelės akys nustebusios pažvelgė į mane, ir ji nusišypsojusi tarė:

– Taigi iki pirmųjų šalčių!

Po valandos aš palikau Naująjį Orleaną.

Praėjus kelioms valandoms, kai atvykau į Sent Luji, nutariau apsilankyti pas Dardonvilius su rekomendaciniu laišku. Jo turinio nežinojau, tačiau matydamas džiaugsmingą sutikimą supratau, kad laiškas man buvo labai palankus.

Dardonviliai gyveno nuosavoje puikioje viloje ant upės kranto mylios atstumu nuo Sent Luji. Jie buvo žmonės turtingi, ir atvažiavusieji naudojosi dideliu komfortu, todėl jų namas visada buvo pilnas svečių. Svarbiausias jaukas, be abejo, buvo turtinga paveldėtoja gražuolė Olimpija, daili blondinė ilgais auksiniais plaukais. Sunku buvo jos neįsimylėti, bet mano širdis, laimei, jau buvo užimta žavingo Adelės paveikslo, ir aš galėjau ramiai žiūrėti į retą Olimpijos grožį. Tikriausiai dėl to ir ponia Dardonvil buvo su manimi tokia atvira. Iš jos sužinojau, kad Olimpijos širdis dar laisva, ir nuoširdžiai džiaugiausi už savo draugą Luji, neabejingą gražuolei. Pasirodo, Olimpijos tėvas seniai nusprendė, kad ji ištekėsianti už Luji, jo draugo ir geradario sūnaus.

Iš Sent Luji nukeliavau į prerijų gilumą, kur praleidau tris mėnesius. Man išvykus netikėtai mirė tėvas Dardonvilis.

Po jo mirties mano draugiški santykiai su šeima nepasikeitė, man net atrodė, kad jie tapo dar artimesni. Ponia Dardonvil jautė man visišką pasitikėjimą ir mano išvykimo į Naująjį Orleaną dieną papasakojo vyro testamento turinį. Pagal šį testamentą viena pusė turto turėjo tekti motinai, kita – dukteriai. Čia nebuvo nieko ypatinga, bet toliau testamente iškeltos gana keistos sąlygos. Jeigu Luji de Choterošas pasipirš Olimpijai ir ji atsisakys, tai jos palikimo dalis teks Luji. Taigi Olimpija, susieta aiškių sąlygų, lyg ir pereina kaip palikimas Luji de Choterošui, tuo tarpu kai pastarasis lieka palyginti laisvas savaip pasirinkti.

Į mano klausimą, ar Luji žino testamento turinį, ponia Dardonvil atsakė, kad ką tik jam apie tai pranešė laišku, išreiškusi savo nuomonę ir pridėjusi prie laiško testamento kopiją.

Atėjus žiemai, atsiminiau savo pažadą grįžti į Naująjį Orleaną. Atsisveikinant ponia Dardonvil prašė nepasakoti apie mūsų pokalbį Luji. Ji norėjo, kad reikalai klostytųsi natūraliai.

VI

PAŠTAS

Sugrįžęs į Naująjį Orleaną, aš nuėjau į paštą laiškų. Tuo metu laiškų nenešiodavo į namus, todėl reikėdavo arba siųsti ką nors jų parnešti, arba vykti pačiam. Aš nutariau eiti pats. Centriniam pašte buvo daug žmonių, kadangi atėjo paštas iš Europos. Stovėdamas eilėje, girdėjau asmenų, kurie teiravosi laiškų, pavardes.

Prisiartinęs prie laiškų išdavimo langelio, aš ūmai išgirdau man gerai pažįstamą Luji de Choterošo vardą. Žinodamas, kad mano draugas turi gauti laišką iš ponios Dardonvil, labai susidomėjau, kokį jam įspūdį paliko laiškas. Norėjau matyti jo veido išraišką, nors, išgirdęs balsą, sumečiau, kad tai buvo ne pats Luji, o jo pasiuntinys. Prieš mane stovėjo trys ar keturi kresni aukšto ūgio ponai, pro kuriuos nieko negalėjau įžvelgti. „Užeisiu pas jį į kontorą ir ten viską sužinosiu“,– pagalvojau.

Tuo metu žmogus, gavęs laišką Choterošui, išėjo į gatvę. Man pasirodė, kad matau Luji, nors tuo nebuvau visiškai įsitikinęs, kadangi jis ėjo atsukęs man nugarą; jam pusiau pasisukus man net pasirodė, jog tai greičiau Deparas negu Luji. Kaip reikiant įsižiūrėti man nepavyko, nes kažkas atsistojo prieš mane ir užstojo langą.

Atsiėmęs savo laiškus, nužingsniavau į Luji kontorą, kur buvau labai džiaugsmingai sutiktas. Mano nuostabai, dabar jis vilkėjo kitaip negu pašte, nors laiko nuo to momento praslinko taip mažai, kad jis vargu ar galėjo suspėti persirengti. Aš ėmiau jo klausinėti, ir paaiškėjo, kad Luji visai nebuvo pašte ir kad jis apskritai niekada ten pats nevaikšto, o visuomet ką nors pasiunčia.

Tada aš jam papasakojau, kad mačiau žmogų, labai į jį panašų. „Greičiausiai tai buvo tas pats ponas, kuriam aš turiu būti dėkingas už mūsų pažintį“,– pridėjau aš.

– Labai gali būti, bet tai pagaliau nepakenčiama! Jį daugelis palaiko manimi, mus dažnai sumaišo. Aš net žinau, kad jis sąmoningai tuo naudojasi, kartais mane pastatydamas į labai nemalonią padėtį. Reikia tam padaryti galą, ir aš tai pasistengsiu padaryti pasitaikius pirmai progai.

Aš visiškai sutikau su jo sprendimu, ir mes išsiskyrėme, nes aš atsiminiau, jog turiu perduoti Adelei laišką nuo Olimpijos.

Luji elgesys man pasirodė kiek keistokas. Kol aš atėjau, jis jau turėjo perskaityti laišką, tačiau sprendžiant iš jo veido, to nebuvo matyti. Greičiausiai pasiuntinys dar negrįžo, o galbūt laiškas buvo ir ne iš ponios Dardonvil, kitaip Luji, sužinojęs apie testamentą, nebūtų galėjęs taip ramiai laikytis. Bet susitikimas su jo seserimi taip užvaldė mano mintis, kad aš greitai visiškai pamiršau savo draugo reikalus.

Mano draugai, Luji ir Adelė, elgėsi su manimi po senovei, ir aš dažnai juos lankydavau, juo labiau kad norėjau dalytis su jais įspūdžiais, ypač turint tokią mielą pašnekovę kaip Adelė. Retkarčiais man pavykdavo sudominti ir Luji, dažniausiai, kai pokalbis sukdavosi apie Olimpiją. Apie laišką nebuvo nė kalbos; turbūt jis dar nepasiekė Luji, ir mano padėtis tapo kebli. Norėjau pradžiuginti Luji, bet pažadas, duotas poniai Dardonvil, mane sulaikydavo.

Praslinko pusantros savaitės, o padėtis buvo vis tokia pat. Aš ėmiau galvoti, kad galbūt laiškas pasimetė. Apskritai ši istorija man kėlė nerimą, ypač kai

prisiminiau savo apsilankymą centriniame pašte. Puikiai girdėjau, kaip klausinėjo laiško Luji vardu.

Kankinamas abejonių, aš vienąkart nutariau užeiti pas Luji specialiai turėdamas tikslą pasiteirauti apie laišką. Nesuspėjau išeiti iš namų, kai Luji pats atėjo pas mane labai susijaudinęs.

– Ką tai reiškia? – paklausė jis įėjęs.– Aš ką tik gavau laišką nuo ponios Dardonvil ir nieko negaliu susigaudyti. Jame kalbama apie testamentą, apie kažkokias sąlygas, apie Olimpiją... Nieko nesuprantu. Jūs neseniai matėte ponią Dardonvil ir galbūt paaiškinsite man, kas čia darosi?

Su šiais žodžiais Luji padavė man ką tik gautą laišką. Jis buvo tokio turinio:

„Brangusis Luji!

Išsiuntusi jums laišką su mano vyro testamento kopija, sužinojau, kad reikalai sulaikys mane Sent Luji dar savaitę. Jeigu jūs dar neišvažiavote iš Orleano, tai aš prašau jus truputį pakeisti mūsų planą. Atvykite pas mus kartu su Adele. Galbūt jūsų jaunasis draugas taip pat prisijungs prie jūsų. Mes labai džiaugsimės jį matydami.

Gerai, jeigu jums pavyks atkeliauti garlaiviu „Sultana", kuris išplaukia 25-tą dieną. Tai mano mėgstamas garlaivis, ir mes galėsime juo grįžti.

Nuoširdžiai jums ištikima Emilija Dardonvil

P.S. Nepamirškite, Luji, kad jūs galite laisvai pasirinkti, nors man būtų malonu, kad jūs taptumėte mano žentu, aš negaliu prievarta versti Olimpijos, kuri, žinodama tėvo valią, nenorės jos pažeisti. Jos širdis laisva, o kadangi jūs esate jos vaikystės draugas, tai galiu pažadėti, kad ji priims jūsų pasiūlymą. Bet, žinoma, jūs turite pasielgti taip, kaip jums sako širdis. Žinodama jūsų kilnumą, aš tikiu, kad jūs padarysite taip, kaip reikia.

E.D."

– Kada jūs gavote paskutinį laišką iš ponios Dardonvil? – paklausiau aš.

– Maždaug prieš mėnesį.

– O jūsų sesuo?

– Negavo nieko, išskyrus atvežtą jūsų raštelį.

– Bet, matyt, laiške kalbama ne apie šį raštelį! Argi jūs negavote testamento kopijos?

– Aš pirmąkart girdžiu, kad ponas Dardonvilis paliko testamentą, o laiško pabaiga mane tiesiog pribloškia. Ponia Dardonvil kalba apie kažkokias sąlygas, apie tai, kad Olimpija surišta kažkokiu pažadu... Aš nieko nesuprantu ir prašau jus man paaiškinti visa, jeigu galite.

VII

ČEKIS

Luji de Choterošas stovėjo prieš mane, nekantriai laukdamas mįslės įminimo.

Aš buvau patenkintas galimybe pradžiuginti savo draugą, papasakoti jam viską, ką žinojau. Dabar galėjau sulaužyti duotą žodį, kadangi paaiškėjo, jog ponios Dardonvil laiškas prapuolė.

Trumpai atpasakojau Dardonvilio testamento turinį. Luji veidas nušvito džiaugsmu, ir jis be paliovos pertraukinėjo mano pasakojimą kupinais susižavėjimo šūksniais.

– Tai nesvarbu, kad laiškas dingo,– pastebėjau aš,– kadangi jame buvo tiktai testamento kopija.

– Šis testamentas mane mažai domina. Man už viską svarbiau – Olimpijos valia.

– Aš įsitikinęs, kad jinai atsilieps į jūsų norus.

– Ačiū jums, brangus drauge.

– Klausykite, pone de Choterošai, jūsų laukia Sent Luji. „Sultana" išplaukia juk šiandien vakare. Jūs turite keliauti tuojau pat.

– Ar jūs vyksite su manimi?

– Žinoma. O jūsų sesuo?

– Be abejo, plauks. Ji taip mažai keliavo pastaruoju metu, kad su džiaugsmu prasiblaškys. Tai vykstame, ar ką?

– Su malonumu.

Luji vis dar tikėjosi gauti dingusį laišką, o aš, atsiminęs įvykį pašte, buvau tikras, kad jis Deparo rankose.

Šiaip ar taip, reikalas buvo tamsus, ir mes negalėjome padaryti jokios išvados.

Pakeliui pas Adelę mes užėjome į paštą sužinoti, ar ten neatsirado prapuolęs laiškas. Iš tikrųjų mums padavė vieną laišką Luji de Choterošo vardu, bet jis atėjo su paskutiniu paštu.

Mano draugas skubiai atplėšė voką, pamatęs ant jo Sent Luji ženklą:

„Meldžiamasis!

Perduotas jums 1000 dolerių čekis į Naujojo Orleano banką nebuvo laiku išsiųstas dėl vieno iš mūsų tarnautojų klaidos. Bankas sumokėjo ir išsiuntė jį jums. Pasistenkite pranešti, ar jį gavote.

Banko namai Hardetas ir K°, Sent Luji"

– Kas gi čia dabar? – nustebęs sušuko Choterošas.– Aš negavau jokio 1000 dolerių! Čekio taip pat negavau ir nelaukiau... Tai kokia nors klaida, nesusipratimas. Galbūt laiškas ne man?

Tačiau adresas buvo tikslus – ponui Luji de Choterošui, advokatui, Karališkoji g. 16, Naujasis Orleanas. Kito Luji de Choterošo nebuvo,– vadinasi, laiškas skirtas jam.

Aš suvokiau, kad pinigus siuntė ponia Dardonvil, o juos pagrobė Deparas. Pastarasis, be abejo, sekė laiškus iš Sent Luji, adresuotus Choterošui, ir juos paimdavo. Gavęs čekį, Deparas atėjo į paštą pinigų, šitaip į jo rankas pateko laiškas su testamento kopija.

Įrodyti jo apgavystę būtų buvę sunku, kadangi kaltininkas tikriausiai paspruko iš Naujojo Orleano.

Kai aš pasakiau Luji savo spėlionę, jis nebesitvėrė pykčiu. Iš kur buvo siųsti pinigai, jis nežinojo, bet kad jie pavogti – buvo aišku. Mes tuojau pat apie įvykį pranešėme Naujojo Orleano policijai, o patys nusprendėme atvykę į Sent Luji visų pirma apsilankyti Hardeto ir K° banko kontoroje.

Sekliai, ėmęsi Deparo paieškos, greitai įsitikino, kad jis išvyko į Teksasą.

VIII

„MISURĖS GRAŽUOLĖ"

Septintą mūsų kelionės dieną Misisipe aukštyn, kai saulė pakrypo vakarop, mūsų garlaivis „Sultana" pasiekė kalnuotą sritį ir nakčiai įplaukė į siaurą slėnį. Mėnulio pilnatis dar švietė taip žemai, kad jo spinduliai krito į upę tiktai tose vietose, kur ji tekėjo į vakarus arba į rytus. O ten, kur srovė suko į šiaurę arba

į pietus, aukšti krantai visiškai užtemdė upę, ir tiktai garlaivio ugnys šykščiai skleidė šviesą.

Šie perėjimai nuo ryškios mėnulio šviesos į tamsą buvo tokie gražūs, kad aš gėrėdamasis jais ilgai nenuėjau nuo denio.

Ūmai išgirdau besiartinančio laivo triukšmą, o bemat pamačiau ir priekyje ryškią ugnį.

Priešais mus plaukė kitas garlaivis. Locmanai, nepaisydami tamsos, puikiai išmanė savo darbą, ir abu laivai laisvai prasilenkė.

Aš suspėjau įžiūrėti garlaivio pavadinimą. Tai buvo „Misurės gražuolė". Be pavadinimo, dar pamačiau kai ką, dėl ko smarkiai susijaudinau. Denyje prie damų kajučių stovėjo ponia Dardonvil ir jos duktė Olimpija. Su jomis buvo kažkoks vyriškis, kurio veido negalėjau įžiūrėti. Mane apėmė negera nuojauta ir nerimas, kad mūsų draugams gresia pavojus.

Buvo keista, kad ponia Dardonvil su dukterim nusprendė išvykti nesulaukę mūsų. Stovėjęs greta jų ponas buvo, matyt, jų giminaitis ar pažįstamas, bet kažkokia smulkmena vertė mane įtarti esant ne ką kitą, o Žaką Deparą.

Mano įtarimai, žinoma, buvo visiškai nepagrįsti taip pat, kaip ir nelaimės nuojauta. Na ir kas čia bloga, jeigu Deparas vyko tuo pačiu garlaiviu su Dardonviliais? Kuo jis galėjo joms grėsti? Kaip ten bebūtų, aš nutariau nieko nesakyti de Choterošui, kol atvyksime į Sent Luji, kur viskas turėtų paaiškėti.

Norėjau išklausinėti locmaną apie „Misurės gražuolę", bet tuo metu pasirodė kitas locmanas, ir jie ėmė kalbėtis tarpusavy. Iš jų šnekos sužinojau, kad „Misurės gražuolė" daugiau neužsuks į Naująjį Orleaną, o plaukia į Cincinatį.

Ši žinia labai mane sutrikdė; niekaip negalėjau išsiaiškinti, kodėl ponia Dardonvil ten keliavo tuo metu, kai turėjo mūsų laukti Naujajame Orleane. Galbūt ji apie tai rašė Luji, bet laiškas neatėjo?

Gal aš nenugirdau? Ar dabar šis garlaivis neplaukia paskutinį kartą į Naująjį Orleaną, o po to jau ims kursuoti į Cincinatį ir atgal?

Norėdamas išsiaiškinti šį reikalą, kreipiausi į locmaną, kuris pakartojo lygiai tą pat, ką girdėjau anksčiau.

Mano nerimas vis augo, bet aš gebėjau jį nuslėpti.

Tiktai kokia nors nelaimė galėjo priversti ponią Dardonvil taip staiga pakeisti savo planus. Ši mintis mane baisiai kamavo, ir aš nekantriai laukiau, kada atvyksime į Sent Luji.

IX

NIEKAS NEPASITIKO

Kitą dieną dešimtą valandą ryto prisiartinome prie Sent Luji, stovėdami ant denio, stengėmės įžvelgti pasislėpusią už miško Dardonvilių vilą.

Greitai ji pasirodė iš už medžių, sukeldama entuziastingus mano palydovų šūksnius. Jie galvojo apie įvyksiantį susitikimą su brangiais draugais, apie jų svetingumą, apie laukiančius malonumus. Dardonvilių namai buvo nauji, juos pulkininkas pasistatė greitai po to, kai nustojo rūpintis prekybos reikalais.

Praėjusio mano atvažiavimo metu Dardonviliai gyveno dar mieste ir tiktai neseniai persikėlė į šią vilą. Mano palydovai regėjo ją pirmą kartą, ir pastato architektūra kėlė jiems susižavėjimą.

Juo labiau artėjome prie vilos, tuo smarkiau mano draugai stebėjosi. Paradinės durys buvo užsklęstos, taip pat durys į verandą. Aplinkui niekas niekur nekrutėjo, tarsi namas būtų negyvenamas.

– Keista, kad langai uždaryti tokiu nuostabiu oru,– tarė Luji.

Aš paaiškinau, jog langai atsukti prieš saulę, kuri šiuo dienos metu smarkiai kaitina.

– O mano nuomone, dabar tiesiog šalta,– pastebėjo virpėdama Adelė.– Kai tiktai įeisime į namus, iš būtinai pakelsiu visas užuolaidas, kad įspistų daugiau saulės. Bet kodėl nieko iš jų nematyti? Juk jie turi mūsų laukti! Tikrai negerai elgiasi Olimpija, šiaip ar taip, gan keistai.

– Galbūt jie dar neatsikėlė? – pastebėjo Luji.– Dar anksti.

– Kaip anksti? Jau dešimta valanda. Kaip ten nebūtų, mūsų galėtų laukti tarnaitė. Bet ir tarnaitės nematyti. Kur dingo Plutas ir visi kiti? Ak, štai kas! – linksmai pridėjo Adelė.– Turbūt ponia Dardonvil su Olimpija, išvydę atplaukus garlaivį, nuvažiavo mūsų pasitikti ir kartu paėmė Plutą, o kiti tarnai užsiėmę namuose. Mes tuojau susitiksim su savo draugais, tai bus džiaugsmo!

Nors aš ir sutikau su šiais spėliojimais, bet jais visiškai netikėjau. Apleistas namas patvirtino mano siaubingą įtarimą. Vis dėlto stengiausi būti ramus ir neišduoti savo nerimastingų minčių.

Kai mes pasiekėme prieplauką, aš permečiau žvilgsniu stovinčią minią, bet nei ponios Dardonvil, nei Olimpijos niekur neišvydau.

Pažvelgiau į Adelę. Buvo aišku, kad ją įžeidė toks Dardonvilių neatidumas.

Nusamdžiau ekipažą, kad nuvažiuotume į vilą. Pakeliui sutikome žmones, kurie žiūrėjo į mus ir ypač į Luji su tam tikra nuostaba.

Kai mes privažiavome prie namo, niekas neišėjo mūsų pasitikti, niekas neatidarė durų.

– Kaip keista! – pratarė Adelė.

Luji išlipo iš karietos ir pasibeldė. Pasigirdo sunkūs žingsniai, kažkas priėjo prie durų ir jas atidarė tyliai, su keistu atsargumu. Tai buvo Plutas.

Sugavę negro veidо išraišką, supratome, kad mūsų nelaukė. Jis stovėjo prieš mus visiškai nieko nesuprasdamas, su pražiota burna ir išplėstomis akimis.

– Kodėl jūs sugrįžote, misteri Luji?

– Kaip sugrįžome, Plutai? Mes ką tik iš Naujojo Orleano!

– Nejuokaukite su senu negru. Jūs negalėjote ten nuplaukti ir grįžti taip greitai. Vargu ar per tą laiką suspėjote nusigauti iki Ohajo žiočių?

– Kaip iki Ohajo žiočių?

– Bet juk jūsų garlaivis „Misurės gražuolė“ išplaukė tiktai vakare! Tikiuosi, nieko blogo neatsitiko? O kur palikote ponią su panele?

– Bet kad aš nieko iš jų nemačiau.

– Pasakykite man, kur panelė? – pakartojo Plutas.– Gėda jums tyčiotis iš seno negro.

– To paties norėjau paklausti ir tavęs, Plutai. Kur jos?

– Iš kur galiu žinoti? Vakar aš jus išlydėjau su jomis į garlaivį.

– Į kokį garlaivį? Ką?

– Jus ir ponią Dardonvil su panele.

– Apie kokį garlaivį tu plepi? Aš nieko nesuprantu!..

– Apie didelį garlaivį „Misurės gražuolė“.

Luji nustebęs pažvelgė į mane.

– Kaip jūs galvojate, ką visa tai reiškia? – paklausė jis.

– Sakyk man, Plutai,– ištariau aš, kreipdamasis į negrą,– ką tu palydėjai į garlaivį?

– Ponią, panelę ir misterį Choterošą.

– Kas tau sakė, jog tai buvo ponas Choterošas?

– Visi jį taip vadino, o ir aš pats ne aklas. Jūs stačiai juokiatės iš seno negro!

– Kur jie išvyko?

– Kalbėjo, kad numirė misterio Luji turtingas dėdė. Misteris Luji atsiims pinigus, paskui visi iškeliaus į Prancūziją, ten mūsų panelė susituoks su misteriu Luji, o po vestuvių visi sugrįš čionai. Ponas Hardetas, bankininkas, pasakė man, kad tą dieną ponia kelionei pasiėmė stambią pinigų sumą... Bet, misteri Luji, kodėl jūs grįžote?

Po šio pokalbio aš bemat įsitikinau, kad įvykdyta niekšiška apgavystė, kurios aukomis tapo ponia Dardonvil ir jos duktė. Kažkas, apsimetęs Luji de Choterošu, įkalbėjo jas keliauti į Prancūziją. Aš visiškai tikėjau, kad tas apgavikas Deparas.

Gailėdamasis savo palydovų, neišdėsčiau jiems visų šių prielaidų. Žinojau, kad ponas Hardetas, būdamas ponios Dardonvil draugas, sugebės mums išaiškinti, kaip viskas įvyko. Jis išdavė čekį didelei sumai ir turėjo žinoti, kam bus skirti tie pinigai. Be to, jis galėjo mums paaiškinti mįslingą istoriją su tūkstančiu dolerių.

Po pusvalandžio mes privažiavome prie banko kontoros.

Adelė ir Luji liko ekipaže, o aš vienas nuėjau pas poną Hardetą.

X

VIJIMASIS

Hardetas buvo kontoroje, pažino mane, ir aš iš karto išdėsčiau reikalą.

Bankininkas, žinodamas mano draugiškus santykius su ponia Dardonvil, papasakojo viską, ką žinojo.

Apie numatomą kelionę į Europą jis visų pirma išgirdo iš pažįstamų, o vėliau ponia Dardonvil paėmė iš jo perlaidą į Paryžių 10.000 dolerių sumai. Kai ką jis sužinojo iš gandų.

Tokia turtinga šeima kaip Dardonviliai domino daugelį, todėl buvo sunku nuslėpti jos gyvenimą ir rūpesčius. Bankininkas girdėjo apie planuojamas Olimpijos vestuves su jaunuoju de Choterošu. Jis taip pat žinojo, kad jaunikis praleido savaitę viloje. Tai buvo visiškai neabejotina, kadangi Hardetas negavo atsakymo į laišką, adresuotą ponui de Choterošui į Naująjį Orleaną.

Įsivaizduokite sau Hardeto nustebimą, kai aš jam pranešiau, kad jis turėjo reikalų su sukčiumi, o tikrasis de Choterošas šiandien atkeliavo su manimi iš Naujojo Orleano.

Jis pašoko nuo kėdės.

– Betgi jūs juokaujate! – sušuko jis.

– Deja, ne! Pažiūrėkite pro langą, štai jis.

Hardetas priėjo prie lango.

– Taip, tai jis su seseria. Aš juos abudu pažįstu, pažinojau tėvą. Nejaugi čia apgavystė?

– Mano draugai tai jums patvirtins.

– Man nereikia patvirtinimų! Dabar man viskas aišku: šitas čekis, jo

lankymasis Dardonvilių viloje, atsisakymas priimti svečius... Dieve mano, ponia Dardonvil žuvo!

– Dar anksti pulti į nevilt̨ą. Galbūt mums pavyks suardyti akiplėšos planus...

– Mano nuomone, tai neįmanoma! Ko galvojate imtis?

– Be abejo, jį vytis!

– Lengva pasakyti, vytis! Garlaivis išplaukė vakar, antrasis iškeliaus ne anksčiau kaip po savaitės.

– Tikrai?

– Štai tvarkaraštis,– ištarė Hardetas, rodydamas į lentelę.

Aš neturėjau kantrybės jos žiūrinėti ir patikėjau bankininko žodžiais.

Visiškai nusiminiau. Kaip? Laukti savaitę! Juk tai reikštų atsisakyti nuo bet kurios vilties juos pasivyti!

Laimei, aš prisiminiau, kad iki Cincinačio galima nujoti, ir tuoj pat apie tai pasakiau bankininkui, kuris pagyrė mano planą.

Mums reikės sukarti ilgą kelią – daugiau kaip 300 mylių labai raižyta vietove; bet svyruoti ir delsti negalima – aplinkybės reikalavo ryžtingų veiksmų.

Apsvarstę reikalą, mes su misteriu Hardetu nusprendėme veikti. Nutarėme palikti Adelę bankininko globai, o mums su Luji joti į Cincinatį. Kiek mums nekainuotų, privalome tai padaryti. Laimei, aš turėjau pakankamai pinigų, o ir bankininkas savo ruožtu pasiūlė paimti kiek reikia. Pakvietę viršun Luji su seserimi, mes jiems viską papasakojom. Vargšas Luji, išgirdęs visą šią istoriją, puolė į baisią nevilt̨ą.

Tačiau delsti buvo negalima, ir mes greitai susiruošėme į kelionę. Adelė nesipriešino mūsų nutarimui, suprasdama, kad reikia laikinai išsiskirti.

Gavę sveikus arklius, leidomės žygin. Perplaukėme plačią upę ir atsidūrėme kelyje, vedančiame į Cincinatį.

Jojome tylėdami. Luji liūdėjo, o aš buvau užsiėmęs įvairiais svarstymais. Jojome taip greitai, kaip galėjo tverti arkliai. Man net teko prilaikyti bičiulį, kuris taip ginė savo arklį, kad be mano įsikišimo tikriausiai būtų bemat jį mirtinai nuvaręs. Ką besakytum, arklius turėjome branginti, nes jeigu jie kristų toli nuo miesto arba kaimo, tai negalėtume jų greitai pakeisti, o ir prarastume daug laiko.

Žinoma, mes ketinome mainyti arklius kelyje kas 60 ar 70 mylių – kitaip numatytu laiku nepasiektume tikslo.

Sudariau aiškų veikimo planą, bet jis buvo labiau pagrįstas prielaidomis, negu konkrečiais dūomenimis. Tvirtai tikėjau, kad mes dar turim galimybę pasivyti avantiūristą. Ši išvada, kurią padariau po ilgų apmąstymų, pakėlė nuotaiką de Choterošui.

Skubiai ruošdamiesi kelionei, mes nieko nesvarstėme, nieko nepagalvojome, todėl tiktai kelyje atsirado galimybė spėlioti, kaip baigsis mūsų sumanymas. Iš pokalbio su „Sultanos" locmanu žinojau, kad „Misurės Gražuolė" pasieks Cincinaitį po bemaž keturių dienų; garlaivis mus aplenkė trim ketvirčiais paros, užtat jo kelias žymiai ilgesnis negu mūsų. Sukardami po 150 mylių per dieną, mes suskubsime į Cincinatį anksčiau už Dardonvilių šeimą.

Kelionė, kupina rūpesčių ir nerimo, mus labai slėgė, ypač mano palydovą, retkarčiais puolantį į niūrią melancholiją. Mes neįsivaizdavome kelionės galo, nors neapsakomai skubėjome, šuoliavome vos ne visą dieną ir naktį, dažnai užsnūsdami balne.

Tiktai ketvirtos dienos vakare pasiekėme seniai išsvajotą miestą. Prijoję prie vienintelio viešbučio, sužinojome, kad „Misurės gražuolė" jau atvyko, bet mūsų draugų viešbutyje nebuvo.

Prieš mus stovėjo pats garlaivio kapitonas.

– Aš pažįstu šią ledi su dukra,– atsakė jis į mūsų klausimus.– Su jomis buvo kažkoks jaunuolis, atrodo, valdininkas iš Naujojo Orleano. Jie neišlipo mieste, o tiesiai iš „Misurės gražuolės“ persėdo į kitą garlaivį, vykusį į Čilingą.

Priblokšti žiauraus likimo smūgio, mes nulipome nuo arklių ir lėtai pasukome į viešbutį.

XI

ATOMAZGA

Tačiau aš vis dar nepraradau vilties ir stengiausi padrąsinti Luji. Dardonviliai negalėjo palikti Niujorko anksčiau negu po šešių dienų; šio laiko mums visiškai pakako, kad nuvyktume į Niujorką. Mes paskubėjome užimti vietas nedideliame garlaivyje, kitą rytą išplaukiančiame į Čilingą. Koks buvo mūsų nusivylimas, kai sužinojome, kad šio garlaivio kapitonas paprastai labai delsia išplaukti iš uosto, ir bus gerai, jeigu mums pavyks pajudėti kelionėn po trijų dienų. Tai buvo siaubinga! Bet, laimei, mane apšvietė išganinga mintis, kuriai Luji visiškai pritarė. Mintis buvo visai paprasta ir lengvai įvykdoma: mes davėme garlaivio kapitonui 100 dolerių ir jis pažadėjo išplaukti į jūrą nustatytu laiku.

Visa tai sutvarkę, mes ramiai atsigulėme ir kitą dieną, viso miesto nustebimui, pakėlėme inkarą lygiai 12 valandą dienos.

Atvykę į Čilingą, toliau leidomės pašto karieta, po to geležinkeliu iki Filadelfijos ir pagaliau ekspresu, kurio eismas suderintas su transatlantinio garlaivio išplaukimu. Bet čia vėl įvyko nelaimė: garvežio avarija mus sulaikė pusvalandžiui kelyje, po kurios toliau dūmėme dvigubu greičiu. Šit galop pasirodė Niudžersis ir stovintis uoste vandenyno garlaivis. Ačiū Dievui, nepavėlavom!.. Bet, mūsų siaubui, ūmai pasigirdo signalinis šūvis, ir garlaivis išplaukė į jūrą!..

Dabar jo nebegalėjome pavyti jokiu laivu, nes jis buvo greitaeigis.

Tylėdami išlipome prieplaukoje ir susiruošėme ieškoti viešbučio. Nesuspėjome žengti ir kelių žingsnių, kai išgirdome kažkokius šūkaliojimus ir gyvą besiginčijančių žmonių pokalbį.

Mes atsisukome. Prieš mus stovėjo grupė jūrininkų, matyt, tarnaujančių garlaivių kompanijoje. Jie padėjo garlaiviui atsišvartuoti ir dabar sekė jį iš uosto. Vienas jų turėjo žiūronus. Įsiklausėme, ką jie šneka.

– Taip,– pastebėjo vienas jūrininkas,– kažkas negera atsitiko su garlaiviu!

– Na, paduok man žiūronus,– paprašė kitas jūrininkas ir, gavęs instrumentą, nukreipė jį į tolstantį garlaivį.– Tu teisus, Bili,– tarė jis, įsižiūrėjęs į tolį.– Sulūžo viena iš menčių, ir garlaivis negalės toliau plaukti. Jis turi grįžti. Ei, vyručiai, ruoškite lynus.

Sunku aprašyti mūsų džiaugsmą, išgirdus šią žinią. Atrodė, pati apvaizda mums padėjo.

Kol garlaivis vėl artėjo prie uosto, mes suspėjome nubėgti į policiją, išaiškinti visą reikalą ir atsivesti su savimi į prieplauką du policininkus.

Kai tiktai garlaivis prisišvartavo, Žakas Deparas buvo areštuotas. Laimingo atsitiktinumo dėka jis buvo vienas denyje, taigi areštas įvyko ne damų akivaizdoje ir jos buvo išvaduotos nuo didžiai nemalonios scenos.

Galima įsivaizduoti sau, kaip buvo sukrėstos ir apstulbusios ponia Dardonvil ir Olimpija, kai iš mūsų sužinojo teisybę! Bet greitai, žinoma, visi išgyvenimai

buvo užmiršti, ir mes džiaugėmės, kad viskas baigėsi taip sėkmingai, kad niekas nenukentėjo.

Mieste svečiavomės neilgai ir su kitu garlaiviu išskubėjome į Sent Luji, kur mus entuziastingai sutiko gerasis ponas Hardetas ir Adelė.

Toliau tiriant bylą paaiškėjo, jog Deparas ne kartą naudojosi savo panašumu į Choterošą, kad galėtų vykdyti įvairiausias apgavystes ir suklastojimus. Apgauti ponią Dardonvil ir Olimpiją jam buvo nesunku, nes jos tris metus nematė de Choterošo. Kelionė į Prancūziją buvo labai apsukriai sugalvotas planas. Tikėdamasis pats pasiimti Paryžiuje iš banko 10.000 dolerių, apgautoms moterims jis papasakojo, kad vėliau turįs gauti turtingo dėdės palikimą ir kad jo sesuo su sužadėtiniu jį sutiksią Paryžiuje. Jo vestuvės su Olimpija turėjo įvykti ten pat.

Toks skubumas nustebino ponią Dardonvil, atrodė šiek tiek keistas, bet ji negalėjo prieštarauti de Choterošui, kurį laikė pačiu artimiausiu šeimos bičiuliu.

Tačiau kasdien tariamojo Choterošo elgesys darėsi vis labiau ir labiau keistesnis. Jis tapo šiurkštus ir grubus, ir ponia Dardonvil stebėjosi, kaip toks puikus žmogus, koks buvo senasis de Choterošas, galėjo turėti nevykusį sūnų.

Praslinkus gerokam laiko tarpui, man netyčiom teko aplankyti kalėjimą Luizianoje ir matyti Deparą, nuteistą dešimčiai metų laisvės atėmimo. Jis išrodė labai pasigailėtinai, ir sunku buvo jame įžvelgti ankstesnį frantą.

O Luji de Choterošas tuo tarpu gyveno laimingai ir turtingai su gražuole Olimpija savo dideliuose, prabangiai apstatytuose namuose.

ŠAULIAI MEKSIKOJE

I

ANAGUAKO ŠALIS

Toli nuo audringo Atlanto vandenyno bangų, nuo kaitriųjų Vest Indijos salų plyti graži šalis. Ją dengia žalsva skraistė, gobia mėlynas dangus, jos saulė – įkaitintas auksas. Toji šalis vadinama Anaguaku.

Keleiviai važiuoja į rytų šalis; poetai apdainuoja pranykusią Graikijos garbę, tapytojai nesiliauja vaizduoti Šveicarijos bei Apeninų reginių, bet nė vienas jų, grožio ir dailės ieškodamas, neužsuka į šią stebuklingą šalį.

Skaitytojau, plauk su mumis į vakarus narsiojo genujiečio keliu, audringomis Atlanto vandenyno bangomis – į vakarus, kur žydi Anaguako šalis! Išlipsim į jos krantą, nuvyksim į slėpiningas jos miškų gelmes, užkopsim į jos didžius kalnus, pažvelgsim į jos neužmatomus tyrus.

Eik su mumis, skaitytojau! Čia tu rasi kilnių vaizdų ir ryškių spalvų! Čia, dainiau, įkvėpimas užgaus kilniausias tavo lyros stygas! Čia, tapytojau, surasi pirmykščio grožio vaizdų! Čia, romaniste, gali tyrinėti buities teisybę, gali pastebėti žmonių gašlumo tragediją!

Gaila, kad žodžiais neįmanoma atvaizduoti viso tos puikios šalies grožio ir vaizdų įvairovės, kur scenos keičiasi tartum brangakmenių blyksinčios briaunos. Kloniai staiga atsiranda po keleivio kojomis ir taip pat ūmai atsimuša į kalnus, kurių viršūnės skęsta debesyse. Kiek toliau – iki pat horizonto – vien preriją tematai, o dangaus skliautai tartum remiasi į bekraštę lygumą.

Stoviu ant Meksikos įlankos kranto. Bangos maloniai skalauja sidabro smėlį. Melsvas vanduo – tyras ir skaidrus. Žiūriu į tolumą: nejaugi nepamatysiu burių, tų prekybos pranašų šioje vandens lygumoje, kuri tartum tyčia jūreivystei sutverta? Čiabuvio žvejo valtis plaukia įlanka, nedidelis, kontrabandai tarnaująs burinis laivelis stovi prie kranto, o artimiausioje įlankėlėje supasi vienintelė piroga[x)].

Tai rodo, kokiomis nepavydėtinomis sąlygomis gyvena vietiniai žmonės! Nėra pramonės ir prekybos – nėra nė gerovės. Bet kas ten horizonte matyti? Nejaugi dūmai? Ar ne per skubus mano sprendimas? Garlaivis plaukia artyn – civilizacijos ir pažangos reiškinys. Bet ne! Svetimos tautos vėliava jo stiebo viršūnėje plevėsuoja! Matau svetimtaučių veidus ir girdžiu nečionykštę kalbą.

Garlaivis įplaukė į didžiąją įlanką ir, išleidęs kelis nedidelio ūgio ir liguistos išvaizdos keleivius, kokie dažnai būna meksikiečiai, pasiuntęs į krantą pašto maišus ir keletą prekių ryšulių, pasuko vėl jūron. Trinktelėjo patrankų salvė, ir garlaivis veikiai pranyko horizonte. Ir vėl tyliai pliaukši bangos; spindintį bei ramų vandens paviršių tik retkarčiais palies sparnu albatrosas ar sudrums jį jūrų erelis, pasinerdamas nutykoto grobio.

---

x) indėnų laivelis.

Pažvelgiau į šiaurę: beribe balzgana juosta nutįsęs smėlio krantas. Atsisukęs į pietus, pamačiau tą pačią žvilgančią sidabro juostą, ryškiai skiriančią miškų žalumą nuo vandens mėlynės. Kiekvieną kartą, viesului kilus, čia prasideda tikra smėlio pūga, ir įvairūs kalnai, kalvos, daubos, kuriomis nusėtas visas krantas, įgauna naują, keistą pavidalą. Vos bepaeinu, skęsdamas smėlyje. Visi tie krantai, kalnai, panašios į kraterius daubos, gilūs grioviai gali per vieną naktį visiškai pasikeisti, jei tik papūs šiaurys. Kol aš einu tų keistų pylimų viršūnėmis, mane vėsina jūros vėjas. Bet vos nusileidau į daubą – atogrąžų saulė ėmė nepakenčiamai kaitinti, o jos spindulių baltame smėlyje atspindžiai žilpina mano akis ir tartum skverbiasi į smegenis. Šiose vietose keleivis dažnai žūsta nuo saulės smūgio.

Horizontas šiaurėje staiga sutemo. Per įkaitusį orą praskrieja ledinis vėjas, perveriąs žmogų ligi pačių kaulų. Tai skrieja – e l n o t r e – baisusis šiaurės vėjas, atnešąs geltonąjį drugį. Vėjas virsta viesulu, smėlio debesys skraido ore kaip sniegas pūgos metu. Prisidengiu veidą apsiaustu, kitaip smėlis apakins mane, o jo aštrūs grūdeliai įsmigs į odą. N o t r e siaučia kelias valandas, kartais kelias dienas paeiliui, ir kaip staiga atsiranda, taip staiga pranyksta, nuskrisdamas toliau į pietus.

Audra nurimo ir krantas įgavo naują pavidalą: daubų vietoje atsirado kalvos, kalvų vietoje – išmuštos daubos!

Atsisveikinkim su melsvąja įlanka! Sėskimės ant arklių ir keliaukim!

Jojam atogražų mišku. Mūsų akys ilsisi lapų tankumyne, mato banjaną, magnolijas, paparčius, prasiskverbia pro lianų tankmę, kurios tartum didžiulės gyvatės šliaužia iš medžio į medį. Atogrąžų gėlių vainikai driekiasi kas žingsnį, kad mūsų akys turėtų kuo pasigrožėti.

Naujojo bei Senojo pasaulio augalai stovi aplink mane. Štai aukšti – šimto pėdų be lapų ir šakų – palmirinės palmės stuobriai, tiktai viršūnėje turintys plunksnuotų lapų skrotelę, virpančią mažiausiam vėjeliui pūstelėjus. Štai nuolatinis to medžio palydovas – indų nendrė, nedidelis palmės medis, kurio mažas ūgis taip smarkiai skiriasi nuo milžino kaimyno. Štai kita palmė – palmirinės palmės giminaitė – tyliai supa savo lapus, tartum pridengdama nuo saulės riešutų kekes. Štai a b a n i k o vėtyklės formos lapai, štai liemeningos duonmedžių eilės.

Su nuostaba žiūriu į paparčius, kurie čia savo ūgiu lenktyniauja su palmėmis ir teikia vaizdingumo gamtos reginiams, joju kaip tik pro raudonmedį, kurį pažinau iš apvalainų jo lapų, ir galvoju: kiek gražių daiktų galima padaryti iš to tamsaus šakoto stuobrio!

Oras tylus – tik retkarčiais pūsteli vėjelis. Bet lapai nerimsta. Ryškių spalvų paukščiai teikia tankumynui gyvumo. Pro lapus matyti nenutilstantys kardinolai, dideliais nerangiais snapais pipirėdos ir mažutyčiai kolibriai. Didelis genys tuksena nudžiūvusio medžio stuobrį, protarpiais toli aidi jo tuksenimas. Saulės apšviestose aikštėse lepinasi išskėtę sparnus gražūs, metalu žvilgantys hondurų kalakutai.

Išgirdusi raitelį, šuvirpėjo dailutė Meksikos stirna. Tingiai slepiasi upėn krokodilas, o per lianas liuoksi iguana. Per kelią perbėgo žaliasis driežas, sausuose lapuose šnara gaudydamas vabalus gekonas, atsargiai slėpdamasis tarp šakų, tykoja sau aukos chameleonas.

Mano arklys suprunkštė ir atšoko atbulas: išvydo žolėje išsitiesusią koralinę gyvatę. Kartais matau didžiulį smauglį, apsivyniojusį apie medį, arba gyvatę barškuolę, susiraičiusią lyg virvė.

Pasirodo keturkojų ir keturrankių. Bailiai prabėga šokinėdama nuo šakos ant šakos rusvoji mona.

Kažkur netoliese slepiasi jaguaras, kuris tik naktį išeina medžioti ir kurį tik mėnulio šviesoje galima pamatyti – jo gražų dėmėtą kailį. Pro šalį gali prabėgti išgąsdinta pantera, ocelotas ar lūšis. Kur nors medžio šakose galbūt tykoja aukos tamsiai rusvas Meksikos liūtas.

Vakarop daug kas pasikeičia. Ryškiaspalviai paukščiai – papūgos, pipirėdos, trogonai – užminga, tada atsiranda naujų sparnuočių. Jie nebijo nakties tamsos – kokuja ir husanita nušviečia visą mišką auksiniais ar žalsvais spinduliais. Kol husanitos patelė guli ant lapo, jos patinas laksto apie ją ir reiškia jai meilę, šviesos serenadą giedodamas. Kartais tie vabalai pražudo patys save, šviesa suviliodami priešus – pelėdas ir šikšnosparnius. Štai pasigirdo iš kažkur aidas – tartum smaugiamo žmogaus klyksmas. Tai suriko kranksė, tik ką apleidusi savo dienos prieglaudą – drevę. Girdėtis kuguaro, meksikinio tigro, balsai ir kojotų lojimas. Prie šių balsų prisideda dar medinės varlės kvaksėjimai ir rėksnių staugimas.

Esama čia ir gyvenamų vietų. Miškas retėja, ir vaizdas iš karto keičiasi. Štai matau plantaciją, kurioje triūsia žmonės, dainuodami liūdnas dainas. Tose dainose junti pavergtos tautos skundą.

Pažvelgsi aplinkui – kiek gražumo, ištekliaus ir turtų gamtoje! Visur čia laimė, išskyrus tuos belaisvius žmones.

Lygumą kerta upė, nešanti skaidrų šaltą kalnų sniego vandenį. Krantuose auga medžiai. Jodamas persinių laurų pavėsyje, nusiskinu saldų čerimolos vaisių. Vėjelis nešioja kavamedžio, indigos ir vanilijos kvapą. Pati lyguma apsėta gražiai saulėje žvilgančiomis cukrinėmis nendrėmis.

Juo giliau joju į šalį, juo kylu aukštyn. Dabar mano kelias eina kalvomis, daubomis ir stačiais kalnais. Arklio pasagos bilda į kietus kalnų akmenis. Oras žymiai šaltesnis. Tuo tarpu esu dar tik tūkstantis jardų virš jūros paviršiaus; tai Šiaurinių Andų prieangis.

Kokia staigi permaina! Nepraėjo nė valanda, kai aš išjojau iš lygumos, o tartum patekau į kitą šalį. Lapai čia ne tokie tankūs, krūmai ne tokie tiršti. Kai kurių kalnų šlaitai visai pliki. Matau ne dailią, bet vaizdingą juką su adatos pavidalo lapais ir kekėmis žalių mėsingų vaisių, saulės nukepintais aštriais lapais, keistos formos vaškiniais žiedais kaktusus, panašias į medį opuncijas, augalotas vertikaliomis šakomis pitagajas, panašias į milžiniškus kandeliabrus, ir visur išmėtytus echino kaktusus, panašius į dygius kamuolius.

Toliau matyti milžiniški krūmai ir droviosios mimozos, kurios žmogui prieinant suglaudžia savo lapus. Čia klesti užkėtusios didžiausius plotus ir vos percinamos įvairiausių rūšių akacijos. Čia pat matai ir ilgais raudonais vaisiais raginius medžius.

Gyvuliai šiose vietose ne tokie įvairūs. Kaktusais šliaužioja košenilis, sparnuotosios skruzdės akacijų šakose lipdo savo lizdus iš molio, armadilas liežuviu gaudo skruzdėles, mimozos lapų kvapumo suviliotas. Šarvuotis slapstosi sausuose uolų plyšiuose arba kamuoliu susirietęs ritasi, kad išsigelbėtų nuo priešo. Pusiau laukinių gyvulių bandos ganosi pievose, juodi vanagai skraido padebesiais dairydamiesi, ar nepamatys kur nors mirtinos kovos.

Kartais išvystu ūkininko grytelę arba smulkaus plantatoriaus rančą. Trobos čia statomos iš akmens, o cukrinės nendrės užleidžia savo vietą tabako ir maiso plantacijoms. Čia auga jalapa, bakautas, kopaiva ir kvapnioji sarsaparitė.

Man tenka kopti į stačius kalnus ar nusileisti į gilius tarpeklius. Dažnai mano kelias eina siauru uolos krašto takeliu, kurio apačioje šniokščia putota vandens srovė.

Pagaliau pasiekiau tarpeklį, kur prasideda Meksikos Andai. Prajojęs tarpeklį

melsvų porfyrinių uolų pavėsyje, pamačiau tokį reginį, kad nenoromis sulaikiau arklį ir gėrėdamasis žiūrėjau. Tai viena iš tų pakalnių prie didžiųjų kalnų, kuri driekiasi išilgai Kordiljerų nuo atogrąžų ligi pačios Arkties jūros.

Matau plokščią lygumą – tartum sustingusią, suakmenėjusią jūrą. Aplinkui lyg pasakų milžinai susispietusios kalnų viršūnės, pro kurias keliai veda į kitas lygumas.

Dar neseniai išjojęs iš karštos šalies, čia imu šalti. Apsisiautęs apsiaustu, joju toliau vietomis, kur nėra miško. Netrukus prijoju dirbamą žemę – pirmuosius kultūros požymius. Iš tiesų šios vietos – Meksikos civilizacijos centras. Čia išaugo dideli miestai su turtingomis bažnyčiomis ir vienuolynais. Čia tiršČiausiai žmonių gyvenama. Randu ištisus kaimus, kurių trobos pastatytos iš nedegintų plytų, – čia gyvena tamsiaodžiai senovės actekų ainiai.

Aplink mane derlingi laukai. Matau milžinišką amerikinę agavą ir smailius kukurūzų lapus, kurie čia labai dideli auga. Neapžvelgiami plotai apsėti kviečiais, ankštiniais pipirais. Šalia atogrąžų vaisių čia auga ir vidutinio klimato javai.

Perjoju į kitą lygumą, vaizdas pasikeičia: matau žalias ganyklas, kur raiti vakerai gano nesuskaitomas bandas.

Joju tolyn – ir vėl kaita! Patekau į smėlio tyrus. Čia vėjas kelia ir suka dulkių stulpus, kurie tartum milžiniškos šmėklos klajoja plynom erdvėm. Prajojęs dar vieną tarpeklį, pamačiau žvilgančius, apaugusiais krantais ir žaliomis savanomis ežerus ir nuobodžias pelkes, apžėlusias įvairiais švendrais.

Kitoje lygumoje – lava, šlakas ir užgesusių ugnikalnių pelenai. Čia jokios gyvybės nematyti.

Pasibaigė lyguma, kopiu aukštyn, arčiau debesų, arčiau Kordiljerų viršūnių.

Dabar esu dešimt tūkstančių pėdų virš jūros paviršiaus. Kur gi aš? Nejaugi patekau atogrąžų kraštan? Ar esu tamsiame šiaurės miške? Čia matau ir ąžuolą, ir kalnų uosį, ir egles. Triukšmingoje šalto vėjo dainoje išgirstu pažįstamą žiemos gaidą. Tuo pat metu esu ir karštojoje juostoje! Ta pati šaltai šviečianti saulė prieš kelias valandas taip negailestingai kepino mane!

Miškas pasibaigė, ir pamačiau dirbamą žemę, apsėtą kanapėmis, linais ir šaltesniųjų kraštų javais. Ūkininkai čia stato rančas iš sienojų, o stogus maksno dengia. Sutikau piemenį su mulų kinkiniu, jis vežė ledą į miestą.

Aukščiau, aukščiau! Ąžuolų jau nėra, tik pušys. Vėjas vis šaltesnis, aplinkui žiemos reginius matau!

Dar aukščiau! Iš augalų liko vien samanos ir šerpės. Peržengiau sniego ribą ir slenku ledynais.

Dar nepasiekiau aukščiausios vietos. Einu vis tolyn ir aukštyn per sniego pusnis, per slidžius ledo laukus, lipu per stačias uolas. Kojos skauda iš nuovargio, nušalo pirštai.

Bet štai pasiekiau tikslą ir pagaliau stoviu Orisabos viršūnėje – „Žvaigždėto kalno" viršūnėje, kuri iškilus aukščiau kaip trys mylios virš jūros lygio. Žiūriu apačion. Sniegynai, plikos uolos, samanomis apaugusios, tamsi ąžuolų bei eglių juosta, miežių bei ryžių laukai, jukos bei akacijų plotai, palmių miškas, krantas ir žydroji jūra, – visa tai matau vienu kartu! Aš tarytum stoviu žemės vidury ir matau visas klimato atmainas.

Galva svaigsta, kraujas nerimsta, ir aš girdžiu, kaip plaka mano širdis.

Klausausi. Bet kilnioji tyla, Visagalio Kūrėjo nebylė, viešpatauja čia!

Ša!.. Iš kur toks duslus dundesys? Gal nuslinko sniego ar ledo kalnas, gal tai Aukščiausios Būtybės balsas?..

Skaitytojau! Jeigu būtum stovėjęs Orisabos viršūnėje ir žiūrėjęs žemyn, tai kaip žemėlapyje būtum pamatęs sceną, kurioje turi vykti mūsų pasakojimas.

II

NUOTYKIAI SU NIUORLEANO KREOLAIS

1846 metais aš buvau Niuorleane ir gyvenau tą ramų laikotarpį, kuris dažnai pasitaiko nuotykius mėgstančių žmonių gyvenime. Tiesą pasakius, per praėjusius dešimt metų man neteko nė kelių savaičių praleisti vienoje vietoje. Išvažinėjau Ameriką skersai ir išilgai. Plaukiau Misisipės vandenimis pavandeniui ir valtimi yriausi ligi Orinoko ištakų. Šiandien šalau eskimų grytelėje, po mėnesio jau ilsėjausi hamake, gulėdamas palmių pavėsyje. Maitinausi žalia mėsa drauge su Uoluotųjų Kalnų traperiais ir valgiau keptas beždžiones su indais. Aš mačiau daug, ko nereikėtų minėti ir kas galėjo padaryti mane kur kas protingesniu žmogum. Bet nuotykių ieškojimas, matyt, – mano neišgydoma liga, todėl nuolat keliauju ir keliauju.

Neseniai prasidėjo karas tarp Jungtinių Amerikos Valstijų ir Meksikos. Mano gražusis Toledo plieno kardas be garbės rūdijo kabodamas ant sienos. Karingas ūpas pagavo mane: pasiunčiau karo departamentui prašymą, kad paskirtų mane į veikiančią armiją. Bet veltui laukiau atsakymo. Mano pavardės nebuvo atsiųstuose iš Vašingtono karininkų sąrašuose. O tuo tarpu kasdien atvykdavo karžygiai – be rankų, be kojų, bet su garbe.

Atėjo lapkritis – ir vis nieko. Nebežinojau, kur dėtis iš nuobodumo.

– Ar neapsilankyti prancūzų operoje?

Bet karingos orgijos ne tik neatšaldė manęs, bet, atvirkščiai, dar labiau kėlė mano ūpą. Grįždamas namo, keikiau prezidentą, karo ministerijos sekretorių ir visą valdžią.

– Šalin iš kelio! Juodasnapiai niekšai! Ko jums reikia?

Ėjau tamsiu priemiesčio skersgatviu, kai išgirdau šiuos žodžius, po kurių tuoj pasigirdo šūksniai prancūzų kalba, peštynių triukšmas ir pistoleto šūvis...

– Keturi prieš vieną! Niekšai!

Nubėgau balso pusėn ir tolimo žiburio šviesoje pamačiau milžiniško ūgio vyrą, kuris su peiliu rankoje gynėsi nuo keturių, ginkluotų pistoletais vyriškių. Kažkoks vaikas, stovėdamas netoliese, garsiai šaukėsi pagalbos.

Iš pradžių maniau žodžiais sutaikyti besipešančius. Bet kai peiliu sužeidė man ranką, iš karto supratau, kad tai ne paprastos gatvės peštynės, ir bemat prapuolė noras taikiai baigti ginčą. Griebiau pistoletą ir šoviau. Vienas puolikas be žado pargriuvo. Kiti tuoj pasitraukė.

Visa tai įvyko kur kas greičiau, negu čia aprašyta, ir aš pats būčiau palaikęs tą atsitikimą sapnu, jeigu milžino balsas nebūtų manęs pažadinęs.

– Tamsta, pasakyk man savo vardą ir gali tikėti, kad Bobas Linkolnas nepamirš jo visą savo gyvenimą.

– Kaip? Bobas Linkolnas – senas mano pažįstamas?

Pamačiau, kad čia buvo garsusis kalnų traperis (medžiotojas), su kuriuo prieš keletą metų susipažinau.

– Tai tamsta, kapitone Haleri? Džekai, čia tu? Džekai!

– Čia aš! – atsiliepė vaikas.

– Eik šen. Tau nekliuvo?

– Ne.

– Paėmiau jį iš vieno sukčiaus indėno, – kreipėsi Bobas į mane. – Jis tol

nesutiko, kol nepasiunčiau jo į kitą pasaulį. Indėnas melavo man, esą suradęs vaiką tarp komančų, kurie atradę jį kažkur Rio Grande upės lygumoje. Bet jo oda visai balta kaip tikro amerikiečio! Na, sakyk tamsta, kuo jis panašus į rudasnukius? Džekai! Tai – kapitonas Haleris. Jei tau pasitaikys proga paaukoti gyvybę už jį, tai taip ir padaryk, girdi?

– Gerai! – tvirtai atsakė vaikas.

– Linkolne! – įsikišau aš, – ar tamsta pamiršai, kad aš tamstai esu skolingas?

– Kam čia senus dalykus minėti!

– Papasakok dabar apie save. Dėl ko kilo tos peštynės?

– O štai dėl ko. Turėdamas kišenėje tik dvylika dolerių, pamaniau sau, kad gerai būtų juos padauginus. Užėjau smuklėn, kur lošiama kauliukais. Galų gale man pasisekė – išlošiau arti šimto dolerių ir tariau – gana! Gerai. Einame mudu su Džeku, tik staiga išbėga keturi valkatos ir ima kabinėtis prie manęs. Iš pradžių pamaniau, gal jie juokauja girti būdami. Paskui stvėriausi medžioklės peilio, – toliau tamsta žinai pats neblogiau už mane.

– Vikriai nušovei jį, kapitone, – tęsė Linkolnas, pasilenkęs prie gulinčio žmogaus. – Tai vienas iš buvusių smuklėje.

Tuo momentu priėjo nakties patrulis. Visą naktį mums teko prasėdėti kalabozoje – vietiniam kalėjime. Padėjo bičiuliai išsipainioti iš tų nesmagumų, o svarbiausia, kad mūsų parodymai neprieštaravo policijos pareiškimui, kuri, apžiūrėjusi nušautą žmogų, pažino seną plėšiką ir sukčių.

III

SAVANORIŲ SUSIRINKIMAS

– Neturiu daug ko apie save pasakoti, – tarė Linkolnas, kai mudu atsisėdome kavinėje prie staliuko. – Išgirdęs, kad čia organizuojami savanorių būriai, neiškenčiau ir apleidau savo Arkanzasą. Labai jau panižo man rankos, užsimaniusios išperti kailį tiems geltonsnukiams ir už seną skolą atlyginti.

– Tai tamsta užsirašei savanoriu?

– Taigi, kapitone. Bet mane stebina, kad tamstos negundo kariauti su Meksika? Aš maniau, kad tamsta jau seniai kariauji.

– Ką padarysi! Rašiau į ministeriją, bet mane, matyt, bus pamiršę.

– Kuriems galams ministerija? Pats tamsta pasiskirk: užsirašyk pas mus, o mes išrinksim tamstą kapitonu.

Aš ir pats buvau taip manęs, bet mane sulaikė abejonė, ar tikrai išrinks. Linkolnas sakė, kad mano padėtis būsianti neblogesnė už kitų, nes jie visi esą vienas kitam svetimi.

– Tiktai užsirašyk tamsta, aš galiu užtikrinti, kad būsi išrinktas. Einam!

Po pusvalandžio įėjome į didelę fechtavimosi salę, kur rinkdavosi savanoriai. Čia, rodos, visos tautos turėjo savo atstovų. Šią sueigą kalbų įvairumu buvo galima Babelio bokštu pavadinti.

Salės viduryje stovėjo stalas, ant kurio gulėjo popieriaus lakštas, su savanorių parašais. Pasirašiau ir aš. Tai buvo tas pats, kas ir priesaika – nuo šiol buvau pasižadėjimo suvaržytas.

– Štai mano konkurentai, – pamaniau, žiūrėdamas į stovintį šalia stalo žmonių būrį. Dauguma jų jau turėjo kariškas kepures.

– A! Klelėjus! – sušukau, pamatęs tarp jų pažįstamą plantatorių, prakišusį didelį turtą bedraugaujant su stikliuko dievaičiu.

– Džiaugiuosi tamstą matydamas, Haleri! Tamsta su mumis?

– Užsirašiau. Sakyk tamsta, kas toks tas žmogus?

– Tai Diubrokas, kreolas.

Žmogus, apie kurį mudu kalbėjomės, labai skyrėsi iš minios keistu, antipatišku veidu. Jis turėjo tankius, juodus plaukus, juodas akis, plonas lūpas, gražius ūsus ir barzdą, kuri teikė jam tvirtos išvaizdos. Kai jis šypsodavosi, tai parodydavo nepaprastai baltus dantis, bet jo šypsena buvo ciniška. Šviesios, bet šaltos jo akys spindėjo veikiau gyvuliška negu dvasiška šviesa.

Iš karto pajutau tam žmogui nesuprantamą neapykantą. Ar tik ne todėl, kad jis buvo mano konkurentas? Ne. Pažinau panašių tipų, kurie vengia doro darbo ir naudojasi patekusių jų įtakon silpnabūdžių žmonių prisirišimu. Kur tik sutikdavau tokių žmonių, visados jutau instinktyvią neapykantą.

– Tas gudruolis gali tapti mūsų kapitonu,– sušnibždėjo man Klelėjus.– Man rodos, kad jis geras sukčius.

– Aš irgi taip manau. Nejaugi galėtų jį išrinkti?

– Jis, kaip ir visi kreolai, vikriai valdo špagą ir jau padarė visiems įtakos vikrumu ir mokėjimu fechtuotis. Tiesa, juk ir tamsta gražiai valdai špagą. Kokią vietą norėtum tamsta gauti?

– Kapitono.

– Gerai. Aš nužiūrėjęs sau leitenanto vietą. Agituokim kartu.

– Labai gerai.

– Tas barzdotas traperis, su kuriuo tamsta atėjai, rodos, bus tamstos bičiulis? Savas žmogus tarp mūsiškių vyrų. Pažiūrėk, jis jau dirba!

Tikrai Linkolnas tuo metu kalbėjosi su keliais stipriais vyrais, kurie netrukus išsisklaidė salėje kalbindami kitus.

– Jie jau agituoja,– tarė Klelėjus.

– Kapitone,– sušnibždo man į ausį priėjęs prie mūsų Linkolnas,– aš juos gerai pažįstu. Tamsta turi dabar su jais susipažinti.

– Svarbiausia,– pastebėjo Klelėjus,– kad fachtuodamasis įveiktum vikruolį. Bet tai reikia padaryti tik paskutinę dieną – kelios valandos prieš rinkimus.

– Žinoma. Tamstos patarimas geras. Tuo tarpu paklausykim Linkolno patarimo.

Supažindino mane su demokratiškai atrodančia džentelmenų kuopele. Sudaužėme stiklais ir ėmėme laisvai, draugiškai šnekučiuotis.

Dar tris dienas tęsėsi savanorių surašymas. Ketvirtą dieną buvo paskirti karininkų rinkimai.

Mano neapykanta konkurentui pasidarė dar didesnė, ir – ką aš gerai numaniau – jis lygiai taip pat neapkentė manęs. Trečios dienos pavakarį mudu stovėjom vienas prieš kitą su špagom rankose. Nuo mudviejų imtynių priklausė rinkimų rezultatai, todėl visi smalsiai mudu sekė.

Pastebėjau, kad mano priešas pasirinko špagą be apsaugos gale ir gana aštrią, ji gali virsti pavojingu ginklu susierzinusio žmogaus rankose.

– Tamstos špaga neparengta,– tariau jam.

– Pardon, monsieur! Aš to nepastebėjau.

– Gana keista! – reikšmingai sušuko Klelėjus.

Sustojom priešais vienas kitą. Iš karto pastebėjau, kad mano priešas – prityręs kovotojas. Nors aš, jaunas būdamas, ir labai mėgau šį sportą, bet jau seniai buvau turėjęs špagą rankose.

Pradėjom atsargiai. Ėmėme karščiuotis, ir smūgis sekė smūgį be

jokios tvarkos. Bet aš veikiai ėmiau rimti ir tuojau buvau žymiai stipresnis už bepradedantį pykti priešą. Kai man pasisekė špagos apsaugos sagučiu paliesti jo veidą, minioje pasigirdo pritarimo balsai.

Kreolo įnirtis didėjo, ir aš visai lengvai pakartojau smūgį. Trečią kartą įdrėskiau. Žiūrovai dar garsiau reiškė pritarimą. Mano įveiktasis priešas supykęs griebė špagą ir perlaužė ją per kelį. Paskui, sumurmėjęs kažką apie geresnį ginklą ir apie kitą geresnę progą, įsimaišė į minią.

Po dviejų valandų aš jau buvau kapitonas, o Klelėjus – pirmasis leitenantas. Savaitei praslinkus mūsų būrys gavo drabužius bei ginklus ir virto nepriklausomu šaulių savanorių būriu. 1847 metų sausio 20 d. gražus laivas nešė mus melsvomis bangomis į priešo žemių krantus.

IV

LOBOSO SALA

Gavom įsakymą išlipti Loboso saloje, kur reikėjo pradėti rikiuotės pratybas. Kelias valandas kariai kirto žalius šaknialaidžio bei amerikinės slyvos krūmus, – nuvalytose vietose netrukus bolavo piramidinės palapinės. Patekėjęs mėnulis nustebęs žiūrėjo į išnėrusį iš jūros dugno karo miestelį ir apstojusius jį kilnius laivus.

Čia, negyvenamoje lig šiol saloje, apsistojo šeši pulkai. Bet ši kariuomenė kol kas buvo tik žaliava, – reikėjo ją dar išmankštinti. Nuo ryto ligi vakaro turėjau prižiūrėti rikiuotės pratybas, todėl koks linksmas būdavau vakare, galėdamas prigulti savo palapinėje!

Vasario 22 d., Vašingtono gimimo dieną, neteko man atsigulti, nes Klelėjus atnešė kvietimą į majoro Tvino palapinę, kur buvo žadama puota lig aušros.

Nesunkiai suradau majoro Tvino palapinę, nes iš ten jau sklido garsūs balsai ir stiklų skambėjimas.

Kelios laivo lentos, padėtos ant tuščių dėžių, atstojo stalą, kuris visas buvo apkrautas buteliais, užkandžiais, sūriais, konservais. Spėjant iš daugelio tuščių, gulinčių žemėje šampano butelių, svečiai turėjo tikrai šventišką ūpą. Čia be jokio laipsnių skirtumo sėdėjo karininkai, subalternai, daktarai, jūreiviai taip, kaip ateidavo. Tvinas buvo respublikonas ligi kaulų smegenų. Šventė lygino visus laipsnius.

Šcimininko vietoje sėdėjo pats majoras – liesas, bet geležinės sveikatos žmogus, niekados nesiskiriąs su savo metaliniu buteliu, kuris virto priežodžiu. Dažnai sunkaus žygio metu tūlas karininkas nesusilaikydavo nesušukęs: „Ach, kad taip turėčiau dabar senio Tvino butelį!“ O jeigu kas norėdavo pagirti gerą vyną, tai sakydavo, kad jis – tartum iš Tvino butelio.

Majoras mėgo Klelėjų, ir vos tik mes įėjom, tuoj pastebėjo jį:

– A, Klelėjus! Prašau! Sėskitės su savo bičiuliu.

Klelėjus supažindino mane su majoru.

– Labai malonu, kapitone. Jūs, rodos, nerandate sau vietos? Kudža, nubėk pulkininko Maršalio palapinėn ir atnešk dvi kėdes! Dar butelį! Kur dingo trauktukas?

– Kam trauktukas, majore? – tarė jo adjutantas, paėmęs šampano butelį dešinėn rankon ir staigiu kairės judesiu gražiai numušęs kaklą.

– Valio! – sušuko Henesis, airis karininkas, sėdėjęs netoli nuo adjutanto.

– Tai mes vadiname Kentukio trauktuku,– ramiai tarė tas,– greitai ir gerai!

–.Į jūsų sveikatą, kapitone Haleri! Misteri Klelėjau!

– Ačiū tamstai, majore. Į jūsų sveikatą, sere!

– Štai ir kėdės! Tiktai viena? Nieko nepadarysi, teks susispausti. Pastumkit šen šovinių dėžę! Sėsk, Klelėjau! Kaip laikais, bičiuli? Paduok šen cigarus!

Tuo tarpu pasigirdo balsai, reikalaują dainų.

– Tegu Siblėjus pradeda!

– Siblėjau! Siblėjau!

– Gerai,– atsiliepė jaunas karininkas, gimęs pietų Karolinoje.– Kadangi nesiekiu dainiaus vainiko, tai leiskit man užuot dainavus ką nors jums papasakoti.

– Gerai, gerai! Įvairovė nepakenks!

V
LEITENANTO SIBLĖJAUS PASAKOJIMAS APIE VIEŠBUTĮ DŽORDŽIJOJE

Vieną kartą man teko raitam joti iš pietų Karolinos į Pensalokos miestą. Mano kelias ėjo per Džordžijos valstiją.

Žinoma, kad toje valstijoje žemė visai neįdirbama. Tokios vietos retai gyvenamos, nes beveik nėra kuo maitintis.

Čia pasakotojas reikšmingai pažvelgė į majorą, kuris buvo kilęs iš Džordžijos.

Trečią kelionės dieną man teko nujoti bemaž dvidešimt mylių, bet nemačiau jokių gyvenamų vietų. Buvau išalkęs ir ištroškęs. Mano arklys tiesė kaklą ir gailiai žvengė kas kartą, kai posūkyje pamatydavo begalinį įkaitusio smėlio kelią. Nebuvo ko daryti – reikėjo kęsti.

Jūs negalite įsivaizduoti, kaip labai nudžiugau, pamatęs gana didelę medinę trobą, prieš kurią stūksojo įkastas pušinis stulpas su iškaba, kurioje buvo užrašyta: „Viešbutis“.

Nejaugi tai ne burtai? Apsidžiaugiau ir paglosčiau arklio kaklą. Pasiskubink, drauguži, tuoj galėsi ligi ausų įsiknisti į geriausias Džordžijos avižas, o aš... Čia visokių skanėstų, kaip kepti viščiukai, kumpis, stipri kava ir t.t., nuojauta atėmė man žadą, ir aš tylėdamas prijojau prie viešbučio.

Jodamas artyn, ėmiau galvoti, kad namas negyvenamas – atrodė taip apleistas. Bet ne, prie pagrindinių durų sėdėjo žmonės; tai turbūt šeimininkas ir du jo sūnūs.

Sulaikiau arklį prie pačių trobos durų – nė vienas jų nepasijudino. Jų įdegę, išdžiūvę veidai buvo tarsi visai negyvi, ir man pasirodė, kad jie nė akies neatkreipė į mane. Du dideli rudi šunys gulėjo prieš juos, irgi nesijudindami.

Galbūt, pamaniau, jie nenumano, kad aš alkanas ir pavargęs, noriu čia pernakvoti ir pašerti arklį?

Dar kartą pažvelgiau į iškabą: „Viešbutis“ – dideliausiomis raidėmis.

– Ar galiu čia pernakvoti?

Nesulaukęs atsakymo, vėl pakartojau tą patį klausimą.

– Gali tamsta, jei nori,– negyvai atsakė vyresnysis.

– Turite avižų? – paklausiau, nesiskubindamas nulipti nuo arklio.
– Ar mes turim avižų?
– Taip, avižų.
– Avižų nėra.
– Na, tai šiaip kokio pašaro?
– Šiaip kokio pašaro?
– Taip, pašaro.
– Jokio pašaro nėra.

Mano vargšas arklys, pamaniau, teks jam ganytis pievoje... Apsidairiau: nieko nė vienos žalios žolelės! Gerai, kol kas čia pririšiu arklį, pats veikiai užkąsiu ir keliausiu toliau!

Taip man begalvojant, mano niūrūs šeimininkai tylėjo susičiaupę. Tik protarpiais tai vienas, tai kitas staiga suduodavo sau delnu į kaktą, į ausį, į koją, tartum visi būtų sirgę priepuoliu. Iš pradžių buvau nusigandęs, bet paskui pamačiau – tai jie moskitus mušinėja!

– Turite kumpio ir kiaušinių? – paklausiau įsidrąsinęs.
– Kumpio ir kiaušinių? – prabilusiojo balse aiškiai girdėjau nuostabą.
– Taip, kumpio ir kiaušinių.
– Nėra.
– Gaila. O viščiukų?
– Viščiukų?
– Taip, viščiukų.
– Ne, nėra jokių viščiukų.
– Na, tai šiaip kokios mėsos, man vis tiek,– kad tik gaučiau pavalgyti. Aš alkanas!
– Mėsos?
– Taip, jautienos, kiaulienos...
– Nėra jokios mėsos.
– Tai turit nors duonos?
– Duonos?
– Taip, duonos riekę ir vandens stiklinę.
– Nėra duonos.
– Gal turit šiaip kokio nors valgio? Aš alkanas kaip šuo.
– Nėra jokio valgio.
– Duokit mano arkliui atsigerti, ir aš josiu toliau.
– Nėra vandens. Prajosi tamsta dar dvi mylias – rasi upelį. Ten galėsi pagirdyti arklį.
– Klausykit, kokį negandą jūs čia vaikot?

Nekreipdamas dėmesio į mano klausimą, senis pažvelgė į mane žvairai ir atsakė:

– Ačiū Dievui, krutam palengvėle. O tamstai kaip?

Staiga pasukęs arklį, suspaudžiau jį pentinais. Vargšo gyvulio nereikėjo raginti, jis, matyt, suprato mūsų pašnekesį ir pasileido riščia. Užjojęs ant kalnelio, atsisukau: mano pažįstamieji tebesėdėjo toje pačioje vietoje; tikrai manau, kad jie ir dabar tebesėdi ten.

– Pilkite į stiklines, ponai, dar yra nepradėta šampano pintinė! – tarė vaišingasis šeimininkas, kai pasakojimo sukelti juokai nutilo.
– Tokiai dienai aš turiu visą tuziną pintinių! – paskelbė adjutantas.
– Džentelmenai, šios dienos atminimas duoda man progą pasiūlyti vieną tostą, kuris kažkodėl lig šiol buvo pamirštas,– tarė augalotas, žilaplaukis karininkas.

– Klausykit! Klausykit! Pulkininkas Hardingas kalba!

– Išgerkim taures, minėdami nemarųjį žmogų, kurio gimimo dieną šiandien švenčiame.

Visi atsistojo, nusiėmė kepures ir tylėdami išgėrė taures. Sakytum, pro mus praskriejo genialaus kovotojo už laisvę šešėlis. Bet akimojui nurimusi banga veikiai atgijo su triukšminga linksmybe. Bendrame balsų ūžesy girdėjosi reikalavimai:

– Tvino eilė! Reikia keršyti už Džordžiją!

– Gerai, džentelmenai. Tik pirma prisipilkite stiklus. Kudža, kur trauktukas? Rauk jį kipšas! Turbūt nuskendo smėlyje. Čia ką tik numesi, viskas nuskęsta smėlyje. Šitaip netekau daug gražių daiktelių.

– Kuriems galams trauktukas, majore? – ir vėl adjuntantas Kentukio būdu atkimšo kelis šampano butelius.

– Dabar, ponai,– tarė majoras, išgėręs šampano stiklą,– prašau klausytis.

Visi nutilo ir sužiuro į majorą laukdami, kaip atsiteis Džordžija.

VI

MAJORO TVINO PASAKOJIMAS APIE GVIASKUTĮ

– Aš irgi papasakosiu jums vieną atsitikimą,– pradėjo majoras.– Prieš penkiolika metų aš su savo bičiuliu ir tėvynainiu važiavau į Vašingtoną,– ten mudu norėjom laimės paieškoti. Aišku, kad mūsų kelias ėjo per Pietų Karoliną – gražų kraštą, turintį derlingą ir turtingą žemę; gyventojai – kilnios dvasios ir šviesūs žmonės.

Čia majoras viena akim gudriai mirktelėjo klausytojams, o antrąja žiūrėjo į Pietų Karolinos atstovą.

– Mano bičiulis, vardu Kobas, buvo iš prigimties drąsus vyrukas ir labiau už mane patyręs kelionėse, nors ir aš šį tą mačiau.

Mes išjojom, turėdami tris šimtus dolerių ir dar porą Džordžijos poni. Mums atrodė, kad to užteks.

Turėjom nelaimę pakeliui apsistoti Augustoje. Tasai miesčiukas buvo žinomas kaip prasta vietelė[x]). Netrukus mes patys patyrėm, kad tai teisybė. Nelabai skubėdami, čia užmezgėm keletą malonių pažinčių. Mūsų naujieji draugai supažindino mus su įdomiomis kortų lošimo paslaptimis. Ypač mums patiko „faro" lošimas: kiaurą naktį negalėjom nuo jo atsitraukti, o rytą mūsų trys šimtai dolerių atsidūrė bankininko kišenėje.

– Ką dabar daryti? – tariau aš.

– Pagalvosiu.

– Parduoti arklius, ir namo?

– Netikęs sumanymas. Ką turi savo krepšyje?

---

[x]) Augustos miestas, būdamas tarp dviejų valstijų ir priglausdamas pabėgusius sukčius, turėjo labai blogą vardą.

– Marškinius, porą pistoletų ir medžioklės peilį.

– Iš pradžių parduosim peilį. Juk negalim grįžti namo, kad visi iš mūsų juoktųsi!

– Bet mes neturim pinigų.

– Jų tai ir reikia gauti;– atsakė Kobas linksmai.– Šią naktį pernakvosim pas mano pažįstamą. O toliau visa mūsų viltis – plantatorių vaišingumas. Kokie geri, kilnios dvasios, malonūs tie Pietų Karolinos gyventojai! – gyvai pridūrė jis.

Aklai patikėjau jo sumanymu, todėl pardavę už šešis dolerius peilį, galėjom atsilyginti smuklininkui ir vykti toliau.

Pernakvoję pas Kobo bičiulį ir gerai papusryčiavę, išsiskyrėm su vaišingu šeimininku, ne tik nepadauginę savo pinigų, bet dar davę ketvirtadalį dolerio negrui už patarnavimą.

Kitą naktį praleidom vieno plantatoriaus namuose. Nežinau, ką buvo jam Kobas pasakęs, bet rytą, mums besėdant ant arklių, šeimininkas gana piktai pastebėjo, kad jų krašte nesą papročio keliauti be pinigų, – ir dar įrakošė pro dantis keletą spalvingų ir labai gražių žodžių.

– Keistai man atrodo, kad Pietų Karolinoje galima sutikti tokį nevaišingą jautį,– sušnibždėjo man Kobas,– bet jis, matyt, išskirtinis žmogus.

Iš tiesų jis buvo išskirtinis žmogus,– kitoje vietoje vos negavom į sprandą, iškoneveikė mus sukčiais ir Džordžijos jankiais. O dar vėliau vienas smuklininkas norėjo atimti mūsų krepšius, jeigu Kobas nebūtų jo perspėjęs, kad juose nieko nėra, išskyrus užtaisytus pistoletus, kurie kartais patys šaudo.

– Blogi reikalai, Hari,– tarė Kobas, kai jojom toliau nusiminę.– Mums reikia ką nors sugalvoti. Pamėgink! A?

– Pasistengsiu,– atsakiau, bet veltui sukau galvą, nieko gera nesugalvodamas.

– Hari, radau išeitį! – sušuko Kobas, staiga sulaikęs arklį. Jis jojo pirma ir dabar atsisuko į mane.

– Kokią?

– Vakare sužinosi. Kaip tu manai, ar dar toli Kolumbija?

– Beveik dvidešimt mylių.

– Jokim lėčiau. Mums reikia ten nujoti sutemus. Ar didelis tai miestas?

– Nežinau. Bet jis Pietų Karolinos sostinė.

– Taip, taip.

Visą kelią Kobas tylėjo, o aš nerimau, norėdamas sužinoti jo sumanymą.

Jau slinko vakaras, kai įjojom į miestą. Kobas dairėsi po parduotuves ir pagaliau įėjęs vienon ėmė derėti tuščią skrynią. Aš nugirdau kai kuriuos jo žodžius: „Padarę skylę, užkalkit viršų ir užrašykit štai šiuos žodžius“. Čia jis kažką parašė ant popieriaus skiautės ir padavė krautuvininkui, pasižadėjęs po valandos atsiimti skrynią. Užmokėjęs sėdo ant arklio, ir mudu nujojom viešbutin. Čia jis paliko mane vieną pasakęs, kad sugrįšiąs po valandos, ir paprašęs užimti patogų kambarį dviem. „Tik neįrašyk mudviejų pavardžių į svečių knygą, kol negrįšiu“.

Aš padariau viską, kaip buvo įsakyta, pavalgiau vakarienę ir kantriai laukiau bičiulio sugrįžtant. Pagaliau jis parsirado, tik ne vienas, – du negrai nešė jo nupirktą skrynią, ant kurios dangčio stambiomis raidėmis buvo užrašyta:

„Retas gviaskutis“.

Žemiau po užrašu pamačiau pailgą skylę, matyt, neseniai išpjautą. Kobas praskleidė platų popieriaus lakštą ir padėjo jį ant stalo.

– Pasiskaityk!

Pažiūrėjęs štai ką perskaičiau:

„Retas gviaskutis! Sugautas pirmykščiuose Oregono miškuose! Šis įdomus žinduolis lig šiol nežinomas gamtos tyrėjams. Jis turi žmogaus sumanumo, tigro kraugeriškumo ir orangutango vikrumo! Įniršio metu jis sugriebia indėnus ir nuneša juos į aukščiausių medžių viršūnes, palikdamas ten badu mirti! Jis šviesiai mėlynos spalvos, išilgai kūno turi vienuolika įvairių dryžių, dvyliktasis apriečia jo nosį!

Baltiesiems Kolumbijos gyventojams pranešame, kad tasai retas keturkojis atvyko jų miestan. Ateinantį antradienį jis bus rodomas aštuntą valandą vakaro „Minervos" hotelyje. Už įėjimą 25 centai".

– Klausyk, Kobai,– tariau aš,– nejaugi tu manai, kad tau pasiseks apmauti išmintingus žmones?..

– Išmintingus žmones! Matyti, tu dar neseniai gyveni pasaulyje! – pasityčiodamas atkirto Kobas.

– Koks mano vaidmuo?

– Neišeik rytoj iš šio kambario ir saugok, kad niekas nepažiūrėtų į skrynią,– tai visas tavo darbas!

– O vakarė?

– Vakare pardavinėk bilietus „Minervoje" ir bėgiok už uždangos, kai aš imsiu grandinėmis žvanginti.

Pasitikėdamas Kobo sumanymu, pažadėjau elgtis pagal jo nurodymus, nesąmoningai numanydamas, kad mudu abu ateinančią naktį nakvosime Kolumbijos kalėjime.

Ryto metą Kobas atsikėlė anksti, truputį gailiai pakaukęs ir baisiausiai parėkavęs, išėjo ruoštis vakarui.

Jam išėjus, netrukus išgirdau už durų šnabždesį. Pro pusiau praviras duris pasirodė negro galva, kuri paklausė, ar man ko nereikia.

– Ne, Dėl Dievo, tik neik!

Galva bailiai pasislėpė, bet vėl už durų pasigirdo šnabždesys. Šį kartą pasirodė pats šeimininkas.

– Ar negalima man nors iš tolo pažvelgti į tą baisenybę? – klausė jis, atsargiai kišdamas galvą pro duris.

– Tai prieštarauja taisyklėms. Pamatęs nepažįstamą žmogų, jis tiesiog siunta.

– Ach šitaip? – ir jis pasitraukė kiek atgal. – Tamstos, aš manau, turėsit daug žiūrovų,– tęsė jis kiek patylėjęs.– Misteris van Amburgas rodė man afišas.

– Manau, kad daug pinigų surinksim,– atsakiau sumojęs, kas tas misteris van Amburgas.

– Tuoj bus pusryčiai. Tamsta nulipsi žemyn?

– Žinoma.

Smalsusis šeimininkas išėjo. Netrukus sugrįžo Kobas, nupirkęs šešių pėdų ilgumo grandines. Pakartojęs savo kaukimą ir riksmus, jis uždarė duris. Nuėjome pusryčiauti. Pusryčių metu visi žiūrėjo į mus.

Visą likusią dienos dalį Kobas nuolatos išeidavo ir sugrįždavo, praktikavosi kaukti ir rykauti. Juo labiau artėjo vakaras, juo balsiau ir pikčiau rėkė gviaskutis.

Pagaliau mes nuvykom į „Minervos" viešbutį, veždamiesi skrynią, rūpestingai apdangstytą ir apraišiotą antklodėmis.

Skrynią padėjom už užuolaidų, aš atsisėdau prie durų, pardavinėdamas bilietus.

Netrukus salė kimšte prisikimšo žmonių. Čia buvo ir pirklių su žmonomis, ir jaunuolių su mylimosiomis, ir gana daug inteligentijos. Visi troško pamatyti retą gviaskutį.

Staiga už uždangos pasigirdo pratisas kaukimas.

– Tylėk, Gvijau! Gulkis, neklaužada! Ša! – girdėjosi rūstus ramintojo balsas.

Gviaskutis vis nesiliovė piktai rėkavęs.

Žiūrovai ėmė trypti ir ploti:

– Gviaskutis! Gviaskutis! Scenon jį, veskit jį scenon!

– Duokit jam kaulą! – suriko kažkas iš žiūrovų. Pasigirdo juokas. Bet triukšmas už uždangos vis didėjo. Kobas rūsčiu balsu stengėsi nuraminti gyvulį. Bet gyvulys nepasidavė ir blaškėsi, žvangindamas grandinėmis.

Tai buvo sutartas ženklas. Kupinu išgąsčio veidu nubėgau už uždangos. Pakeliui pastebėjau, kad žiūrovai jau nervinosi. Daug kas jau buvo pakilę iš savo vietų ir stovėjo išblyškusiais veidais. Kobas bėgiojo po sceną trindamas padais išbarstytą scenoje smėlį, žvangino grandines ir rūsčiai rėkė ant žvėries. Jo veidu varvėjo „kraujas", rankos buvo gerokai „apdraskytos".

– Ša, pikčiurna, ša!

– Ho-ho-hooo! ho-hoouu!

– Greičiau, misteri Volfe, šen! – šaukė man Kobas.– Vienas jau nebegaliu jo išlaikyti!

– Hooo!.. Ho-ho-hooo! Hou-hou-hoooo! – siautė gviaskutis.

– Gelbėkit!

– Laikykit jį stipriau!

Tą pat akimirksnį Kobas ypač smarkiai sužvangino grandines ir, išbėgęs iš už uždangos, suriko:

– Gelbėkitės! Gelbėkit moteris ir vaikus! Gviaskutis nutraukė grandines!

– Džentelmenai,– tęsė toliau majoras atsikvėpęs,– aš nesugebu žodžiais nupiešti to, kas po tokio skelbimo atsitiko. Po dviejų minučių salė buvo tuščia. Išėjom į gatvę – nė gyvos dvasios. Pasiskubinę viešbutin liepėm veikiau balnoti arklius ir paaiškinom, kad gviaskutis ištrūko ir turim jį sugauti. Pasileidom risčia ir sustojom tik tada, kai atsidūrėm dvidešimt mylių nuo Kolumbijos. Tik čia suskaičiavom savo pajamas!..

– Aš nepamenu, misteri Kobai, kiek tų pinigų tada buvo?

– Šešiasdešimt šeši doleriai ir septyniasdešimt penki centai, – atsiliepė augalotas, iš pažiūros niūrus jankis, kuriame niekas nebūtų įžvelgęs esant tos pasakos svarbiausią veikėją.

– Į majoro sveikatą!

Pasigirdo šūvis. Sušvilpė kulka ir, numetusi kepurę nuo Henesio galvos, sudaužė stovėjusį ant stalo grafiną.

– Jei nemoki šaudyti, tai nė šautuvo nečiupinėk,– ramiai tarė Henesis, pakeldamas savo kepurę.

Daugelis svečių išbėgo lauk.

– Kas šove?

Kai kurie apžiūrėjo artimiausius krūmus, bet nieko nerado. Nutarta, kad koks nors karys netyčiomis iššovė ir dabar pasislėpė, bijodamas bausmės.

– Na ir dievai jo nematė! – tarė Henesis. – Gerai, kad ne granata. Bet mano bičiuliui Haleriui irgi vos nekliuvo.

– Tai tiesa. Kulka taip arti pralėkė pro mane, kad aš ties smilkiniu pajutau jos vėjelį.

– Norėčiau žinoti, kam skirta ta kulka – man ar tamstai? – kreipėsi Henesis į mane.

– Aš palaikau pulkininko Hardingo nuomonę, kad tai netikėtas šūvis.

– Šiaip ar taip kalbėtum, atsitikimas visai nevykęs – dėl jo pernick nauja kepurė ir geriausios degtinės grafinas.

– Dar pakankamai liko! – sušuko majoras.– Kudža! Kur trauktukas? Prakeiktas trauktukas!

– Apsieisim be trauktuko!

Ir vėl adjutantas savotiškai at[illegible]šo butelį. Vėl putojo ir spinduliavo vynas, puota atgijo iš naujo. Prasidėjo dainos, pasakojimai, tostai. Naktis baigėsi. Daug čia viešėjo jaunų narsių širdžių, daugeliui jų nebeteko kitais metais švęsti šios dienos.

VII

ATSITIKIMAS SU GILTINE

Klelėjus buvo vienas iš tų vyrukų, kurie pratę siausti kiauras naktis. Bet aš gerokai dar prieš aušrą išnėriau į lauką ir nuėjau pasibastyti pajūryje, kad nuraminčiau įkaitusį savo kraują.

Atogrąžų spindintis mėnulis plaukė tyrame tamsiai mėlyname danguje. Žvaigždės jau ėmė blykšti, žibėjo tik pačios šviesiausios; visas gožė Pietų Kryžiaus žvaigždynas.

Jūra žibėjo tartum auksas mėnulio šviesoje. Ties koralų rifais ošė putos, šviesdamos fosforine liepsna,– sala buvo tartum ugnies rato apjuosta.

Pietuose matėsi laivai, stovintys per šimtą sieksnių vienas nuo kito. Apgaulingos mėnulio šviesos nutvieksti, jie lyg milžinai sustingo krištolinėje jūroje; apsnūdusios karojo jų vėliavos ir burės.

Iš kitos pusės tysojo nuolaidi lyguma, baltų palapinių nuberta. Aplink visą stovyklą juodavo nejudri sargyba.

Ramią, slėpiningą nakties tylą sudrumsdavo tik irklo pliuškėjimas, lengvos vilnelės šlamėjimas, sargybinio šūkavimas, pažadinto nakties paukščio riksmas bei žiogelių dainos.

Eidamas pajūriu, veikiai priėjau tą salos vietą, kuri stūksojo tiesiog prieš Meksikos krantą. Čia juodavo vien tankūs, neiškirsti krūmai.

– Kas ten šlama krūmuose? Kas gi kitas galėjo čia patekti, jei ne įgėręs karys? – pagalvojau.

Pro tankius krūmus pamačiau pririštą laivelį. Meksikiečių laivelis! Kieno jis?

Keistas įtarimas apėmė mane. Praskėsdamas šakas, ėmiau eiti ton vieton, kur buvo matyti laivelis, bet patekau tarp tokių susipynusių šakų, kad jos užstojo man kelią. Nebežinojau nė kur eiti.

– Jei tai šnipai, tai aš griebiausi visai netikusių priemonių jiems sugauti,– pamaniau sau,– dabar jau negaliu nei pirmyn eiti, nei grįžti stovyklon.

Šiaip taip slinkau pirmyn, peršokdamas per nugriuvusių medžių stuobrius, prasiskverbdamas pro tankias šakas, kurių spygliai draskė mano veidą. Pagaliau išėjau aikštėn. Ačiū Dievui!

Bet tai, ką pamačiau, privertė mane atšokti atgal, bailiai surikti. Išleidęs iš rankų kardą, stovėjau tartum suparalyžiuotas.

Už trijų žingsnių nuo manęs suposi mirties šmėkla, tiesdama į mane savo kaulėtas rankas ir godžiai žiūrėdama juodomis akių duobėmis. Tai buvo ne įkaitusios vaizduotės reginys.

Kol aš sustingęs žiūrėjau į tą baisų vaizdą, krūmuose pasigirdo šlamėjimas ir lyg kovojančių žmonių švokštimas.

– Emili! Emili! – sušuko moteriškas balsas.– Nežudyk, nežudyk jo!

– Eik šalin, Marija! – žiauriai atstūmė ją kažkas.

– Ach, ne, ne...

– Leisk, pasiutėle! – pasigirdo smūgis, kažkas sudavė, nuaidėjo riksmas. Iš krūmų išlindo vyriškis.

– Ach, monsieur le capitaine! coup pour coup!

Daugiau nieko negirdėjau, nes apalpau, gavęs smarkų smūgį į galvą.

Atsipeikėjęs visų pirmiausia pamačiau didžiulius Linkolno ūsus, paskui išblyškusį Džeką ir kelių mano būrio kareivių veidus.

– Ramiau, ramiau, kapitone! – perspėjo mane Linkolnas, matydamas, kad aš čiupinėju savo apraišiotą galvą.

– Kas atsitiko su manim?

– Tamstos vos neužmušė, kapitone, tie niekšai prancūzai, esate laimingas,– tarė vienas kareivis airis, vardu Čenas.

– Kokie prancūzai? Bobai, paaiškink man.

– Tamstą suradom sužeistą kardu į galvą. Mes ir manom, kad tai kreolų darbeliai.

– Ach taip, dabar atsimenu. O giltinė?

– Giltinė? – pakartojo nustebęs Linkolnas.

– Kapitonas turbūt kalba apie griaučius,– pastebėjo Čenas.

– Apie griaučius?

– Taip, mūsų berniokai rado krūmuose senus griaučius ir juokaudami pakabino juos ant šakos. O, tie prancūzai!

Daugiau neklausinėjau apie giltinę.

– Kur dabar dingo prancūzai?

– Nėra jų, mano kapitone. Jie pabėgo.

– Kaip tai?

– Dezertyravo,– atsakė Linkolnas.– Mes kiekvieną krūmą apžiūrėjom, niekur jų neradom.

– Daug jų buvo?

– Du – Diubrokas ir tas vaikas, kuris visuomet jį lydėdavo.

– Pats velnias tegul juos lydi! – nusikeikė kariai.– Jis tai tikrai pagriebs poną Diubroką!

– Ar jūs tikrai žinot, kad jie pabėgo?

– Žinome, kapitone! Gravenicas matė, kaip Diubrokas šliaužė krūmais. Paskui girdėjom šūvį. Šalia tamstos radom dar štai šį meksikiečių kardą – matyt, salon buvo atplaukę meksikiečiai, kurių padedami ir pabėgo kreolai.

Likęs vienas, ilgai galvojau apie tą keistą atsitikimą. Mano protas ėmė pamažu blaivėti, ir praėjusios dienos įvykiai tartum sutraukytos grandinės grandys ėmė nuosekliai sietis viena su kita. Aš buvau įsitikinęs, kad ne kas kitas šovė į palapinę, o Diubrokas, ir kad jis parbloškė mane kardo smūgiu.

Bet iš kur tas moteries balsas?

Dažnai matydavau Diubroką drauge su kažkokiu bernioku. Juodu ąbu, rodos, rišo draugiški jausmai. Bet berniokas, matyt, vergiškai buvo jam atsidavęs. Nejaugi tas berniokas – persirengusi moteris? Aš ir anksčiau buvau pastebėjęs jo veido švelnius bruožus, silpną balsą, mažas rankas. Ir ne vieną kartą, kai arti nebūdavo Diubroko, jis sekdavo mane žvilgsniu, kuriame pastebėdavau kažką nepaprasta...

Šiaip ar taip, pasižadėjau sau niekuomet daugiau neminėti „mirties šmėklos". Po kelių dienų buvau jau visai sveikas – mano laimei, priešo kardas buvo neaštrus, ir kepurė išgelbėjo mane.

VIII

PRIE SAKRIFIČIJAUS KRANTŲ

Pirmomis kovo mėnesio dienomis kariuomenė, stovyklavusi Loboso saloje, vėl sėdo į laivus ir nuplaukė į Anton Lisardo įlanką, kur jau stovėjo amerikiečių laivynas.

To krašto būdingas bruožas – bekraščiai smėlio tyrai, kuriuos paįvairina vien tolimų palmių viršūnės.

Mes nedrįsome išlipti į krantą, nors pagunda buvo ir labai didelė. Už kalvų turėjo slėptis gausi priešo kariuomenė, kurios raitus žvalgus matėme iš tolo.

Įsivaizduodavau sau, ką galėjo manyti vargšai vietiniai gyventojai, pamatę mūsų laivyną. Laokoonas turbūt su didesne baime žiūrėjo į milžinišką danajų žirgą, negu meksikiečiai – į „ąžuolinių laviafanų" laivyną, kuriuo atplaukė jų engėjų priešai.

Mes išdidžiai žiūrėjom į tuos gražius laivus. Mūsų akys nušvisdavo džiaugsmu, o krūtinėj suliepsnodavo garbės troškimas, kai matydavom atogrąžų vėjelio supamą Amerikos tautinę vėliavą. Aplink matėm žvilgančias patrankas, spindinčius epoletus, žvilgančius durtuvus. Girdėjom trimitų garsus, būgnų dundesį, garsius fleitų švilpavimus. Visa tai sudaro karo grožį.

Kovo devintą dieną buvo įsakyta išlipti į krantą priešais Sakrifičijaus salą, kur nesiekdavo Verakruso tvirtovės šūviai.

Kovo devintosios rytas buvo gražus ir linksmas, o lengvas vėjelis, raukšlendamas vandens paviršių, pritarė mūsų sumanymams.

Dar prieš auštant mūsų laivuose prasidėjo nepaprastas judėjimas. Visur zujo valtys: buvo davinėjami įsakymai.

Didelės desantui skirtos valtys buvo nuleistos į vandenį ir pririštos ilgomis virvėmis prie laivų bei garlaivių.

Juodas debesis, susikaupęs ties turtinga šalim, turėjo pagaliau prapliupti. Mūsų priešai visa tai matė, tik veltui stengėsi įspėti, kurioj vietoj manom iškelti desantą.

Iš juodų garlaivo kaminų pasirodė dūmai, išsiskleidė burės. Kariai išsirikiavo garlaivyje. Karininkai vaikščiojo šen bei ten, sustodami šnekučiavosi arba žiūrėjo, kas darosi kituose laivuose.

Aplink aidėjo nepaprastas triukšmas: šnekėjo jūreiviai, skambėjo komandos žodžiai, girgždėjo vantai, žvangėjo keliamų inkarų grandinės.

Bet štai vienoje vietoje sudundėjo būgnas, jam pritarė kitas, trečias... Visus kitus balsus nuslopino būgnų gausmas. Laivuose visi sukruto. Melsvais drabužiais žmonių būriai greitai leidosi į desanto valtis. Vėl viskas nutilo. Visi atsidėję žiūrėjo į mažą garlaiviuką, kuriame buvo vyriausias vadas. Garlaivio užpakalyje pasirodė dūmų debesis, švystelėjo ugnis, ir orą sudrebino patrankos šūvis, kuriam pritarė griausmingas mūsų kariuomenės valio. Visi laivai vienu metu pajudėjo ir it strėlės plaukė į šiaurės vakarus, skrosdami krištolinį tyrą vandenį ir palikdami paskui save baltų putų ruožus, kuriuose nardė pilnos žmonių valtys.

Priešas jau sukruto ir pakėlė triukšmą. Krantu risčia jojo raiteliai, daubų žiotyse mirgėjo ilgomis ietimis ulonai. Lengvoji artilerija dundėjo kalvų viršūnėmis ir nepaprastai greitai ritosi žemyn.

– Andela! Andela! – ragina meksikiečiai vienas kitą, bet veltui... Pati prigimtis trukdo jiems ir padeda jų priešams. Jie klimsta karštame, giliame smėlyje, o vėjas gena priešų laivus prie kranto.

Nerimas apėmė visą krantą. Raiteliai lekia Verakruso gatvėmis, dunda būgnai, gaudžia trimitai citadelėse...

Signalinės raketos iškilo virš San Chuano, Sant Jago ir Konsensijono.

Daug juodų figūrų aplipo namų stogus ir miesto sienas. Jie manė, kad pulsim jų tvirtovę Sant Jagą, ir laukė tos valandos, kai mūsų laivyną išblaškys jų patrankos.

Jau artileristai stovėjo prie patrankų, jau rūko dagtys...

Bet štai pirmasis laivas staiga pasuko iš kelio ir plaukė prie Sakrifičijaus salos. Visi kiti laivai padarė tą pat, ir pirma negu priešas susigriebė, laivynas priartėjo per pistoleto šūvį nuo salos.

Tiktai dabar priešai suprato mūsų gudrybę, pamatė, kad niekieno neginamame krante bemat išlips mūsų kariuomenė. Veltui lekia raiteliai, veltui dunda artilerija miesto gatvėmis. Per vėlu!..

Laivai nuleido inkarus. Burės suglaustos. Jūreiviai sulipo į desanto valtis ir išsiskirstė tarp kareivių. Vienu metu visose desanto valtyse sublizgėjo komanduojančių karininkų kardai. Laivai išsirikiavo eilėmis. Iš šalių plaukė mažesni laivai, kurie turėjo pridengti desantą. Visi nekantriai laukė signalo.

Pagaliau nuo vyriausiojo vado laivo pasigirdo šūvis. Tūkstantis irklų vienu metu nusileido į vandenį, šimtai desanto valčių pasuko į krantą. Šūvis pasikartojo, laivai ėmė smarkiau plaukti.

Krantas jau arti. Karininkai pašoko, kariai laikė užtaisytus šautuvus. Štai valčių priešakiai įsirėžė į smėlio dugną. Tūkstančiai žmonių šoko į vandenį ir brido į krantą, aukštai iškėlę kuprines.

Išlipusi į krantą, penkių tūkstančių kariuomenė savo džiaugsmą išreiškė ilgai nenutylančiais valiavimais.

Vėliavininkas skubiai užbėgo į smėlio kalnelį ir įsmeigė ten mūsų tautinę vėliavą. Visuose stiebuose pasirodė vėliavos, karo laivai saliutavo. O San Chuano patrankos, tik dabar pabudusios iš stingulio, ėmė griausmingai šaudyti.

Saulė leidosi, kai mūsų kariuomenė ėmė žygiuoti pirmyn. Apsistojom nakvynei, bet mūsų kairysis sparnas vis dar tebebuvo krante. Kariai sugulė be palapinių. Pasiklojo smėliu, o po galvom pasidėjo kuprines.

IX

VERAKRUSO MIESTAS

Verakruso miestas – tvirtovė, aptverta aukštomis sienomis, turi lygiais tarpais išdėstytą artileriją. Iš sausumos miestan galima patekti pro trejus vartus, o iš jūros – pro gražią, strėlės pavidalo dambą, toli nusitęsiančią uostan. Kai saulė leidžiasi už Kordiljerų kalnų, damba virsta mėgstama pasivaikščiojimų vieta juodaveidžiams verakrusiečiams ir jų baltaveidėms moterims.

Miestas stovi pačiame pajūryje, kai kurie namai žiūri stačiai į vandenį. Jūros potvynio ar šiaurės vėjų metu jūra užlieja smėlio lygumą, ir Verakruso miestas pasidaro beveik neprieinamas. Reginys iš miesto į pietus kiek įvairesnis: čia žiūrovas mato šiokius tokius mažaūgius medžius, pradžią miško, kuris nusitęsia giliai į šalį; kelias trobas, geležinkelio stotį, kapines, akveduką, siaurą lėtavandenę upę ir pelkynus.

Priešais miestą riogso ant koralinių rifų pastatyta San Chuano tvirtovė,

kurios vienas bastionas turi švyturį. Tvirtovės sienos užstoja Verakruso uostą nuo šiaurės vėjo.

Kitas didelis fortas – Konsepsijonas – stovi šiauriniame miesto kampe, trečias fortas – San Jago – gina miestą iš pietų pusės.

Verakruso miestas atrodo labai gražiai – ar žiūri į jį iš jūros, ar nuo aplinkinių kalvų. Masyvios šventovės, aukšti bokštai bei bokšteliais papuošti stogai, pusiau maurų architektūros pastatai, be jokių priemiesčių – visa tai teikia Verakruso miestui grožio ir puikumo.

Kovo dešimtą dieną, auštant, mūsų armija slinko toliau. Karabinieriai ir pėstininkai žengė pirmi, stumdami priešą. Armijos vora vis labiau tįso ir tartum įnirtusi gyvatė rangėsi daubomis. Iš San Jago tvirtovės tuoj pradėdavo šaudyti, kai tik koks nors pulkas pasirodydavo ant kalvų. Nenutilstąs šautuvų tarškėjimas skelbė, kad mūsų avangardas nevėpso. Kovo vienuoliktą dieną perkirtom kelią į Orisabą ir išvijom pasislėpusį kalnuose priešą, kuris, patrankų ir miesto sienų dengiamas, pasitraukė.

Kovo dvyliktą dieną miesto apgulimas buvo pabaigtas. Verakrusas pateko į mūsų kariuomenės pusratį. Vienas to pusračio galas rėmėsi į pajūrį priešais Sakrifičijaus salą, kitas ties Vergaro kaimeliu, išsidėsčiusiu dešimt mylių į šiaurę. Iš jūros pusratį uždarė laivynas.

To rato diametras mažėjo kas valandą. Mūsų kariuomenės linija vis ankščiau juosė miestą, ir netrukus amerikiečių piketai pasirodė už artimiausių kalvų viršūnių, kone pasiekiami meksikiečių kulkų.

Tik vienos mylios platumo smėlio lyguma skyrė apsuptuosius nuo puolančiųjų.

Tą pačią dieną po vakarinio signalo užlipau kartu su keliais draugais karininkais į aukštą kalvą, apie kurią raitėsi kelias, einąs į Orisabą. Užkopę į sunkiai įlipamą smilčių kalną, sustojome pačioje jo viršūnėje, iš kur gražiai vėrėsi Verakrusas.

Tylėdami tyrinėjom atsivėrusį mūsų akims stebuklingą reginį, kurio menkiausios smulkmenos aiškiai matėsi mėnulio šviesoje.

Apačioje, baltuose smėlio tyruose, stovėjo „Tikrojo Kryžiaus" miestas, gražiai melsvo dangaus gobiamas. Rodėsi, ranka gali pasiekti miesto sienas.

Tamsūs bokštai ir freskomis išpuoštos šventovės, gotikos varpinės ir maurų minaretai teikė miestui viduramžių vaizdą. O timarindos ir plunksnuotos palmių viršūnės, iškilusios viršum dantyto parapeto, dar labiau stiprino šį įspūdį.

Tarp bokštų kuorų šalia senovinio actekų erelio plevėsavo Prancūzijos, Ispanijos ir Britanijos vėliavos.

O toliau žydros bangos plakėsi į San Chuano bastionus ir tvirtovę; ugnys siausdamos žaidė vandenyje.

Pietuose pamatėm Sakrifičijaus salą, užsnūdusius ir prisidengusius koraliniais rifais laivus.

Už tvirtovės sienos, kuri juosė miestą akmenine juosta, stūksojo lyguma, besitęsianti iki kalno, ant kurio mes stovėjom. Iš abiejų pusių driekėsi mūsų sargybinių, nuklimpusių ligi kelių smėlyje, pozicijos.

Staiga mėnulis pasislėpė už debesų. Miesto ugnys, mėnulio šviesos lig šiol slopinamos, sužibo aiškiau. Linksmai šnekučiavosi bokštų varpų laikrodžiai. Kažkur prabilo trimitas. Protarpiais nugirsdavom sargybinių šūkavimus: „Centinela, alerte!" ir „Guien viva!"

Tolimi muzikos aidai ir malonūs moteriški balsai glostė mūsų klausą. Širdys čia pat smarkiau plakti, ir mums pasivaidino, kad girdime jau šilko batelių žingsnius parketo grindimis.

Už parapeto švystelėjo ugnis.

– Saugokis! – suriko majoras Tvinas, puldamas žemėn.

Ne visi spėjo pasekti jo pavyzdžiu. Sviedinys kaukdamas smogė į kalnelio iškyšulį keli jardai nuo mūsų ir atšoko.

– Pamėginkit dar! – pritarė vienas iš mūsiškių.

– Tas artileristas bus tikrai per daug šampano išgėręs!

– Ach, šampanas! Ir austrės turbūt buvo! – sušuko Klelėjus gailiu balsu.

– Liaukis, Klelėjau, mane gundęs, kitaip aš tuoj miestą atakuosiu! – sušuko Henesis, kurį labai paveikė šampano bei austrių priminimas, nes mes maitinomės prastai,– sūdyta mėsa ir sausainiais.

– Dar vienas! – tarė majoras, pastebėjęs blykstelėjusią tvirtovėje ugnį.

Šiuo kartu lėkė granata. Mes girdėjom, kaip ji šnypštė, brėždama ore gražią kreivą ugnies liniją. Aidas pakartojo šūvio garsą, ir tuo pačiu metu granata burgzdama įsikniso į smėlį. Ji nukrito netoli nuo sargybinio, kuris arba buvo užsnūdęs, arba stabo ištiktas, nes nė iš vietos nepasijudino. Gal jis manė, kad tai paprastas sviedinys?

– Daug darbo turės, jei jie sumanė kalną apšaudyti! – pastebėjo vienas jaunas karininkas.

Pasigirdo triukšmingas sprogimas, žemė suvirpėjo po mūsų kojomis, smėlis užbėrė akis.

Kelias minutes sprogimo vietoje tamsavo dulkių debesis. Kai jis išsisklaidė, pamatėm sudraskytą sargybinio lavoną, nusviestą už dvidešimties žingsnių.

Džiaugsmingi balsai pasigirdo bastione.

Bardami save už neatsargumą, dėl kurio buvome kalti, norėjom jau grįžti atgal, bet mūsų dėmesį patraukė raketa, išlėkusi iš krūmų. Iš tvirtovės irgi tuoj buvo duotas signalas.

Iš krūmų išjojo raitelis ir pasuko arklį į aukštoką kalną. Laukinis mustangas, grimzdamas smėlyje, pagaliau užkopė į viršūnę, kur gulėjo kareivio lavonas.

Pamatęs mus, raitelis sulaikė arklį lyg svyruodamas – joti toliau ar grįžti atgal. Mes nežinojom, kas jis toks.

Išlindęs iš už debesų mėnulis sušvito šviesiau, ir mes aiškiai įžiūrėjom meksikiečio rančero drabužius.

Nepažįstamasis raitelis staiga išsitraukė pistoletą ir šovė į mus. Paskui, paspaudęs pentinais arklį, risčia pasileido nuo kalno lygumon.

– Niekšai, mulkiai jankiai! – sušuko jis atsisukęs į mus jau pakalnėje.

Visa tai jis padarė taip greitai ir drąsiai, kad mūsų kulkos jau nespėjo jo pavyti.

Po kelių minučių jis jau buvo arti miesto vartų, kurie girgždėdami prasivėrė ir jį įleido. Jo šūvis nepadarė nieko bloga, bet pykome patys ant savęs, kad jo akiplėšiškas poelgis nesusilaukė atpildo.

– Pažinai tą balsą, kapitone? – sušnibždėjo man Klelėjus.

– Taip.

– Kas tai buvo?

– Diubrokas.

X

MAJORAS BLOSOMAS

Sugrįžęs pamačiau prie savo palapinės pasiuntinį.

– Nuo generolo,– tarė jis, paduodamas man laišką ir paliesdamas kepurę.

Jis nujojo nelaukdamas atsakymo, o aš atidariau laišką ir linksma širdimi perskaičiau:

„Sere, rytoj 8 valandą ryto privalote su 50 žmonių būriu būti pas majorą Blosomą“.

– Turbūt pasiųs į žvalgybą,– tarė Klelėjus, pažvelgęs pro mano petį į laišką.– Jei tai būtų kas kitas, o ne senis Blosomas, kuris vos vos užlipa ant arklio, galėtume gero darbo tikėtis.

Nuėjau ieškoti Blosomo palapinės. Ji stovėjo kaučiuko medžių tankumyne, jos nebūtų pasiekusi net toliausiai lekianti meksikiečių kulka. Pats šeimininkas sėdėjo ant kampešo kėdės – matyt, kėdė buvo „laikinai“ paimta iš kurio nors apylinkės rančero. Sunku trumpai aprašyti majoro išvaizdą – tam reikėtų atskiro skyriaus. Jis buvo augalotas, riebus, raudonveidis, turėjo „keikūno majoro“ vardą, nes buvo pratęs sūdyti savo kalbą stipriais žodžiais. Jis mėgo gyvenimo gėrybes ir neapkentė visų savo ramybės ir jaukumo priešų – meksikiečių, musių, skorpionų, moskitų. Jis buvo kvartirmeisteris tikrąja žodžio prasme, nes turėjo užėmęs daug didesnę trobą negu kas kitas mūsų armijoje,– didesnę už vyriausiojo vado. Tuo metu, kai daugelis gerų, drąsių karininkų galėjo turėti tik 25 svarus daiktų, majoro Blosomo judamasis turtas (įskaitant ir jį patį) reikalavo ištisos gurguolės.

Kai aš atėjau, jis vakarieniavo. Kokių tik čia skanėstų nebuvo! Nepalyginti su mūsų sūdyta mėsa su smėliu arba supelėjusiais sausainiais. Čia buvo šalta lašiša, keptas kalakutas, gabalėliais supjaustytas karvės liežuvis ir kumpis iš Virdžinijos; o gražiame prancūzų kavinuke virė Mokos esencija. Gaivinančio skystimėlio butelis irgi stovėjo, nemažą tose apeigose reikšmę turėdamas.

– Majoras Blosomas?

– Jis pats,– burbtelėjo majoras, rydamas gurkšnį po gurkšnio.

– Man įsakyta, sere, atvykti pas jus.

– Netikęs reikalas, visai netikęs! – ir majoras patvirtino savo žodžius keiksmu.

– Kaip tai?

– Bjauri, pavojinga tarnyba! Ir kodėl jiems galvon šovė mane pasiųsti?

– Aš atėjau, majore, sužinoti apie pavestą mums darbą, kad tinkamai parengčiau žmones.

– Tūkstančiai tų nutrūktgalvių slapstosi aplinkui krūmuose! Nesuskubsi nė apsižiūrėti, kai tave pašaus! Tie geltonsnukiai velniai piktesni negu...

Nedrįstu čia pakartoti majoro vaizdingo palyginimo.

– Kam išrinko mane, kad yra Majeris, yra Veinas, Vidas, visi jie dukart plonesni už mane... Arba kodėl ne tą varnų baidyklę suskį Aleną? Ne! Generolas įsigeidė, kad mane būtinai užmuštų! – ir vėl pasipylė stiprių žodžių salvė.

Nutariau jam netrukdyti, kol jo įniršis neatauš. Iš kai kurių keiksmų dėl krūmų ir tankmių supratau, kad mums reikės joti gilyn į šalį. Galų gale majoras prisikeikė, atgavo ramų ūpą, ir aš priminiau jam savo apsilankymo tikslą.

– Mus siunčia gilyn į šalį mulų surasti! Kad ne taip greitai! Čia dešimt mylių aplinkui nerasi kitokio mulo, kaip geltonsnukio velnio pabalnotą, o tokių mulų mums nereikia! Prakeikti savanoriai visus išgąsdino: už jokius pinigus žmogus negali gauti nei svogūnų, nei selerėjų!

– Kaip ilgai mes užtruksime kelionėje?

– Kaip ilgai? Vieną dieną. Man visai nepatinka nakvoti tuose prakeiktuose krūmuose. Jei mes čia pat nerasim mulų, tegul kas kitas eina jų ieškoti.

– Vadinasi, maisto reikia vienai dienai paimti?

– Dviem, dviem dienom! Kareiviai išalks. Paimk, tamsta, dviem dienom sausainių. Aš manau, kad mums nepritrūks žvėrienos, nors blogiausias bifšteksas

Filadelfijoje geresnis už visas Meksikos mėsas, kad jas kur velniai nujotų! Vietinė mėsa kieta kaip puspadis!

– Ketvirtą valandą ryto aš būsiu pasirengęs, majore,– tariau rengdamasis išeiti.

– Atvyk, tamsta, kiek vėliau, aš niekaip negaliu išsimiegoti per tuos prakeiktus driežus. Aha, kiek turite žmonių?

– Mano žinioje aštuoniasdešimt, bet man įsakyta paimti penkiasdešimt.

– Penkiasdešimt? Kaip tai? Jie tikrai bus nutarę pasiųsti mane į aną pasaulį! Penkiasdešimt žmonių, kai už dešimties mylių žvalgai matė visą tūkstantį tų odinių velnių!

– Bet tie penkiasdešimt atstos šimtą, užtikrinu tamstą.

– Kad jie ir penkis šimtus atstotų, ir to dar nepakaktų!

– Elgsimės labai atsargiai.

– Rauk velniai tą tamstos atsargumą! Paimk, tamsta, visus žmones, net ir trimitininką!

– Bet tai prieštarauja generolo įsakymui.

– Spjauk, tamsta, į generolo įsaskymus! Jeigu visi vykdys generolo įsakymus, tai, neduok Dieve, kas išeis! Paklausykit mano patarimo, paimkit visus žmones. Kam be reikalo žaisti gyvybe!

Jau buvau beeinąs, bet majoras sustabdė mane:

– Atsiprašau, visai netekau galvos. Ar neišgertumėt ko nors? Štai gera degtinė, velnioniškai gera!

Sudaužėm stiklais ir, palinkėję vienas antram labos nakties, išsiskyrėme.

XI
MULŲ BEIEŠKANT

Tarp Meksikos įlankos ir kalvų, kuriomis prasideda didžiulė Andų kalnų grandinė, plyti lyguma nuo penkiasdešimties ligi šimto mylių platumo. Dažniausiai ji apaugusi tankiais palmių, paparčių, raudonmedžio, kaučiuko, bambuko ir vijoklių miškais. Tarpmiškėse sutinkamos įvairios kaktusų rūšys ir kiti visai botanikų neištirti augalai. Čia stūkso ir pelkės – baisiojo „vomito" drugio – gimtinė. Šios nesveikos vietos retai žmonių gyvenamos. Čia laikosi tik negrų rasės žmonės. Neskaitlinguose Meksikos miestuose gyvena geltonveidžiai kreolai ir gražūs kvarteronai. Išmėtytose gyvenamose vietose susiduri su keista tauta – negrų ir senųjų šalies gyventojų mišiniu – vadinamaisiais zambais. Jie gyvena apsileidę, kone kaip laukiniai: kas žemę dirba, kas gyvulius veisia ar medžioja, kas žvejoja. Jojant per mišką, gali tokį reginį pamatyti: nedidelė aikštelė turi šiokių tokių kultūros žymių – čia auga jamsas, saldžiosios bulvės, arbūzai ir aguročiai. Nuošaliai stovi trobelė – keli smaigai įkišti žemėn, virš jų keli permesti skersai; iš viršaus apmesta palmių lapais, kad apsaugotų nuo kaitriųjų saulės spindulių,– tai ir visa troba. Toje pastogėje gyvena žmonės – vyrai, moterys ir vaikai. Storos drobės drabužiai tik pusiau dengia jų tamsius, beveik juodus kūnus. Jų plaukai standūs ir garbiniuoti. Sunku būtų atskirti tų žmonių lytį, jei nežinotum, kad besisupą hamakuose ar besivartą pavėsyje – vyrai, o moterys triūsia ir dirba, protarpiais susilaukdamos vyrų paraginimo botagu.

Keli darbo įnagiai sudaro visą turtą: m e t a t ė maiso grūdams malti, puodukai iš raudono molio, indai iš arbūzų žievės, nedalus kapočius, balnas su

brizgilais ir lasas; suvertos ant siūlų ir pakabintos palubėje raudonųjų pipirų ankštys. Šuo guli prie įėjimo, liesas mustangas pririštas prie medžio, kartais užtvare ganosi nususę mulai.

Kol zambas tyso nieko neveikdamas, jo žmona dirba; bet to darbo nedaug. Gamta visa kuo pasirūpino; arbūzai ir maisas auga niekieno nesėti. Saulė duoda tiek šilumos, kad drabužiai čia nereikalingi. Nerūpestingumas kyšo visur.

Štai kitas, daug malonesnis vaizdas. Tai ranča – smulkaus ūkininko vakero butas. Namas niekuo nesiskiria nuo trobų su lėkštu stogu, bet sienos savotiškos: jos padarytos iš bambuko kamienų, supintų bei suraišiotų alojeso lianomis taip, kad vėjas galėtų kiaurai prapūsti. Tokios trobos statomos dėl vėsos, o ne apsiginti nuo šalčio.

Troboje beveik visai nėra baldų; stalo nė pėdsako, kėdės padarytos iš medžio ir aptrauktos oda. Nedidelė ugniavietė, panaši į aukurą; balnas iš spaustos odos, turtingai išpuoštas sidabro vinelėmis; iš ašutų pintas apynasris, durklas ir trumpas kardas; daugybė įvairių spalvų puodukų, dubenėlių, lėkščių, bet nei vieno peilio, nei šakutės, nei šaukšto,– štai kaip atrodo ranča.

Pats rančeras – ispanas ar metisas. Gana vaizdingas, kostiumas - dar vaizdingesnis. Tamsi veido spalva, juodi plaukai ir balti kaip dramblio kaulas dantys. Kai kurie neskuta ūsų; jų bakenbardai retai būna tankūs. Tamsios spalvos aksomo kelnės nebaigtos siūti apačioje, apkraštuotos tamsios spalvos oda, kad apsaugotų kojas nuo dygių augalų. Pro viršutines kelnes matosi apatinės kelnės iš baltos plonos drobės, ryškiai besiskiriančios nuo tamsių viršutinių kelnių. Ryškiai raudona juosta juosia liemenį; už juostos užkištas medžioklės peilis. Trumpas aksominis švarkas gražiai išsiuvinėtas, su daugybe sagučių; batistiniai marškiniai gražiai pasiūti ir suraukti. Plačiabrylė skrybėlė – s o m b r e r o – apjuosta sidabruotu arba auksuotu kaspinu. Rančeras dėvi raudonos odos batus ir didelius pentinus su dantytu ratuku. Jis niekados nesiskiria su savo serape, kuri atstoja jam patalą, antklodę, apsiaustą ir skėtį. Jo žmona triūsia ūkyje. Pritūpus prieš metatę, ji minko maiso tešlą, maišydama ją su raudonaisiais pipirais. Ji dėvi ryškiaspalvį trumpą sijoną, pro kurį matyti jos gražios kojos. Jos rankos, kaklas ir iš dalies krūtinė plikos, bet pridengtos melsvai pilku šaliu, kurį ji ryši ant galvos.

Rančeras yra pratęs nerūpestingai gyventi. Jis geriausias pasaulyje raitelis, mėgsta chingaritą (degtinę iš mickalio) ir moka mandolina groti.

Čia pat galima sutikti turtingą plantatorių, kuris augina medvilnę, cukrines nendres, kakavą ir vanilę. Jo gyvenama troba vadinama fazenda. Mažos upės pakrantėse auga kakavos medžiai ir smokvos su miltingų vaisių kekėmis. Apačioje išbaltintos ir ryškiai išmargintos sienos supa visas trobas, tarp kurių ir smailiastogė koplytėlė. Darbininkai, apsirengę baltais medvilnės marškiniais, dirba laukuose. Jie dėvi plačiabryles skrybėles, nupintas iš sombrero palmės lapų; ant plikų kojų užsimauna storus odos sandalus. Jie tamsiaveidžiai, žvilgančiomis akimis; jų plaukai ilgi, standūs ir juodi kaip varno sparnas; išvaizda išdidi. Jie vaikščioja, statydami kojas pėdomis į vidų. Jie vadinami i n d i o s m a n s o s (civilizuoti indėnai); pagal įstatymus – jie laisvi piliečiai, iš tikrųjų – vergai. Jų protėviai – užkariauti Anaguako valstiečiai.

Tokie tai gyventojai Verakruso apylinkėse. Nedaug kuo skiriasi nuo tolesniųjų lygumų bei pakalnių gyventojų. Apskritai imant, visi Lotynų Amerikos gyventojai pasižymi papročių ir gyvenimo būdo vienodumu.

Dar buvo neišaušę, kai ryto metą mano palapinėn pažvelgė Bobas Linkolnas.

– Kareiviai jau išrikiuoti, kapitone.

Pašokau ir, greitai apsirengęs, išėjau.

Mėnulis dar aiškiai švietė, ir aš pamačiau dviem eilėm sustojusius kareivius. Tiesiai prieš mano palapinę „mažasis Džekas" balnojo savo nedidelį mustangą. Džekas buvo tikras mažas karabinierius su kepuraitė ir siauru žaliu švarku, susegtu ligi pasmakrės. Jis turėjo aštuoniolikos colių ilgumo kardą ir porą skambių meksikiečių pentinų. Jo arklys pasižymėjo originalia ypatybe: tasai gyslotas gyvulys galėjo ilgą laiką maitintis pačiu blogiausiu pašaru. Ilgainiui jam dėl kažkokių įvykių teko išsiskirti su šeimininku. Galų gale Džekas surado savo mustangą uždarytą sugriauto vienuolyno rūsy, kur jis išbuvo keturias paras, neturėdamas kitokio ėdesio, kaip akmenis ir pelėsius.

Džekas ką tik užveržė meksikietiško balno diržą ir, pamatęs mane, skubiai paruošė man pusryčius.

Mes leidomės kelionėn, ir netrukus prie mūsų prisidėjo majoras ant didelio perkritusio arklio. Paskui jį stipriu arkliu jojo negras, laikydamas didelėje pintinėje majoro maistą.

Išjojom į vieškelį. Majoras ir Džekas jojo priešakyje: Džekas su savo mustangu atrodė kaip liliputas šalia majoro, kuris rytmečio prieblandoje dingojos tartum koks kentauras.

Pamiškėje, kur kelias pasisuka, pamatėm raitelį. Majoras iš lėto prilaikydamas savo arklį, netrukus atsidūrė paskutinėse eilėse.

Raitelis pasirodė esąs zambas, ieškantis pabėgusio iš užtvaro jaučio. Išklausinėjau, kur rasti mulų. Jis nurodė į pietus, sakydamas, kad ten rasim daug tų gyvulių.

Jo nurodyti, pasukom keliu į kairę, kuris ėjo per mišką; bet tas kelias netrukus pasidarė toks siauras, kad turėjom joti vienas paskui kitą. Per tankias šakas, susipynusias virš mūsų galvų, negalėjome matyti kelio.

Majorui dažnai tekdavo lenktis prie arklio kaklo, kelis kartus net buvo nulipęs ir ėjo pėsčias, taip žemai nusvirusios buvo šakos.

Jojom tylėdami; tylą sudrumsdavo tik retkarčiais majoro keiksmai, ir tai tariami pusbalsiu, kad nesugundytų priešų.

Pagaliau prijojom mažą prerijį, šalia kurios pamatėm kalvą, apaugusią žemais krūmais. Užjojau aukštesnėn vieton, norėdamas apžiūrėti apylinkę. Saulė ką tik buvo patekėjusi ties melsva įlanka, kuri spindėjo nuo šviesių spindulių. Pridengęs akis ranka, pamačiau aukštus laivų stiebus ir apšviestus miesto bokštus. Į pietus driekėsi beribė lyguma, kurioje tamsių miškų žalumos keitėsi su šviesesnių pievų žalumu ir spindinčiais ežerais. Kalva, ant kurios aš stovėjau, apačioje buvo apžėlusi plačia miško juosta, o toliau prerija, kurioje pamačiau daug besiganančių gyvulių. Ten tikriausiai, pamaniau, surasime tai, ko mums reikia!

Jojom toliau taku, kuris, kaip man rodėsi, vedė į ganyklas. Netrukus prijojom upės krantą. Kitoje upės pusėje jau nebesimatė tako. Kur tas takas vedė? Linkolnas perjojo kiton pusėn ir netrukus surado taką, praskyręs uždengusius jį karklus ir vijoklius. Žemėje aiškiai buvo matomos arklio pėdos. Sunkiai stūmėsi majoras Blosomas su savo arkliu pirmyn, ir mes pamažu slinkom tolyn.

Miškas praretėjo, išjojom į aikštę. Gražų vaizdą išvydom. Kitados ta aikštė buvo dirbama, dabar jau apleista. Čia augo rožių krūmai, kokoso medžiai ir pusiau laukinių smokvų eilės. Įstisoje žydinčių krūmų jūroje kyšojo trobos stogas. Pasukom tenai.

Saulė maloniai šildė krūmus, oras buvo persisunkęs gėlių kvapo, aplinkui čiulbėjo paukščiai.

Prijojus trobą, liepiau žmonėms sustoti, o pats nuėjau apsidairyti.

XII

ATSITIKIMAS SU KAIMANU

Nerasdamas laisvo kelio į trobą, praskleidžiau jazminų krūmus, kurie augo tartum gyvoji užtvara, ir pamačiau puikų reginį.

Ant nedidelės kalvos stovėjo nepaprastos architektūros pastatas: jis buvo be langų, sienos nupintos iš bambuko ir turėjo tokius didelius plyšius, kad pro juos laisvai galėjai matyti, kas darosi viduje. Žalia uždanga atstojo duris; šiuo metu ji buvo praskleista. Visa troba atrodė kaip didelis paauksuotais virbalais paukščių narvelis.

Šalia namų esanti sodo dalis, matyt, labiausiai rūpėjo šeimininkams. Toliau užpakalyje žaliavo alyvų krūmeliai, o iš kairės ir dešinės augo pomarančai ir citrinos. Reti augalai, susodinti į gražius puodus, buvo išstatinėti aplinkui. Dvidešimties pėdų aukščio fontanas laistė vaivorykštės spalvomis vandens lelijas ir kitus augalus, matomus pro tankias gražias smokvas.

Lig šiol niekur nepastebėjau žmonių. Rodėsi, kad vieni paukščiai grožėjosi tuo kampeliu. Ryškiai raudonas flamingas, maudydamasis vandenyje, aiškiai skyrėsi žaliame fone. Paukščių buvo pilni medžiai; trogonos ir pipirėdos lekiojo nuo šakos ant šakos arba atkišdavo nugaras fontano srovelėms.

Lipšnūs, sidabriniai moterų balsai pasigirdo iš už smokvų. Nuaidėjo skardus juokas ir supliuškeno vanduo. Kas per Ieva gyvena tame rojuje? Jau bus visas mėnuo, kai negirdėjau moteriško balso,– seniai nurimusios mano širdies stygos staiga suvirpėjo. Pirmoji, man šovusi galvon mintis,– pirmyn! Bet pabijojau pasirodyti nemandagus ir jau buvau manęs pasitraukti, kai išgirdau storą vyrišką balsą, kuris tarė:

– A n d a ! h a c e m u c h o c a l o r ! V a m o s a v o l v e r ! (Ar greitai? Labai karšta! Grįžkim namo!)

– A h , n o , P e p e ! u n r a t i l o m a s ! (Ach, ne, Pepe! Dar trupučiuką!)

Ir vėl skambėjo juokas, pasigirdo delnų pliaukšėjimas. Vyriškio balsas suteikė man drąsos, ir aš ėjau tiesiai į smokvas, kurių platūs lapai dengė nuo manęs kalbėjusius.

– L u p e ! L u p e ! m i r a l ! q u e b o n i t o ! (Pažiūrėk, Lupa, kaip gražu!)

– A h , p o b r e s c i t o ! e c h a l o , L u x , e c h a l o ! (Vargšė! Paleisk ją, Lukse!)

Praskėčiau lapus. Pamačiau apvalų baseiną, pilną vandens ir iš visų pusių apaugusį palmėmis, kurių platūs lapai karojo viršum baseino ir dengė jį nuo saulės spindulių. Aplinkui ėjo akmeninis parapetas, išdėtas įvairiaspalvėmis marmuro plytelėmis. Viduryje švirkštė stiprus fontanas, ir nuolatos ribuliuojančiame vandenyje plaukiojančios sidabrinės bei auksinės žuvytės mirgėjo keistomis formomis. Toliau prie vandens lelijų baltavo dvi gulbės.

Arti fontano ligi juostos vandenyje stovėjo dvi gražios mergaitės, apsivilkusios žaliomis be rankovių tunikomis. Vanduo buvo toks skaidrus, kad pro jį gražiai matėsi jų mažos kojos. Tankūs, ilgi plaukai krito ant jų baltų pečių ir rankų, jų veiduose buvo tiek daug panašumo, kad aš nenoromis palaikiau jas seserimis. Bet tuo pačiu metu jiedvi skyrėsi viena nuo kitos ir plaukų, ir veido spalva. Vienos gelsva oda turėjo alyvų atspalvį, jos skruostuose žaidė skaista.

Plaukai buvo juodi, lengvas šešėlis – lyg ūsiukai – klojo viršutinę lūpą, ryškiai besiskiriančią nuo baltų dantų. Akys buvo juodos, didelės, antakiai migdolo formos.

Antroji buvo auksaplaukė gražuolė. Jos akys – apvalios ir šviesiai mėlynos. Oda ne tokia lipšni ir vaškinė kaip sesers, vietomis rausva; baltos jos rankos, saulės nušviestos, rodėsi tokios skaidrios ir bekraujės, kaip ta auksinė žuvelė, kurią ji laikė. Ji, matyt, buvo jaunesnė.

Sustingau vietoje. Ar tai ne sapnas?

– A h , q u ė b a r b a r a ! p o b r e s c i t o i t o - i t o ! (Ach, kietaširde! vargšė žuvelė!)

– C o m e r e m o s ! (Suvalgykim ją!)

– P o r D i o s ! n o ! e c h a l o , L u x ! (Niekados! Paleisk ją, Lukse!)

Ir brunetė pagrasė aptaškysianti ją. Anoji vis dėlto nepaklausė ir tuoj buvo aptaškyta. Žuvytė išsprūdo į laisvę, ir seserys ėmė siausti. Jiedvi sėmė rieškučiomis vandenį ir juokdamos laistė viena kitą.

Storas balsas atitraukė mane nuo to gražaus reginio. Pažvelgęs ton pusėn, iš kur buvo girdėti balsas, pamačiau storą negrę, gulinčią po kokoso medžiais ir besijuokiančią. Tai štai kieno tas storasis balsas! Supratau, kad man metas pasitraukti.

Staiga gulbė sukruto ir nusigandusi suplasnojo sparnais. Aukso žuvytės sujudo ir ėmė smarkiai nardyti. Paukščiai sukliko ir sučerškėjo. Negrė užšoko ant parapeto ir suriko nusigandusi:

– E l c a y m a n ! e l c a y m a n ! (kaimanas!)

Iš kitos baseino pusės tikrai psirodė tas baisus žvėris – Meksikos kaimanas. Jis pamažu šliaužė per žemą parapetą. Štai jis rengiasi šokti į vandenį! Jo žvynuota nugara su dantyta skiautere žvilgėjo lyg šlapia. Jo paprastai užgesusios akys dabar degė kraugeriška ugnim.

Turėjau su savim nedidelį karabiną. Prisitaikiau ir šoviau. Kulka, pataikiusi kaimanui tarp akių, atšoko, nepadariusi jam nieko, tartum jo kaušas buvo iš plieno. Mano nepavykęs šūvis tik dar labiau suerzino žvėrį, kuris jau taikėsi prie savo aukų.

Mergaitės visai sumišo. Užuot bėgusios, jos stovėjo susikabinusios ir virpėjo. Jų akys maldingai buvo nukreiptos į dangų, tartum iš ten laukė pagalbos. Šis vaizdas galėjo konkuruoti su garsiąja Laokoonto grupe.

Peršokau per parapetą ir, nieko nepaisydamas, puoliau žvėrį. Mergaitės stovėjo beveik baseino viduryje. Kaimanas jau buvo kiek mane aplenkęs. Vanduo trukdė man skubėti, dugnas buvo slidus, ir aš kelis kartus suklupau. Bet su beprotiška drąsa ėjau pirmyn ir vis šaukiau mergaitėms, kad bėgtų į kraštą. Bet jos taip buvo persigandusios, kad nė pasijudinti iš vietos negalėjo.

Viešpatie! Kaimaną skyrė jau tik kokie šeši žingsniai nuo savo aukos! Jo nasrai su keturiomis smailių dantų eilėmis žiopčiojo virš vandens. Nejaugi nesuspėsiu?

– A l a o r i l l a ! a l a o r i l l a ! (Į kraštą! į kraštą!) – šaukiau, stumdamas mergaites viena ranka, o kitoje laikydamas nuogą kardą.

Tik dabar jos sukruto ir nubėgo į baseino kraštą.

Baidyklė sutauškino dantimis ir puolė mane. Sudaviau jam kardu, bet be jokių pasekmių, tik tasai smūgis nusviedė jį į šoną. Atsigręžiau: ačiū Dievui, jos išsigelbėjo! Kaimanas pasisuko, norėdamas pakartoti savo puolimą. Šį kartą aš stačiai įsmeigiau kardą į jo nasrus. Bet plienas tartum ledo gabalėlis subaršķėjo tarp jo dantų. Rankoje liko tik rankena su trumpu kardo galeliu.

Mano padėtis buvo labai prasta. Iš krūmų išbėgo keli žmonės ir vienas po kito sušoko į vandenį. Išgirdau šūkavimus, pentinų skambėjimą. Šlykštusis šliužas apsivertė vandenyje, perdurtas beveik dešimtyje vietų.

XIII

DONAS KOSMAS ROZALESAS

– Tamsta išgelbėtas, kapitone! – tarė Linkolnas.

Aplinkui mane stovėjo keli kareiviai iki juostos vandenyje. Mažasis Džekas irgi buvo čia, o jo aštuoniolikos colių kardas ligi rankenos įsmeigtas į kaimaną.

– Mes išgirdom tamstos šūvį ir pasiskubinom, nes aš gerai žinau, kad tamsta be reikalo nešaudai.

– O kur gi?.. – ieškojau akimis mergaičių. Jos buvo dingusios.

– Jei tamsta klausi apie mergas,– atsakė airis Čenas,– tai jos pabėgo už medžių. Prisiekiu šv. Patriku! Ta juodaplaukė – skanus kąsnelis!

Ir jis nusigręžė į negyvą kaimaną, įnirtingai badydamas jį šautuvo durtuvu.

– Prakeiktas bjaurybė! – sumurmėjo jis.– Ir jis užsimanė gražių mergaičių!

Išlipom už parapeto. Kareiviai ėmė džiovinti sušlapusius šautuvus.

Priėjo Klelėjus. Papasakojau jam tą atsitikimą.

– Gaila, nėra ko pranešti štabui,– susijuokė jis,– priešas turi vieną užmuštą, o mūsų niekas net nesužeistas. Bet galima pasiųsti raportą,– turime vieną „smarkiai išgąsdintą".

– Iš tikrųjų, kur dingo mūsų Blosomas?

– Dievai jį žino. Paskutinį kartą mačiau besislepiantį kažkokiuose griuvėsiuose. Gali būti, kad jis jau lekia atgal stovyklon.

Staiga Klelėjus nusijuokė ir parodė man į ryškų daiktą, matomą tarp lapų. Tai buvo apvalus kaip mėnulis ir žvilgąs veidas majoro, kuris, praskėtęs šakas, klausėsi, „iš kur vėjas pučia". Įsitikinęs, kad viskas gerai pasibaigė, jis ėmė lįsti pro krūmus, šniokšdamas ir laužydamas šakas tartum dramblys, kol pagaliau mums pasirodė karinga išvaizda ir pliku kardu.

– Gaila, gaila!– tarė jis, drąsiais žingsniais apeidamas baseiną.– O aš tikėjausi, kad mums pasiseks susiremti su geltonsnukiais.

– Ne, majore, nebuvom tokie laimingi,– atsakiau, vos išlaikydamas rimtumą.

– Bet man rodos,– tarė Klelėjus, mirktelėjęs mums,– kad jie tuoj čia bus. Jie negalėjo neišgirsti mūsų šūvių.

Majoras nuleido kardą. Melsvos ir baltos dėmės pasirodė jo rausvame veide.

– Nejaugi, kapitone, manai, kad mes neužtektinai toli nujojom į tą prakeiktą šalį! Nerasim mes čia mulų! Nėra čia jų! Ar ne geriau būtų grįžti stovyklon?

Dar nesuskubau aš jam atsakyti, kai naujas reginys patraukė akis: prie mūsų bėgo vaizdingu kostiumu žmogus.

– Kaip mane gyvą matot, tai gveriljasas! – vaizduodamas išsigandusį, suriko Klelėjus, rodydamas ryškiai raudoną juostą, kuria nepažįstamasis buvo susijuosęs.

Majoras apsidairė, ieškodamas vietos pasislėpti, jei kartais kiltų kautynės. Bet nepažįstamasis šoko jam ant kaklo ir užbėrė jį ispanų kalbos sakiniais, kuriuose žodis gracias nuolatos kartojosi.

– Ko jam reikia iš manęs? – purtėsi majoras, nesuprasdamas nė žodžio.

Bet nepažįstamasis jau pastebėjo mano sušlapusius drabužius ir apdovanojo savo glamonėmis ir gracias.

– Senjore kapitone,– tarė jis, vis ispaniškai kalbėdamas,– tamsta išgelbėjai mano vaikus! Kuo galiu tamstai atsidėkoti?

Čia pasipylė stiprūs draugiškumo pareiškimai, taip gražiai skambą Servanteso kalboje. Pagaliau jis pasiūlė pasinaudoti jo namais. Nusilenkiau ir išreiškiau pasigailėjimą, kad taip netikusiai buvau pasirengęs jo glamonėjimams, nes vanduo čiurkšlėmis bėgo nuo mano drabužių.

Tik dabar galėjau jį įsidėmėti: tai buvo augalotas, liesas, inteligentiško veido ispanų tipo senis. Jo žili plaukai buvo trumpai kirpti; jis nešiojo apyžilius ūsus, turė: juodus kaip smala antakius ir blizgančias, įstabias akis. Jis vilkėjo baltais rūb. iš ploniausios drobės. Susijuosęs ryškiai raudona juosta. Žali marokeniniai batukai ir plačiabrylė skrybėlė baigė jo paveikslą.

Nors jo rūbai ir rodė transatlantinį tipą, tačiau jo manieros ir balsas leido suprasti, kad jis – tikras hidalgas.

– Senjore kapitone,– tarė jis,– tamstos tarsena... Tamsta kitatautis?

– Taip, žinoma,– atsakiau aš kiek nustebęs.

– Seniai tamsta armijoje?

– Labai neseniai.

– Kaip patinka tamstai Meksika?

– Mažai esu ją matęs.

– Kiek laiko gyvenai tamsta šioje šalyje?

– Trys dienos.

– Par Dios! Trys dienos ir j.. mūsų armijoje! – nuoširdžiai nustebęs sušuko ispanas.

Pamaniau, kad jis beprotis.

– Galiu paklausti, kokios tamsta tau.s? – tęsė jis toliau.

– Amerikietis.

– Y son esos americanos? (Ir tai visi amerikiečiai?)

– Si, senor. (Taip, senjore).

– Carrambo! – ir ispanas pašoko vietoje išpūtęs akis.

– Ne visai teisinga pavadinti juos amerikiečiais,– pridūriau,– nes tarp jų yra ir airių, ir prancūzų, ir vokiečių, ir švedų. Bet jie kariauja po Amerikos vėliava.

Bet senis nebaigė manęs klausyti. Jis pasislėpė už durų, atsigręžęs ir sušukęs:

– Esperate! (palaukit)!

Kareiviai ėmė juoktis; aš nemaniau jų drausti – toks juokingas buvo senio nusistebėjimas.

– Tasai meksikietis nelabai vaišingas,– sumurmėjo Linkolnas.

– Būtų galėjęs kapitonui pasiūlyti nors stiklą vyno už tokių gražuolių išgelbėjimą,– pastebėjo Čenas.

– Jis, matyt, vienas iš tų meksikiečių plėšikų gveriljasų. Pastebėjot jo juostą? – tarė vienas rytietis jankis.

– Jis turbūt jų kapitonas.

– Kapitonas arba pulkininkas.

– Ką jis sušuko nueidamas?

– Nežinau, rodos, grūmojo mums.

– Iš pradžių tartum apsidžiaugė. Kas jam staiga pasidarė?

– Raulis sako, esą jis siūlęs kapitonui visą savo namą.

– Kaip tai? Ir tas abi gražuoles?

– Žinoma!

– Kaip mane gyvą matot, aš kapitonu dėtas priimčiau viską ir gyvenčiau sau nieko nepaisydamas.

– Tai fajansas,– tarė vienas kareivis, tyrinėdamas baseino parapetą.

– Ne, ne fajansas.
– Kas tada?
– Spalvotas akmuo.
– Sakau tau, kad fajansas!
– Pamėgink durtuvu!

Suskambėjo numuštas papuošimas. Atsisukau ir rūsčiai subariau kareivį. Čenas pusbalsiu pastebėjo draugui:

– Kapitonui gaila tų daiktų, kurie ilgainiui gali būti jo, jei jis ves vieną iš tų gražuolių.

Tuo tarpu sugrįžo senasis ponas, dideliu pergamento lakštu nešinas.

– No soy mexicano – soy espano! – išdidžiai tarė jis, paduodamas man raštą, kuris buvo apsaugos raštas, ispanų konsulo išduotas Verakruse ir skelbiąs, kad jo savininkas don Kosmas Rozalesas – tikras ispanas.

– Senjore Rozalesai,– tariau jam, grąžindamas dokumentą,– to visai nereikėjo. Mūsų susitikimo aplinkybės vis viena neleistų blogai elgtis su tamsta. Mes ne barbarai ir nekariaujame su ramiais gyventojais.

– Tamstoms reikia pailsėti. Ar nemalonėsite į mano trobą?

Supažindinau doną Kosmą su karininkais. Majoras jau visai gerai jautėsi.

– Vamonos, caballeros,– pakvietė mus šeimininkas ir nuvedė į namus.

– O tamstos kareiviai, kapitone? – staiga susilaikė jis. – Galima bus pasiųsti jiems valgio?

– Žinoma, donai Kosmai, jei tamsta toks malonus būsi. Kad nenuskriaustume tamstos ūkio.

Po kelių minučių priėjom prie jau anksčiau aprašyto, panašaus į narvelį pastato.

XIV

MEKSIKIEČIŲ PIETŪS

– Pasan adentro, senores, – tarė donas Kosmas, praskleisdamas durų uždangą į rančą.

- Sėskitės, senjorai. Sa vuelvo (tuoj grįšiu).

Tai tardamas šeimininkas pradingo nedideliame kambary, kuris nuo žiūrovų buvo paslėptas nendrine uždanga.

– Labai gražu,– tarė pusbalsiu Klelėjus, apžiūrėdamas kambarį.

– Gražu, po šimts kelmų! – pritarė majoras.

Kol Klelėjus gėrėjosi rakandais, arfa, sofomis, minkštais kilimais, mano galva buvo kitų minčių užimta.

– Apie ką svajoji, kapitone? – kreipėsi į mane Klelėjus.

– Apie nieką.

– Tai apie tas undines, kurias pamatei tamsta baseine? Kur jos?

– Kokias undines? – pasiteiravo majoras, iki šiol dar gerai nežinojęs atsitikimo baseine.

Tuo tarpu donas Kosmas suriko iš lauko:

– Franciskai! Ramone! Duokit pietus! Anda! (greičiau).

– Ką jis ten šaukia? – nustebo majoras.

Matyt, visuose namuose tebuvo tas vienas kambarys, kuriame mes sėdėjome. Nuo mūsų akių buvo pridengta tik maža veranda, į kurią ką tik buvo išėjęs

šeimininkas, bet ji buvo tokia maža, kad ten vargu ar galėjo būti tarnai, kuriuos jis šaukė. Kiek toliau, alyvų pavėsyje, stovėjo dvi mažesnės trobos – lygiai tokios pat permatomos. Bet ten nesimatė jokio žmogaus. O toliau ėjo miškas. Kas čia per burtai? Kur dingo undinės? Iš kur turi atsirasti Ramonas ir Franciskas?

Suskambėjo varpelis. Donas Kosmas paklausė mūsų, kas kokius valgius mėgsta. Mes paprašėm jo paties parinkti.

– Kas per velnias! – sušuko majoras.– Jis gali turėti ko užsimanęs, treptelėjęs koja žemėn ar paskambinęs varpeliu!

Tą majoro sakinį paskatino įeję penki ar šeši švariai apsitaisę tarnai, įvairiais valgiais nešini.

Majoras ištarė baisiausią keiksmą ir pridūrė užkimusiu šnabždesiu:

– Tai meksikiečių Aladinas!

Turiu prisipažinti, ir aš buvau nustebęs. Tarnai išėjo ir vėl grįžo, nešini naujais valgiais. Netrukus stalas tiesiog ėmė linkti, gausių valgių spaudžiamas. Visi indai buvo iš masyvaus sidabro.

– Pradėsim, senjorai. Tik aš bijau, kad mano virtuvė tamstų nepatenkins: ją galima grynai meksikietiška pavadinti.

Bet tas, kas tuos pietus būtų pavadinęs blogais, būtų tiesiog melavęs. Tačiau lygiai negalima nesutikti su majoro Džordžo Blosomo nuomone, kuris daug vėliau minėjo tuos pietus kaip geriausius savo gyvenime.

Vėžlių sriuba – pirmas valgis.

– Gal tamstos malonėtumėt sultinio arba vermišelio? – pasiteiravo donas Kosmas.

– Ne, sriuba labai skani,– atsakiau visų vardu, nenoromis ėmęsis vertėjo pareigų, kadangi šeimininkas visą laiką kalbėjo ispaniškai.

– Pamėginkit tamstos agvakato, jis teikia sriubai ypatingos kvapties.

Tarnas nešiojo lėkštę, kurioje gulėjo pailgi rusvos spalvos kriaušės didumo vaisiai. Bet mūsų šiauriečių skoniui agvakatas buvo per stiprus.

Vėliau atsirado nepaprastai malonaus skonio žuvis ir kiti valgiai, kai kurie visai mums nežinomi, bet gardūs ir pikantiški. Majoras, kurį donas Kosmas vadino „senjoru koronel" (pulkininkas), nepraleido nė vieno valgio, stengdamasis praturtinti savo gastronomines žinias.

– Puchero, senor coronel?

– Ačiū tamstai,– ir majoras mėgino pucherą.

– Pamėgink, tamsta, truputį chile relleno.

– Mielai. Ach, šimts velnių! Degina kaip ugnis.

– Pica, pica! – juokavo šeimininkas, matydamas, kaip juokingai žiopčioja nepratęs valgyti ankštinių pipirų majoras. – Nuplauk tamsta tai klareto stikline. Ei, atneškit šalto Johanisbergerio! Gal kas nors iš senjorų nori šampano? Pamėgink, senor coronel, štai šito – quisado de pato.

– Ačiū tamstai. Lig šiol degina pasiutėlis!

– Kaip tamsta manai, ar supranta jis angliškai? – pašnibždomis paklausė manęs Klelėjus.

– Vargu.

– Tai aš garsiai paskelbsiu, kad tas senis labai malonus žmogelis. Tiesa, majore, jam reikėtų būti tarp mūsų.

– Tiesa, aš norėčiau, kad jo virtuvė būtų arčiau mūsų stovyklos,– sutiko majoras.

– Senjorai koronel, ar nemalonėsi pasteles de Montezuma?

– Mielai. Hm! Negaliu suprasti, kas čia per daiktas. Bet vis dėlto labai skanu.

– Leisk man, senjore koronel, dabar pavaišinti tamstą gabalėliu guana.

Majoras pažvelgė į jį nustebęs.

- Apie ką jis kalba? Ar tik ne apie iguaną?

– Taip.

– Ne, žemiausiai dėkoju! Aš nemėgstu driežų.

– Majore, paragaukit ir pasakykit mums,– tarė Klelėjus.

– Tamsta tartum vaistininkas, kuris nunuodijo šunį, kad išmėgintų savo vaistus. Pagaliau juk valgo kiti, kad ir mūsų šeimininkas. Pamėginsim. Gerai, gardžiau už viščiuką! – ir majoras paragavo iguanos.

– Labai patariu tamstai ortolapų paštetą; dabar kaip tik tų paukščių sezonas.

Majoras veikiai paklausė patarimo, nes tai buvo jo mėgstamiausias valgis, ir bemat suvalgė gana geroką gabalą.

Pagaliau atnešė desertą: įvairių tortų, kremų, želė, blanmanžė, vaisių, auksinių apelsinų, nunokusių ananasų, sultingų vynuogių, bananų, smokvų, finikų,– ir visa tai pastatė ant stalo. Mes lig šiol nežinojom, iš kur, iš kokio gausybės rago byra visi tie valgiai.

– Išgerkit, senjorai, kiuraso taurelę. Senjore koronel, į tamstos sveikatą. Gal tamstos norėtumėt majorkos?

– Ačiū, ser.

– Arba Pedro Ksimeneso? Aš dar turiu seno Pedro Ksimeneso butelį.

– Ką tik tamsta nori, brangusis donai Kosmai, ką tik tamsta nori.

– Ramone, atnešk. Pakeliui paimk dar porą maderos butelių – sello verde (žalias antspaudas).

– Dėl Dievo, tas senasis ponas – tikras burtininkas,– linksmai pastebėjo majoras.

– Aš norėčiau kad jis pašauktų iš požemio ką kita, o ne vyną,– pamaniau sau suirzęs, kad iki šiol nematyti mergaičių.

Dabar tarnas nešiojo kavą.

– Tamstos rūkote, senjorai? Ar nenorite havanos? Man cigarų atsiuntė bičiulis iš Kubos. O čia štai vietinės c i g a r i t t o , bet aš nepatariu jų.

Majoras pasiėmė havaną. Aš ėmiau manyti, kad meksikietis hidalgas taip ir atsisveikins su mumis, nesupažindinęs su savo dukterimis. O taip norėjau dar kartą pamatyti tas gražias mergaites, ypač brunetę, kuri padarė man tokį didelį įspūdį. Keisti meilės slėpiniai! Mano širdis jau pasirinko sau deivę.

Iš tų minčių mane pažadino dono Kosmo balsas, pasiūlęs eiti salėn prie ponių. Aš pašokau taip smarkiai, kad vos neapverčiau stalo.

– Kur tamsta nori bėgti? – paklausė manęs Klelėjus.– Ar tamsta nenori susipažinti su poniomis?

– Jis sako, ponios esančios salėje,– sušnibždo majoras budriu balsu.– Bet kur ta salė? Ar tvarkoje jūsų pistoletai?

– Kaip tamstai ne gėda, majore!

XV

SALĖ POŽEMYJE

Slėpinys paaiškėjo. Mes pamatėm laiptus žemyn.

– Leiskite, senjorai, vesti jus į mano požemį,– tarė ispanas, – aš pusiau požemio gyventojas.

Mes nusekėm laiptais paskui jį. Tik leitenantas Oksas nuėjo kareivių aplankyti.

Atsidūrėm ryškiai apšviestoje salėje. Grindys buvo iš brangios marmuro mozaikos. Sienos – šviesiai melsvos spalvos ir papuoštos gerais paveikslais. Čia buvo net Muriljo kūrinių. Nuo lubų kabojo retai sutinkami, originalios formos sietynai. Juose degė vaško žvakės. Aplinkui stovėjo gražių dirbtinių gėlių vazos. Plačiuose veidrodžiuose atsispindėjo visi baldai, ir rodėsi, kad mes patekom į šviesių kambarių anfiladą. Mūsų šeimininkas priėjo prie vieno veidrodžio ir paspaudė slaptą prietaisą. Veidrodis įslinko į sieną, ir šeimininkas pasiūlė mums pereiti į „didžiąją" salę, kuri buvo dar gražesnė už pirmąją. Stovėjom apakinti pamatytų čia turtų. Donas Kosmas pravėrė šonines duris ir pašaukė:

– Ninas, ninas, ven aca! (Vaikai, eikit šen!)

Išgirdom šilkinių rūbų šnaresį, lengvą ciseną ir moterų balsus. Įėjo senjora Rozales, o paskui ją abi dukterys, šiandieninio nuotykio kaltininkės. Jos valandėlę stabtelėjo, įsižiūrėdamos į mus.

– Nuestro salvador! – sušuko jos ir, pribėgusios prie manęs, suklupo, ėmė bučiuoti mano rankos. Jų susijaudinimas, jų švelnių rankų lietimas užkaitino man kraują. Bet tai buvo jų grynai vaikiškas, tyras lietimas, noras pareikšti savo dėkingumą.

Donas Kosmas tuo tarpu supažindino Klelėjų ir majorą su savo žmona – dona Žoakina, privedęs mergaites už rankų, pavadino jas savo dukterimis Gvadalupa ir Marija de la Lux (Spindulingoji).

– Mama,– kreipėsi jis į žmoną,– kaip matai, senjorai dar nesurūkė savo cigarų. Tu leisi jiems čia rūkyti?

– Mielai.

– Gal tamsta prisidėsi prie mūsų? – tariau aš.– Girdėjau, čia esąs toks paprotys.

– Dabar tas paprotys jau išnyko,– atsakė donas Kosmas,– atvirkščiai, dabar jaunos meksikietės drovisi rūkyti.

– Tiesa, mes nerūkom,– tarė Gvadalupa angliškai.

– Ehė! Kas išmokė jus anglų kalbos?

– Mes labai blogai kalbam. Mus mokė vienas amerikietis – donas Emilijas.

– Amerikietis?

– Taip, senjorai,– tarė donas Kosmas.– Neseniai viešėjo pas mus vienas ponas iš Verakruso.

Man pasirodė, kad mūsų šeimininkas nenorėjo ilgiau kalbėti apie tai. O aš tuo tarpu pajutau staigų ir net skausmingą norą sužinoti ką nors daugiau apie amerikietį doną Emiliją ir jo santykius su mūsų naujais bičiuliais...

Mamutė, matyt, nebuvo atpratusi rūkyti, nes degėsi mažą, panašų į patroną cigarą, paėmusi ją auksinėmis žnyplelėmis ir prikišusi prie rusenančių brazero anglių.

Užsitraukusi kelis kartus, senjora pasiūlė majorui irgi užsirūkyti. Nenorėdamas pasirodyti nemandagus, jis paėmė cigarą, bet nežinojo, kaip jį reikia susukti. Mergaitės gudriai sekė jo nevykusius judesius, jaunesnioji neišlaikė ir nusijuokė.

– Duok šen man, senjore koronel,– tarė dona Žoakina ir veikiai susuko cigarą.

– Laikyk, tamsta, už šito galo. Suave, suave, neperspausk, tamsta! Dabar uždek, tamsta.

Majoras uždegė cigarą ir energingai užsitraukė. Jis nepastebėjo, kaip ugnis pasiekė jo pirštus. Nudegęs trūktelėjo ranką. Tada popierius plyšo, ir majoras drauge su dūmais įtraukė ir smulkų tabaką. Jis pradėjo kosėti ir čiaudėti visus juokindamas.

Mergaitės, Klelėjaus juokinamos, balsiai susijuokė. O majoras su ašaromis akyse lydėjo savo nelaimę įvairiausiais keiksmais.

– Ar nenori, senjore koronel, dar? – nusišypsodama paklausė dona Žoakina.

– Ne, ponia, žemiausiai ačiū!

Toliau nutarė kalbėtis angliškai. Atsitiko taip, kad Gvadalupa niekaip negalėjo suprantamai pasakyti sakinio.

– Aš norėčiau, kad veikiau sugrįžtų mūsų brolis, jis daug geriau už mus kalba angliškai,– tarė ji tada.

– O kur jis dabar?

– Verakruso mieste.

– Kada gi laukiate jo sugrįžtant?

– Šiandien vakare.

– Taip,– pridūrė dona Žoakina ispaniškai,– jis kelioms dienoms nuvyko pas savo bičiulį ir šiandien turi grįžti.

– Kaip jis iš ten išeis? – sušuko majoras.

– Kodėl, senjore? – mergaitės išblyško.

– Juk jis negali praeiti pro apgulą,– pasakė atvirai majoras.

– Ką tai reiškia, kapitone, prašom paaiškinti! – nusigandusios kreipėsi seserys į mane.

Pamačiau, kad jau nėra reikalo slėpti. Majoras viską pagadino.

– Bijau, kad jūsų norai neišsipildys. Tamstų brolis šiandien nesugrįš.

– Bet kodėl?

– Mūsų kariuomenė apsupo miestą, ir susisiekimas su juo dabar nutrauktas.

Jeigu būtų granata įlėkusi į dono Kosmo salę, ji nebūtų taip nustebinusi šeimynos, kaip ši žinia. Gyvendami nuošaliai, tiesa, jie girdėjo, esą turįs būti Meksikos karas su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis, bet Jungtinės Valstijos toli nuo Rio Grandės. Nors jie girdėjo San Chu..no patrankų bildesį, bet visai nemanė, kad miestas apgultas iš sausumos. Kai jie sužinojo visą tiesą, jų nusiminimo negalima buvo nė aprašyti. Juk amerikiečiai bombarduos miestą!

Dona Žoakina grąžė rankas ir šaukėsi Švenčiausios Mergelės pagalbos. Seserys, graudžiai verkdamos, apkabino motiną ir senį doną Kosmą. „Pobre Narcisso! nuestro bermanito! le assesinaran!“ (Vargšas mūsų brolelis Narcisas! Jį užmuš!)

Staiga durys prasivėrė, ir įbėgo šaukdamas tarnas:

– El norte! El norte!

XVI

EL NORTE

Tai, ką mes pamatėm išbėgę į viršų paskui šeimininką, buvo didinga ir baisu. Staigi permaina įvyko gamtoje, kuri dar taip neseniai šypsojosi. Dangus iš blaivaus virto tamsiai palšu ir rūsčiu. Šiaurės vakaruose, viršum Siera Madrės kalnų, kunkuliavo didelis juodas debesis. Nuo jo atitrūkę gabalai juodais dūmais kilo į viršų tartum piktieji demonai, kurie, apleisdami pasitarimą, skubinosi vykdyti piktuosius įsakymus.

Atskiras debesis sustojo ir užkibo ant snieguotų Orisabos viršūnių tartum vampyras ties miegančia auka.

Iš didelio centrinio debesies švaistėsi žaibai – tai buvo audrų valdovo šauklial, nešioją po visą skliautą jo rūsčius įsakymus.

Toli rytų horizonte vėjas pakėlė smėlio stulpą, kuris atrodė lyg vedąs į dausas bokštas.

Viesulas dar nepasiekė rančos. Lapai nešlamėjo; tiktai bailūs paukščių, ieškančių prieglaudos, balsai pranašavo besiartinantį gamtos siautulį.

Sunkūs lietaus lašai sušnarėjo lapuose. Staiga atūžė greitas, trumpas vėjas ir įpykęs emė draskyti plunksnuotus palmių lapus, po valandelės staiga nurimo. Palmės vėl stovėjo nejudėdamos.

Duslus balsas, primenąs jūros šniokštimą ar tolimo kriokllo triukšmą, pasigirdo iš šiaurės. Miške girdėjosi kojotų lojimas ir išsigandusių beždžionių kauksmas.

– Tapa la casa! (Pridenkit namus!) – suriko donas Kosma, vos išėjęs viršun – Anda con los macates! (Greičiau duokit virves!)

Visos namų sienos buvo veikiai apdengtos palmių lapais, pro kuriuos neprasiskverbs nei vėjas, nei lietus. Namus aplink apjuosė virvėmis, kurių galus pririšo prie medžių. Tam darbui reikėjo gal penkių minučių laiko.

– Dabar, senjorai, viskas tvarkoje. Grįžkim salen.

– Aš norėčiau iš čia pamatyti pirmąjį viesulo puolimą,– tariau, nenorėdamas grįžti prie tos nusiminimo scenos, kurią ką tik buvome apleidę.

– Gerai, tada stokis, tamsta, čia, po priedanga.

– Karšta, tartum pragare! – sumurmėjo majoras, nuo kurio prakaitas bėgte bėgo.

– Po penkių minučių, senjorai, bus šalta.

– Kaip ilgai siaučia viesulas? – paklausiau aš.

– Por Dios! Negalima, senjorai, nuspėti: kai kada kelias dienas, kai kada tik kelias valandas.

Į veidą papūtė šiurpus, šaltas vėjas. Paskui triukšmingai atūžė smarkiausias viesulas, nešdamasis tamsų smėlio debesį ir pasigrobdamas nusigandusius paukščius ir nudraskytus lapus.

Alyvų medžiai braškėjo, augalotos palmės lenkė viršūnes ligi žemės, platūs smokvų lapai švokštė ore.

Staiga visur atsirado tirštų garų. Sieros kvapas trukdė alsuoti. Sutemo kaip naktį.

Švystelėjo žaibas, viską nušviesdamas savo ugnim, bet tuoj vėl pranyko. Visus balsus slopino smarkus griaustinis. Griaudėjo be perstojo. Didžiulį debesį raižė žaibai. Čiurkšlėm pasipylė smarkus atogrąžų lietus.

Viesulas po pirmojo puolimo tartum nusilpo ir nuskrido toliau į pietus, palikdamas šiurpiai šaltą vėją.

– Vamos a bagar, senores (einam žemyn),– pasiūlė donas Kosmas, susitraukdamas nuo šalčio.

Klelėjus ir majoras pažvelgė į mane tartum klausdami: „Ar eiti?“ Mums ypač sunku buvo matyti šeimos nelaimę, nes jautėmės esą iš dalies kalti. Svyravome.

– Ponai, turim grįžti: mes juk atnešėm tą nelaimingą žinią. Pasistenkim paguosti kiek galėdami. Einam!

XVII

ORAS BLAIVOSI

Sugrįžę salėn, pamatėm permainą. Ašaras pakeitė nuolankumas ir malda. Dona Žoakina sėdėjo su rožančium rankoje; mergaitės klūpojo prieš Mater Dolorosos paveikslą. Jų galvų palenkime, sudėtose ant krūtinės rankose, visoje jų pozoje buvo tiek ramaus maldavimo ir bailios vilties, kad negalėjome nesijaudinti, žiūrėdami į jas.

Norėjom pasitraukti, kad nesudrumstume to švento jausmo, bet donas Kosmas sustabdė mus:

– Ne, senjorai, sėskitės ir pakalbėsim ramiai. Pažvelgsim nelaimei į akis.

Bendrais bruožais papasakojom jam miesto apgulimo planą.

– Dar yra vilties, donai Kosmai,– tariau,– man rodos, išgelbėti galite jūs pats.

Man atėjo galvon, kad toks, regis, žymus žmogus, kaip donas Kosmas, galėtų iš savo konsulo ar iš ispanų karo laivo, kurį buvau matęs Verakruso uoste, gauti leidimą įeiti miestan. Kada aš jam visa tai išdėsčiau, senis sukruto ir pasakė turįs laive pažįstamą žmogų.

– Taip,– patvirtino Gvadalupa,– donas Santjagas mūsų pažįstamas.

– Donas Santjagas? Kas toks? – paklausiau.

– Mūsų giminaitis,– atsakė donas Kosmas,– jis yra ispanų armijos karininkas.

Nežinau kodėl, bet man tartum kažkas bakstelėjo širdin.

– Jei jūs turit bičiulį ispanų karo laive, tai ko geresnio reikia? Jis gali išgelbėti jūsų brolį.

Visų veidai nušvito. Donas Kosmas karštai paspaudė mano ranką.

– Tam laivui dar leidžiama susisiekti su miestu. Tamstai reikia kaip galint greičiau patekti į laivą. Miestas dar nepradėtas bombarduoti, mūsų baterijos dar nesutvarkytos.

– Aš tuoj josiu! – ir donas Kosmas pašoko iš vietos. Dona Žoakina ir mergaitės nubėgo rengti tėvo kelionėn.

– Bet kaip pracisiu jūsų linijas? Ar mane praleis?

– Čia tai jau aš turėsiu tamstą palydėti, donai Kosmai,– atsakiau,– bet man labai gaila, kad negaliu tuoj padėti. Mes esam siųsti mulų surasti. Čia už miško matėm ganyklas.

– Taip, ten jūs rasit arti šimto mulų. Jie mano – pasiimkit juos visus.

– Taigi majoras tuoj gali parašyti sutartį su tamsta ir užmokėti pinigus.

– Labai gerai. Grįždami užjosit pas mus?

– Taip ir pasistengsim negaišuoti.

– Aš pats jočiau su tamstomis, bet... – donas Kosmas sumišo ir, priėjęs prie manęs, tęsė: – Teisybę sakant, kapitone, aš norėčiau, kad tamsta paimtum mulus „be mano sutikimo". Aš beveik neturiu jokių ryšių su politika. Bet Santa Ana yra mano priešas ir apsidžiaugs kiekviena proga, kai galės mano turtą konfiskuoti.

– Suprantu. Gerai, aš paimsiu tamstos mulus „prievarta", o tamstą „kaip karo belaisvį" nugabensiu mūsų stovyklon,– tai bus padėka už tamstos vaišingumą.

Ispanas nusišypsojo.

– Senjore kapitone, tamsta neturi kardo; leisk man tamstai padovanoti štai šį kardą.

Jis padavė man Toledo plieno kardą – kaltomis aukso makštimis, su Meksikos ereliu ant rankenos.

– Tai generolo Viktorijo kardas,– tarė jis.

– Ačiū, aš labai branginsiu tamstos dovaną!

– Gal moraskino stikliuką kelionei?

– Mielai,– tarė majoras.– Beje, tebūnie man leista suteikti tamstai patarimą: paslėpkit tai kur nors, kol dar nevėlu,– ir jis parodė aukso servizą.

– Iš tiesų,– patvirtinau aš, išversdamas majoro sakinį,– armiją visuomet seka įvairūs plėšikai.

Donas Kosmas pažadėjo pasirūpinti, ir mes atsisveikinom.

– Duosiu palydovą. Tamstos rasite, ko ieškote, korale. Adios, senores!

– Sudiev, donai Kosmai! Sudiev, ponios!

– Adios, capitan! Adios, adios!

Ištiesiau atsisveikindamas ranką. Jaunesnioji tuoj ją pabučiavo. Ir Gvadalupa pasekė ją, bet jos judesiai buvo santūresni. Kodėl?

– Laimingas! – sumurmėjo majoras, lipant mums laiptais aukštyn.– Už tokią dovaną ir aš galėčiau išsimaudyti.

– Abi gražuolės! – prasitarė Klelėjus.– Bet iš visų moterų aš pasirinkčiau Mariją de la Lux!

XVIII

PAINŪS SAMPROTAVIMAI

Meilę galima palyginti su rože, kuri auga dygiuose krūmuose. Iš pirmojo aistros atsiradimo gimsta ir pavydas. Įsimylėjusio širdis tartum chameleonas mainosi nuo mylimojo žmogaus žodžio ar pažvelgimo: tai gaivinasi viltimi, tai skaudžiai kamuojasi, prisimindama mažiausias smulkmenas, svarstydama jas; lygindama ir sverdama lyg bankininkas, tvarkantis savo pajamas bei išlaidas.

Galima būtų ištisą knygą parašyti, kaip meilė prasidėjo ir plėtojosi. Bet kam? Skaitytojas, be abejo, jau seniai perskaitė tą knygą savo širdyje!

Pajutau, kad įsimylėjau. Grožis visuomet mane viliojo, bet jos grožis jungėsi su sielos tyrumu, su jos pailgomis blakstienomis, tamsiais plaukeliais ant viršutinės lūpos. Kažkas vaizdinga, keista, aistringa buvo jos išvaizdoje, kas nesuvaldomai traukė mane. Aš jutau jos didvyrišką sielą. Ji turėjo visus moteries sielos privalumus, bet nusiminimo bei pavojaus valandomis visa galva pralenkdavo savo lyties atstoves. Ji buvo iš tų būtybių, kurias stipri aistra gali priversti padaryti klaidą: ji galėjo klysti, bet tik vieną kartą.

Nežinia ką būčiau davęs už tai, kad paviliočiau tokią širdį!

Aš graibsčiau kiekvieną jos žodį, kiekvieną judesį, kiekvieną žvilgsnį, kuris galėtų duoti nors mažiausios vilties. Kodėl ne taip draugiškai ir širdingai atsisveikino su manim, kaip jos sesuo? Keista, bet kaip tik iš šios aplinkybės aš sėmiausi šviesiausios vilties. Iš patyrimo žinau, kad meilė ir neapykanta tam pačiam žmogui gali atsirasti vienoje ir toje pačioje širdyje. Jos šaltumas, kuris kitam būtų daug sielvarto suteikęs, paveikė mane visai atvirkščiai.

Prisiminiau doną Santjagą, ir mano širdį skaudžiai sugniaužė. „Donas Santjagas, jaunas, gražus jūreivis karininkas!" Argi jos širdį vien tik gražumu įveiksiu? Juk Santjago metai ir išvaizda – vien mano pavydžiosios fantazijos

kūriniai. Juk aš nieko tikro apie jį nežinau! Bet ar jos akyse, kai ji tardavo tą vardą, nešmėkštelėdavo ypatingas jausmas? O, tikras pragaras!

Matyt, aš ištariau paskutinius žodžius balsu, nes Lonkolnas staiga pasivijo mane ir paklausė:

– Ką tamsta pasakei, kapitone?

– Nieko, nieko, seržante!

Nepaisydamas tokio mano atsakymo, Linkolnas sušnibždo savo kaimynui:

– Kas čia pasidarė mūsų kapitonui?

Ir jis stebėdamasis matė, kad aš gana dažnai įstringu į krūmus, nuo kurių mano drabužiai gerokai apsidraskė.

Mūsų kelias ėjo per tankius, žemus krūmus. Tai žengėm smėlėtu krantu, tai atsirasdavom kamščiamedžių pavėsyje, kurių šakotus stuobrius buvo apipynę vijokliai. Už dviejų mylių nuo rančos mes priėjom upę, kuri, matyt, tekėjo į Jalapą. Abiejuose upės krantuose augo medžiai, tiesiami vieni kitiems šakas. Virš tamsaus vandens lingavo iškilę augalai, tarp kurių gražiausi buvo irisai.

Mūsų žingsniai išgąsdino pelikaną, kuris pakilęs sunkiais sparnais nulėkė miško tankumynan. Kaimanas tingiai pliaukštelėjo į vandenį, o beždžionė, uodega pasikabinusi ant šakos, suposi ir bjauriai trėkavo pusiau žmogišku balsu

Sustojom valandėlei pasisemti vandens; upę briste perbridom. Paėję dar šimtą žingsnių, išgirdom mūsų palydovo balsą:

– Mira la caballada! (Štai ir banda!)

XIX

KAIP JAUKINAMAS BULIUS

Prasiskverbę pro krūmus, priėjom tą kalvą, kur stovėjo mus aplenkęs mūsų palydovas. Audra jau seniai praėjo, ir atogrąžų saulė pylė ant žalių lapų karštų spindulių bangas. Ji jau buvo paslinkus prie snieguotų Orisabos viršūnių,– nors dar kelios valandos buvo ligi saulėlydžio, jos spinduliai jau įgijo tą raudonai auksuotą atspindį, kuriuo pasižymi atogrąžų saulėlaida. Melsvame danguje nesimatė nė vieno debesėlio.

Po mūsų kojomis driekėsi prerija tartum žalias kilimas. Toli horizonte dunksojo miškas. Miškeliai tartum salos augo lygumoje ir puošė reginį.

Beveik viduryje prerijos stovėjo nedidelė ranča, aptverta aukšta kuolų tvora. Tai ir buvo „koralas“.

Kiek nuošaliau nuo užtvaros ganėsi didelė banda. Tai buvo garsūs ispanų buliai. Girdėjosi monotoniška varpelių muzika. Mes pastebėjom du piemenis vakerus, greitai jodinėjančius mustangais.

Iš koralo išbėgo laukinis bulius. Vakerai vėjo greitumu pasileido paskui jį, mojuodami lasais. Sustojom ir ėmėm sekti tas nepaprastas lenktynes.

Įnirtęs bulius prabėgo penkiasdešimt žingsnių nuo mūsų. Jo vijikai jau buvo arti. Vienas jų metė lasą, kuris, gražiai suvingiavęs ore, užkabino vieną buliaus ragą. Vakeras sustojo, lasas įsitempė ir, sulaikęs bulių, nuslydo nuo rago. Bet antrasis vakeras pataikė geriau: jo laso kilpa užsinėrė ant abiejų ragų. Tuomet vakeras akimoju pasuko arklį, suspaudė pentinais ir pasileido atgal. Pririštas prie balno lasas įsitempė ir suvirpėjo tartum styga; parblokštas bulius gulėjo nejudėdamas. Bet jis dar nebuvo įveiktas. Jis tik žvalgėsi aplink krauju

pasruvusiomis akimis ir staiga pakilęs, balsiai riaumodamas puolė vakerą. Tasai jau laukė puolimo ir vėl suspaudė mustangą pentinais. Bulius nubėgo paskui jį, klupdamas, kai lasas įsitempdavo ir vos neparblokšdavo jo.

Staiga vakeras pasuko arklį ir nulėkė skersai. Bulius vėl parvirto, bet tuoj pašoko ir dar labiau įnirtęs vijosi vakerą.

Čia prijojo pirmasis vakeras. Šįkart jo lasas užkabino buliaus kojas.— gyvulys pargriuvo ir gulėjo tarsi negyvas. Vakeras prijojo ir atsargiai atrišo lasą: gyvulys buvo laisvas.

Bulius atsikėlė, ramiai apsidairė ir nesipriešindamas sugrįžo į koralą.

Mes ėmėm leistis nuo kalvos. Vakerai, pamatę mus, sustabdė savo mustangus. Matyt, jie nusigando — nieko stebėtino: jie, be abejo, niekados nematė didesnių už jų mažus mustangus arklių, o mūsų majoras ant aukšto arklio atrodė kaip milžinas.

— Juk jie nori pasprukti,— pastebėjo Linkolnas,— o be jų mes greičiau vėją sugausim negu mulus. Ar neleistum, kapitone, pašauti vieną mustangą?

— Ne, gaila. Ar ne geriau palydovą pasiųsti? — klausiau patarimo pats savęs.— Bet ne, tai būtų labai taiki priemonė. Majore, gal būsit malonus sulaikyti tuos vakerus?

— Ką tamsta kalbi! — nusigando majoras.— Mano Herkulis šliaužia kaip vėžlys — nepavysiu aš jų!

Jis melavo. Herkulis galėjo eiti lenktynių su vėju.

— Tai tegul misteris Klelėjus sėdasi ant tamstos arklio. Galiu tamstą užtikrinti, kad be tų meksikiečių pagalbos mes nesugausim nė vieno mulo.

Visų akys nukrypo į majorą. Jis staiga suvokė reikalo svarbą ir sutiko joti, paliepęs savo negrui Dokui sekti paskui jį.

Aiškiai buvo matyti, kad majoras vienas labiau išgąsdino meksikiečius, negu visas mūsų būrys. Kada Blosomas pasileido prie jų risčia, aš sušukau iš visų jėgų:

— Alto! somos amigos! (Sustokit! Mes draugai!)

Bet vakerai suspaudė pentinais savo mustangus ir nulėkė prie koralo tartum begdami nuo mirties.

Majoras strėlės greitumu lėkė paskui juos. Iš paskos jojo Dokas, laikydamas vienoje rankoje pintinę, iš kurios ėmė byrėti visokie valgiai.

Prajojęs pusmylį, Herkulis veikiai pradėjo artėti prie mustangų, o Dokas įgijai tokiu pat greitumu atsiliko. Ligi rančos liko ne daugiau kaip trys šimtai jardų, kai majoras staiga sustabdė Herkulį ir, pasukęs jį skubiai jojo atgal, visą laiką atsisukdamas ir žiūrėdamas į užtvarą.

O vakerai nesustojo prie koralo, kaip mes tikėjomės, bet nujojo per preriją ir dingo tarp medžių kitoje puseje.

— Kas atsitiko Blosomui? Ar tik nesprogo jo kraujo rezervuaras? — sušuko Klelėjus.

XX

SUSIRĖMIMAS SU GVERILJASAIS

— Kas atsitiko, majore? — paklausiau sunkiai alsuojančio kaip jūros liūtas Blosomo.

– Kas atsitiko! – pamėgdžiojo jis mane, pagražindamas savo žodžius skambiais keiksmais.– Gal man reikėjo tiesiai į rankas joti ar ką? Visa užtvara jų pilna.

– Ko?

– Priešų! Aš bent tuziną mačiau tų geltonsnukių. Jei būčiau arčiau prijojęs, jie būtų rėtį iš manęs padarę.

– Tai galbūt tik taikūs rančerai?

– Kur ne! Sakau tamstai, kad tai spąstai! Anuodu tik turėjo mus suvilioti. Štai koks jų planas.

– Na, ką darysi! Apžiūrėsim koralą, ar negalima bus tenai mulų suvaryti.

Aš su būriu patraukiau pirmyn. Baisioji užtvara buvo pats paprasčiausias koralas; viename jo kampe stūksojo pastogė, kurioje buvo sudėti įvairūs reikmenys. Ant slenksčio sutikom nuskurusį seną zambą, vienintelį gyvą sutvėrimą visoje užtvaroje. Majoro vaizduotė padaugino jį dvylika kartų.

Man atrodė, kad jei pasisektų mums suvaryti mulus į užtvarą, visus juos sugautume. Pravėrę vartus, ėmėme varyti. Iš karių būrio sudariau pusratį, kuris apsupo bandą. Šitaip mums pasisekė palengvėle privaryti mulus prie koralo. Ypač padėjo su savo mustangu Džekas.

Kai banda grūdosi apie penkiasdešimt žingsnių nuo vartų, išgirdom daugelio arklių trypimą. Nuaidėjo skardus raitelių rago balsas, susiliejęs su laukiniu klyksmu,– tartum indėnų karių būrys būtų puolęs priešą.

Akimoju visų akys sužiuro ton pusėn, iš kur girdėjosi klyksmas, ir mes pamatėm raitelių būrį, lekiantį tiesiai į mus.

Vos žvilgtelėjęs pažinau, kad tai gveriljasai. Juos išdavė vaizdingi rūbai ir ginklai, įvairiaspalviai ženklai ant iečių.

Iš pradžių buvom lyg stabo ištikti.

Liepiau trimitininkui duoti signalą, kad kareiviai susirinktų krūvon. Visi puolė prie užtvaros vartų, bet išsigandę mulai aplenkė mus ir užkimšo vartus.

– Andela! andela! Mulranlos yankees! (Pirmyn! mirtis jankiams!) – rėkė besiartiną priešai.

Kai kurie kareiviai durtuvais ginė mulus, kurie ėmė blaškytis, jausdami naują pavojų.

Daviau komandą:

– Šauk!

Pasigirdo gana taiklūs šūviai, po kurių bent šeši balnai pasirodė tušti. Bet pirma, negu mano žmonės spėjo užtaisyti šautuvus, gveriljasai prijojo taip arti, kad mūsų padėtis pasidarė labai pavojinga. Mes negalėjom pasislėpti užtvaroje, nes mulai vis dar grūdosi vartuose.

Nutvėręs už rankos, nutraukiau nuo arklio negrą ir pats ant jo užšokau. Apie mane susispietė geriausi kareiviai – Linkolnas, Čenas ir prancūzas Raulis. Jie nutarė sutikti raitelių puolimą trumpais durtuvais. Mat nesuspėjom užsitaisyti šautuvų!

Pamačiau, kad vienas iš geresnių kareivių, vokietis, atsiliko nuo kitų ir pateko į pavojų. Nušuoliavau norėdamas jam pagelbėti, bet vienas iš dviejų gveriljasų perdūrė jam galvą ietim. Gveriljasas nespėjo susigriebti, kai Viktorijos kardas nusileido ant jo galvos.

Kerštu degdamas, jo sėbras puolė mane. Gveriljaso ietis atsidūrė tik per tris pėdas nuo mano krūtinės. Trinktelėjo šūvis, jis, staiga mostelėjęs rankomis, nugriuvo negyvas, savo arkliui ant nugaros.

– Gerai, Džekai! Kur tu to išmokai? Gražiai padaryta! – išgirdau pro mūšio triukšmą Linkolno balsą.

Tuo tarpu aš pamačiau dar vieną gveriljasą, apsiginklavusį kardu, kurį jis labai vikriai valdė.

– Ah, monsieur le capitaine! Tamsta dar gyvas? O aš maniau, kad man pasisekė tamstą pribaigti!

– Niekše! – surikau, pažinęs Diubroką.

Mudu susirėmėme jodami risčia, bet mano arklys buvo nejpratęs, todėl vos suskubau atremti jo kirtį. Mudu vėl apgręžėm žirgus, abu neapykantos vedami, bet mano arklys atšoko į šalį, išsigandęs jo blizgančio kardo, ir pirma, negu aš sulaikiau jį, nunešė mane prie koralo sienos. Atsisukęs pamačiau, kad mudu atskyrė kažkokie juodi gyvuliai – tai buvo dalis mulų, kurie paspruko iš užtvaros ir bėgo į prerijų. Kareiviai jau buvo suėję užtvaron, kulkos ėmė zvimti ore. Mudu su Diubroku pažvelgėm vienas į kitą, neapykantos jausmo vedini. Jis pasuko savo arklį ir nujojo paskui savo sėbrus, kurie jau buvo pasitraukę ir mūsų šūviai jų negalėjo siekti.

XXI

HERKULIO ŽYGIS

Visas mūšis baigėsi per dvi minutes. Meksikos raiteliai paprastai puola labai smarkiai, baisiai klykdami, bet, netekę kelių žmonių, tuoj pasitraukia.

Ir dabar gveriljasai pasitraukė pamatę, kad mes užėmėm gerą poziciją, iš kurios gaiėjom juos patogiai apšaudyti. Dabar jie švaistėsi tolumoje, padėdami savo sužeistiesiems ir keikdami mus.

Įėjau į koralą. Džekas sėdėjo ant savo arkliuko ir, užtaisydamas šautuvą, stengėsi nekreipti dėmesio į pagyrimus, kurie pylėsi iš visų pusių. Tik Linkolno pagyrimas sujaudino jį, ir jo veide nušvito išdidus šypsnys.

– Ačiū, Džekai,– tariau aš,– matau, kad tu moki naudotis šautuvu.

Jis nieko neatsakė, tik dar žemiau pasilenkė, įdėmiai tyrinėdamas savo šautuvo užraktą.

Vienas gveriljasas ietim įbrėžė Linkolnui, ir jis dabar grūmojo atkeršysiąs, nors daugelis matė, kaip jis savo priešui durtuvu perdūrė ranką. Bet jam buvo maža.

Išskyrus vokietį, daugiau užmuštų nebuvo, tiktai keletas lengvai sužeistų. Vargšas vokietis iki šiol tysojo netoli koralo, o pražudžiusi jį ietis styrojo čia pat. Jo žudikas gulėjo šalia.

Kitas gveriljasas krisdamas užsikabino koja už laso. Dabar mustangas vėjo greitumu lakstė po prerijų, o lavonas šokinėjo aukštyn, krisdamas bent dvidešimt pėdų toliau nuo pirmykštės vietos. Kai kurie gveriljasai stengėsi pagauti pašėlusį mustangą, kiti dingo už koralo. Pažvelgėm ton pusėn: didelis, bėras, pabalnotas arklys be raitelio lakstė po prerijų. Tai buvo Herkulis.

– Dievulėliau! O majoras kur?

– Kur nors pasislėpė, nesirūpink, tamsta! – tarė Klelėjus.– Iš tiesų, kur gi jis? Cha-ha-ha! Pažvelkit tik tenai!

Nepaisydamas ką tik išgyvento tragiško momento, aš negalėjau susilaikyti iš juoko, pamatęs majorą, užkibusį kardo diržais už aukšto užtvaros kuolo. Diržas

buvo taip įsitempęs nuo majoro svorio, kad visas jo kūnas pasidarė panašus į du persvertus maišus. Jis garsiai klykė, keli kareiviai jau buvo nubėgę jam pagelbėti. Majoras vis stengėsi pasukti galvą taip, kad galėtų pažvelgti anapus užtvaros: ten, matyt, buvo svarbiausia jo baimės priežastis.

Kai tik pasirodė priešai, majoras pasislėpė už koralo. Nesuradęs įėjimo, jis sumanė perlipti per užtvarą. Tą akimirksnį, matyt, jis, pamatęs gveriljasus, norėjo nušokti žemyn, bet pakibo ore. Be to, jam visą laiką rodėsi, kad gveriljasai tučtuojau jį pagaus. Majorą nukėlė; jis ėmė keiktis pačiais baisiausiais keiksmais.

Mes vėl ėmėme sekti Herkulį. Gaudytojai atsidūrė per penkiasdešimt jardų ir jau mojavo lasu.

Pribėgęs pamiškę, Herkulis sustojo, aukštai iškėlė galvą ir sužvengė. Du lasai nukrito jam ant kaklo. Tuomet jis, lyg pasiryžęs išsivaduoti, palenkė galvą ir pasileido risčia. Lasai, įsitempę ant jo krūtinės, nutrūko kaip siūlai. Herkulis toli paliko savo gaudytojus. Jis lėkė tiesiai į koralą. Pamatęs savo senąjį sėbrą – „daktaro“ arklį, jis balsiai sužvengė ir, įtempęs visas savo jėgas, peršoko per užtvarą.

Kareiviai sveikino jį, garsiai šūkaudami tartum draugui.

– Dviejų mėnesių algą atiduodu už tamstos arklį, majore! – sušuko Klelėjus.

- Ach, koks puikus gyvulys! – pastebėjo Čenas. – Jis, tiesą sakant, turėtų priklausyti mūsų kapitonui.

XXII

PER PRIEŠŲ EILES

Mūsų padėtis pasidarė labai rimta. Buvom uždaryti korale dešimt varstų nuo stovyklos. Žinoma, mes galime atmušti dvigubo priešų skaičiaus puolimą, bet kaip iš čia pasprukti? Kaip pereiti lygumą? Artimiausia kalva buvo už pusmylio nuo mūsų, o kita – pusmylis nuo pamiškės. Jei mes ir suspėtume pasiekti pirmąją kalvą, tai priešas tuoj apsuptų mus ir galutinai užkirstų kelią. Dabar gveriljasai ilsėjosi, matydami, kad mes patekom į spąstus. Kai kurie nulipo nuo arklių ir vedžiojo juos už pavadžių.

Mūsų padėtis dar labiau pablogėjo, kai patyrėme, kad korale nebuvo nė lašo vandens, o po mūšio visi buvome labai ištroškę.

– Ką mums daryti, seržante? – paklausiau pamatęs, kad Linkolnas stovi kaip kareivis, laukdamas įsakymų.

– Leiskit man, kapitone, paimti porą vyrų ir atnešti numirėlį.

– Gerai. Tik ar nepavojinga?

– Ne, tie niekšai nesuspės prisiartinti. Be to, mūsiškiai gali mus pridengti šūviais.

Linkolnas išsirinko keturis stiprius vyrus ir nuėjo. Liepiau keliems kareiviams sekti ir, jei priešas pultų, apšaudyti jį. Bet gveriljasai nepuolė. Meksikiečiai matė, kad nesuspės mums sutrukdyti.

Užmuštąjį vokietį atnešė į užtvarą ir palaidojo, nors visi gerai žinojom, kad kojotai iškas jį ir kareivio kaulai mėtysis plikoje prerijoje. O kas iš mūsų galėjo būti tikras, kad ir paties nelaukia toks likimas?

– Ponai, ar nesurandate kokios nors išeities? – paklausiau karininkų.

– Vienintelė išeitis – atmušti jų puolimą,– tarė Klelėjus.

– Jų keturi mūsų vienam,– palingavo galvą leitenantas Oksas.

– Bet jie nesirengia mūsų pulti. Žiūrėkit, jie taisyklingai mus apgula.

– Ar nepulti mums jų visa jėga?

– Penkiasdešimt žmonių prieš keturis sykius skaitlingesnį priešą? Aš manau, kad mums tik lieka laikytis ir laukti pagalbos.

– O kodėl mums nepasiųsti prašyti pagalbos? – įkišo savo žodį majoras, kuris pavojaus akivaizdoje emėsi strateginių planų.– Kodėl nepareikalauti pagalbos iš brigados?

– Kaipgi mes pasiųsim žinią? Bene turim pašto karvelių?

– O Herkulis? Jis lekia kaip strėlė. Tegul vienas kareivis sėda ant jo, ir aš užtikrinu, kad po valandos jis bus stovykloje.

Aš nusitvėriau majoro minties, nors man buvo skaudu ir pikta, kad pats negaliu išsivaduoti iš keblios padėties.

– Kuris, vyrai, norėtų būti šaukliu? – kreipiausi į kareivius. Pasisiūlė apie dvidešimt žmonių.

– Kas iš jūsų taip gerai atsimena kelią, kad galėtų jį visą rišėia nujoti?

Iš minios išsiskyrė Raulis ir pridėjo ranką prie kepurės.

– Aš žinau artesnį kelią, kapitone.

– To man ir reikia. Atsimenu, tamsta seniau esi šiose vietose gyvenęs. Moki gerai joti?

– Penkis metus tarnavau kavalerijoje.

– Pasiseks prasprukti pro priešą?

– Taip, kapitone. Aš pasistengsiu aplenkti tą kalvą, kuri yra iš kairės. Ant šio bėrio jausiuos visai ramus.

– Palikit šautuvą. Ar pistoletai užtaisyti? Atriškit nuo balno tą maišą ir apsiaustą: niekas neturi apsunkinti arklio. Atjojęs stovyklon, palik arklį krūmuose ir perduok štai šį raštelį pulkininkui K.

Ant popieriaus lakštelio buvau užrašęs:

„Brangusis pulkininke, dviejų žmonių pakaks. Galite pasiųsti juos sutemus. Tamstos I.I.H."

Pulkininkas K. buvo mano bičiulis, ir aš žinojau, kad jis pasistengs suteikti man pagalbą.

– Pulkininkui K. į rankas, girdite? – sušnibždėjau Rauliui.

Jis suprato mane.

Greitai užšoko ant žirgo ir, suspaudęs jį pentinais, išlėkė strėlės greitumu iš koralo. Iš pradžių jis lėkė tiesiai į gveriljasus, kurie laukė jo, matyt, manydami, kad tai siunčiamas tartis parlamentaras.

Staiga raitelis pakeitė kryptį ir ėmė lanku riesti juos. Jie suprato gudrybę, šoko į balnus ir ėmė ringuoti lasus.

Dabar Raulis lėkė tiesiai į miškelį, kurį jis pasirinko kaip kelio gairę.

Sekėm jį atsidėję, suprasdami, kad nuo jo sėkmės priklauso mūsų gyvybė. Dabar tarp mūsų ir jo buvo būrys jojančių raitelių, bet nepametėm iš akių žalio Raulio švarko ir bėro Herkulio. Kad tik jis laiku suskubtų pasiekti mišką, ten jam jau nebaisūs meksikiečių lasai. Mes matėm lasus virš jo galvos; mums pasirodė, kad jis pašoko balne, tartum kieno pastūmėtas. Bet ne, jo nepavijo! Štai jis lenkia mažą miškelį, štai pasislėpė už kalvos... Paskutinė, sunkiausia laukimo minutė – nematėm nei vejamojo, nei vijikų... Pagaliau Linkolnas, užlipęs ant stogo, sušuko:

– Jis laisvas! Gveriljasai grįžta be jo!

Iš tiesų netrukus pamatėm nusiminusiais veidais grįžtančių gveriljasų būrį.

XXIII

TOLI NEŠĄS ŠAUTUVAS

Mūsų pasiųstas šauklys sukėlė didelį nerimą tarp priešų. Dabar jie blaškėsi tartum širšės ir jodinėjo po lygumą, balsiai šūkaudami. Jie nebijojo, kad mes pabėgsime iš koralo, bet žinojo, jog po kokių trijų valandų atvyks šauklio prašoma pagalba.

Žvalgai nujojo ton pusėn, kur dingo Raulis. Kiti nujojo kiton pusėn. Mudu su Klelėjum užlipom ant stogo sekti priešo manevrų ir, jei būtų galima, nuspėti jo sumanymų. Meksikiečiai visą laiką jodinėjo po prerijų. Turėjom pripažinti, kad jie labai gražiai atrodė.

– Cha! Kas ten toks! – staiga parodė į mišką Klelėjus.

Pažvelgiau rodomon pusėn: dulkių debesys pasirodė Medelino vieškelyje, tartum ten būtų jojusi nedidelė kariuomenė. Saulė leidosi, jos spinduliai atsimušė į kažką žvilgantį. Gveriljasai nekantriai ir įdėmiai sužiuro į tą pačią pusę.

Dulkės šiek tiek prasiskleidė, ir mes pamatėm keliolika tamsių figūrų, o tarp jų auksu žvilgantį pailgą daiktą. Džiaugsmo šūksniai pasigirdo gveriljasų būryje.

– Cenobio! Cenobio! Los canones!

Klelėjus klausinčiomis akimis pažvelgė į mane.

– Nejaugi manęs akys neapgauna? Aš matau patranką.

– Taip, pasirodo, mes susidūrėm su Cenobio būrio gveriljasais. Tai mažutė atskira armija. Dabar užtvara mūsų neapgins.

– Ką gi daryti?

– Reikia pasirengti mirti su ginklu rankose.

Nušokau apačion ir liepiau trimitu sušaukti kareivius.

– Drąsūs draugai! – kreipiausi į kareivius.– Mūsų priešai susilaukė didelės pagalbos – jiems vežama patranka. Ši užtvara labai menkai gali mus pridengti. Jeigu mus išstumtų iš čia, tai turim prasimušti prie ano štai miškelio. Jeigu mus išskirtų, kovosime pavieniui ir arba mes įveiksim priešą, arba patys žūsim!

Garsiais pritarimo šūksniais kareiviai atsakė į mano trumpą kalbą.

– Bet iš pradžių pažiūrėsim, kaip šaudo jų patranka. Ji nedidelė. Kai šaus, sugulkit ant žemės. Gal galėsim išsilaikyti, kol mūsų draugai atvyks.

Vėl pasigirdo garsus valio.

– Viešpatie! Kapitone! Tai baisus dalykas! – sušnibždėjo majoras.

– Kas baisu? – kreipiausi į jį paniekinamai.

– Visa, kas čia darosi!.. Mus visus iššaudys!

– Atsimink kad tamsta esi kareivis!

– Taip. Kaip gaila, kad nepasitraukiau iš armijos prieš karui prasidedant!

– Nesielvartauk, tamsta išliksi, jei pasislėpsi už šių rąstų. Tai vieninteli nepavojinga vieta.

– Nepavojinga?

– Taip. Vyrai, pasiruoškit!

Patranką pastatė penkis šimtus jardų nuo mūsų. Ją apspito artileristai.

– Kapitone, kodėl leidžiate juos taip arti? – staiga paklausė majoras.

– Kaip aš galiu juos sulaikyti?

– Mano karabinas sieks daug toliau.

– Tamsta, majore, klejoji. Mūsų šautuvai tik tris šimtus jardų neša.

– O manasis dvigubai toliau.

Nustebęs pažvelgiau į majorą.

– Juk tai Ciudnadelis, kerta taikinį per aštuonis šimtus jardų.

Tik dabar prisiminiau keisto pavidalo šautuvą, kurį buvom atrišę nuo Herkulio balno.

– Kodėl nepasakėte anksčiau? Kur majoro Blosomo karabinas?

– Čia, kapitone,– atsiliepė Linkolnas.– Tiesą sakant, aš nesu tokių karabinų niekad matęs. Tai tartum patranka.

Anais laikais tai buvo naujausias išradimas, nes aš jau buvau girdėjęs apie vokiečio Ciudnadelio šautuvą.

– Užtaisytas? – paklausiau majoro ir, sulaukęs teigiamo atsakymo, kreipiausi į Linkolną: – Ar negalėtum, tamsta, nudėti aną artileristą?

– Kad tik kulka pasiektų!

– Pasieks ir už tūkstančio jardų! – tarė majoras.– Šautuvą pirkau iš paties išradėjo; Vašingtone mes jį išmėginom. Aš atsakau už šautuvą.

Linkolnas kiek galėdamas stipriau atsistojo ant kojų ir iškišo vamzdį pro užtvarą, padėjęs jį ant skersinio. Paskui prisidėjo, gerai prisitaikė ir paspaudė gaiduką. Artileristas mostelėjo rankomis ir susmuko negyvas. Sviedinys, kurį jis laikė rankose, nusirito už dešimties žingsnių. Gveriljasai stovėjo nustebę, o mes džiaugėmės.

– Puikiai!

Karabiną vėl užtaisėme.

– Dabar, Linkolnai, pamėgink aną vyrą su dagčiu rankoje.

Meksikiečiai šiek tiek nurimo ir jau įkišo sviedinį į patranką. Augalotas artileristas stovėjo su degančiu dagčiu rankoje ir laukė komandos, bet nesulaukė. Karabinas vėl šovė: artileristas pasviro, žengė du žingsnius atgal ir susmuko draugams ant rankų.

– Leisk man, kapitone, dabar nukelti nuo balno aną štai sukčių ant juodo arklio.

Aš pažinau Diubroką.

– Gerai,– tariau, ir keistas jausmas užvaldė mano širdį.

Tuo tarpu vienas meksikietis sugriebė nukritusį žemėn dagtį ir pridėjo jį prie užrakto.

– Gult!

Sviedinys kaukdamas pralėkė virš mūsų galvų ir pataikė į vieną mulą. Mirdamas gyvulys ėmė smarkiai spardytis. Visi kiti mulai pasiblaškė po koralą ir susispietė viename kampe.

Diubrokas, sėdėdamas ant savo stipraus mustango, sekė, kokie bus šūvio padariniai.

– Ach, kad jį pasiektų mano karabino šūvis! – sumurmėjo Linkolnas taikydamas.

– Pykšt! – ir juodas arklys atsistojo piestu, ir pargriuvo, prislėgdamas raitelį.

– Nepataikiau, rauk jį visi velniai! – sušuko nepatenkintas seržantas.

Diubrokas atsikėlė ir pagrūmojo mums kumščiu. Gveriljasai pasitraukė atgal ir atitraukė patranką, dar tris šimtus jardų.

Antrasis sviedinys užmušė vietoje vieną kareivį.

– Taikyk, tamsta, į artileristus, kol kas jie svarbiausi mūsų priešai,– tariau aš Linkolnui.

Jis iššovė, kulka trenkėsi į žemę, bet atšokus, matyt, sunkiai sužeidė vieną artileristą, kurį draugai nunešė ant rankų.

Tokio baisaus ginklo išgąsdinti, gveriljasai užėmė naują poziciją dar du šimtus jardų toliau nuo mūsų. Jų trečiasis sviedinys nieko bloga mums nepadarė, pataikęs į rąsto galą, už kurio gulėjo majoras, mirtinai jį išgąsdindamas.

Linkolnas iššovė, bet be jokių padarinių. Pakartojo šūvį, bet nieko nepešė.

Gveriljasai džiaugėsi.

Linkolnas padėjo šautuvą ant žemės.

– Pamėgink, tamsta, dar kartą. Jei jau šį sykį nepasiseks, tai pataupysim šovinius geresniems laikams.

Bet ir šis šūvis nepasiekė taikinio.

– Yankees bobos! mas adelante! (Tuščiagalviai ankiai! Truputį toliau!) – rėkavo gveriljasai, jausdamiesi nepasiekiami.

Kitas sviedinys pramušė užtvarą ir ištrenkė vienam kareiviui šautuvą iš rankų.

– Seržante, paduokit man tą šautuvą! Aš noriu dar kartą pamėginti.

Bet kulka nukrito penkiasdešimt žingsnių arčiau taikinio.

– Na, matyt, visam kam yra riba. Majore, aš norėčiau turėti tamstos arklį ir šautuvą.

– Ach, kapitone, daryk su šautuvu, ką nori. O jeigu mums pasiseks ištrūkti iš šio pragaro, Herkulis...

Tuo laiku gveriljasai nepaprastai sujudo.

„La metralla! la metralla! (haubica)" – šaukė jie. Užšokau ant stogo ir iš tiesų pamačiau haubicą, kurią rišcia tempė arkliai iš girios. Tos patrankos visiškai užteko mūsų priedangai į šipulius suskaldyti. Pažvelgiau nusiminusiomis akimis į savo kareivius. Mano akys atsitiktinai pastebėjo mulus, ir nauja mintis dingtelėjo man galvon. Ar negalėtume sėsti ant mulų ir pasprukti? Juk rančoje užtektinai yra brizgilų. Greitai daviau įsakymus. Po penkių minučių kareiviai stovėjo pasiruošę greta pažabotų mulų su šautuvais ant pečių; majoras – šalia savo juodo arklio.

– Na, vyrai, turėsim būti raiteliais! – tariau. Kai kurie nusijuokė.– Kai tik pasieksim mišką, tuoj sustosim. Kai išgirsite mano komandą „Ant arklių!", šokit ant mulų ir sekit leitenantą Klelėjų. Jei kas nukristų, artimiausias privalo jį pakelti.

Tuo momentu dar vienas sviedinys nukrito tarp mūsų.

– Ar niekas nesužeistas?

– Tiktai įdrėskė,– atsiliepė vienas.

– Pasiruošėt? Klelėjau, jokite tiesiai į tą aukštą medį.

– Ant arklių! – sukomandavau.

Kareiviai užšoko ant mulų. Klelėjus jojo priešakyje; jo mulas turėjo parištą varpelį, paskui kurį ir sekė visi kiti mulai.

Kai šie raiteliai pasileido per prerіją, tiktai tuomet gveriljasai sumojo, kas čia darosi. Įnirtingai šūkaudami, jie šoko ant arklių ir pradėjo mus vytis. Haubica, nutaikyta į koralą, tuoj buvo pasukta ir šovė į mus, bet nepataikė.

Gveriljasai vis labiau artėjo.

Aš su geriausiais kareiviais jojau užpakalyje, kad atmuščiau puolikus ir surinkčiau nukritusius. Vienas mulas taip smarkiai spardėsi, kad jojęs juo airis tuoj pasijuto ant žemės.

Mes sustojom. Čenas pasodino jį prieš save. Bet tas sustojimas buvo labai pavojingas. Vijikai buvo už šimto jardų nuo mūsų. Mes atsisukom ir iššovėme. Du ar trys gveriljasai iškrito iš balnų. Kiti jau baigė mus prisivyti, ir mes jau girdėjom lasų švilpimą.

Aš pajutau ant savo pečių slidžią laso kilpą ir mostelėjau rankomis,

norėdamas nusimesti ją, bet ji užsitraukė man ant kaklo. Mano mulas, kai paleidau pavadžius, palenkė galvą ir spyrė, aiškiai norėdamas nusikratyti manęs. Tai jam pasisekė, aš išlėkiau į orą ir smarkiai trenkiausi į smėlį. Veltui priešinausi tempusiai mane jėgai. Aš griebiausi už žolės, smulkių krūmokšnių, bet išplėšdavau juos su šaknimis. Girdėjau aplink šautuvų ir patrankos šūvius. Kilpa ėmė smaugti mane.

Kažkas sužvilgėjo mano akyse, kažkokia milžiniška ranka sugriebė mane. Išgirdau lapų šlamėjimą. Šakos traškėjo ir kapojo mano veidą. Štai švystelėjo ugnys: pykšt! pykšt! pykšt! Poškant šautuvams, vėl sunkiai nukritau žemėn.

XXIV

PAGALBA

– Nepyk, kapitone, už tokį elgesį,– išgirdau Linkolno balsą.

– Mes girioje? Vadinasi, išsigelbėjom?

– Du trys vyrai lengvai sužeisti. Leiskite man atmegzti tą prakeiktą kilpą. Tamsta ko tik neuždusai.

Padėkojau seržantui už išgelbėjimą.

– Kur gveriljasai?

– Jie laikosi iš toli. Girdi, tamsta, kaip jie kaukia?

Meksikiečiai jodinėjo lygumoje. Jų ginklai blizgėjo patekėjusio mėnulio šviesoje.

Paliepiau kareiviams pasislėpti už medžių stuobrių, nes pamačiau, kad haubica rengiasi tuoj šauti. Kulkų lietus apibėrė medžius, bet žmonių nekliudė.

Atidžiai apsidairiau, kad apgalvočiau tolesnį atsitraukimą. Pamačiau žmogų, gulintį kniūbsčią, ištiestomis ir prispaustomis prie kūno rankomis. Kojos buvo ištiestos, tartum numirėlis gulėtų karste.

– Viešpatie! – sušukau aš.– Vargšas majoras Blosomas užmuštas!

– Tegul mane pakaria, jei aš užmuštas! – atrėmė majoras, pa[illegible]damas galvą ir pažvelgdamas į viršų tartum driežas. Klelėjus juokėsi nesusivaldy[illegible]mas; majoras, laukdamas naujo šūvio, panėrė galvą tarp medžio šaknų.

– Majore, tamstos dešinysis petys kyšo šešiais coliais iš už medžio! – tarė jam Klelėjus.

– Aš žinau! – nuliūdęs atsakė majoras.– Prakeiktas medis! Už jo nė voverė negalėtų pasislėpti! – ir jis dar labiau prišliejo rankas.

Tuo tarpu gveriljasai ėmė garsiai rėkauti.

– Kas ten atsitiko?

Nubėgau pirmyn ir ėmiau žiūrėti.

– Tos laukinės katės apleidžia pozicijas,– tarė man Linkolnas.

Keista skuba apėmė meksikiečius. Artileristai greitai kinkė mulus prie haubicos. Ragas davė atsitraukimo signalą. Gveriljasai suspaudė arklius pentinais ir nujojo Medelino link.

Galingas šauksmas pasigirdo kitoje prerijos pusėje. Pažvelgėm ton vieton – ilga raitelių vora risčia lėkė iš miško. Nuogi kardai žvilgėjo mėnulio šviesoje kaip šv. Jono vabalėliai. Tai buvo amerikiečių raiteliai. Linksmas mūsų valio, kuriuo sveikinome gelbėtojus, nurodė jiems, kur mes esam. Jie pasuko mūsų pusėn.

– Pulkininkas Roulėjus! – tariau aš, pažinęs prijojantį raitelį.

– Cha! Haleris! Kaipgi jūs pasprukot? Nejaugi tamsta gyvas?

–.Du užmušti.

– Tai beveik kaip ir nieko. Mes manėm, kad visus jus turėsim laidoti. A, Klelėjus! Tamstos bičiulis majoras Tvinas čia. Jis ariergarde.

– Klelėjau, broluži, ar visi kaulai sveiki? – sušuko pats Tvinas, prieidamas prie mūsų.– Truktelkit iš butelio, bet palikit ir kapitonui Haleriui.

– Tikras nektaras! – džiaugėsi Klelėjus, paduodamas man butelį.

– O senis Blosomas? Užmuštas, sužeistas, dingo be žinios?

Majoras Blosomas tuo tarpu pats atsirado.

– Kaip malonu matyti tamstą, Tvine! – ir jis apkabino didžiulėmis savo rankomis liesą majorą, tuo pačiu metu apčiupinėdamas jį nuo galvos ligi kojų.– O kur tamstos butelis?

– Kudža, duok šen butelį!

– Mes kaunamės ištisą dieną,– pasakojo toliau Blosomas,– aš nusivijau visą tą sukčių gaują ir vos nepakliuvau į spąstus. Priešas turi daug užmuštų. Haleris tamstai viską papasakos. Jis – geras vyrukas, tiktai per karštas. A, Herkulis! Sveikas gyvas, seni!

– Atsimenate savo pažadą? – paklausiau.

– Aš padarysiu kur kas daugiau kapitone: leidžiu tamstai pasirinkti – Herkulį ar bėrį, kurį nupirkau iš nelaimingo Ridžilio, žuvusio ties Monterėja. Jis dar labiau patiks tamstai.

– Gerai, majore, aš imu bėrį. Klelėjau, susodink žmones ant mulų ir jok stovyklon. O aš užjosiu pas doną,– pridūriau pašnibždomis.– Rytoj pusiaudienį sugrįšiu.

– Perduok, tamsta, nuo manęs labų dienų...

– Marijai de la Lux?

– Gražiausia ispanų kalba, kokia tik tamsta sugebėsi.

– Būtinai.

Aš jau leidausi kelionėn, kai man šovė galvon mintis perduoti komandą leitenantui Oksui, o Klelėjui pasiūlyti mane lydėti. Jis labai nudžiugo. Pasiėmę su savim Linkolną, Raulį ir dar šešetą raitelių, atsisveikinom su bičiuliais. Jie nujojo Mata Korderos keliu, o mes užkopėm į kalvą, iš kurios ėjo takas į ispano namus.

Užjojęs į kalvos viršų, pažvelgiau į kovos lauką. Šaltas apskritas mėnulis švietė prerijoje, kurioje nebuvo matyti nukautų žmonių. Gveriljasai surinko savuosius, o amerikiečiai ilsėjos korale. Bet aš tuoj įsivaizdavau, kad vilkai jau slankioja apie užtvarą ir jau kasa naujai sumestą raudoną žemę.

XXV

KOKUJA

Kelionė naktį per atogrąžų mišką, kai mėnulio šviesa liejasi ant plataus, tartum iš vaško nulipdyto lapų dangčio; kai vėjas nejudina nė vieno lapelio; kai kelias panyra tai į tamsią šakų bei vijoklių tankynę, tai eina atviromis, žydinčiomis pievelėmis,– tokia kelionė yra smagumas, kurio negalėtum patirti savo tėvynėje.

Šiaurės Amerikos miško poezija visai kitokia. Slėpiningame ąžuolų, platanų

bei klevų pavėsyje, žiemos vėjo balse, šlamančiame nuvytusiuose lapuose, išdidžių kalnų bei paniurusių, snaudžiančių uolų kontūruose, stalaktitų briliantiniame žvilgėjime, ramiose tamsių, šaltų upių srovėse – galima išskaityti didžių žygių bei žiaurių aistrų užrašus. Gamtoje liko žymės kruvinų imtynių tarp raudonveidžių ir baltaveidžių,– imtynių daug žiauresnių negu geba pirmykščiai miškų plėšrieji žvėrys. Jūsų vaizduotėje iškyla karo simboliai – šautuvas ir tamahaukas; jūs tartum girdite indėnų baisų karingą klyksmą.

Visai kitokios mintys apima jus, kai atsiduriate kvapnioje pietų Amerikos miškų tankmėje, kur kokuja nušviečia jums kelią, o lakštingala lydi savo saldžia giesmele. Tūkstančiai reginių ir balsų, tartum turintys slaptąją burtų jėgą, liūliuoja jus, ir jūs skęstate tame sapne, kur vien meilę sapnuojate.

Jojome mudu su Klelėjum pamažu pirmyn. Mums rodėsi, kad ir mūsų rūstūs pakeleiviai pasidavė tiems burtams. Tylėdami perjojom upę.

– Kuri valanda, kapitone? – staiga sukruto Klelėjus.

Pažvelgiau į laikrodį.

– Vienuolikta prasidėjo.

– Kaip, tamsta, manai, ar donas jau miega?

– Vargu. Jis turbūt nerimastauja mūsų laukdamas.

– Taip, tiesa. Tai labai malonu.

– Kaip malonu?

– Todėl, kad mes galim tikėtis geros vakarienės. Ką manote apie paštetą ir vyno stiklą?

– Aš nealkanas.

– O aš svajoju apie senio dono sandėlį.

– Nejaugi apie sandėlį, o ne...

– Šį kartą – ne. Po vakarienės – kitas dalykas. Kaip mane gyvą, tamsta, matai, dabar esu užsidegęs dėl tos senio dono druckės negrės bufeto, o visai nesvarstau apie jo dukterį Mariją de la Lux.

– Negalimas dalykas!

– Pavalgęs vakarienę, aš, žinoma, pakeisiu savo jausmus.

– Ach, Klelėjau, tamsta nesugebi mylėti! Meilė tamstai – tai tik jausmas, o ne aistra. Tamsta džiaugiesi gražiąja blondine, kaip kokiu paveikslėliu ar gražiu daiktėliu. Tamstos „meilė“ nepasiekė širdies, kitaip negalėtum svajoti apie vakarienę. Aš galėčiau pakelti nežinau kokias kančias... Tamsta negali to suprasti.

– Tamstos tiesa, prisipažįstu.

– Man rodos, tamsta tiek prisimeni savo mylimąją, kad ji turi šviesius aukso plaukus, tiesa?

– Nieko daugiau. Atmintinai negalėčiau jos nupiešti.

– O aš, jei tik būčiau tapytojas, nepraleisčiau nė vienos smulkmenos. Aš matau ją tartum gyvą – jos tamsios akys, regis, atsispindi kokujų šviesoje, jos ilgi, juodi plaukai išsiskiria lapų fone...

– Ką tamsta kalbi, kapitone! Jos akys melsvos, kaip dangaus skliautas, o plaukai visai ne juodi!..

– Apie ką tamsta kalbi?

– Apie Mariją de la Lux.

– Tai visai kitas dalykas! – ir mudu nusijuokėme iš mudviejų nesusipratimo.

Vėl nutilom. Tylą drumstė vien pasagų bildesys, pentinų ir ginklų žvangėjimas.

Budri Linkolno akis pastebėjo priešakyje tamsią figūrą ir apie tai pranešė man. Liepiau sustoti.

– Quien viva? – sušuko Raulis, šių vietų aborigenas, jodamas priešakyje kaip palydovas...

– Un amigo! (draugas!) – pasigirdo atsakymas.

– Acercate! (prieikit!) – sušukau aš.

Žmogus priėjo. Pažinau buvusį mūsų palydovą, kurį anąkart davė donas Kosmas. Jis padavė man raštelį. Išjojęs aikštėn, pažvelgiau į jį, bet mėnulio šviesoje negalėjau perskaityti, kas ten pieštuku buvo parašyta. Klelėjaus akys pasirodė ne geresnės už manąsias.

– Esperate, mi amo,– tarė palydovas, pasitraukdamas į tamsesnę vietą. Jis nusiėmė savo plačiabrylį sombrerą, sugavo lėkusį pro šalį kokują – šviečiantį atogrąžų vabalėlį – ir padavė jį man.

– No muerde (nekanda), – tarė, nuramindamas mane. Paėmiau spindintį auksine spalva vabalėlį ir prikišau jį prie popieriaus, bet vis dėlto tokioje menkoje šviesoje nieko negalėjau išskaityti.

– Čia reikia bent keliolikos tokių vabalėlių,– tariau palydovui.

– No, senor; uno basta – asi (Ne, pone, vieno užtenka – štai šitaip),– atsakė jis ir, paėmęs vabalėlį, lengvai prispaudė jį prie popieriaus. Vabalėlis sušvito labiau, iš karto popieriuje pasidarė šviesus kelių colių diametro ratelis.

– Tikėk dabar žmogus keliauninkų pasakomis! Ar tiesa, kad dvylika tokių vabalėlių, įdėtų į stiklinį buteliuką, leidžia perskaityti smulkiausią raštą? – paklausiau aš meksikiečio.

– No, senor, ni cincuela (ne, ir penkiasdešimt per maža).

Pasilenkiau prie popieriaus ir perskaičiau kelis žodžius, parašytus ispanų kalba: „Pranešiau apie tamstos padėtį Amerikos kariuomenės vadui".

– Tai donas Kosmas rašo?

– Si, senor.

– Ačiū, drauge. Štai už patarnavimą,– ir aš padaviau jam auksinį.

– Pirmyn!

Pasigirdo pasagų bildesys bei ginklų žvangėjimas, ir mes tęsėm savo kelionę tamsiu mišku.

XXVI

GVADALUPA IR MARIJA

Netrukus išjojom iš miško į dono Kosmo plantacijas. Dabar atsidūrėm gėlių viešpatijoje; atogrąžų mėnulis klojo rūką ant visų daiktų ir suminkštino jų kontūrus.

Kitados čia buvo vanilijos plantacija, o išdžiūvęs vandens semtuvas rodė, kad šeimininkas rūpinosi savo laukais. Palmių ir apelsinų alėjos ženklino buvusių laukų ežias. Vaisių kekės kabojo ant šakų, oras buvo sklidinas žydinčių krūmų kvapties. Mes tuoj pajutom narkotinį visų tų kvapsnių veikimą.

Meksikietis parodė mums alėją, kuri vedė į namus. Laukinis elnias prabėgo prieš mūsų akis.

Prijojęs jazminų krūmus, nulipom nuo arklių ir nuėjom už gyvatvorės. Du medelinų veislės šunys sutiko mus lodami. Prie rančos pamatėme kelis vaikštinėjančius žmones.

– Quitate, Carlo! Pompo! (Šalin, Karlai! Pompai!)

– Papa, mandalos! (Tėveli, pašauk juos!) – pasigirdo pažįstami mums balsai.

Priėjome. Lojančius šunis nusivedė tarnai.

– Quien es? – pasiteiravo donas Kosmas.

– Amigos.

– Papa, papa, es el capitan! – sušuko brangus man balsas.

– Ach, jūs išsigelbėjote! Tėveli, jis išsigelbėjo! – vienu balsu sušuko seserys, o donas Kosmas puolė mudu paeiliui glebėsčiuoti.

– Y el senor gordo? (O drūtasis senjoras?) – staiga paklausė jis nusigandusiu balsu.

– Jam niekas negresia! Tikriausiai jis mini dabar tamstos virtuvę,– nusijuokė Klelėjus.

Išverčiau jo žodžius donui Kosmui, kuris, matyt, suprato jų prasmę. Jis tuoj nuvedė mus į valgomąjį, kur mes radom doną Žoakiną beruošiančią vakarienę.

Per vakarienę papasakojau apie mūsų nesėkmes. Kai donas Kosmas sužinojęs iš palydovo, kad mus užpuolę gveriljasai, jis tuoj pasiuntęs žinią amerikiečių stovyklon. Raulis jau sutiko būrį, kuris jojo mums pagalbon.

Po vakarienės donas Kosma išėjo ruoštis į kelionę. Jo žmona nuėjo paruošti mums kambarius, o mudu su Klelėjum praleidom beveik valandą malonioje Gvadalupos ir Marijos draugijoje.

Jiedvi labai gražiai grojo arfa ir gitara. Daug ispanų melodijų išgirdome mudu. Kokios vienodos ir kokios skirtingos tuo pat metu buvo mano bei mano bičiulio mintys! Linksmas, buitimi besidžiaugiantis mano bičiulio būdas, matyt, rado atgarsį savo gražuolės širdyje. Juodu juokėsi, plepėjo, mėgino dainuoti. Valandėlės įspūdžių pagauta, ji jau pamiršo savo brolį, o po akimirksnio galbūt vėl verks.

Mudviejų pašnekesys buvo rimtesnis. Mudu negalėjome juoktis, neužgaudami to švento jausmo, kuris kerojo abiejų širdyse. Meilė – tai ne linksmybė. Ji turi džiaugsmo, turi gėrio. Arfa ir gitara atidedamos į šalį, kad neslopintų tos muzikos, kuri sklinda iš širdies stygų. Argi sielos negali susisiekti neregimu, stebuklingu būdu?

– Ach, mes būtume kupini laimės, jei Narcizas būtų čia.

– Nesisielok, tamsta, jis sugrįš. Rytoj tamstos tėvas nujos ir be jokių kliūčių gaus leidimą miestan. Aš savo ruožtu išmėginsiu visas priemones sugrąžinti jį labai mylinčiai seseriai.

– Ačiū! ačiū! Labai tamstai esam skolingi!

„Ką byloja man tos akys?

Ar tik vien padėką, ar meilę?"

– Sudiev, sudiev!

– Senores, pasan buena noche! (Labanaktis, senjorai!)

Jos išėjo, o ji mano akyse vis dar tebestovi.

Mus nuvedė į miegamuosius. Kareiviai pririšo arklius prie medžių ir sugulė bambukinėje rančoje.

XXVII

NERAMI NAKTIS

Įėjau į skirtą man kambarį. Bet miegoti negalėjau, nepaisydamas kambario komforto bei gražumo,– jis galėjo pačiam Morfėjui miegamuoju būti. Lovos

uždangos iš damasko audinių. Auksuotos kolonos kilo iš lovos kerčių ir susijungė viršuje virsdamos miego dievaičiu. Praskleidžiau uždangas ir pamačiau baltutėles pagalves, tartum laukiančias ateinant gražuolės. Jau du mėnesius nesu gulėjęs lovoje. Ir vis dėlto nenorėjau dabar gulti. Mano kraujas buvo įkaitęs. Mintys skriejo viena paskui kitą. Širdis smarkiai plakė. Jaučiausi nepaprastai įsimylėjęs.

Tai buvo ne pirmoji mano gyvenime aistra, ir aš labai gerai numaniau savo jausmus.

Stovėdamas prie veidrodžio, pastebėjau dvi miniatiūras, kybančias iš abiejų pusių. Pasilenkiau apžiūrėdamas tą, kuri kybojo iš kairės. Susijaudinęs pamačiau, kad tai jos paveikslas. „O vis dėlto tapytojas nieko jai nepridėjo,– pamaniau sau.– Tik paveiksle ji tartum dešimčia metų vyresnė. Bet vis dėlto labai panaši". Pasukau akis kiton veidrodžio pusėn. Viešpatie! Tai Diubrokas! Jo plaukai, jo antakiai, jo žiauriosios lūpos!

Širdis skaudžiai susispaudė. Aš vis dar žiūrėjau į paveikslą, nenorėdamas tikėti savo akimis. Bet kiekvienąkart pažvelgęs įsitikindavau, jog neklystu.

Kada pagaliau liausis persekiojusi mane ta piktoji dvasia? Prisiminiau pirmą mudviejų susitikimą, Loboso salą, jo atsiradimą prie apgulto miesto sienų. Kaip jis perėjo mūsų kariuomenės pozicijas? Kaip susidėjo jis su gveriljasais?

Jų paveikslai kybo vienas šalia kito – tartum būtų sužieduoti! Emilis, kaip tuomet pavadino jį moteriškas balsas, ir donas Emilio – tai vienas ir tas pats žmogus. Čia jokių abejonių negali būti! Tasai gražus, užburti galįs niekšas jau yra buvęs čia prieš man atvykstant! Juodu sužieduoti, gal net jau vedę!.. Viešpatie, kaip skaudu!

Susmukau bejėgiškai į stovinčią prie stalo kėdę ir sėdėjau, apimtas siautusių galvoje minčių. Paslėptas už didelio paveikslo laikrodis ėmė groti liūdną melodiją, atitinkančią mano ūpą, ir šiek tiek mane nuramino. Galų gale atsikėliau, greitai nusirengiau, pargriuvau lovon, tvirtai nutaręs užmiršti viską – net tai, kad esu ją kada nors matęs.

„Atsikėlęs anksti, išjosiu, nepasimatęs su ja. Stovyklos gyvenimas padės man užmiršti susitikimą su ja. Reikia nusikratyti tos kvailybės".

Priglaudžiau veidą prie minkštos ir šaltos pagalvės.

„Kreolas iš Niuorleano! Kaip jis čia pateko? Tiesa, dabar aš viską supratau! Kam dar galvoti apie tai!"

Bet kaip priversti pavydžią širdį pamiršti?

Stengiausi galvoti apie laivus, kariuomenę, karcivių mundurų sagas, apie epoletus, bet viskas veltui! Ima širdis ir suskausta staiga, o mintis pradeda tyrinėti atminimus.

Ilgai varčiausi minkštoje lovoje. Laikrodis kelis kartus jau pakartojo tą pačią liūdną melodiją. Pagaliau užmigau, kūnu ir dvasia nusikamavęs.

XXVIII

IR VĖL ŠVIESA

Kai pabudau, mane gobė tamsa. Pasijutau stiprus, todėl pamaniau, kad ilgai būsiu miegojęs. Apgraibomis ėmiau ieškoti savo drabužių. Kažkas pasibarbeno.

– Prašau!

Durys prasivėrė, ir šviesa įsiveržė kambarin. Įėjo tarnas, lempa nešinas.

– Kuri valanda?

– Devinta, mi amo (mano pone).

Pastatęs lempą ant stalo, tarnas išėjo, bet netrukus sugrįžo nešinas šokolado puoduku, kurį man pasiuntė dona Žoakina. Išgėriau šokoladą ir pasiskubinau apsirengti. Atrodo, rytas visuomet palengvina kančias – fizines ir dvasines. Gal toks gamtos įstatymas. Mano širdis nebejuto vakarykščio sunkumo, nors toli gražu nebuvo pagydyta.

Nedrįsau prieiti prie veidrodžio. „Aš nenoriu matyti nei mylimo, nei nekenčiamo veido! Stovyklon! Teskęsta viskas Letoje!"

– Mano bičiulis jau atsikėlė?

– Taip, pone, prieš kelias valandas.

– Kur jis?

– Sode.

– Vienas?

– Ne, ponas su jaunomis senjoritomis.

„Laimingasis Klelėjus! Jo nekamuoja jokios pavydžios mintys!" – pamaniau sau. Jis ir auksaplaukė mergaitė – dvi giminingos sielos; jie galėjo juoktis, dainuoti, linksmintis ir pagaliau susituokti. Jeigu atsirastų kokia kliūtis, juodu išsiskirtų nesužeistomis širdimis; jiedviem nelabai sunku būtų sugrąžinti duotą žodį, pasijuokti iš praeities ir linksmai pažvelgti ateičiai į akis.

Tokia paprastai būna daugelio meilės jausmų istorija...

– Pasakykit mano bičiuliui, kai jis sugrįš, kad noriu su juo pakalbėti.

Po kelių minučių Klelėjus įėjo mano kambarin kuo linksmiausiai nusiteikęs.

– Tamsta, rodos, neblogai praleidai laiką?

– Gražu rytą pasivaikščioti! Čia tikras rojus! Ką tik dabar lesinom gulbes. Tiesa, tamstos chere amie kažkodėl nuleido galvelę ir visą laiką žvalgėsi į namus.

– Klelėjau, ar negalėtum liepti balnoti arklius?

– Taip greitai? Juk tamsta liksi dar pusryčiauti!

– Aš išjoju po penkių minučių.

– Kas atsitiko, kapitone? O kokie skanūs pusryčiai mūsų laukia! Donas Kosmas neleis tamstos...

– Donas Kosmas...

Mūsų šeimininkas įėjo tuo momentu ir tikrai įkalbėjo mane pasilikti.

Pasisveikinau ypatingai mandagiai. Nesistengiau – ypač nuo jos – slėpti savo šaltumo.

– Kapitone, tamsta nieko nevalgai. Ar sveikas tamsta? – paklausė donas Kosmas, pusryčiams prasidėjus.

– Ačiū, senjore! Aš sveikas, kaip niekados toks sveikas nesu buvęs.

Stengiausi nežiūrėti į ją ir palengva susidomėjau jos seserim. Bet kartą ar du pažvelgiau ir į ją. Jos akys žiūrėjo į mane keistu, klausiančiu žvilgsniu, buvo ašarotos ir bylojo apie liūdesį ir atleidimą. Aiškiai matėsi, kad ji buvo verkusi: juk jos broliui gresia mirtinas pavojus. Bet ar nesiskundžia jos žvilgsnis? Nejaugi mano šaltumas kamuoja ją?

Atsikėliau nuo stalo ir, išėjęs sodan, liepiau Linkolnui, kad parengtų žmones kelionėn. Pats nuėjau apelsinų alėja. Klelėjus, abiejų mergaičių lydimas, veikiai privijo mane. Seniai liko namie, prižiūrėdami senojo dono ruošimąsi kelionėn.

Tartum instinkto vedami, mudu su Gvadalupa atsiskyrėme nuo bičiulių. Aš pajutau keistą norą sužinoti iš jos lūpų kamavusią mane tiesą. Geriau juk iš karto viską užbaigti, negu ilgą laiką kamuotis.

Pažvelgiau į ją. Palenkus galvą į šoną, ji gniaužė apelsino žiedą ir, rodos, sekė akimis krintančius žemėn lapelius. Kokia ji buvo graži!

– Taip, tapytojas nepapuošė tamstos!

Ji nustebus pakėlė į mane savo tamsias kaip naktis akis.

Aš pakartojau savo pastabą.

– Ką nori tuo pasakyti, senjore kapitone?

– Kad tapytojas ne bešališkai tamstą tapė. Jis nupiešė tamstą vyresne.

– Koks tapytojas?

– Aš kalbu apie tamstos portretą, kurį mačiau man skirtame kambaryje.

– Šalia veidrodžio? Bet tai ne mano paveikslas, kapitone.

– Nejaugi?

– Tai mano pusseserės Marijos de Mersed paveikslas. Sako, mudvi esančios labai panašios.

Mano širdis nudžiugo.

– O vyriškio paveikslas?

– Tai donas Emilijas, jos mylimasis. Juodu pabėgo iš mūsų namų. Tame kambaryje ji gyveno – ten palikome viską po senovei.

Matyt, tie atminimai buvo gana liūdni. Ji nusigręžė.

– Kur ji dabar yra?

– Mes nežinom.

Ji su nuostaba pažvelgė į mane nenumanydama, kodėl mano elgesys su ja taip staiga pasikeitė. Norėjau atsiklaupti prieš ją ir viską paaiškinti!

Mes vaikščiojom tokios gražios gamtos alėjomis, kurios vien apie laimę bei meilę gundė sapnuoti. Meilė! Mes girdėjome ją paukščių čiulbėjime, bičių dūzgime; mes jautėm ją savo širdyse! Padangė nubraukė paskutinį debesėlį. Mudu ėjom, laikydamiesi už rankų ir žiūrėdami vienas kitam į akis.

Susėdom ant pargriuvusio medžio stuobrio. Visiškai atsidavėm tam nesuvokiamam jausmui, kurs apėmė mudviejų širdis. Viską mudu pamiršome.

„Juk privalau paklausti, privalau pagaliau sužinoti savo likimą".

Pasilenkiau prie jos ir sušnibždėjau širdies balsu:

– Gvadalupe, tu me amos? (Ar myli mane?)

– Jo te amo! – buvo trumpas atsakymas.

Ramus džiaugsmas suspindo mano širdyje.

Mudu sėdėjom, džiaugdamiesi tuo gėriu, kurį pažįsta vien tikrai ir tyrai mylinčios širdys.

Arklių josena! Tai Klelėjus su būriu. Jie laukia manęs. Donas Kosmas ir dona Žoakina nerimsta, juk jų sūnaus likimas priklauso nuo kiekvienos valandėlės!

– Jokit! Aš pavysiu jus!

Būrys nujojo. Greta leitenanto baltu mulu jojo donas Kosmas.

– Ar veikiai sugrįši, Enrikai?

– Kai tik galėsiu. Aš karščiau už tave svajosiu apie mudviejų pasimatymo valandą.

– O ne, ne!

– Tikrai sakau, Lupita. Pasakyk dar kartą, kad nepaliausi manęs mylėjusi.

– Tuya... tuya... hasta la muerte! (Tavo... tavo... ligi pačios mirties).

Įšokau į balną. Paskutinis žvilgsnis, atsisveikinimo gestas... Pasileidau risčia palmių pavėsio dengiamas.

XXIX

NUSIVYLIMAS IR NAUJAS PLANAS

Pamiškėje pasivijau bendrakeleivius. Klelėjus protarpiais vis atsigręždavo.

– Gaila, kapitone, skirtis su tokia stovykla!

– Tamsta įsimylėjęs, Klelėjau?

– Taip. Ach, kad aš taip gerai mokėčiau ispanų kalbą kaip tamsta!

Nusišypsojau. Aš girdėjau, kaip jis, kalbėdamasis su ja, stengėsi pasitelkti visas jos anglų kalbos žinias.

– Galiu užtikrinti tamstą, aš tiesiai paklausčiau, jei tik mokėčiau ispaniškai. Lig šiol man nepasisekė išgauti iš jos nei „taip", nei „ne".

– Nejaugi ji nesupranta tamstos? Juk tam dalykui suprasti, rodos, ji pakankamai moka anglų kalbą?

– Aš pats taip maniau. Bet kai tik pradedu apie tai kalbėti, ji ima juoktis ir mosuoti prieš akis vėduokle. Matyt, ji nori, kad prisipažinčiau ispanų kalba. Štai ką įdavė man kelionei.

Ir jis ištraukė iš kepurės dvi nedideles knygutes: ispanų kalbos gramatiką ir žodyną. Aš ėmiau juoktis.

– Ji pati būtų tamstai geriausias žodynas!

– Žinoma. Argi mes niekuomet ten nesugrįšim? Juk ne kasdien tenka mulus gaudyti.

Iš tiesų dono Kosmo ranča buvo bent dešimt mylių nuo stovyklos. O pasprukti taip, kad draugai karininkai nepamatytų,– nelengvas uždavinys.

– Ar nepamėginti mudviem kada nors naktį? – pasiūlė Klelėjus. – Pasiimtume su savim kelis vikrius vyrukus ir visai gražu.

– Aš negaliu, Klelėjau, grįžti be jų brolio. Aš beveik daviau žodį.

– Gaila! Abejoju, ar mums pavyks išgauti senajam donui leidimą į miestą.

Jo pranašavimas išsipildė. Dar neprijojęs stovyklos, sutikom vyriausio vado adjutantą ir sužinojom, kad šįryt nutrauktas svetimtaučių laivų susisiekimas su miestu.

Pasakiau tai donui Kosmui, patardamas jam grįžti namo.

– Nekalbėk, tamsta, apie nesėkmę, pasakyk, kad dar reikės truputį palaukti ir kad tą reikalą pavedei tamsta man. Aš pasistengsiu pirmutinis įžengti į miestą ir surasti tamstos sūnų.

– Tamsta geras žmogus, kapitone. Bet aš pats numanau, kad dabar nieko negalima pradėti. Lieka vien melstis.

Senis nuleido galvą. Mudu drauge su Rauliu palydėjome jį atgal ligi tos vietos, kur jis galėjo nebebijoti plėšikų. Atsisukęs pažvelgiau į jį – jis vis dar sėdėjo ant savo mulo nuliūdęs, be vilties žiūrėdamas į kelią pro gyvulio galvą. Man sugėlė širdį.

Dar nė vienas sviedinys nebuvo paleistas į miestą, bet baterijos jau beveik buvo parengtos, o kai kurios mortyros jau rengėsi siųsti miestan mirties šauklius. Kiekvienas sviedinys, kiekviena granata turėjo sėti griuvėsius ir mirtį, nes mieste nebuvo nė vienos vietos, kurios nepasiektų mūsų patrankos. Moterys ir vaikai turėjo žūti drauge su kovotojais. Nejaugi man skirta būti to bernioko mirties šaukliu?

Kaip čia jį išgelbėti?

Staiga galvoje nušvito mintis:

– Rauli, tamsta gerai pažįsti Verakrusą?

– Kiekvieną gatvę, kapitone.

– Kur veda tos arkos, kurios matyti iš dambos šonų?

– Tai vamzdžių galai, kuriais nuleidžiamas potvynių vanduo. Vamzdžiai eina po miestu ir įvairiose vietose iškyla viršun. Aš vieną kartą jais keliavau.

– Tai į miestą galima patekti?

– Visai lengvai, jeigu tik jie nepastatė sargybos. Abejoju, kad jie būtų taip padarę.

– Negalėtum tamsta tenai nueiti?

– Jei kapitonas nori, tai aš atnešiu tamstai degtinės butelį iš „Cafe santa Anna".

– Ne, mudu eisim dviese.

– Ką tamsta kalbi, kapitone! Aš galiu eiti tenai nieko nebijodamas: niekas nežino, kad aš įstojau į jūsų armiją. Bet tamsta!

– Taip, taip. Aš žinau, kaip smarkiai rizikuoju.

– Gerai. Gal ne taip ir sunku. Persirengsim meksikiečiais; tamsta gerai moki jų kalbą! Aš sutinku, kapitone.

Manęs neapvylė tasai narsuolis, visokių rizikingų pavojų mėgėjas. Jis turėjo protą ir širdį, ir nors nebuvo mokytas, užtat labai praktiškas. Jo elgesys kėlė pasitikėjimą, už ką jį tikrai mylėjau.

Tai buvo be galo drąsus sumanymas, bet mano rūpestis dėl bernioko likimo nusvėrė visus samprotavimus. Pats to sumanymo pavojus keistai mane viliojo ir traukė.

XXX

BEPROTIŠKA DRĄSA

Vakare Raulis ir aš, persivilkę odiniais rančerų drabužiais, nuvykom į Punta Horną – vietą už mūsų sargybos.

Bebrisdami mudu permirkom. Buvo kokia dešimta valanda, ir jūroje ką tik ėmė kilti vanduo. Bangos užliedavo mudu ligi kaklo; kai jos nuslinkdavo, pasilenkdavome prie pat vandens, kad nebūtume labai matomi. Naktis, mudviejų laimei, pasitaikė tamsi.

Kelias ne itin vargino. Vanduo nesmelkė kaulų, o eiti smėlėtu dugnu buvo nesunku.

Netrukus atsidūrėm ties Sant Jago įtvirtinimu. Dabar buvom dvigubai atsargesni. Garsus sargybinio šauksmas mudu išgąsdino. Pamanėme, kad pastebėjo. Pagaliau praėjom ir atsidūrėm ties miesto bastionais, supiltais

pačiame pakraštyje. Praėję slidžius, jūros augmenimis ir dumblu apdengtus akmenis, atsiradom prie paties įėjimo į vamzdį ir susėdom pailsėti ant slidžios uolos. Po pusvalandžio įžengėme į „požeminio kelio" žiotis. Mano palydovas ėjo požemio tamsoje taip drąsiai, tartum tas kelias būtų gražiausiai nušviestas.

Netrukus mudu priėjome geležinius pinučius, pro kuriuos iš viršaus krito šviesa.

– Toliau, toliau! – sušnibždėjo Raulis.

Praėjom dar kelis tokius pinučius, kol pasiekėm vieną, pro kurį krito visai menka šviesa. Mano palydovas sustojo, pasiklausė ir pamažu pravėrė pinučius. Paskui, pasikėlęs aukštyn, jis iškišo galvą, vėl pasiklausė, apsidairė į visas puses. Patenkintas savo tyrinėjimais, jis išlipo į viršų ir dingo. Netrukus jis sugrįžo.

– Einam, kapitone!

Išlipau ir aš į viršų. Raulis gražiai uždarė pinučius.

Mudu atsidūrėme menkame priemiestyje. Iš gyvų sutvėrimų matėme tik kelis perkritusius šunis. Kažkokio šventojo skulptūra, apkarstyta įvairiausiais kaspinais ir žibučiais, žvilgėjo įduobtoje sienoje, kitoje gatvės pusėje. Tamsi lemputė apšvietė rinkliavų skrynutę. Nedidelė sena varpinė dunksojo tamsoje.

– Kokia čia bažnyčia?

– Šventosios Magdelenos.

Pro mus praėjo kareivis susisupęs apsiaustu.

– Buenas noches, senor! – tarė Raulis.

– Buenas noches! – sumurmėjo tasai.

Atsargiai ėjome gatve. Miestiečiai jau beveik visi buvo sugulę. Visur šmėkščiojo patruliai. Mudviem reikėjo pereiti vieną šviesiai nušviestą gatvę. Vienas praeivis staiga sustojo ir pasisukęs pažvelgė į mudu. Mudviejų odiniai drabužiai dar buvo neišdžiūvę ir nuo jų varvėjo vanduo.

– Carajo! caballeros, kodėl jūs nenusirengiate, kai maudotės?

– Kas čia atsitiko? – sušuko pribėgęs kareivis. Priėjo dar keli ir apstojo mudu.

Vienas kareivių pažino Raulį.

– Mil diablos! Mūsų bičiulis prancūzas!

– Šnipai!

– Suimti juos! – liepė priėjusio tuo metu patrulio seržantas.

Veltui protestavo Raulis tvirtindamas, kad mudu žvejai, grįžtą tik dabar iš darbo.

– Žvejai nenešioja žiedų su briliantais! – sušuko vienas iš mus apstojusių, nutraukdamas man nuo piršto žiedą, kuriame buvo įrėžta mano pavardė ir vardas.

Atsirado dar keli žmonės pažinę Raulį. Jie pasakojo, kad jis jau kelios dienos buvo pradingęs, manyta, esą „perėjęs pas jankius".

Užmovė mudviem antrankius ir nuvedė kalėjiman. Ten mudu iškratė, bet nerado nieko, išskyrus mano kapšelį, kuriame buvo keli auksiniai amerikiečių pinigai: vien jie galėjo virsti sunkiausiu, beveik mirtinu įkalčiu.

Kalėjimo sargas surakino mudu vienais pančiais ir paliko. Sėdėjome paskendę savo mintyse. Blogesnės draugijos nė kalėjimo sargas nebūtų galėjęs mudviem sugalvoti!

XXXI

PAGALBA IŠ DANGAUS

– Man visai negaila gyvybės,– tarė Raulis.– Bet tamsta, kapitone... Helos, helos! – Ir jis sunkiai atsisėdo ant akmens suolo, patraukdamas ir mane.

Aš puikiai suvokiau, kad mes būsime teisiami kaip šnipai ir po dvidešimt keturių valandų pakarti. Mintis, kad būsiu to drąsuolio mirties kaltininkas, dar labiau slėgė mano dvasią. Prieš tris dienas būčiau be mažiausio gailesčio išsiskyręs su šiuo gyvenimu. Bet dabar – kaip labai aš buvau pasikeitęs! – gyvybė įgijo naujo grožio. Tiktai pamanyti, kad aš niekuomet daugiau... „Aš darausi bailys",– sugėdinau save.– „Ach, ta prakeiktoji mano skuba!"

Praleidom naktį, guosdami vienas kitą. Buvo šalta, mūsų drabužiai dar styrojo neišdžiūvę. Gulėjom greta vienas kito akmeniniame guolyje, stengdamiesi sušilti. Liūdna naktis!

Rytą mus tardė karininkas. Dieną susirinko karo teismas. Kai mus vedė gatvėmis, piliečiai sustodavo ir tyčiodavosi iš mūsų. Teisme papasakojome, kokiu reikalu atėjom į miestą ir nurodėm namus, kuriuose gyveno Narcizas. Mūsų pareiškimas buvo patikrintas, bet teisėjai paskelbė, kad tai tik gudrybė, sugalvota mano bičiulio, kuris gerai pažįsta miestą ir jo gyventojus. Daugelis kareivių, suvestų akis į akį, pasakė pažįstą Raulį seniai ir dar pridūrė, kad jo dingimas iš miesto sutapęs su amerikiečių kariuomenės desantu. Teismas paskyrė mirties bausmę. Rytojaus dieną turėjo muš pakarti!

Pasiūlė dovanoti gyvybę, jei duotume žinių apie amerikiečių kariuomenę. Pasipiktinę atsisakėm tos malonės.

Pastebėjau keistą publikos nervingumą. Miestiečiai ir kareiviai skubėjo išeiti iš teismo salės. Teisėjai, paskelbę mūsų likimo nuosprendį, liepė mus išvesti, matyt, irgi skubėjo. Kažkoks nerimas apėmė miesto gatves: moterys verkė; kai kurie klaupės gatvės viduryje, mušėsi krūtinėn, garsiai melsdamiesi.

– Tartum jie žemės drebėjimo laukia. Ką tai gali reikšti, kapitone?

Nesuskubau nė žodžio ištarti, o jau iš tolo išgirdau atsakymą: burgzdamas lėkė patrankos sviedinys.

– Mūsiškė granata! Valio!... – suriko Raulis.

Aš ne mažiau už jį nudžiugau, nors mes galėjom patys pirmieji tapti aukomis.

Mus lydėję kareiviai pasislėpė už stulpų ir namų nišose, palikę mus viduryje gatvės. Granata nukrito užpakalyje mūsų ir sprogo. Jos skeveldros pataikė į aplinkinius namus, griaudamos ir žudydamos. Tai buvo jau antroji granata; pirmoji irgi pridarė ne mažiau žalos.

Sargyba sugrįžo ir nuvedė mus toliau. Su mumis pradėjo vis žiauriau elgtis. Jie siuto matydami, kad mes džiaugiamės. Vienas kareivis, nepaprastai įnirtęs, bakstelėjo durtuvu Rauliui į šoną. Mus įmetė į tą patį kambarį ir užrakino. Mes nieko nebuvom valgę ir gėrę nuo pat suėmimo. Kankino troškulys. Raulis įniršo ne juokais, kad jau negalėjo susivaldyti. Beprotiškai, nežmoniškai pasiryžęs nutraukė antrankius, tartum jo rankos būtų vien šiaudais surištos. Po to jau nesunkiai sulaužė mano antrankius ir nusuko kojų pančius.

– Praleiskim paskutines gyvenimo valandas, kaip visą savo gyvenimą esam praleidę – laisvi ir be pančių!

Gėrėjausi savo bičiulio dvasios stiprybe.

Atsisėdom prie durų ir ėmėme klausytis. Girdėjosi tanki kanonada, iš tolo aidėjo amerikiečių šūviai. Kiekvieną kartą, kai šūvio aidas susiliedavo su griūvančių sienų bei namų bildesiu, su sužeistųjų vaitojimais, Raulis pašokdavo ir rėkaudavo pusiau prancūzų, pusiau indėnų kalba.

– Mes turim ginklus, Rauli,– ir aš pakėliau sunkias sudaužytas grandines.– Ar galėtum nepaklydęs be sustojimo nubėgti ligi kanalo pinučių?

Jis suvirpėjo.

– Tamstos tiesa. Jie galbūt naktį ateis mūsų aplankyti. Kodėl gi nepasinaudoti proga savo gyvybei išgelbėti?

Kiekvienas paėmėme po gabalą grandinės ir susėdome prie durų, kad kartu galėtume pulti kalėjimo sargą. Taip tylėdami, prasėdėjom visą valandą. Granatos sprogo ant stogų, medinės sijos traškėdamos skeldėjo, byrėjo tinkas. Šauksmai, veiksmai, dejavimai... Kartais sviedinys pataikydavo į minią ir išplėšdavo dešimtis aukų.

– Sacre! Kaip taip nors porą dienų būtų davę, tai mūsų draugai atidarytų tas duris.

Plytos ir tinkas ėmė byrėti nuo lubų, ir sunkus daiktas žvangėdamas nukrito ant grindų. Paskui pasigirdo triukšmingas sprogimas. Dulkių ir smulkaus tinko debesys drauge su slogiu sieros kvapu pripildė kambarį. Mėginau surikti, bet balsas tartum neklausė manęs – toks buvo užkimęs ir negarsus.

– Rauli! Rauli!

Jis atsiliepė, bet tartum iš kažkur toli. Ištiesiau rankas: pasirodė, jis stovi greta manęs.

– Sacre! Tamsta nesužeistas, kapitone? – paklausė jis tokiu pat nuslopusiu balsu.

– Ne. O tamsta?

– Sveikas ir nepaliestas. Mums sekasi.

– Geriau būtų padarę, jeigu būtų vietoje užmušę,– tariau aš patylėjęs.– Nereikėtų čia sėdėti.

– Aš truputį kitaip galvoju. Pro tą vietą, kur lėkė granata, gali kai kas ir išeiti. Ar nepramušė ji stogo?

– Rodos.

Bet tiršti, aitrūs dūmai neleido mums nieko įžiūrėti. Turėjom palaukti, kol nusės dulkės. Pamažu lubose nušvito skylė. Pro ją matėsi dangus! Skylė buvo pakankamai didelė, kad galėtų praljsti žmogus, bet kaip ją pasiekti, kai ligi lubų keturiolika pėdų?

Užlipau Rauliui ant pečių, bet kiek nesistengiau, vis negalėjau pasiekti lubų. Sugalvojau šį bei tą.

– Kad tik jie nesutrukdytų mums!

– Būk ramus, kapitone: dabar jiems nerūpim.

Pastebėjau siją šalia skylės. Ėmiau raišioti sutraukytas grandines, o Raulis raižė diržais odinę avalynę. Po dešimt minučių mūsų „virvė" buvo suraišiota. Antrą kartą užlipau Rauliui ant pečių ir pamėginau permesti virvę per siją, bet nepataikiau ir nukritau žemėn. Antras mėginimas baigėsi tuo, kad grandinė pataikiau vargšui Rauliui galvon. Bet trečią kartą pavyko. Užkopiau į palubį, susigriebiau siją ir išlipau ant stogo, kuris, kaip ir dauguma ispanų namų, buvo lėkštas ir aptvertas plytų tvorele. Pažvelgiau apačion į gatvę. Buvo jau tamsu, ir aš nieko negalėjau įžiūrėti. Bet tolumoje, dangaus fone, mačiau užtvarose tamsias kareivių figūras, triūsiusias apie patrankas, kurios protarpiais spjaudė ugnimi, raudona pašvaiste nušviesdamos miestą.

Sugrįžau padėti Rauliui išlipti. Bet jis, nesulaukęs manęs, jau pats buvo

išlipęs. Mes ėmėme paslapčiomis slinkti nuo stogo ant stogo, ieškodami tamsaus kampo, kur galėtume nulipti žemėn. Namai aplinkui kalėjimą buvo visi vienodo aukščio, todėl mes netrukus nulipom žemėn viename tamsiame skersgatvyje. Dar buvo anksti. Gatvėmis, po griuvėsius, bėgiojo žmonės. Girdėjosi mirštančiųjų dejonės, suerzintos minios keiksmai ir našlaičių verksmai. Ore nuolatos burzgė granatos. Ėjom pro senovinę bažnyčią; sviedinys pataikė į bokštą, senoviniai ornamentai nugriuvo žemėn, užstodami mums kelią. Perlipom per griuvėsių krūvą ir nuėjom toliau. Niekas dabar nežiūrėjo į mus.

– Štai tas namas. Ar neužeiti mums ir nepasiimti jo su savim? – paklausė Raulis, turėdamas galvoje Narcizą.

– Žinoma! – tariau aš sugėdintas, kad asmeninis pavojus privertė mane užmiršti svarbiausią mūsų kelionės tikslą.

Raulis parodė man gražius namus su plačiu portalu.

– Eikit į šoną ir palaukit manęs.

Raulis paklausė.

Priėjau prie durų ir pasibeldžiau.

– Quien?

Durys atsargiai prasivėrė.

– Čia senjoritas Narcizas?

Atsakyta teigiamai.

– Pasakykit jam, kad draugas nori su juo pasikalbėti.

Veikiai išbėgo Narcizas – gražus vyrukas, drąsaus veido. Aš buvau jį matęs mūsų teismo metu. Pamatęs mane, jis suvirpėjo.

– Tyliau! Atsisveikink, tamsta, su draugais ir ateik prie Magdalenos bažnyčios – ten aš lauksiu.

– Bet kaip išėjote iš kalėjimo? Aš ką tik buvau pas gubernatorių prašyti už tamstą...

– Tai nesvarbu,– nutraukiau jo kalbą.– Klausyk tamsta mano patarimų. Prašau atminti, kad giminės nerimauja dėl tamstos.

– Aš ateisiu.

– Hasta luego! Adios! (Negaiškit! Sudie!)

Ėjom su Rauliu ta pačia gatve, kurioje mus suėmė. Gatvės jau negalėjai pažinti, taip pakeitė jos vaizdą griuvėsiai ir suirę namai. Be jokių kliūčių atėjom prie bažnyčios. Raulis įlindo į požemį, o aš laukiau bernioko, kuris netrukus ir atvyko. Nelaukdami nė valandėlės, pradėjom mūsų požemio kelionę. Vanduo buvo pakilęs ir turėjom laukti jo nuslūgstant. Vandeniui nuslūgus, vėl prašliaužėm pro akmenis ir nubridom per įlanką. Po valandos buvom jau prie Punta Horno. Dar valandėlė, ir mes laimingai praėjom pro mūsų pirmąsias sargybos linijas.

Dešimtą valandą vakaro sėdėjau jau savo palapinėje – praėjo lygiai dvidešimt keturios valandos, kai buvau ją apleidęs. Išskyrus Klelėjų, niekas iš mano žmonių nežinojo apie tą kelionę.

Mudu su Klelėjum nutarėm rytojaus vakarą nugabenti vyruką tėvams. Po vakarinio signalo išvykom iš stovyklos. Sunku aprašyti mūsų bičiulių džiaugsmą, jų dėkingumą, meilingus žvilgsnius.

Būtume mielai kas vakarą vis lankęsi, bet gveriljasai ėmė dažnai rodytis tose apylinkėse. Kasdien pražūdavo be jokios žinios išėję iš stovyklos žmonės. Todėl turėjom neramiomis širdimis laukti, kol Verakrusas bus paimtas.

XXXII

ŠŪVIS PATAMSYJE

„Tikrojo Kryžiaus miestas“ pasidavė 1847 metų kovo 27 dieną, ir Jungtinių Amerikos Valstijų vėliava buvo iškelta Sant Chuano de Uloa tvirtovėje. Priešo kariuomenė, davus žodį daugiau su amerikiečiais nekariauti, buvo paleista. Didesnė tos kariuomenės dalis išsiskirstė, vykdama namo į Andų pakalnes.

Amerikiečių įgula užėmė miestą, bet pagrindinis mūsų armijos branduolys patraukė gilyn į šalį.

Buvo kalbama, kad meksikiečių kariuomenė, Santa Anos vedama, susitelkė ties Puenta Nacionalu. Bet pasirodė, kad priešas įsitvirtino Gordo tarpukalny, pusiaukelėje tarp Verakruso ir kalnų.

Miestui pasidavus, mūsų tarnyba palengvėjo. Klelėjus ir aš tuoj pasinaudojom šia aplinkybe, norėdami aplankyti mūsų bičiulius. Mes nebijojom patekti nelaisvėn, nes žvalgyba buvo pranešus, kad stambesni gveriljasų būriai pasitraukė gana toli į šalį.

Išjojom vakare, pasiėmę tris geresnius kareivius – Linkolną, Raulį ir Čeną. Berniokas Džekas lydėjo mane. Visi buvom raiti. Majoras ištesėjo savo žodį,– aš turėjau labai gražų arabų veislės arklį.

Buvo šviesi mėnesiena. Pakeliui visur matėme daug permainų. Rančos buvo tuščios, daug sugriautų, kitų vietoje vien pelenų bei degėsių krūvos, o kitos dar teberūko. Pakelėse mėtėsi menkos vertės namų apyvokos daiktai: mandolinos nutrūkusiomis stygomis, iš palmių pintos skrybėlės, moterų rūbai, išplėšyti kokio nors padrės (kunigo) knygų puslapiai, šventųjų paveikslai – Gvadalupos, Remedijos, Dolorosos, nuplėšti nuo sienų ir šventvagiškai durtuvais subadyti,– įveiktųjų išniekinti dievai.

Ligi dono Kosmo rančos teliko daugiau kaip dvi mylios kelio, o plėšimo bei teriojimo žymių nemažėjo. Vienoje aikštėje radome išniekintą kareivio lavoną. Jo užgesusios akys žiūrėjo tiesiai į mėnulį. Jam išpjovė liežuvį bei širdį ir nukirto per alkūnę kairiąją ranką – kerštas už plėšimą. Už kelių žingsnių gulėjo kitas lavonas, lygiai taip pat sudarkytas.

Kai atsiradome miške, ilgesys dar labiau apėmė mane. Prakalbinau Klelėjų, jo ūpas buvo toks pat.

– Gali būti, kad plėšikai nerado ten kelio. Aš kur kas labiau bijau ko kita – pusiau plėšikų gveriljasų, o ypač Diubroko.

Spūstelėjau arklį pentinais ir pasileidau risčia. Neįstengiau daugiau kalbėti. Klelėjaus žodžiai atitiko mano mintis.

Visi kiti irgi ėmė sparčiau joti. Įjojome į aikštę. Staiga Raulis, jojęs priešakyje, sustabdė savo arklį ir ženklu liepė mums daryti tą pat.

– Kas atsitiko, Rauli? – sušnibždėjau.

– Kažkas sumirgėjo krūmuose, kapitone. Ten, iš kairės. Aš nesuspėjau pastebėti.

– Aš mačiau, kapitone,– prijojo prie mūsų Linkolnas.– Tai buvo mustangas.

– Su raiteliu?

– Nežinau. Pamačiau tik jo užpakalį. Bet esu tikras, kad tai buvo mustangas. Galiu tamstai pranešti, ar buvo ant jo raitelis, ar ne,– pridūrė jis, matydamas mano susirūpinimą,– jei tamsta leisi man nulipti ir pasekti jį.

– Tai sutrukdys mus. O gal šitaip bus geriau: Rauli ir Čenai, jūs eisit su seržantu, o tu, Džekai, palaikyk jų arklius.

– Žinai ką, kapitone, aš malonėčiau vienas eiti,– tarė man Linkolnas pašnibždomis.– Juodu geri vyrukai, bet ką nors susekti esu pratęs vienas.

– Gerai, seržante, daryk, kaip manai geriau.

Medžiotojas nulipo nuo arklio ir, rūpestingai apžiūrėjęs šautuvą, nuėjo į tą pusę, kur buvo pasirodęs mustangas. Nekantraudamas jau norėjau pašaukti jį atgal, bet pagalvojęs nutariau palikti jį ramybėje.

Mums teko visą pusvalandį laukti. Jau ėmiau manyti, kad žvalgą ištiko nelaimė. Staiga pasigirdo šūvis, bet iš priešingos pusės, ne iš ten, kur buvo nuėjęs Linkolnas.

– Tai seržanto šautuvas,– tarė Čenas.

– Pirmyn!

Nujojom šūvio kryptimi. Prajojęs kokį šimtą jardų, sutikom Linkolną.

– Na? – paklausiau aš.

– Mustangu jojo žmogus, bet dabar jau nebejoja.

– Ką nori pasakyti, seržante?

– Kad mustangas paspruko nuo manęs, o geltonsnukė beždžionė, sėdėjusi balne, nesuspėjo pasprukti.

– Nejaugi tamsta, seržante...

– Tikrai taip, kapitone. Aš turėjau tam tikrų priežasčių.

– Kokių gi?

– Pirma, tai buvo gveriljasas; antra, jis ėjo sargybą.

– Iš kur tamsta žinai?

– Aš apžiūrėjau upeliuko dugną, kurį mes ką tik prajojom, ir pamačiau, kad jis ne iš anos pusės atjojo. Aš nusekiau jo pėdomis ir pamačiau, kad jis ilgai trypė vienoje vietoje, tartum kažko laukdamas. Galų gale suradau jį. Jis stovėjo šalia kelio, kuriuo mes turėjom prajoti, ir žiūrėjo į šią pusę. Prie balno buvo pririštas šautuvas. Aš prisitaikiau ir šoviau. Mustangas pabėgo. O ant jo lavono neradau nieko vertesnio, išskyrus štai šį žaislą.

– Ką tamsta padarei! – sušukau aš, pažinęs durklą sidabrine rankena, kurį buvau dovanojęs Narcizui.– Kas tai per žmogus? Meksikietis? Kaip jis atrodė?

– O taip, kad aš gal tik tarp indėnų esu tokių bjaurių snukių matęs. Jis guli čia šalia, galite pats pažiūrėti.

Nušokau nuo arklio ir nuėjau į krūmus. Mėnuo apšvietė negyvėlio veidą. Pakako mesti akį, kad įsitikinčiau, jog to žmogaus niekad nesu matęs. Tai buvo zambas. Pusiau kariški rūbai, kuriais jis vilkėjo, rodė, jog jis gveriljasas. Linkolno buvo tiesa.

– Tamsta manai, kad jis mūsų tykojo?

– Mūsų ar ko kita.

– Juk čia netoli eina kelias į Medeliną.

– Vargu ar mūsų laukė. Gveriljasai juk nežino apie mūsų atvykimą.

– Atsiminkit, kapitone,– sušnibždėjo man Klelėjus,– kad tas niekšas Diubrokas tikrai žino ir apie mūsų pažintį, ir apie Narcizo išgelbėjimą. Aš manau, jis dieną ir naktį tykoja mus!

– Kodėl taip mažai žmonių paėmiau! Klelėjau, juk negrįšime dabar? Tyliau, Rauli, kaip galima tyliau!

Prancūzas jau jojo taku, vedančiu į rančą. Tylėdami sekėm paskui vienas kitą. Paskutinis jojo Linkolnas ir žvalgėsi, ar negresia pavojus iš užpakalio.

XXXIII

GVERILJASŲ NELAISVĖJE

Miškas pasibaigė, ir mes jojom plantacijomis. Nieko įtartino. Visur ramu. Namai stovėjo vietoje.

– Kapitone! – sušnibždėjo Raulis, sustojęs alėjos pradžioje.

– Na?

– Kažkas ką tik dingo iš kito alėjos galo.

– Galbūt kas iš tarnų? Aš josiu priešakyje.

Po kelių minučių sustojome ties tvenkiniu ir nulipom nuo arklių. Mudu su Klelėjum nuėjom pirmyn.

– Kaip tamsta manai, jie bus jau sugulę? – paklausė Klelėjus.

– Dar anksti. Turbūt jie apačioje vakarieniauja.

– Kaip tai būtų gerai. Aš išalkęs kaip vilkas.

Namuose tylu, nieko aplinkui nematyti.

Žengėme pro duris.

– Keista! O kur gi rakandai?

Praėję portiką, pasilenkėm ties laiptais: tamsu, jokio gyvybės ženklo. Nieko nesuvokdami, pažvelgėm vienas į kitą. Kodėl sujudo apatinės alyvų medžių šakos? Koks dešimt žmonių staiga nušoko žemėn. Mes nesuskubom nusitverti ginklų, kai jau buvom surišti. Pasigirdo šūviai; po kelių minučių atnešė surištus Čeną, Linkolną ir Raulį.

Mus visus suguldė ant žemės prieš rančą. Čia pat buvo atvesti mūsų arkliai. Keli gveriljasai liko mūsų sergėti, kiti sulindo į krūmus; iš ten pasigirdo kalbos ir juokai. Visa tai mums atrodė lyg koks keistas sapnas.

Linkolną, kuris gulėjo šalia manęs, kaip aš dabar pastebėjau, surišo ypatingai stipriai. Jis labai priešinosi ir buvo užmušęs vieną gveriljasą, todėl taip su juo ir pasielgė. Dabar jis gulėjo suveržtas diržais tarytum mumija ir griežė dantimis. Raulis ir Čenas nelabai rūpinosi savo likimu.

– Kaip manai, Čenai, ar jie tuoj m s pakars, ar palauks ligi rytojaus? – juokaudamas paklausė prancūzas.

– Prisiekiu kryžium, kad jie nevėpsos – gali manim tikėti.

– Ar negalėtų mums pagelbėti šventasis Patrikas? Tu, rodos, nešioji jį ant kaklo?

– Nors tu ir juokiesi, Rauli, bet aš iš tiesų manau išmėginti jo šventumą. Kad tik galėčiau jį pasiekti, o drauge su juo ir Dievo Motiną.

– Na, tai pasiek.

– Lengva pasakyti, pasiek, kai aš negaliu nė pirštų pajudinti.

– Aš tuoj padėsiu tau. Hola, senor!

– Quien? (Ko?) – paklausė priėjęs gveriljasas.

– Usted su mismo (jūsų paties).

– Que cos? (dėl ko?)

– Tas senjoras,– Raulis galva parodė į Čeną,– turi pilną kišenę pinigų.

Gveriljasai, kurie, matyt, visai buvo pamiršę tų savo pareigų dalį, pradėjo kraustyti mūsų kišenes. Bet jų triūsas menkai apsimokėjo: pas visus rado iš viso dvidešimt dolerių. Žmogus, kurį apgavo Raulis, atlygino jam už tai keliais spyriais. Bet pavekslėliai su Motina švenčiausia, mažu kryželiu ir kitomis

šventenybėmis prasimušė į viršų. Tai tarytum padarė gerą įspūdį gveriljasams ir vienas jų pasilenkęs prie airio atleido jo diržus.

– Ačiū tamstai, tai labai malonu iš jūsų pusės.

– Mucho bueno,– šypsodamasis linktelėjo galva.

– Taip, mucho bueno. Bet aš neprieštaraučiau, jei tamsta padarytum tą mucho geriau. Štai šis diržas įsirėžė man į ranką ir pjauna kaip skustuvas.

Mes negalėjom nesusijuokti, išgirdę tą pašnekesį. Vienas tiktai Linkolnas buvo niūrus. Mažasis Džekas gulėjo netoli nuo medžiotojo. Jis buvo silpniau už kitus surištas. Gveriljasai nelabai juo rūpinosi. Pastebėjau, kad jis raitosi, naudodamas visą jėgą bei vikrumą, norėdamas išsivaduoti iš diržų. Nesugebėjęs, matyt, to padaryti, jis nurimo. Dabar jis ėmė sukiotis, raičiotis ir pagaliau prisišliejo prie medžiotojo. Vienas gveriljasas pakėlė Džeką už diržo:

– Mira, camarados! que briboncito! (Žiūrėkit, draugai! Koks mažas sukčius!) –Ir nusviedė jį į krūmus.

– Galiu kiaurai žemėn prasmegti, jei tai ne Diubrokas! – šūktelėjo staiga Čenas.

Aš pakėliau galvą. Diubrokas stovėjo greta mūsų.

– Ah, monsieur le capitaine! Comment vous portez vous? Tamsta atvykai čia paukštelių gaudyti? Kaip matai, jos išlėkusios!

Jei aš ir nebūčiau buvęs surištas, vis vien nebūčiau tuo momentu pajudėjęs: šaltis sukaustė man sąnarius, kai pamaniau, koks jai dabar pavojus gresia. Velniškas žiaurumas, prasimušęs pro to žmogaus luobą, privertė mane tikėtis paties blogiausio.

– Neduok Viešpatie! – sudejavau aš.– Būti tokio žmogaus valioje!

– Puikus arklys! Gryna arabų veislė! Jei jūs neturit nieko prieš,– kreipėsi jis į stovintį greta jo gveriljasą,– aš pasiimsiu tą arklį.

– Pasiimkit.

– Ačiū. Ir tamstai, monsieur le capitaine, ačiū už dovaną! Tai atlygins man už gražųjį mustangą, kurio aš netekau per tave, niekše! Sacre!

Paskutiniai žodžiai buvo taikomi Linkolnui. Diubrokas prišoko ir spyrė jam į šoną.

Medžiotojas, tartum galvaninės srovės sužadintas, pašoko ant kojų. Virvės, kuriomis jis buvo suraišiotas, sutrūko į gabalus. Vienu šuoliu jis prišoko prie savo šautuvo ir, sugriebęs jį, drožė kreolui per galvą. Tasai sunkiai susmuko ant žemės. Mosuodamas šautuvu, Linkolnas prasimušė į krūmus ir vienu akimirksniu pasislėpė. Gveriljasai puolė vytis. Diubroką, gulėjusį be gyvybės ženklo, nunešė į rančą.

– Carajo! ha cortado el briboncito! (Mažasis sukčius perpjovė virves!) – sušuko vienas gveriljasas ir, pakėlęs nuo žemės virvės gabalėlį, nubėgo į krūmus. Maniau, kad Džekas pražuvo.

– Por todos santos! se fue! (Prisiekiu visais šventaisiais, jis pabėgo!)

– Valio! – sušuko Čenas.– Na ir velniūkštis!

Gveriljasų ieškojimas baigėsi be rezultatų.

Mus išskyrė ir ėmė budriau saugoti. Girdėjom, kaip gveriljasai kalbėjosi anapus rančos. Matyt, jie sprendė mūsų likimą. Mes neabejojom, kad ne Diubrokas vedė būrį, kitaip jau seniai būtume kyboję.

Pagaliau pradėjo ruoštis kelionei. Mūsų arklius paėmė, o atvedė pabalnotus mulus, ant kurių mus susodino ir stipriai pririšo prie balnų. Akis užrišo tais pačiais raiščiais, kuriais raišioja akis mulams. Sugaudė ragelis, pasigirdo daugelio kojų trypimas, ir mes pajutom, kad greitai jojam mišku.

XXXIV

AKLA KELIONĖ

Visą naktį jojom nesustodami. Užrištos akys davė mums naudos, nes apsaugojo nuo dygių šakelių, kurių surišti nebūtume galėję praskleisti rankomis, nors ir būtume matę. Lapų šlamėjimas mums rodė, kad vis dar jojame mišku.

Paryčiui mūsų kelias jau ėjo stačiais kalnais, ką mes supratom iš gyvulių judesių. Prasidėjo Meksikos kalnai. Matyt, mes jojome paskui vienas kitą siauru keliu. Raulis jojo priešaky manęs, ir mes galėjom kalbėtis. Šnekėjomės prancūzų kalba.

– Kaip manai, Rauli, kur jie mus gabena?

– Į Senobijo fazendą. Jeigu taip, tai dar galim išsigelbėti. Senobijas – doras žmogus.

– Tamsta pažįsti jį?

– Taip, aš padėdavau jam kontrabanda verstis. Čia kontrabanda – ne nusižengimas, o veikiau būtinybė. Senobijas – stambus kontrabandininkas. Esu įsitikinęs, kad mes patekom į jo gveriljasų rankas. Jei čia būtų Jaraūtos banda, tai mūsų vėlės jau seniai dangun skristų, o kūnai puoštų dono Kosmo medžius. Jaraūta – kunigas plėšikas. Jis savo priešams nedaug palieka laiko išpažinčiai.

– Kodėl tamsta manai, kad tai Senobijo būrys?

– Chuanas, kurį tamsta rančoje matei,– vienas iš Senobijo karininkų. Bet jeigu prisiminsime, kad su juo yra Diubrokas, tai visai keistai atrodo, kad mes lig šiol dar gyvi.

Susimąsčiau.

– Aš neklystu,– vėl prašneko Raulis.– Mes dabar leidžiamės prie San Chuano upės.

Netrukus mulai įbrido į labai šaltą vandenį, kuris bėga iš Orisabos sniegynų ir teka akmenuotu dugnu. Perjoję kiton pusėn, uolėtu keliu traukėme toliau.

– Aš gerai žinau šias vietas. Būkite atsargesnis, kapitone.

– O kas?

– Bet ką aš kalbu! Juk mes negalime nė vieno sąnario pajudinti. Mes dabar jojam tarpeklio kraštu. Jeigu tamstos mulas paslys, tai pirmutinis daiktas, su kuriuo tamsta susidursi, bus kokio nors medžio šakutė penki šimtai pėdų žemiau mūsų.

– Ką tamsta sakai?

– Nebijok, kapitone. Šitų mulų eisena tvirta. O be to, jų „našta" tvirtai pririšta,– pridūrė jis juokdamasis.

Bet mano nuotaika toli gražu nebuvo linksma. Galimybė nulėkti tarpeklin ne tokia jau maloni. „Kodėl jis man pasakė, prieš artėjant prie pavojingos vietos?"

Giliai apačioje, tiesiai po mumis, girdėjau vandenį ošiant. Jojant į kalną, tas ošimas darėsi vis silpnesnis.

Stiprūs gyvuliai kopė vis aukštyn, nugalėdami staigaus ir siauro tako sunkumą. Šviesos ruoželis prasimušė pro mūsų akių raiščius. Matyt, aušo. Pagaliau maloni šiluma nubėgo visu kūnu; dabar mulai ėjo lygiu keliu, o patekėjusi saulė apžėrė mus savo spinduliais.

– Ačiū Dievui! – nenoromis sušukau negalvodamas, kad mūsų gal laukia negarbinga mirtis.

XXXV

VANDUO

Gveriljasai sustojo. Mūsų nenukėlė nuo balnų, bet tik pririšo mūsų mulus prie ilgų lasų ir paleido ganytis. Kelionės metu mūsų drabužius apdraskė šakos, subraižė kūnus, o kaktusų spygliai, sulindę į kelius, skaudžiai kamavo. Bet labiausiai vargino tai, kad negalėjome net pasijudinti medviniuose balnuose. Kojos nutirpo, virvės nepakenčiamai veržė kūną.

Aplinkui linksmai traškėjo gveriljasų sukurti laužai, – jie ruošėsi pusryčius. Mums niekas nepasiūlė valgyti, nors alkis ir troškulys ėmė labai kamuoti.

– Čia jie susitiko su kitu būriu,– tarė Raulis.– Aš tai numanau iš jų šūkavimų. Pasiklausykit! Tuoj keliausim toliau.

Ėmiau klausytis, ir man pasirodė, kad tarp varovų balsų išgirdau moterišką balsą. Širdis suvirpėjo. „Nejaugi ji čia?"

Ragelio balsas privertė mus vėl tęsti kelionę. Dabar jojome plikomis uolomis, saulė nepakenčiamai kaitino. Apsiaustai, kurie naktį sergėjo mus nuo šalčio, dabar pasidarė nereikalingi; tik niekas to neklausė.

Raulis paprašė gerti.

– Carajo! – atsakė gveriljasas,– tai visai beprasmiška. Jus pasmaugs ne troškulys.

Apie pusiaudienį ėmėme leistis nuo kalno, ir aš išgirdau vandens ošimą.

– Kur mes dabar, Rauli?

– Tuoj bus upė – Antikvos intakas.

Srovės pliuškenimas vis aiškiau girdėjosi, jaučiau, kad tie garsai drauge su vėsiu oru kyla iš apačios.

– Mes vėl jojam tarpeklio kraštu?

– Taip, bet čia geras kelias, grįstas.

– Grįstas? Tokioje laukinėje vietoje?

– Taip. Netoliese nuo čia yra vienuolyno griuvėsiai. Kitados vienuoliai buvo išgrindę tą kelią.

Kelias ėjo pakalnėn. Kartais atrodė, kad mulai stojasi ant galvų. Garsus srovės kriokimas užslopino visus kitus garsus. Raulis riktelėjo man perspėjančiu tonu ir staiga kažkur pradingo. Aš pamaniau, kad jis nukrito tarpeklin. Mano mulas staiga pasileido ristčia pakalnėn. „Žemyn, žemyn! tuoj nuleksiu amžinybėn!" Bet štai mulas vėl bėga lygia vieta. Aš išgelbėtas! Vienas šuolis – ir drauge su mulu pasinėriau ligi juosmens vandenyje. Gyvulys sustojo.

Visu balsu pašaukiau Raulį. Jis pasirodė esąs šalia manęs, tik jo balsas buvo kažkoks duslus.

– Tamsta nesusimušei?

– Ką tamsta sakai, kapitone? Aš norėjau perspėti, bet nesuskubau. Žinojau, kad mulai ims bėgti kaip papaikę, nes tie niekšai elgiasi su gyvuliais ne geriau kaip su mumis, todėl nė karto jų nepagirdė. Kaip jie dabar godžiai geria!

– Padaryk, kapitone, kaip aš,– tarė Raulis, tartum iš šulinio dugno.– Pasilenkit ir atsigerkit vandens.

Štai kodėl toks keistas jo balsas! Aš pamėginau, bet negalėjau taip žemai pasilenkti.

– Prijok tamsta prie manęs, čia giliau.

– Juk aš negaliu gyvulio valdyti!

Bet tuo akimoju mulas pats nuėjo kiek gilesnėn vieton, matyt, norėdamas labiau sušlapti. Po kelių mėginimų man pasisekė atsigerti, bet prisisėmiau ausis ir nosį. Klekėjus ir Čenas pasekė mūsų pavyzdžiu. Airis garsiai reiškė pasipiktinimą, kad „padorūs krikščionys girdomi kaip arkliai".

Kai išlipom į krantą, kažkas lengvai palytėjo mano ranką. „Kantrybės, kapitone!" – sušnibždėjo kažkieno moteriškas balsas. Mažutė ranka prasmuko pro akių raištį ir kažką įdėjo man burnon. Tai buvo sulankstytas popieriaus gabalėlis. Nesuspėjau nieko ištarti, kai tas balsas sušuko varydamas arklį. Pasigirdo pasagų bildesys, ir viskas dingo.

„Kas čia galėjo būti? Džekas? Kaip jis galėjo patekti? Ne, ne. Balsas tikrai buvo moteriškas! Nejaugi tai..." Aš ilgai spėliojau ir kas kartą prieidavau prie vienos ir tos pačios išvados – malonios, bet vis dėlto kamuojančios mane. Malonu buvo žinoti, kad ji taip arti manęs, bet kamavausi manydamas, kad ji pakliuvo į pikčiausio priešo rankas.

Bet ar jis gyvas? Mes negirdėjom jo balso nuo to laiko, kai Linkolnas buvo jį parbloškęs. Duok Dieve!..

„Bet kodėl popierių įdėjo burnon, o neužkišo užantin? Tiesa, taip parankiau. Bet kaip man perskaityti, jei tas popierius – laiškas? Ar nėra kartais tame raštelyje ko nors tokio, kas galėtų patį laiškelio autorių pražudyti?"

Dantimis nustūmiau raštelį toliau burnon, kad jo nepastebėtų, jei raištis būtų nuimtas nuo akių.

Mes vėl sustojome.

– Dabar, kapitone, esame Santa Bernardino vienuolyno griuvėsiuose. Matyt, jie rengiasi čia pietauti. Meksikiečiai kalnėnai niekuomet nekeliauja vidudieny. Jie turbūt išbus čia iki pavakario vėsos.

– Nejaugi jie neduos ir mums pailsėti? – tarė Klelėjus. – Aš atiduočiau jiems trijų mėnesių algą, jei jie priverstų mane sukti šulinio ratą. Baisiai norėčiau pramankštinti sustingusius sąnarius.

– Jie turės mus nukelti, jei ne dėl mūsų pačių, tai dėl nuvargusių gyvulių,– tarė Raulis.

Jo spėjimas buvo teisingas. Mus nukėlė nuo balnų, surišo kojas ir nutempė į drėgną kambarį, kur turėjome gulėti ant grindų. Pirmą kartą per šias nelaisvės dienas buvome palikti vieni; mano draugai tai sužinojo besiraičiodami grindimis ir ištyrę padėtį pro plyšius. Galėjome nors laisvai pasikalbėti.

XXXVI

KEISTAS BŪDAS LAIŠKAMS SKAITYTI

– Ar kas nors negirdėjo Diubroko balso kelionėje? – paklausiau.

Visi atsakė negirdėję.

– Aš, kapitone, manau,– tarė airis,– kad misteris Diubrokas jau niekuomet mums nekliudys.

– Ne taip lengva šautuvo buože žmogų užmušti,– pastebėjo Klelėjus.– Bet

mes lig šiol gyvi, iš to, man matosi, galima spręsti, kad dezertyras pražuvo. Tiesa, kokiu būdu jis taip veikiai įgijo įtakos meksikiečiams? Juk jūs matėt – su juo elgėsi tartum su vadu.

– Aš esu tikras, kad mesje Diubrokas yra anksčiau čia lankęsis,– garsiai galvojo Raulis.– Aš prisimenu gandus, sklidusius Verakruse apie kažkokį kreolą, kuris vedė ar suviliojo mergaitę iš gerų namų. Jo vardas, kiek pamenu, buvo Diubrokas. Apie tą atsitikimą tuomet buvo plačiai kalbama.

Tie žodžiai man vėl sukėlė skaudžią mintį apie ryšius, siejusius ją su tuo niekšu. Neklausinėjau daugiau Raulio, nenorėdamas aitrinti savo nerimo.

Sugirgždėjo durys, ir įėjo keli žmonės. Mums nuo akių nuėmė raiščius. Šviesa, prasiskverbianti pro mažutį langelį, apakino mus tartum saulės spinduliai. Du gveriljasai buvo atnešę molinius dubenis su vaisiais ir maiso duona ir pastatė juos kiekvienam ant grindų.

– Tai labai gražu, bet pasakykit susimildami, kaip mes valgysim? – tarė Čenas.

– Ar neatrištumėte mums rankų? – paklausė Raulis.

– Ne,– šiurkščiai atsakė gveriljasas.

– Kaipgi mes valgysim?

– Pasilenkit ir valgykit kaip gyvuliai.

– Tamsta labai mandagus.

– Jei taip jums netinka, galite visai nevalgyti,– tarė meksikietis ir išėjo drauge su kitais uždarydamas duris.

– To tai jau nesulauksit, aš visai nemanau badauti dėl jūsų! – sušuko jam pavymui Raulis.– Kaip mane gyvą matot,– tęsė jis toliau, – tai jau daug daugiau, negu buvo galima tikėtis iš Chuano. Mes turime kažkokių globėjų.

Ir jis, prisiritęs prie savo dubenio, ėmė valgyti.

– Prakeikti bedieviai! – sušuko Čenas pasekdamas juo.– Kaip galima versti padorius žmones valgyti kaip kiaules!

Bet aš neliečiau valgio. Turėjau rasti progą laiškui perskaityti. Prisiritau prie lango ir po kelių bandymų atsistojau taip, kad mano smakras buvo lygiai su palange. Mažas langelis ėjo platyn kaip patrankų ambrazūra. Gerokai padirbėjęs lūpomis, aš pagaliau sugebėjau praskleisti raštelį.

– Ką tamsta darai, kapitone? – paklausė nustebęs Klelėjus.

Raulis ir airis irgi liovėsi laižę savo dubenis ir pažvelgė į mane.

– Tyliau! Nežiūrėkit į mane.

Štai ką aš perskaičiau tame raštelyje:

„Šiandien vakare jūsų raiščiai bus perpjauti, galėsite bėgti. Tiktai jokiu būdu nesinaudokite nueitu keliu, nes juo bus pasiųsta vytis. Jūsų prancūzas lengvai gali susigraibyti ir rasti kelią į amerikiečių priešakinę kariuomenę. Nenusiminkit, kapitone! Sudie!

P.S. Jie tykojo jūsų. Buvau pasiuntęs žmogų jus perspėti, bet jis ar nesusitiko su jumis, ar buvo išdavikas. Sudie!"

– Viešpatie! Žmogus, kurį Linkolnas...

Aš vėl sugriebiau popierių lūpomis ir sukramčiau, kad laiškas nepatektų gveriljasams.

Mane nustebino tas laiškas, nes jis rodė autorių puikiai pažįstant žmones. Aš mačiau, kad ji turi nemenką protą, bet nemaniau rasiąs joje tiek patyrimo, kuris juk nėra moterų privalumas. „Ar ir ji nelaisvėje? O gal ji persivilko vyriškais rūbais ir rizikuoja, kad išgelbėtų mane?" Šiandien vakare viskas paaiškės.

XXXVII

KOBRA CAPELLA

Pasistiebiau ant pirštų galų, norėdamas apžiūrėti apylinkę.

Aplinkui augo saulės nušviestos laukinės palmės; raudonieji karklai karojo lyg langų užuolaidos. Apelsinų medžiai, baltų vaškinių žiedų nuberti, žemai lenkė šakas, auksinių kamuolių apsunkintas. Magnolijų krūmai skleidė svaigų kvapą.

Netoli nuo lango augo keliolika palmių. Vijokliai aprietė jų stuobrius ir susiraizgė pasislėpdami lapuose, kurie dengė nuo saulės tris kybančius apačioje hamakus. Vienas jų buvo tuščias, kituose dviejuose gulėjo moterys. Jos gulėjo nusisukusios nuo griuvėsių ir, matyt, miegojo.

Ta, kuri buvo artesniame hamake, valandėlei pabudo, kažką sumurmėjo ir atsisuko į mane. Mano širdis ėmė smarkiau plakti: pažinau Gvadalupą Rozales.

Jos koja išsprūdo iš hamako ir pametė satino batelį. Mergaitė gulėjo ant šilkinės pagalvės; juodųjų jos plaukų posmas nusviro pro hamako rezginį ligi pat žolės. Jos krūtinė ritmingai alsavo.

Įvairūs jausmai virė mano krūtinėje: nuostaba, džiaugsmas, gailestis... Kaip ji galėjo taip ramiai miegoti žinodama, kad už kelių žingsnių nuo jos esu surištas?

– Viešpatie!

Mano akis patraukė keistas daiktas, kurį iš pradžių palaikiau spiraliniu karklu, dažnai sutinkamu Meksikoje. Įsižiūrėjęs kiek geriau, pamačiau, kad tai amerikietiškoji kobra! Ji nusliuogė iš viršaus vijokliais ir dabar, palengva išrietus dvi ar tris ringes, ištiesė savo galvą tiesiai ties miegančia mergaite.

Gyvatė ėmė pamažu suptis tyliai šnypšdama. Kartais ji iškišdavo savo dvilypį, tamsiai raudoną ir žvilgantį saulės spinduliuose liežuvį. Ji tartum hipnotizavo savo auką. Man ėmė rodytis, kad mergaitės galva ritmingai pritarė gyvatės judesiams.

Visa tai mačiau, negalėdamas pasijudinti iš vietos. Kad ir laisvas būčiau, niekaip negalėčiau padėti. Vienintelė galimybė išsigelbėti – nejudėti. Gyvatė įkąs tik tuomet, jei kas ją palies ar suerzins.

– Viešpatie! Ji pasijudino! Tuoj gyvatė šoks ant jos! Bet ne, ji vėl guli nejudėdama... Ji suvirpo! Hamakas vėl susiūbavo!..

Pasigirdo šūvis. Gyvatė staiga užrietė galvą atgal, jos ringės išsitiesė, ir ji raitydamasi nukrito žemėn.

Abi mergaitės pašoko su riksmu ir, susigriebusios už rankų, nuskuodė.

Pribėgo keli žmonės ir pribaigė gyvatę kardais.

– Carajo! Jos galva peršauta!

Po minutės keli gveriljasai įbėgo kambarin, kuriame mes buvome uždaryti.

– Quien tira? (Kas šovė?)

– Aš klausiu, kas šovė?

– Ką tai reiškia? – piktai paklausė Raulis.– Kas šovė? Argi mes galim šaudyti? Jei tik turėčiau tokią galimybę, tai pirmą kulką paleisčiau į tavo kvailą galvą!

– Santissima! Juk jie surišti!

Ir meksikiečiai išėjo, palikdami mus vienus.

XXXVIII

SVARBIAUSIA GVERILJASŲ STOVYKLA

Nelabai linksmos buvo mano mintys. Mane slėgė gresiąs jai pavojus, nes labiausiai rūpėjo jos ramybė. „Ar jos vienos? Ar jos irgi tų plėšikų belaisvės? Ar nepražudė dono Kosmo jo vaišingumas? O gal visa jo šeimyna keliauja tos bandos lydima?“ Rio Grandės apskrityje buvo paprotys, kad turtingos šeimynos keliaudavo samdytos sargybos lydimos. Tuomet slėpinys...

– Sakau tamstai, kad aš girdėjau šūvį! Esu sielos išganymu pasiryžęs prisiekti, kad tai seržanto šautuvo garsas!

– Kas atsitiko? – kreipiausi aš į kalbančius.

– Čenas sakosi iš garso pažinęs Linkolno šūvį,– atsakė man Klelėjus.

– Jo šautuvas turi ypatingą garsą,– kreipėsi į mane airis.– Jo negalima sulyginti nei su meksikiečių šautuvu, nei su mūsiškiu. Jis turbūt savotiškai užtaiso jį. Kai tik išgirdau šūvį, tuoj tariau sau, kad tai mūsų seržantas bus šovęs.

– Kaip keista! – sumurmėjau. Man pačiam buvo šovus galvon ta pati mintis.

– Aš mačiau tą vyruką, kapitone,– tarė Raulis,– jis ėjo pro šalį, kai jie buvo mūsų duris pravėrę.

– Kokį vyruką?

– Kurį išvedėm iš miesto.

– Narcizą?

– Jį patį. Jei neklystu, tai ir baltąjį mulą, kuriuo donas buvo mūsų stovyklon atjojęs. Aš spėju, kad jo šeimyna draugauja su gveriljasais, ir štai kodėl mes lig šiol dar gyvi.

Nauja šviesa nušvietė paslaptį. Aš kažkodėl visai buvau pamiršęs Narcizą. Dabar viskas aišku. Vargšas zambas, kurį nušovė Linkolnas, buvo pasiųstas perspėti. Narcizas davė jam durklą kaip įrodymą, kad jis draugų siunčiamas. Moteriškas balsas ir mažoji ranka priklausė Narcizui.

„Bet jeigu jos brolis taip rūpinasi mūsų likimu, tai negali ji nežinoti, kokioje baisioje padėtyje esame mes! Kuo paaiškinti jos šaltumą? Kur dingo jos meilė? Ji ramiausiai sau miega! Ji nepasiunčia man nė vieno paguodos žodelio, keliaudama keli žingsniai nuo manęs patogiame palankine, ir galbūt palankiai klausosi to niekšo gražuolio komplimentų! Jis tikriausiai juokiasi iš velkamų užpakalyje belaisvių, ji ramiai klausosi visa to, paskui gula į hamaką ir saldžiai miega!“

Vėl sugirgždėjo durys, ir jėję meksikiečiai užrišo mums akis. Mus išvedė ir vėl susodino ant mulų.

Mes keliavom pagal sraunią upelę, ką numanėm iš triukšmingo ir malonaus jos vandens čiurlenimo. Kartais jojom pačia upe, kartais iškopdavom į krantą ir jodavom kelias mylias sausuma, vengdami pavojingo upės vagos siaurumo, kur dėl didelio vandens greičio negalėjome joti vandeniu.

– Gerai žinau tą kelią,– tarė Raulis.– Mus gabena į Senobijo fasendą. Pardieu! Aš pažįstu tą kalnelį, per jį esu vežęs nemaža visokių prekių, ir tai tokiomis tamsiomis naktimis, kai matydavau tiek pat, kaip kad dabar matau. Kartais kontrabandininkai budriai sekami, tuomet tas amatas gana pavojingas. Vieną kartą aš vos nenušokau nuo šio kalnelio stačiai į dausas.

– Kaip tai atsitiko?

– O štai kaip. Senobijo gavo gana daug prekių, kurias reikėjo nugabenti į laivą. Tą darbą pavedė mums, mes buvom apsiginklavę ligi dantų, nes prekės buvo labai brangios, jas būtinai reikėjo pristatyti į vietą. Valdžia kažkaip sužinojo, ir kareivių būrys turėjo pakeliui mus sugauti. Kova tęsėsi beveik valandą. Netekę dešimties žmonių, ulonai nujojo atgal į Verakrusą, daug sparčiau, negu kad iš ten buvo išjoję, o mes pristatėm prekes gana laimingai. Trys mūsiškiai – vargšai! – ilsisi amžinu miegu netoli nuo čia. Manęs paties vos nekliudė priešo ietis.

Pasigirdo šunų lojimas. Kai kurie arkliai sužvengė ir išgirdo iš tolo atsiliepiant. Turbūt leidosi saulė. Mūsų mulų kojos subildėjo grįstu keliu; spėjant iš aido, jojome dabar kažkokiu tiltu. Gyvuliai sustojo. Mus atrišo ir numetė ant akmenų tartum prekių ryšulius.

Įsiklausėme į kalbas, kurios maišėsi su arklių žvengimu, šunų lojimu, gyvulių baubimu bei pentinų žvangėjimu.

Du žmonės priėjo prie mūsų kalbėdamiesi:

– Jie iš to būrio, kuris paspruko iš mūsų La Virgeno prerijoje. Tuomet kulka už pusmylio pataikė į mane. Jų šautuvas buvo užburtas. Tikiuosi, kad vadas lieps tuos jankius pakarti.

– Quien sabe? (Kas žino?) Šiandien rytą Pinsonas ir keletas kitų pateko į rankas amerikiečių raiteliams netoli Puenta Moreno. Tamsta žinai, kaip mūsų senis brangina Pinsoną!

– Tamsta manai, kad iškeis jį į jankius?

– Taip, galimas daiktas.

– O juk jis taip nesirūpintų mumis, jei mes būtume pakliuvę. Jis visai ramiai būtų mus kartuvėms atidavęs.

– Ką padarysi! Taip jau yra.

– Jis nusibodo man. Esu beveik pasiryžęs pereiti pas padrę.

– Jaraūtą?

– Taigi. Esu girdėjęs, kad jaraūtai gyvena kur kas linksmiau. Jeigu Jaraūta būtų vakar sugavęs jankius, tai kondorai šiandien jau turėtų maisto.

Jie atrišo mums akis, akinanti šviesa privertė užsimerkti.

Mes gulėjome kampe didelio grįsto kiemo, kuris buvo aptvertas trobų tvirtomis sienomis ir lėkštais stogais. Išskyrus priešais mus stūksančią trobą, kitos buvo vieno aukšto. iš trijų kiemo pusių stovėjo arklidės, sandėliai ir gveriljasų gyvenamos trobos. Didžiųjų namų fasadas turėjo portalą su baliustrada, kurią puošė didelės vazos su gėlėmis ir retų augalų krūmais. Portalas buvo pridengtas ryškiaspalvėmis uždangomis.

Vidury kiemo šniokštė didelis fontanas su baseinu, apaugusiu apelsinų medžiais. Prie sienų gulėjo šautuvai, kardai, pistoletai. Čia pat stovėjo dvi nedidelės patrankos –senosios mūsų pažįstamos.

Skersai gulėjo didelis lovys, pripiltas maiso. Iš abiejų pusių jį buvo apstoję mulai ir mustangai, godžiai ramindami alkį. Dideli šunys gulėjo ant saulės įkaitintų akmeninių plytų; iš jų plačių bukų snukių lengvai galėjai pažinti ispanų buldogus, anos veislės likučius, kuriais Kortesas pjudė actekus.

Gveriljasai stovėjo ir sėdėjo būreliais aplink laužus, kepdami užmautus ant kardų mėsos gabalus. Kiti nubalnojo arklius ar šiaip sau vaikštinėjo po kiemą. Moterys ryškiaspalviais sijonais ir apsiaustais mirgėjo tarp vyrų, nešiodamos vandens ąsočius, kepdamos maiso blynelius, šildydamos šokoladą ir linksmai šaipydamosi.

Iš portalo išėjo keli žmonės, matyt, karininkai ir, davę kažkokius įsakymus, vėl grįžo į vidų.

Viename kampe gulėjo prekių ryšuliai; tarp tų ryšulių varovai įsitaisė nakvynę, pasitiesdami savo apsiaustus.

Mes gulėjom gana aukštoje vietoje ir galėjom matyti pro sieną laukus ir mišką, o tolumoje – banguotus Andų kalnų kontūrus ir baltasniegę Orisabos piramidę. Saulė jau buvo nusileidus už kalnų, bet jos spinduliai dar auksino „Liepsnojančios Žvaigždės" viršūnę, kurią gobė raudonų, baltų ir purpurinių debesų vainikas.

Šis puikus vaizdas leido vienam akimirksniui pamiršti, kur ir kokioje padėtyje esu. Mano svajones sudrumstė žiaurus balsas meksikiečio, kuris atėjo lydimas dviejų tarnų, atnešusių mums vakarienės. Valgyti padavė juodų pupų ir maiso paplotėlių, bet mūsų nuotaika buvo tokia, kad nė nemanėme kritikuoti pasiūlyto valgio. Pirmą kartą atrišo rankas, ir nors nedavė nei šakučių, nei peilių, Raulis padėjo mums apsieiti be jų, pamokęs suriesti paplotėlius ir pasinaudoti jais kaip šaukštais.

XXXIX

ČENAS – MANDAGUS KAVALIERIUS

Mūsų dubenys vienu akimoju ištuštėjo.

– Iš tiesų skanu! – tarė Čenas pasigailėdamas, kad dubenys jau tušti.– Ar negalėtumėte mums dar kiek atnešti, mano pone? – kreipėsi jis į meksikietį mirktelėjęs jam.

– No entiende (nesuprantu),– papurtė tasai galvą.

– No in ten days?! (Ne anksčiau kaip po dešimt dienų?) – sušuko Čenas, meksikiečio atsakymą supratęs kaip blogai ištartą sakinį anglų kalboje.– Iš proto tamsta išėjai, ar ką! Po dešimties dienų Murtagas Čenas bus arba dausose, arba valgys daug geresnius pietus negu jūsų juodosios pupos!

– No entiende.

– Dešimt dienų! Juk mes daug anksčiau numirsim badu! Duok tamsta mums pupų dabar!

– No entiende, senor.

– Kad tu kur kiaurai žemėn nugarmėtum! – nekantriai sušuko Čenas.

– Que quere? – kreipėsi meksikietis į Raulį, kuris leipo juokais.

– Ką jis sako, Rauli? – piktai paklausė Čenas.

– Jis sakosi nesuprantąs tavęs.

– Tai pasakyk jam, kad mes dar norim pupų ir tų papločių.

– No hay,– atsakė meksikietis, kai Raulis perdavė jam Čeno prašymą.

– No Jo? (ne aš?) Taip ar ką jis atsakė? Na, tai, mano pone, pasiųsk kitą. Man visai nereikia, kad tamsta pats bėgtum.

– No entiende.

– Vėl po dešimt dienų! Juk dabar tamsta supranti, ko mes norim?

– Jis sako, pupų daugiau nesą.

– Meluoja! Prakeiktas Juda! Kaip gali būti, kai čia penki tūkstančiai žmonių! Paprašyk nors vandens, Rauli. Jis neišdrįs juk pasakyti, kad ir vandens nėra, nes mes matom jį panosėje.

Meksikietis ženklu pašaukė vieną moteriškę, ir toji netrukus atnešė molinį ąsotį vandens.

– Duokit pirma kapitonui,– parodė Čenas į mane.– Dalykit lygiai, bet gerbkit laipsnį.

Moteriškė suprato jo ženklą ir padavė man ąsotį, kuris paeiliui eidamas galų gale pasiekė Čeną. Užuot atsigėręs, pastatė ąsotį tarp kelių ir gudriai pažvelgė į meksikietę.

– Štai ką, mano gražute,– jis mirktelėjo ir palietė ją už juosmens,– tamsta supranti, ko man reikia? Tiktai vieną gurkšnį, kad vanduo nepasirodytų toks šaltas esąs.

– No entiende.

– Prakeikimas! Vėl tos nelabosios dešimt dienų! Pasakyk jai, Rauli. Pasakyk jai, kad pinigų aš neturiu, nes mane apiplėšė, bet aš duosiu jai vieną iš šių šventųjų už degtinės lašelį.

Tai tardamas jis ištraukė iš po švarko savo paveikslėlius. Pamačiusi kryžių ir Dievo Motiną, meksikietė atsiklaupė ir dievobaimingai juos pabučiavo. „Bueno catolico!" – tarė ji atsikeldama ir simpatiškai pažvelgdama į Čeną. Paskui ji permetė apsiaustą per kairįjį petį ir greitai nubėgo per kiemą.

Netrukus moteriškė sugrįžo ir, išėmusi iš apsiausto nedidelį butelį, padavė jį Čenui, kuris tuo pačiu metu stengėsi atrišti savo šventuosius.

– Kurį norite, missis? Šv.Patriką ar Dievo Motiną? O gal abudu? Murtagui Čenui negaila.

Ji, supratusi iš jo gestų, koks čia reikalas, priėjo prie jo ir, sulaikydama jo ranką, tarė maloniu balsu:

– No, senor; su proteccion necessitau.

– Ką ji sako, Rauli?

– Ji pataria pasilaikyti juos, nes tau reikės jų užtarimo.

– Kaip mane gyvą matot, jos teisybė. Man labai jų užtarimo reikia. Bet per tą dešimtį metų, kai aš juos nešioju, šis mažas buteliukas – pirmoji malonė, kurią jie man suteikė. Pamėgink, kapitone. Tai geras gėrimas.

Išgėriau. Tai buvo chingarito degtinė – kaitri kaip ugnis. Užteko vieno gurkšnio. Padaviau butelį Klelėjui, kuris sutiko jį daug maloniau.

– Į tamstos sveikatą, gerute! Linkiu tamstelei ilgo amželio.

– No entiende,– pakartojo moteriškė

– Na, gerai jau, nesiginčysim daugiau. Dešimt, tai dešimt. Tamsta puiki moteriškaitė,– tęsė jis,– nors, tiesą pasakius, tamstos sijonas bent kiek trumpokas, ne pro šalį būtų pailginti. Tiesa, tamstos blauzdos gana gražios, gražutės nedidelės kojytės.

– Que dice? (Ką jis sako?) – kreipėsi meksikietė į Raulį.

– Jis giria mažąsias tamstos kojytes.

Meksikietei tas komplimentas patiko.

– Paklausk jos, ar turi vyrą?

Ji nusišypsojo ir pamojavo smiliumi prieš savo nosį. Raulis paaiškino, kad tai reiškia, jog ji dar neištekėjusi.

– Tai aš,– tarė Čenas,– sutikčiau ją vesti su sąlyga, kad mane išvaduotų nuo kartuvių. Pasakyk jai, Rauli.

Moteriškė nusijuokė išklausiusi pasiūlymo, bet nieko neatsakė.

– Tylėjimas reiškia sutikimą. Bet pasakyk jai, Rauli, kad aš neperku katės maiše, todėl tegul pirma paleidžia į laisvę.

– El senor esta muy alegre (senjoras – didelis juokdarys),– tarė nusišypsojusi meksikietė ir, pasiėmus ąsotį, apleido mus.

– Rauli, ar sutinka ji?

– Dar nenutarusi.

– Ne, jau teks, matyt, man taip pražūti. Ir šventieji nenori man pagelbėti. Siurbtelk dar lašelį, Rauli.

XL

„TAGAROTOS“ ŠOKIS

Sutemo, raudona laužų ugnies pašvaistė nušvietė aplinkinius daiktus bei žmones. Gveriljasų pozos, jų plačiabrylės, dažnai plunksnomis papuoštos skrybėlės, jų juodi plaukai ir smailios barzdelės, jų tamsios, spindinčios akys ir balti dantys, jų ryškiaspalviai drabužiai,– visa tai kūrė laukinio grožio vaizdą.

Kažkas buvo nauja tame mišriame žmonių, mulų, šunų bei mustangų mišinyje, žemų stogų reginyje, mažuose apkaustytuose langeliuose, apelsinų medžiuose prie fontano.

Ir balsai kieme atrodė svetimi – aštrūs, laukiniai. Buvo kalbama suispaninta actekų tarme. Buldogai lojo ir urzgė, mustangai žvengė, kardai žvangėjo. Kartais nuaidėdavo pusiau indėniška daina, pritariant mandolinai.

Prie šviesaus laužo netoli mūsų gveriljasų moterų būrelis šoko tagarotą – panašų į fandangą šokį.

Moterys nusimetė apsiaustus, palikdamos su trumpais sijonais ir berankovėmis palaidinėmis, vyrai nusiėmė sunkias skrybėles ir ginklus. Du vyrai susėdo ant oda aptemptų taburečių ir grojo mandolinomis, trečiasis – gitara. Muziką lydėjo ryksminga daina.

Šokėjai išsiskirstė į keturis kampus; jie nė valandėlei nenurimo, visąlaik pritardami muzikai kojomis, rankomis ir galva. Jie plojo rankomis per šonus, per veidus, plojo delnais.

Štai vienas staiga pavirto kupriu ir, iššokęs į vidurį, ėmė rodyti visokius juokus, norėdamas suvilioti savo vis-a-vis. Pagaliau, toji irgi susikuprinusi prisiartino ir abu ėmė daryti visokius nesmagius juokus. Kitos poros buvo berankės, bekojės, susirietusios ir t.t. Vienas šokdamas laikė savo galvą pakišęs po pažastimi, kitas buvo apkabinęs koja galvą. Šokis turėjo parodyti įvairiausius fizinius kūno trūkumus, ir juo vaizdingiau tai būdavo parodoma, juo daugiau juokų ir plojimų. Kai kuriems pasisekdavo, parpuolus kniūbsčia žemėn, ristis, nepajudinant nė vieno sąnario. Šis paskutinis juokas gražiai priminė mūsų gimnastikos mankštą.

– Galiu lažytis, kad čia tai mes galėtume su jumis eiti lenktynių! – sušuko Čenas, įdėmiai sekęs tagarotą.

Mane nuvargino tasai reginys. Pažvelgiau į pusiau praskleistą portalo uždangą. Kažkas praskleidė ją visai, ir viduje matėsi gražus reginys: nušviestoje salėje vaikštinėjo gražiais rūbais karininkai – tarp jų ir Diubrokas. Ponios gražiai pasipuošusios ir brangiais akmenimis apsikabinėjusios... Ir ji buvo čia, ir jos sesuo, ir dona Žoakina. Daug karininkų buvo pasipuošę vaizdingais gveriljasų drabužiais.

Prasidėjo šokiai.

Širdis mano krūtinėje sustojo, šaltas prakaitas išpylė kaktą.

Jis priėjo prie jos ir pakvietė ją šoktį. Ji sutinka! Ne, ji atsisakė. Gera mergaitė. Štai ji pasitraukė į šalį ir žiūri pro baliustradą. Ar ne atodūsis taip sujudino jos krūtinę? A! Jis vėl prieina! Ji nusišypsojo! Jis palietė jos ranką!..

– Neištikimoji! – surikau aš ir pašokau, norėdamas ten bėgti. Mano kojos buvo surištos, ir aš pargriuvau kniūbsčias.

Sargyba sugriebė mane ir surišo man ir mano bičiuliams rankas. Mus nuvilko į kitą kiemo kampą ir, įmetę į mažą kambariuką, užrakino duris.

XLI

PABUČIAVIMAS TAMSOJE

Negalima aprašyti mano jausmų, kai atsiradau ant grindų mūsų šaltame, drėgname ir purviname kalėjime. Aš nepastebėjau visų tų nepatogumų, kuriuos kiti skausmai nuslopino. Kas gali būti skaudžiau už pavydžios širdies sopulius?..

Aš norėjau keršyti, troškau gyventi tiktai todėl, kad galėčiau išlieti pagiežą. Apsidairiau aplinkui, norėdamas sumoti, ar negalima išsigelbėti. „Kas bus, jei mūsų pasodinimas sutrukdys Narcizo planams! Kaip jis prieis prie mūsų, kai už durų vaikščioja sargybinis?“

Po kelių gana skaudžių mėginimų man pasisekė atsistoti. Ėmiau ristis sienos atsirėmęs, kol atsidūriau prie mažutyčio langelio. Laukuose girdėjosi tolimas vilko kauksmas, kuris vis garsiau staugė. Pašaukiau Raulį.

– Nežinai, tamsta, ar čia yra pievinių vilkų?

– Negaliu tikrai pasakyti, ar čia yra tikrieji pieviniai vilkai, ar tik panašūs į juos.

Vėl ėmiau klausytis.

– Vėl pievinio vilko kaukimas! Tai – Linkolnas!

Kaukimas nutrūko, bet netrukus pasigirdo kitoje vietoje.

„Ką man daryti? Jei atsiliepčiau, tai atkreipčiau sargybinio dėmesį. Reikia dar palaukti“.

Smalsiai gaudžiau kiekvieną garsą už sienų. Mano bičiuliai, sužinoję, kad Linkolnas arti, irgi sustojo ir stovėjo, atsirėmę į sienas.

Praėjo koks pusvalandis.

Negarsus bildesys pasigirdo už sienos, kažkas tyliai pašaukė:

– Kapitone!

Tai ne Linkolno balsas. Tai – Narcizas.

– Quien? – paklausiau.

– Jo, capitan.

Tai tas pats balsas, kuris kalbėjosi su manim šiandien rytą. Tai Narcizas.

– Galite iškišti ranką pro langelį? – paklausė jis.

– Ne mano rankos surištos užpakalyje.

– Tamstos draugai irgi surišti?

– Taip.

– Tegu dviese atsistoja iš šalių ir pakelia tamstą ant pečių.

Nusistebėjau jaunojo ispano sumanumu ir, Raulio bei Čeno padedamas, padariau kaip lieptas. Mano surištos rankos atsidūrė ties langeliu. Iš pradžių pajutau švelnius pirštus, paskui šaltus peilio ašmenis, pjovusius virves. Paliepiau bičiuliams vėl nuleisti mane ant grindų.

– Štai peilis. Dabar rankos laisvos, galite paleisti savo draugus. Paimk, tamsta, šitą popierių – ten rasite smulkių nurodymų, ką toliau daryti.

Padavė peilį ir sulenktą popieriaus lakštą, keistai šviečiantį iš vidaus.

– O dabar, kapitone, turiu vieną prašymą.

– Sakyk, sakyk!

– Duok man tamsta pabučiuoti ranką prieš mudviem išsiskiriant.

– Gerasis, dorasis vyreli! – sušukau, kišdamas pro langelį ranką.

– Vyreli! Ne, kapitone, aš ne vyriškis, aš – moteriškė, kuri myli tamstą visa nukamuota širdimi.

– Viešpatie! Duok man savo ranką!

– Tamsta nori pabučiuoti mano ranką? Gerai.

Ir mažutė ranka įlindo pro menkutį langelį. Nepaisant tamsos, mačiau briliantų spindėjimą. Nervingai ėmiau bučiuoti ranką, o ji nesipriešino, neatitraukė jos.

– Kam mudviem skirtis? Bėkim drauge! Aš kvailai elgiausi, mano brangioji Gvadalupa!..

Pasigirdo negarsus šūktelėjimas, kuriame išgirdau širdies skausmą, ir lipšnioji ranka pranyko, palikdama mano rankoje vieną iš savo briliantinių žiedų.

– Sudie, kapitone, sudie! Šiame pasaulyje mes niekuomet nežinome, kas mus labiausiai myli,– liūdnai sušnibždėjo jos balsas.

Baisiai nustebau. Šaukiau ją, bet atsakymo nesulaukiau. Ilgai klausiausi. Mano bičiulių kantrybė baigėsi, ir aš, perpjovęs virves, kuriomis buvo surištos mano kojos, ir paleidęs Raulį, padaviau jam peilį, o pats ėmiau skaityti laišką padedamas kokujos, kuri buvo įdėta į popierių. Štai kas buvo parašyta:

„Tamsta turi peilį, o sienos sumūrytos iš nedegintų plytų. Siena su langeliu išeina į lauką, už kurio yra miškas. Ten turite pasikliauti tik savim – aš negaliu jums pagelbėti. Carissimo caballero, adios!"

Nieko nelaukdamas, griebiau peilį ir jau buvau besirengiąs pjauti sieną, kai lauke pasigirdo balsai. Vėl pridėjau ausį prie langelio. Pažinau Linkolno balsą, kuris piktai kalbėjo:

– A tu, prakeiktasis bernioke! Tu nori, kad mūsų narsųjį kapitoną pakartų? Tuoj parodyk man, kur jis paslėptas, o tai numausiu nuo tavęs kailį kaip nuo šeško!

– Užtikrinu tamstą, misteri Linkolnai,– atsiliepė kalbėjęs su manim balsas,– kad aš ką tik įdaviau kapitonui viską, ko reikia jam pabėgti. Štai jis už ano langelio.

– Tai nesunku patikrinti. Aš nepaleisiu tavęs, kol neįsitikinsiu, kad tu teisybę sakai.

Išgirdau sunkius medžiotojo žingsnius ir jo balsą, atsargiai sušnibždėjusį:

– Kapitone!

– Tyliau, Bobai, viskas tvarkoje.

– Gerai! Tu gali eiti,– kreipėsi jis į savo belaisvį.– Galų gale esi geras berniokas, grįžk pas mus! Kapitonas viską padarys dėl tavęs.

– Paleiskit mane, misteri Linkolnai, aš negaliu eiti su jumis.

– Kaip sau nori. Bet žinok, kad visuomet gali tikėtis Bobo Linkolno pagalbos.

– Ačiū, ačiū!

Ir ji nuėjo daug greičiau, negu aš spėjau ją sulaikyti. Tiktai iš tolo pasigirdo liūdnas ir meilus – adios!

Reikėjo greitai veikti.

– Kaip išeisit, kapitone? – paklausė Linkolnas.

– Išpjausim sienoje skylę.

– Gerai. Ir aš turiu peilį; aš imsiu pjauti iš lauko pusės.

Atmatavom, nuvalėm sieną ir ėmėmės darbo. Netrukus mėnulio šviesa įsiskverbė skylėn, kurią lengva buvo praplatinti išimant plytas. Netrukus buvome laisvi.

XLII

MARIJA DE MERSED

Prie sienos ėjo griovys, pilnas kaktusų ir sausos žolės. Kelias minutes gulėjom tame griovyje, atsigaudami iš nuovargio. Mūsų kojos ir rankos buvo taip nutirpusios, kad vos galėjom stovėti.

Buvome nutarę eiti grioviu, nes langai aukštai, o pasileisti tiesiai per laukus – gana pavojinga: Linkolnas buvo matęs ten meksikiečių.

Šliaužėme griovio dugnu. Netrukus prišliaužėm paskutinį langą – jame degė šviesa. Nepaisydamas pavojingos padėties, nutariau pažvelgti pro langą.

Pamačiau gana gražiai įrengtą kambarį. Prie stalo sėdėjo žmogus, kurio veidą nušvietė lempa,– pažinau Diubroką ir tiesiog akimis įsisiurbiau į to nekenčiamo veido bruožus. Jei būčiau turėjęs šautuvą, nė valandėlės nebūčiau laukęs. Aš jau neįstengiau susivaldyti, ir tik geležiniai virbai neleido įsiveržti vidun ir pulti savo priešą,– būčiau pražudęs save ir savo draugus.

Durys prasivėrė, ir įėjo jaunuolis pusiau kariškais rūbais. Jo tobulos manieros ir gražus veidas nustebino mane. Jis irgi atsisėdo ir padėjo ant stalo ranką, ant kurios pamačiau kelis žiedus. Jaunuolis buvo išblyškęs, jo ranka virpėjo. Man pasirodė, kad esu jį kažkur matęs. Jis priminė man Narcizą... priminė jį! Suvirpėjau ir įsižiūrėjau geriau: panašumas darėsi vis didesnis.

Nejaugi ji? Ne! Prisiminiau tas akis, prisiminiau bernioką, lydėjusį Diubroką. Tai – giminaitė, Marija de Mersed! Mūsų išvaduotoja! Visa, kas atrodė paslaptinga, paaiškėjo vienu akimoju. Netikėtai atspėta paslaptis sujaudino mane. „Vadinasi, Gvadalupa nieko nežino, kad aš čia pat!“ Ta mintis vėl padarė mane laimingą.

Diubrokas supykęs vaikštinėjo po kambarį.

– Cha! – kalbėjo jis, – tu gal manai sukelsianti mano pavydą? Bergždžias triūsas: aš niekuomet nesugebėjau pavydėti. Tu myli prakeiktą jankį. Linkiu tau lydėti jį toje kelionėje, kuri jam bus pasiūlyta. Cha-cha-cha! Yra ko pavydėti! Tamstos gražiosios pusseserės per tą laiką, kai aš jų nemačiau, paaugo.

Marija pašoko iš vietos, jos akys spindėjo.

– Jei tik tu sumanysi niekšiškai kėsintis į kurią nors iš jų, tai žinok, nors ir nėra teisybės mūsų krašte, aš dar turiu užtektinai galimybių nubausti tave! Neliesk jų – užteks vienos aukos.

– Aukos? Tu, gražiausio Meksikoje vyriškio žmona, laikai save auka? – pasityčiodamas paklausė Diubrokas, matyt, išsigandęs grasinimų.

– Kodėl tyčiojiesi iš manęs, primindamas netikras jungtuves su persirengusiu apgaviku vietoj kunigo? Oh, santissima Madre! Niekuomet nemylėjau aš to žmogaus! Tai buvo kažkoks beprotiškas apakimas!

– Man visa tai nerūpi! – sušuko jis ganėtinai užgautas.– Man dabar

svarbu, kad tu rytoj iš savo turtuolio dėdės pareikalautum savo dalies, kurios jis lig šiol neišleidžia iš nagų.

– Nesutinku.

Ji staiga atsikėlė ir nuėjo prie durų.

– Aš norėčiau, mano brangioji, tave palaikyti kol kas čia,– tarė Diubrokas, žiauriai sugriebęs ją už rankos,– aš mačiau, kaip tu šiandien kalbėjaisi su tais jankiais. Aš žinau, kad tu sugebėtum net padėti jiems pabėgti. Todėl nutariau dalyvauti lemiant jo likimą, ir jeigu tu rytoj rytą atsikeltum kiek anksčiau, tai galėtum pamatyti, kaip jis šoks su kilpa ant kaklo. Cha-cha-cha!

Kreolas išėjo ir užrakino duris.

Keistą išraišką išvydau jos veide – džiaugsmo ir nerimo mišinį. Ji pribėgo prie lango ir prisispaudė lūpomis prie lango, tarsi stengdamasi paliesti nakties tamsą.

Ištiesiau briliantą ir tiesiai prieš jos veidą ant stiklo parašiau: gracias.

Ji virptelėjo, pamačiusi mane.

Negalėjau ilgiau gaišti. Mano draugai jau ėmė pykti ant manęs. Ėmėme šliaužti toliau ir netrukus atsidūrėme jauname tankiame miške.

Pažvelgiau į nušviestą langą. Moteriškė stovėjo su lempa rankoje, nušviesdama langą ir skaitydama parašytą žodį. Niekados nepamiršiu jos veido išraiškos.

XLIII

VYTIS

Pirmąją mūsų pabėgimo valandėlę mane užvaldė keistas netikrumas. „Kaip palikti Gvadalupą tarp tokių žmonių, galbūt Diubroko valdžioje?“ Bet ką galėjome padaryti penki vyrai, ir dar beveik beginkliai? „Marija de Mersed turi paslaptingą valdžią tam žmogui. Ji apsaugos savo pusseseres“. Ši mintis šiek tiek mane nuramino.

Mes nelabai bijojome vyties, pasitikėdami medžiotojų sumanumu. Raulis puikiai žinojo kiekvieną šlaitą, kiekvieną tarpukalnę. Sustojom norėdami aptarti, kokiu keliu reikėtų vykti toliau. Staiga užpakalyje sugaudė ragelis, o netrukus patrankos šūvis šimteriopu aidu nusirito per lygumą.

– Jie jau susigriebė,– tarė Raulis.– Tai signalas sargybai, kuri stovi ant anų kalnų.

– Man nepatinka, kad šis miškas nelabai tankus,– tarė Linkolnas.

– Už dešimties mylių yra tokie tankūs krūmai, pro kuriuos ir vilkui sunku praļįsti. Iki aušros reikia juos pasiekti.

– Vesk, Rauli!

Iš visų pusių girdėjom šūkaujančius gveriljasus, kas akimirksnį mus galėjo išduoti lapų šlamėjimas ar sausos šakelės brakštelėjimas.

Netrukus pasiekėm upės klonį, bet, Linkolno patariami, vengėm eiti pačiu krantu. Jo tiesa, netrukus išgirdom ginklų žvangėjimą ir kelių žmonių, ėjusių kranto taku, balsus.

– Bet kaip jie atsirišo virves? Jiems būtinai turėjo kas nors padėti.

– Taigi, Chose, ir aš taip manau. Jiems ne kas kitas padėjo, o tas milžinas, kuris tuomet ištrūko iš mūsų. Man rodėsi, kad jis visą laiką sekė mus.

– Sako, kad jis už mylios galįs nušauti žmogų. Nenorėčiau patekti po jo šautuvu! Jis ir gyvatę bus nušovęs.

– O toji gyvatė turėjo gana gerą skonį, jei taikėsi į tokį kąsnelį, kaip senojo ispano gražuolė duktė.

Tolesnio pašnekesio nebėgirdėjome.

– Tai tamsios būta? – kreipiausi aš į Linkolną.

– Taigi, kapitone. Aš tuo metu buvau nusitaikęs į misterį Diubroką, bet, pamatęs kobrą, nušoviau ją.

– O kur Džekas?

– Aš manau, kad jis ramioje vietelėje. Pasiunčiau su juo žinią pulkininkui.

– Tai mes galime laukti pagalbos iš stovyklos?

– Žinoma, kapitone. Bet jie mūsų pėdomis tik rančą pasieks, todėl mums reikia itin pasitikėti Raulio nurodymais.

– Tiesa.

Po sunkios kelionės mes pagaliau pasiekėme krūmus, apie kuriuos buvo sakęs Raulis. Susiradę nedidelę aikštę, susėdome sausoje žolėje, manydami pailsėti po visų nerimų. Bemat visi sumigom.

XLIV

NAUJAS IR BAISUS PRIEŠAS

Jau giedravo diena, kai pabudau. Mano bičiuliai jau buvo sukilę. Raulis sukūrė ugnį iš krūmų šakų, kurios degė beveik visai nerūkdamos. Ant šakos kybojo ką tik nusauta iguana. Raulis galando peilį, norėdamas nulupti odą ir pagaminti mums pusryčius. Linkolnas taisė savo šautuvą, o airis aižė bananus. Iguana netrukus buvo iškepta, ir mes su dideliu apetitu papusryčiavom.

– Prisiekiu šv. Patriku! – pastebėjo Čenas,– kai būdamas tėvynėje girdėdavau įvairius pasakojimus apie arapus, tai niekados nepamanydavau, kad ir man pačiam teks kanibalu tapti.

– Tss! – tarė Linkolnas, staiga virptelėjęs ir pusiaukelėje sulaikęs kąsnį.

Ženklu įsakęs mums tylėti, jis paėjo į šalį ir pridėjo ausį prie žolės. Neilgai reikėjo mums jo laukti,– jis tuoj pašoko ir suriko:

– Šunys seka mūsų pėdomis, kaip mane gyvą matot!

Linkolnas retai kada prisiekinėdavo, o jei tai darė, tai visuomet turėdavo nepaprastą priežastį. Pirmą kartą jo akyse pamačiau nusiminimą. Jo žodžiai bei išvaizda paveikė mus kaip elektros srovė, mes pašokom ir sugulėm kniūbsti ant žemės. Klausėmės visi taip įdėmiai, kad niekas nepratarė nė žodžio.

Iš pradžių girdėjome garsą, panašų į laukinės bitės zvimbimą, kuris darėsi vis aiškesnis. Štai tas garsas sucypė ir staiga nutilo, bet netrukus pasikartojo, ir mes jau daug arčiau išgirdom piktą ispanų buldogo balsą.

Sustojom ir sužiurom sumišę į vienas kitą. Visi mūsų ginklai – du peiliai ir vienas šautuvas. Visų akys nukrypo į Linkolną. Medžiotojas stovėjo, įsmeigęs akis į žemę.

– Ar toli ligi upės, Rauli? – paklausė jis.

– Apie du šimtai jardų.

– Jeigu ten yra brasta, tai galime pamėginti suklaidinti šunis. Daugiau nieko nesugalvosiu. Jei mes turėtume gerus medžioklės peilius, tai galėtume susikauti su šunimis. Bet jų turbūt esama ne mažiau kaip dvylikos.

Raulis nuvedė mus prie upės, kurią pasiekę subridom į vandenį. Tai buvo vienas iš dažnų Meksikos kalnų upelių, kuriuose ramų vandenį pakeičia kriokliai, ošiantys tarp bazaltinių uolų. Nubridę ligi juostos arti šimto jardų krištolo tyrumo vandeniu, išlipome į krantą ir ėjome mišku, neatsitolindami nuo upės, kad galėtume vėl pakartoti savo gudrybę.

Aiškiai girdėjom buldogų lojimą. Staiga jie nutilo.

– Jie dabar ėda mūsų pusryčius,– klausydamasis tarė Linkolnas.

Štai vėl pasigirdo šunų skalijimas. Po valandėlės jis vėl nutrūko, ir buldogai sukiojosi urgzdami.

Mes jau buvom nuėję pavandeniui dvi mylias ir ėmėme manyti, kad šunys bus pametę mūsų pėdsakus. Linkolnas pridėjo ausį prie žemės ir tuoj pakilo, piktai stuktelėjęs šautuvu į žemę.

– Prakeikti šunys! Jie vėl surado mūsų pėdsakus!

Visi kaip vienas nubėgom prie upės, perlipom per uolas ir, sušokę į vandenį, bridome toliau. Staiga Raulis, ėjęs priešakyje, suriko. Pajutom kažką negerai padarę. Pasirodė, kad subridom į vandenį toje vietoje, kur upė staiga siaurėja. Iš abiejų pusių stūksojo stačios, aukštos uolos, kurias skyrė kelių pėdų plotis. Rami upė tokioje vietoje virsta baisia srauja, kad, jeigu mes būtume mėginę plaukti, būtume buvę suaižyti į uolas. O norėdami apeiti šią siaurą vietą, būtume ėję kelias mylias, taigi buldogai būtų paviję mus daug anksčiau, negu pasiektume platesnę upės vietą.

– Pagaliau mes įveikti! – tarė medžiotojas, grieždamas dantimis.

– Ne! Mes grumsimės su šunimis ant šios uolos! Paskui mane, bičiuliai! – sušukau aš.

– Valio! –suriko Linkolnas.– To tikėjaus iš tamstos, kapitone!

Mes iškopėm į krantą ir netrukus atsidūrėme aukščiausioje uolos vietoje, kuri karojo viršum srovės.

XLV

KOVA SU BULDOGAIS

Keletą minučių ilsėjomės ir rengėmės kovai. Nesusilaikiau ir pažvelgiau tarpeklin. Bemaž dviejų šimtų pėdų gilumoje vandenys putodami srūvo tarp aštrių akmenų, o toliau plaukė vien tik baltos putos.

Mūsų priešų lojimas bei urzgimas vis artinosi, nors jų pačių nebuvo matyti. Štai subraškėjo krūmai, ir pro lapus sumirgėjo šunys. Iššoko priešakinis buldogas ir, pakėlęs į viršų buką snukį, piktai suurzgė.

Jis, kaip ir kiti šunys, bėgiodami po krūmus, negalėjo suprasti, kurioje vietoje buvom šulipę į vandenį. Bet vienas senas šuo veikiai surado mūsų pėdsakus ir, šokinėdamas nuo uolos ant uolos, pribėgo tą vietą, kur buvom išlipę į krantą. Jis jau rengėsi peršokti per upę, kurią skyrė bazaltinės uolos, kai Linkolnas šovė, ir šuo, nukritęs į vandenį, tuoj buvo srovės nuneštas. Kiti buldogai, visiškai nebodami savo bendro mirties, bėgo vienas po kito ir ėmė kopti viršun. Tuo tarpu Linkolnas suspėjo užtaisyti šautuvą, ir dar vienas šuo nusirito žemyn. Medžiotojas numetė šautuvą – nebeliko laiko užtaisyti.

Dabar buldogams nebereikėjo pėdsakų. Pamatę mus, jie tylėdami puolė

tartum kokie žmogžudžiai. Po akimirksnio žmonės ir šunes susimaišė mirtinoje kovoje.

Nežinau, kaip ilgai truko tos imtynės. Pamenu tiktai, kad gyniausi nuo tų baisybių, griebdamas juos už kojų, už sprandų, už uodegų ir visomis jėgomis stengdamasis privilkti juos prie tarpeklio krašto, kad galėčiau numesti upėn. Vieną kartą vos pats nenukritau. Galų gale sukandžiotas ir uždusęs pargriuvau. Jau nebegalėjau daugiau kovoti. Klelėjus ir Raulis irgi gulėjo, nusikamavę ir apsitaškę kraujais. Linkolnas ir Čenas buvo sugriebę šunį ir sūpavo jį ties tarpekliu. Jis nulėkė žemyn ir, pirma atsimušęs į uolą, sunkiai nukrito vandenin.

Tai buvo paskutinis šuo.

XLVI

INDĖNŲ BŪDAS

Tą pačią valandėlę iš miško išjojo mūsų persekiotojai ir, balsiai klykdami, sustabdė savo mustangus.

– Ką reiškia jų klyksmas, Rauli?

– Jie nepatenkinti, kadangi jiems reikės nulipti nuo arklių ir pereiti kiton upės pusėn. Čia arkliai negalės perbristi.

– Ach, kad visi mes turėtume šautuvus! – tariau.– Tuomet galėtume gražiai ginti mūsų poziciją.

Gveriljasai pririšo mustangus ir ėmė bristi kiton upės pusėn. Vienas, gražiais rūbais ir papuošta plunksnomis skrybėle,– pažinau, kad tai buvo Chuanas,– jau stovėjo su pliku kardu ant aukštos uolos.

– Ar nepasiektumėte jo, Linkolnai?

– Nežinau, kapitone. Ligi jo bus trys šimtai jardų. Ach, kaip praverstų dabar majoro karabinas! Čenai, stokis priešais mane, kad jis nematytų, jog į jį taikau.

Linkolnas padėjo šautuvo vamzdį ant Čeno peties ir prisitaikė. Meksikietis pastebėjo ir norėjo pasislėpti, bet pasigirdo šūvis, jo plunksnuota skrybėlė nukrito, o jis pats išskėtęs rankas nukrito į vandenį. Vienu akimirksniu srovė sugriebė jį ir nunešė drauge su putų sūkuriais.

Gveriljasai suriko, buvę priešakyje pasitraukė atgal ir pasislėpė už uolų.

– Carajo! guardaos! esta el nifle del diable! (Pasisaugokit! Tai velnio šautuvas!)

Meksikiečiai pasislėpė už uolų iškyšulių; net palikusieji prie arklių už šešių šimtų jardų irgi pasitraukė už medžių. Iš ten ėmė šaudyti, bet jų kulkos tai susiplodavo į uolas, tai prazvimbdavo viršum galvų. Klelėjus, Čenas, Raulis ir aš nulipom už uolos, kad išvengtume atsitiktinės kulkos. Linkolnas liko pačioje uolos viršūnėje bestovįs, tartum su panieka žiūrįs į priešų kulkas.

Niekuomet nesu sutikęs tokio išdidaus mirties niekinimo, kokį tą dieną parodė Linkolnas. Stovėjo jis tartum milžinas su mirtinu ginklu rankoje ir šaltai žiūrėjo į bailų priešą. Stovėjo jis be mažiausio judesio, nors kulkos lėkė ir karpė žolę prie pat jo kojų.

Štai jis pakėlė šautuvą, bet tuoj nuleido vamzdį žemyn, o veide ryškiai matėsi panieka priešui. Po valandėlės pakartojo.

– Bailūs niekšai! – prakošė pro dantis.– Nespėsi į juos nė prisitaikyti, kai tuoj paslepia savo galvas. Ne, šunys buvo kilnesni už juos!

Gveriljasai subruzdo. Kai kurie sėdo ant arklių ir nujojo prieš vandenį.

– Jie nori perjoti su arkliais kiton upės pusėn ir apeiti mus. Po pusvalandžio jie bus jau čia,– tarė Raulis.

Neturėjom kur pasislėpti, nes už uolų prasidėjo nuolaidi lyguma, kurioje vietomis kyšojo menkos palmės ar jukos krūmokšniai. Tik už penkių mylių dunksojo miškas. Ar suspėsim nubėgti ligi miško pirma, negu priešai pavys? Nutarėm pamėginti, nes tai buvo vienintelė išsigelbėjimo galimybė.

Bet iš pradžių reikėjo apgauti pasilikusius mus saugoti meksikiečius, nes šie galėtų pavyti mus dar prieš aniems pasirodant. Mes gerai žinojom, kad meksikiečiai greiti kaip kiškiai.

Panaudojom vieną indėnų būdą, kuris neapgautų Techaso medžiotojo, bet kuo gražiausiai pavyko su gveriljasais.

Sugulėm ant uolos taip, kad priešas tik mūsų galvas tematė. Paskui nusileidome kiek žemiau, ir dabar meksikiečiai matė tik mūsų kepures, o kartais ir pakylančius veidus. Mes turėjom skubėti ir negalėjom tobulai tos pantomimos suvaidinti. Bet prieš mus buvo ne komančai, o gveriljasai, ir to visiškai pakako.

Pamažu nusiėmėme kepures ir padėjome jas kiek galima natūraliau. Paskui kaip driežai nušliaužėm žole kokį šimtą jardų, pakilom ir pasileidom bėgti, kiek tik įstengdami. Bėgdami dar ilgai girdėjom, kaip gveriljasai šaudė į mūsų kepures.

XLVII

ŽAIBO SMŪGIS

Ne kartą ir ne du dairėmės į priešus. Labai nuvargome ir įtempėme paskutines jėgas. Tuo tarpu prasidėjo lietus – smarkus atogrąžų lietus,– pliekdamas mums į veidus ir žemę darydamas labai slidžią. Vos kvapą galėjom atgauti, vos besilaikėm ant kojų, bet vilkomės tolyn, vejami supratimo, kad mirtis genasi mus.

Niekuomet neužmiršiu tų baisių lenktynių. Jas galiu palyginti su baisiu sapnu, kai stengiesi išsivaduoti iš kokios nors baisybės, bet negali pajudinti nė vieno sąnario.

Ligi miško buvo likę ne daugiau kaip penki šimtai jardų – neilgas kelias nenuvargusiam žmogui; bet mums rodėsi, kad niekuomet nepasieksime pievos, skyrusios mus nuo miško. Raulis aplenkė visus, o Linkolnas vilkosi paskutinis.

Medžiotojo šauksmas priverte atsigręžti, bet mes per daug buvome nuvargę, kad reginys galėtų mus išgąsdinti. Šuoliais į mus lėkė šimtai raitelių.

Mes įtempėme paskutines jėgas, bet gveriljasai buvo arti ir jų kulkos švilpė aplinkui. Pamačiau, kad Raulis, jau pasiekęs mišką, atsisuko ir grįžo prie mūsų, nutaręs pasiduoti likimui.

– Rauli, gelbėkis! – surikau silpnu balsu.

Jis vis artinosi, mano riksmo negalėjo išgirsti.

Pamenu šūvius, kulkų zvimbimą, riksmus, arklių triukšmą ir traukiamų iš makščių kardų žvangėjimą. Pamenu Linkolno šautuvo savotiškąjį balsą ir jo medžioklės šūkį. Pamenu perkūno trenksmą, kuris užgožė visus kitus garsus, pamenu, kaip nušvito ir vėl užgeso dangus; pajutau skaudų smūgį ir pargriuvau be sąmonės.

Kai pravėriau akis, šalia manęs stovėjo Raulis, vilgydamas mano smilkinius šaltu vandeniu.

– Tai buvo perkūno trenksmas, kapitone,– tarė jis.

Raulis išvengė trenksmo, nes jis buvo toliau nuo mūsų. Palikęs mane, prancūzas nuėjo prie kitų, kurie gulėjo išblyškę, pamėlynavusiomis lūpomis.

– Ar jie nutrenkti?

– Manau, kad ne,– atsakė Raulis, pildamas vandenį Klelėjui į burną.

Tasai sunkiai atsiduso ir ėmė atgyti. Raulis pasilenkė prie Linkolno,– kai tik suvilgė jam veidą vandeniu, jis tuoj pašoko ir nutvėrė draugą už gerklės, palaikęs jį gveriljasu. Pamatęs savo klaidą, nustebęs dairėsi. Jo akys išvydo šautuvą, ir jis tuoj susigriebė. Priėjo prie šautuvo, pakėlė jį ir instinktyviai pradėjo užtaisyti.

Lietus pylė čiurkšlėmis, dažnai žaibavo. Tolumoje pamačiau kažkokią juodą masę – tai buvo sugriuvę arkliai ir žmonės. Dvidešimt ar trisdešimt raitelių, išvengusių trenksmo kaip ir Raulis, veltui stengėsi pasukti nusigandusius mustangus į mūsų pusę.

– Negalim nė minutės gaišuoti! – tarė Raulis, atgaivinęs Klelėjų ir Čeną,– mustangai nurims, jie vėl ims mus vytis.

Mes paklausėme patarimo ir veikiai pasislėpėme miško tankumyne.

XLVIII

BEŽDŽIONIŲ TILTAS

Raulis prasitarė, kad meksikiečiams prietarai neleidžią mūsų persekioti toliau, nes jie perkūno trenksmą laiką Apvaizdos įsikišimu. Bet mes nelabai tuo tikėjom ir ėjom pirmyn, nepaisydami, kad buvome baisiai nuvargę, alkani, šunų sukandžioti, šakų sudraskyti ir žaibo apakinti.

Net Linkolnas lyg nusiminė. Iš pradžių jis jautėsi prastai ir nuolatos sustodavo su nuostaba apžiūrėdamas savo šautuvą. Kai prasidėjo miškas, jis ėmė atsipeikėti.

Nuėję apie penketą mylių, atsidūrėme nedidelio upelio pakrantėje, kuris irgi buvo patvinęs nuo lietaus, todėl negalėjom jo pereiti. Nutarėm apsistoti. Sugulėme ant žemės ir ėmėme drabužius džiovinti. Nenuilstąs Raulis sukūrė ugnį ir pririnko kokoso riešutų, o Linkolnas pasidarė chirurgu ir raišiojo mums žaizdas. Nors mūsų marškiniai gerokai nukentėjo, užtat pasijutom daug smagiau. Papietavę riešutais, išsitiesėm žolėje ir sumigom.

Aš tik snaudžiau, todėl mane veikiai pažadino keistas triukšmas, panašus į daugelio vaikų klegesį. Pakėliau galvą ir pamačiau, kad ir Linkolnas klausosi.

– Kas čia, Bobai?

– Negaliu suprasti, kapitone. Rauli! Kieno tie balsai?

– Tai araguatoes,– sumurmėjo prancūzas pro miegus.

– Kas? Sakyk žmoniškai, Rauli!

– Beždžionės,– atsakė jis visai pabudęs.– Jos slenka ištisa banda ir, matyt, nori pereiti upę.

– Perplaukti? Bet juk čia labai srauni srovė,– pastebėjau aš.

– Beždžionės veikiau sutiktų eiti į ugnį negu į vandenį. Jeigu jos negali peršokti per vandenį, darosi tiltą.

– Tiltą! Kaip tai?

– Tuoj pamatysit, kapitone.

Pusiau žmogiški balsai artinosi, ir kitoje upės pusėje pasirodė gyvulėlių

banda, žilo viršaičio vedama. Tai buvo beždžionės simia ursina, klykuolių veislės, turinčios vietinių duotą monos colorados (raudonosios beždžionės) vardą. Bandoje matėsi ir patelių, kurios nešėsi ant nugarų savo vaikus. Jų plaukai buvo tamsiai rusvi, o kibios uodegos siekė trijų pėdų ilgumo.

Pasiekusi krantą, visa banda sustojo. Vienas klykuolis – matyt, adjutantas ar vyriausias technikas – užbėgo ant uolos ir apžiūrėjo upę, tartum matuodamas jos platumą. Paskui, įdėmiai apžiūrėjęs artimiausius medžius, nubėgo atgal ir pranešė savo tyrinėjimus viršininkui. Šis suriko, turbūt duodamas komandą. Bandos dalis išbėgo į priekį ir susirinko prie augaloto topolio, kuris augo ties pačia siauriausia upės vieta. Dvidešimt ar trisdešimt gyvulėlių veikiai sulipo į medį, pirmasis peršoko ant šakos ir, apvyniojęs ją uodega, pasikabino galva žemyn. Kita beždžionė nusileido juo ir, apvyniojusi uodega jo kaklą bei priešakines letenas, irgi pasikabino galva žemyn. Tokiu būdu susidarė gyva grandinė,– paskutinis tos grandinės gyvulėlis jau siekė žemę.

Toji grandinė ėmė suptis, iš pradžių pamažu, paskui vis smarkiau ir smarkiau, o apatinė beždžionė kaskart smarkiai atsistumdavo nuo žemės. Kadangi medis buvo be šakų, tai suptis galėjo taip smarkiai, kol apatinė beždžionė pradėjo siekti medžio šakas kitoje upės pusėje. Dar du tris sykius pasisiūbavus, ji tvirtai nusitvėrė už šakos. Tai buvo padaryta gana vikriai ir kaip tik tuo momentu, kai grandinės galas buvo aukščiausiai iškilęs.

Šitaip buvo padarytas kabantis tiltas, per kurį nepaprastai greitai visa banda perbėgo kiton upės pusėn.

Sukibusios beždžionės, kaip mums rodėsi, nepaliaudamos šnekėjosi ir juokėsi; kartais kandžiojo pereinančiųjų kojas, tartum jas ragindamos.

Netrukus visa banda buvo kitoje upės pusėje. Bet kaip persikraustys tie gyvulėliai, iš kurių sudarytas tiltas? Jeigu pirmutinė beždžionė paleis uodegą, tai visas gradinės galas trenksis į kitą upės krantą arba pateks į vandenį, nes mūsų krante beždžionės užkibo daug žemiau negu aname gale.

Šį uždavinį beždžionės labai sumaniai išsprendė. Prie apatinio grandinės galo prisijungė keletas pačių stipriausių gyvulių, kurie sulipo taip aukštai į medį, kad šis „tilto" galas buvo dabar kur kas aukščiau už aną. Pasigirdo klyksmas, anapus upės tilto galas atsileido, ir visos beždžionės atsidūrė šiame upės krante. Pačios žemiausios tuoj nušoko, o kitos, kabinėdamos už šakų, nubėgo medžio stuobriu žemyn. Paskui visa banda dingo miško tankumyne.

– Iš tiesų neregėta šalis! Šitie žvėriukai turi daugiau sumanumo už vietinius žmones,– pastebėjo Čenas.

Audra jau visai praėjo, ir besileidžianti saulė šildė mus savo spinduliais. Paukščiai čiulbėjo tankiame žalumyne. Pamiegoję pailsėjom ir nutarėm keliauti toliau.

Upės vanduo nuslūgo, ir mes jau galėjom ją perbristi.

XLIX

JAROČA

Mes ėjom į Puenta Nacionalio pusę. Raulis turėjo tose vietose bičiulį, į kurio nuošaliai stovinčią rančą užėjom pavalgyti ir pernakvoti. Mes nebijojome sutikti nepažįstamų žmonių, nes manėme, kad ten nuvyksime vėlokai, o toji ranča gana ramioje vietoje.

Jau netoli buvo pusiaunaktis, kai mes pasiekėm kontrabandininko namus. Namiškiai dar buvo nesugulę; rančoje degė vaško žvakė.

Chozė Antonijas – taip vadinosi šeimininkas – gerokai nusigando, pamatęs penketą nudriskusių vyrų, bet tuoj nusiramino pažinęs Raulį.

Mūsų šeimininkas buvo liesas senis žvaliomis akimis, kurios tuoj išvydo mūsų apverktiną padėtį. Pastebėjau, kad, nepaisydamas širdingo sutikimo, Raulis neramiomis akimis tyrinėjo kambarį – vienintelį visoje rančoje.

Dvi moterys – kontrabandininko žmona ir duktė – daili, kokios aštuoniolikos metų žydinti mergaitė – triūsė kambaryje.

– No hab cenado (Jūs nepietavote)? – pasiteiravo Chozė Antonijas, o kai sužinojo, kad esame labai alkani, sušuko: – Carambo! Rafaela! Jesusita!

Tų žodžių, kuriuos lydėjo dar reikšmingesnis gestas, padariniai buvo nepaprasti. Tuoj Jesusita puolė maiso papločių kepti, o Rafaela – pati šeimininkė – kito valgio virti. Ugnis linksmai poškėjo, kepama mėsa čirškė, pupos, šokoladas – virė, ir visi mes pasijutom laimingi, laukdami pagaliau žmoniškos ir skanios vakarienės.

Bet Raulio nerimas, kaip pastebėjau, nepraėjo, ir kambario kampe pamačiau jo nerimo priežastį – liesą žmogutį su plačiabryle skrybėle ir kunigo rūbais. Žinojau, kad Raulis nemėgo kunigų ir būtų veikiau velniu pasitikėjęs negu kunigu, todėl pernelyg nenustebau.

– Kas jis toks, Antonijau? – pašnibždomis paklausė jis šeimininko.

– San Martino kunigas. Geras žmogutis.

Raulis, matyt, tuo pasitenkino ir nurimo.

Geriau įsižiūrėjęs į tą „gerą žmogutį", pastebėjau, kad garbusis svečias rančos gyventojus lanko daugiau dėl juodųjų Jesusitos akučių, negu dėl kontrabandininko šeimos sielų išganymo. Kunigas smalsiomis akimis sekė visus mergaitės judesius ir raukėsi, kai Cenas mandagiai stengėsi padėti mergaitei įpūsti ugnį.

– O kur padrė? – paklausė Raulis.

– Šiandien rytą jis buvo rinkonadoje.

– Rinkonadoje?!

– Jie išvyko toliau į Puentą. Jo žmonės susidūrė su jūsiškiais ir turėjo keletą užmuštų.

– Tai jis buvo rinkonadoje? – pakartojo susimąstęs Raulis. – Mes turim būti atsargūs.

– Pavojaus nebus,– atsakė šeimininkas,– jei jūs laikysitės toliau nuo kelio. Jūsiškiai jau pasiekė El Planą ir rengiasi atakuoti Sero tarpeklį.

Šio tylaus pašnekesio metu mažutis kunigas ėmė neramiai sukiotis kėdėje. Paskui jis atsikėlė ir, palinkėjęs šeimininkui „buenas noches", norėjo išeiti, bet staiga Linkolnas, visą laiką sekęs jį žvalia medžiotojo akim, pašoko iš vietos ir, užstojęs duris, sušuko:

– Ne, tamsta neišeisi!

– Que cosa (Ką tai reiškia)? – pasipiktindamas paklausė kunigas.

– Kalbėk, tamsta, ką norėdamas, o neišeisi iš čia anksčiau už mus!

Kunigas kreipėsi į šeimininką, o tasai į Raulį. Meksikiečiui iš karto reikėjo išspręsti trilypį uždavinį. Viena vertus, jis bijojo užgauti kunigą; kita – nenorėjo susipykti su senu bičiuliu Rauliu; pagaliau ir Linkolnas taip grėsmingai nusistatė, kad negalėjai nepaisyti jo nuomonės.

– Bobas Linkolnas niekuomet nepažeidžia vaišingumo taisyklių! –tarė medžiotojas.– Bet nepatinka man to kunigėlio snapas!

Raulis palaikė šeimininką ir ėmė įtikinėti Linkolną, kad tai esąs taikus gretimojo kaimo kunigas. Medžiotojas, matydamas, kad aš nesikišu į tą ginčą,

išleido kunigą. Tasai atsitikimas visiems mums suteikė nerimo, ir mes nutarėm tuoj pavalgę išeiti ir pernakvoti miške.

Tačiau šeimininkas surado kelis cigarus, ir mes, susigundę tuo seniai neregėtu malonumu, kiek užtrukome. Vos pradėjome rūkyti, kai Jesusita, priėjusi prie durų, puolė atgal, šaukdama:

– Papa! papa! hay gente fuera! (Tėve, ten lauke žmonės!)

Mes pašokom; pro permatomas, pintas sienas pastebėjom kažkokius slankiojančius šešėlius. Linkolnas, sugriebęs šautuvą, puolė prie durų, bet tuoj atšoko:

– Sakiau aš jums!

Paskui šoko prie užpakalinės sienos, iš kurios išplėšė nendrių pinutį ir išbėgo. Mes nesuskubome juo pasekti, nes sugriuvo visa troba, prislėgdama mus ir mūsų šeimininkus sunkiu bambuko bei palmių lapų sluoksniu.

Išgirdome Linkolno šautuvo šūvį ir nukentėjusiojo dejonę, paskui daugybę šautuvų bei pistoletų šūvių ir laukinius klyksmus. Mus išvilko iš po griuvėsių ir priraišiojo prie medžių. Įnirtusių, bjaurių, sužvėrėjusių žmonių banda ėmė mus mušti, badyti, spardyti ir visaip iš mūsų tyčiotis. Jie gėrėjosi mūsų kančiomis.

Mūsų naujasis pažįstamas – kunigėlis – maišėsi jų būryje. Jo „šventenybė" ieškojo Linkolno, bet, nepaisant didžiausio įniršio, negalėjo jo surasti.

L

PADRĖ JARAŪTA

Neilgai teko laukti, kol sužinojome, kas paėmė mus nelaisvėn. Jaraūtos vardas buvo nuolatos kartojamas. Mes patekome į „jaročo" – kunigo bandito rankas.

– Dabar galas,– tarė Raulis.– Aš stebiuosi, kodėl dar taip ilgai mus laiko. Matyt, jo dar čia nėra.

Bet netrukus ir jis atjojo.

– Kur tie jankiai? – suriko nušokdamas nuo arklio.

– Čia, kapitone,– atsakė vyresnysis raudonais drabužiais jaroča, matyt, vienas iš tos bandos karininkų.

– Kiek jų čia?

– Keturi, kapitone.

– Ko gi jūs laukiat?

– Mes nežinome, pakarti ar sušaudyti juos?

– Žinoma, sušaudyti! Carambo! Nėra laiko kilpoms rišti!

– Čia yra gražių medžių kartuvėms...

– Madre de Dios! Mulki! Aš jau sakiau, kad mes neturim laiko tokiems žaislams! Ei jūs! Sančesai! Gabrieli! Karlosai! Pragręžkit tų bedievių kiaušus kulkomis!

Kai kurie jaročai griebė savo šautuvus, o sargybiniai, kurie mus saugojo, pasitraukė į šalį, kad ir jiems nekliūtų kulka.

– Palaukit! Atvilkit juos čionai! Šviesos! Padekit rančą!

Vienu akimoju užsidegė kontrabandininko grytelė.

Mus nuvilko prie liepsnojančio laužo, kur stovėjo mūsų teisėjas. Raudonoje degančio bambuko liepsnoje išvydome mūsų nugalėtojus. Didžiuma jų buvo zambai ir metisai; maišėsi tarp jų negrų ir Kubos bei Antilų salų maronų; kai kurie turėjo tatuiruotus veidus. Jų juodi garbiniuoti plaukai, balti žvėriškai

iššiepti dantys, keisti ginklai, laukiniai ir vaizdingi rūbai – visa tai sudarė vaizdą, kuris būtų galėjęs patikti menininkui, bet mus nuo jo šiurpas ėmė.

Tarp jų pirmą kartą savo gyvenime pamačiau pintų giminės atstovus – margus žmones, išdažytus raudonomis, juodomis ir baltomis dėmėmis, išeivius iš Akapulko miškų. Tų žmonių vaizdas sukėlė pasibjaurėjimą.

Vien metęs akį į tą žmonių minią, galėjai suprasti, kad nėra išsigelbėjimo vilties. Jų vadas irgi beveik niekuo nesiskyrė nuo jų. Neapykanta ir kerštingumas kiekviename jo geltono veido bruože įspaudė žymę, plonos jo lūpos virpėjo iš pykčio. Jo nosis, panaši į papūgos snapą, kitados buvo sumušta, ir tai dar labiau rodė jo piktumą. Mažos juodos akys spindėjo metaline šviesa.

Jis vilkėjo ilgais tamsiai raudonos spalvos rūbais – manga. Raudonos odos batai buvo papuošti stambiais sidabro pentinais. Juodas sombreras su aukso kaspinu dengė jo galvą. Jis nenešiojo nei barzdos, nei ūsų, bet juodi susiraitę plaukai draikėsi ant pečių ir iš dalies pridengė aksominę mangos apykaklę.

Toks buvo padrė Jaraūta.

– Vis tiek,– staiga tarė Raulis,– baisiau mirties jie nieko nesugalvos. Pirma negu amžinai atsisveikinsiu su juo, aš noriu pasakyti kunigėliui, su kuo jis susitiko. Noriu sužadinti jam vieną atsiminimą, kuris neduos jam šiąnakt ramiai miegoti.

– Oyez, padre Jaraūta! – sušuko jis pasityčiojančiu tonu,– ar suradai, tamsta, galų gale Margaritą?

Kelias sekundes žiūrėjo padrė Rauliui į veidą, nepratardamas nė žodžio. Jo veido bruožai virpėjo, o pirštai nervingai gniaužėsi.

Skaudūs turėjo būti atsiminimai, kad taip stipriai sujaudintų žiaurią, plieninę to žmogaus širdį,– tik vienas Raulis žinojo jo paslaptį. Raulis tartum gėrėjosi ir, gulėdamas ant žemės, su nugalėtojo šypsena žiūrėjo į banditą.

Mes laukėm, kad kunigėlis tuoj lieps sumesti mus į ugnį, bet, mūsų laimei, tokia mintis jam neatėjo į galvą.

– A, monsieur! – sušuko jis, priėjęs prie Raulio.– Aš seniai svajojau susitikti su tamsta! Tai buvo labai graži svajonė, bet tikrovė pasirodė dar malonesnė. Cha-cha-cha! Ar ne tiesa? – ir jis rėžė rimbu Rauliui per veidą.– Ar ne tiesa? – ir vėl sudrožė, o akyse suliepsnojo įniršis.

– O ar svajojote susitikti su Margarita? – paklausė Raulis, keistai ir pasityčiodamas nusijuokė.

Niekuomet nepamiršiu plėšiko veido išraiškos tą akimirką. Veidas pajuodavo, lūpos išbalo; nusikeikęs prišoko ir užmynė kaustytu padu mūsų bičiulio veidą. Iš veido ištryško kraujas.

Šis plėšikų vado poelgis buvo toks žiaurus ir žvėriškas, kad aš neišturėjau ir, beprotiškai pasiryžęs, ištraukiau rankas iš virvių ir puoliau tą žvėrį, griebdamas jį už gerklės. Bet jis atšoko atgal, o aš pargriuvau kniūbsčias prie jo kojų, nes mano kojos buvo surištos.

– Oho, rodos, karininkas! Kelkis, tamsta, pasirodyk! Užteks žemintis ir maldauti! O tas? Leitenantas? Ponai, aš nedrįstu nušauti jūsų kaip šunų. Nenoriu, kad tektumėt vilkams. O štai tas? – tęsė jis, tyrinėdamas Čeno epoletus.– Cha! soldado raso,– irlandes, carajo! O tamsta ko kovoji su bedieviais prieš savo tikėjimą? Atsimetėlis! – ir paspyrė jį šonan.– Lopesai, šen!

Prisiartino tas pats jaroča, kuris pranešė apie mus.

– Lopesai, tai kilmingi ponai, jiems reikia daugiau pagarbos pareikšti, girdi?

– Taip, kapitone,– atsakė šaltai.

– Į uolas, supranti?

– Taip, kapitone.

– Šeštą ryto turi būti su jais prie Erelių Urvo, girdi?

– Taip, kapitone.

– O jeigu kurio nors iš jų nebus, tai tu pats užimsi jo vietą šokyje. Cha-cha-cha! Supranti, Lopesai?

– Taip, kapitone.

– Puiku, mano gerasis Lopesai! Labanaktis!

Jaraūta dar kelis kartus sudrožė Rauliui rimbu per veidą ir nujojo.

Sukišo mums į burnas brūklius ir paguldė aukštielninkus tarp keturių medžių. Paskui ištempė mūsų kojas bei rankas ir stipriai prie tų medžių pririšo. Mūsų sąnariai braškėjo, kai veržė virvėmis. Šitaip ištempti kaip džiovinami kailiai praleidom naktį.

LI

PAKORIMAS ŽEMYN GALVA

Tai buvo pati ilgiausia naktis, kokią man teko kada nors išgyventi. Sargybiniai kartais susėsdavo ant mūsų ir, rūkydami cigaretes, linksmai plepėjo, o mūsų kaulai braškėjo.

Gulėjom, žiūrėdami į mėnulį, keliavusį ūkanotu dangumi. Vėjas šlamėjo lapais ir liūdnai kaukė, tartum giedojo mums laidotuvių giesmę. Kartais girdėjosi pievinio vilko kauksmas. Aš žinojau, kad tai Linkolnas. Bet jis vis tiek nieko negalėjo mums padėti.

Pagaliau išaušo rytas. Mus pakėlė ir, pririšę prie mulų, nuvedė. Jojom į kalną, o kai pasiekėm pakilusios iš tarpeklio uolos viršūnę, mus nukėlė nuo mulų ir numetė ant žolės. Beveik trisdešimt jaročų saugojo mus. Lopesas irgi buvo čia pat ir budriai dairėsi. Jaraūta nemėgdavo juokauti!

Jau buvo praslinkęs pusvalandis, kai pasirodė būrys iš penkiasdešimties raitelių, risčia jojęs prie mūsų. Tai buvo Jaraūta su palydovais.

– Buenos dias, caballerso! Manau, kad jūs gerai miegojot? Lopesai, rūpinaisi jais?

– Taip, kapitone.

– Gerai jie miegojo?

– Taip, kapitone.

– Puiku, nes jie rengiasi tolimon kelionėn, ar ne tiesa, Lopesai?

– Taip, kapitone.

– Aš manau, ponai, jūs jau esate pasirengę kelionei? Kaip manot?

– Taip, kapitone.

Visi tie klausimai pilte pylėsi vienas paskui kitą. Jo „šventenybė", žinoma, nelabai rūpinosi pavaldinio atsakymais. Matyt, jis kartojo tuos klausimus senu papratimu.

Iki šiol nežinojome, kokia mirtis mūsų laukia. Ėmiau manyti, kad kunigėlis sumanė nustumti mus nuo uolos.

Pasirodė, kad mums paruošta kur kas baisesnė mirtis: jis rengėsi pakarti mus virš tarpeklio!

Kelios pušys palinkusios augo prie tarpeklio. Prie jų šakų jaročai ėmė rišti lasus.

– Pagal laipsnį, Lopesai! Iš pradžių kapitoną, girdi?

– O jus, monsieur, palieku paskutinį,– kreipėsi Jaraūta į Raulį,– tamsta turi paskutinis pereiti per skaistyklą. Ar ne tiesa, Lopesai?

– Taip, kapitone.

Jaročai nusijuokė.

– Ar niekas nenori atlikti išpažinties?

– Ne, kapitone.

– Paklausk to airio, jis geras katalikas.

Čenas nieko negalėjo atsakyti, bet jo akyse galėjai išskaityti ir panieką, ir prakeikimą.

– Na, Lopesai, ką atsakė šventasis Patrikas? Taip ar ne?

– Ne, kapitone.

Ir vėl pasigirdo juokas.

Man ant kaklo užnėrė kilpą. Virvė buvo permesta per medį, kitas jos galas surangytas gulėjo ant uolos krašto.

– Viskas parengta, Lopesai?

– Taip, kapitone.

– Dabar parodyk kapitonui parketą, ant kurio jam teks šokti,– geras parketas! Cha-cha-cha!

Mane pasodino ant uolos krašto. Keista, bet aš negalėjau susilaikyti ir pažvelgiau. Tačiau mano nervai taip buvo nuvargę, kad tarpeklis nė kiek neišgąsdino.

Aš sėdėjau ant krašto bedugnio tarpeklio, kurių tiek daug yra ispanų Amerikoje ir kurie turi vietinį vardą – barankas. Kalnas tartum staiga plyšo; kita jo pusė stūksojo už kokių dviejų šimtų jardų. O apačioje, šešių šimtų pėdų gelmėje, putojo ir blaškėsi upė! Šis barankas priminė mums tą vietą, kur kovojome su buldogais, bet ši uola buvo daug aukštesnė ir baisesnė. Apačioje lekiojo rėkaudami kažkokie nedideli paukščiai, drąsiai iškilo kaip tik toje vietoje, kur mes buvom, erelis.

– Patinka? Gerai bus tamstai šokti? A?

– Taip, kapitone.

– Viskas parengta? Palaukit. Dar muzikos reikia. Ei, Sančesai! Kur tavo ragelis?

– Štai, kapitone.

– Užgrok jam „Jankiai dudl". Cha cha cha! Girdi?

– Taip, kapitone.

Nuaidėjo gerai žinomas mūsų tautos himnas, sužadinęs liūdnus atminimus, kurių niekuomet neužmiršiu.

– Na, Lopesai! Palauk! Dėl Dievo, aš geriau sugalvojau. Carambo! Ponas kapitonas gali šokti galva. Ar ne tiesa, taip bus geriau? Cha cha cha!

– Taip, kapitone.

Jaročai garsiais šūkavimais sveikino programos permainą. Vienas jų nutempė mane ir, nuėmęs nuo kaklo kilpą, užmovė ją ant kojų. Viešpatie, mane pakars galva žemyn!..

– Taip bus daug patogiau, tiesa, Lopesai?

– Taip, kapitone.

– Išimk brūklį – jis galbūt panorės pasimelsti. Kaip tu manai?

– Taip, kapitone.

– Atrišk jam rankas; juk jam reikės gintis nuo kondorų, ar ne taip?

– Taip, kapitone.

Dabar gulėjau ant nugaros, kojomis į tarpeklį. Mano rankos buvo laisvos, burna – irgi laisva. Bet jei ir būčiau norėjęs, nebūčiau galėjęs nė žodžio ištarti – buvau netekęs žado. Netoli nuo manęs iš dešinės stovėjo Lopesas, pasirengęs sviesti mane amžinybėn.

– Dabar muzikos! Kai tik muzika sugros, nustumk jį, Lopesai!

Užsimerkiau. Atėjo beribės tylos akimirksnis – tos tylos, kurios nepramuša sprogdinama uola arba patrankos šūviai iškilmių metu. Pasigirdo pirmoji rago gaida ir tuo pat metu – šūvis! Pro mane svyruodamas žengė žmogus, aptaškęs krauju mano veidą ir nukrito tarpeklin. Mane timptelėjo už kojų, ir aš galva žemyn nukritau bedugnėn. Pakibau, mano kojos siekė medžio šakas. Sugriebiau ranka vieną iš šakų ir pasikėliau aukštyn. Netrukus nepaprastai įtempęs jėgas apkabinau medžio stuobrį. Pažvelgiau žemyn. Toli apačioje po manim, ant paties laso galo, susipainiojęs kojomis virvėse, kybojo žmogus. Iš raudonų rūbų pažinau Lopesą,– jis buvo negyvas. Virvė skaudžiai įsiveržė man į kojas, ir – baimė sukaustė mane! – ėmė braškėti medžio šaknys. Medis negalėjo tokios sunkenybės išlaikyti.

Viena ranka stipriai laikiausi, o kita išsitraukiau peilį, kurio, mano laimei, nebuvo atėmę. Perpjoviau virvę – mano raudonasai bendrakeleivis stačia galva nulėkė žemyn ir nugrimzdo tamsiame vandenyje.

LII

TRUMPAS TEISMAS

Tuo pačiu metu išgirdau viršuje šūvius, šūkavimus, arklių trypimą. Jutau, kad atėjo pagalba, bet nemačiau nieko, kybodamas už uolos krašto.

Bijojau net pasijudinti. Dabar mano kojos, kilpos suveržtos, galėjo bemat nuslysti nuo medžio,– ir aš nebūčiau galėjęs išsilaikyti, nes labai nusilpau.

Šūviai retėjo, šūkavimai tartum nutolo. Paskui išgirdau laimėjimo šauksmą – nugalėjusių amerikiečių balsus.

– Jis gyvas! Valio! – sušuko Linkolnas.– Šen, vyrai! Laikykis, kapitone, laikykis! Greičiau! Nuleiskite mane žemyn.

Stipri ranka nutvėrė mane už apykaklės ir nutempė nuo pavojingos vietos. Apsidairiau. Linkolnas šokinėjo, tartum durnaropių apsiėdęs. Keliolika raitų šaulių žaliais švarkais juokdamiesi žiūrėjo į tą reginį. Kiti sergėjo keletą belaisvių. O dar šimtas žmonių buvo išsibarstę tarp uolų; jie grįžo nusiviję jaročus, kurie buvo visai išblaškyti.

Pamačiau Tviną, Henesį ir daug kitų, visi sveikino mane. Džekas rodė būriui kelią.

Dabar Linkolnas atidžiai tyrinėjo laso galą; laukinis džiaugsmas jau buvo praėjęs, ir jis vėl nusiramino.

– Koks čia kipšas? Na, aš suprantu, kad meksikietis nustūmė tamstą pats krisdamas. Bet kas nupjovė virvę ir kur jos kitas galas?

Pamačiau, kad jis turi rankose kilpą, ką tik nuimtą nuo mano kojų. Paaiškinau jam visą įvykį. Tas nuotykis, rodos, dar labiau išaukštino mane jo akyse.

Karininkai nulipo nuo arklių. Pamačiau, kad Klelėjus jau užsiverte majoro butelį. Paragavau ir aš ir pasijutau geriau.

– Kaip suradote mus, majore?

– Štai šis kareiviukas,– Tvinas parodė į Džeką,– nuvedė mus ligi rančos, o ten ir sekėm jus ligi didžiosios fasendos.

– Tai jūs ten išvaikėte gveriljasus?

– Mes neradom nė vieno gveriljaso. Tiesa, ten buvo būrys, kuris mus įveikė: Tornlėjus ir Hilis sužeisti ir galbūt nepagis.

Pažvelgiau į juodu: abu juokėsi.

– Ir Henesis nukentėjo.

Aš supratau, apie ką jie kalba, bet juoktis neturėjau jokio noro. Aš nerimavau, norėdamas sužinoti smulkmenas iš Džeko. Nutariau pasinaudoti pirma proga ir jį išklausinėti.

– Na, o toliau kas? – klausiau, norėdamas nukreipti kalbą.

– Jūsų pėdomis eidami paupiu pasiekėm tarpeklį, kur ant akmenų radom kraujo lašų. Čia iš krūmų išėjo gražus berniokas ir pasisiūlė palydėti ligi brastos, o paskui pabėgo. Jodami toliau, suradom pamiškėje nedidelę gyvulių sutryptą aikštę. Toliau pamatėme jūsų pėdsakus ir radom jus tik per šį didįjį seržantą, kuris staiga nukrito mums ant galvų iš medžio.

Aš nusivedžiau Džeką į šalį.

– Ką matei, Džekai?

– Juos visus, kapitone. Ji klausinėjo, kur dabar tamsta, o kai aš pasakiau, kad...

– Na?

– Jie nustebo, o panelės verkė...

Džekas buvo tasai balandis, kuris atnešė alyvos šakelę.

– Jie sakėsi, kad persikelią gyventi...

– Kur?

– Neprisimenu vietos pavadinimo.

– Kur? Orisaba? Kordova? Puebla? Meksika?

– Gal ir minėjo vieną iš tų vietų, tik leiskit prisiminti...

– Kapitone Haleri! Prašom šen valandėlei. Štai kai kurie iš tų žmonių, kurie norėjo tamstą pakarti, taip?

– Taip, nors negaliu tvirtinti, kad tai tie patys.

– Aš, majore, galiu bet kada prisiekti, kad pažįstu tą bjaurybę, kuris spardė mane į šoną! – sušuko Čenas,– pamėgink dabar paspirti mane! Būk toks geras!

– Eik šen! – pašaukė jį majoras.

Airis išėjo priekin ir savo nurodymais per vieną minutę išsprendė penkių jaročų likimą.

– Gana! – tarė majoras.– Leitenante Kleborne,– kreipėsi jis į jauniausią karininką, – koks nuosprendis?

– Pakarti!

– Leitenante Hili?

– Pakarti!

– Leitenante Klelėjau?

– Pakarti!

– Leitenante Henesi?

– Pakarti!

– Kapitone Haleri?

Aš svyravau.

– Prašau atminti, kapitone Haleri, kad mes neturim nei laiko, nei galimybės apsikrauti belaisviais. Mūsų armija jau yra Plande del Rio ir netrukus atakuos tarpeklį. Jei mes praleisim dar pusvalandį, tai pavėluosim į mūšio pradžią.

Jaročai buvo nugalabyti. Štai ištrauka iš majoro Tvino raporto:

„Penkis nušovėme ir tiek pat paėmėme nelaisvėn, bet jaročių vadas paspruko. Belaisviai teismo nuosprendžiu buvo pakarti; neturėdami geresnių kartuvių, pakorėm juos ant tų pačių, kurias jie buvo parengę kapitonui Haleriui".

LIII

MŪŠIO REGINYS IŠ AUKŠTYBIŲ

Praėjo tik valanda po saulėtekio, kai pakilome iš Erelių Uolų. Pajojęs kiek toliau, atsigręžiau atgal. Penki pakaruokliai kybojo virš tarpeklio; jų sveriamos pušys sulinko, o aukštai dangaus giedrybėje skraidė pliki kondorai, leisdamiesi vis žemiau. Dar matėsi uolos, o šimtai plėšriųjų paukščių jau tūpė ant pakaruoklių ir gabalais draskė dar šiltą jų mėsą. Tai buvo vienas tokių vaizdų, kurių niekuomet neįmanoma pamiršti.

Jojome į vakarus beveik per plikas uolas. Pusiaudienį prijojom skaidraus ir švaraus vandens upę, tekančią per tankų palmių mišką. Čia sustojom pailsėti.

Vakare atvykom į Jakomulko gyvenvietę, kur nutarėme apsinakvoti. Švintant jau vėl sėdom ant arklių. Perjoję kalnus, pasiekėme upę; tiltas – Puente Nacionalis – buvo penkios mylios žemiau. Dar toli buvom nuo vandens, bet jau girdėjom jo triukšmą barancoje.

Užjoję į vieną kalną, pamatėme reginį, kuris privertė mus net balnuose pašokti: tiesiai prieš mus, ne toliau kaip už mylios dunksojo apvalus kaip kamuolys kalnas. Nedideliame bokšte, pastatytame to kalno viršūnėje, plevėsavo Meksikos vėliava. Aplinkui stovėjo išsirikiavusios kareivių eilės, o raiteliai ryškiaspalviais rūbais šen bei ten jodinėjo. Mes matėme blizgančius durtuvus, žvilgančius varinius šalmus, žėrinčias patrankas. Girdėjom būgnų bei trimitų garsus ir karininkų šūkavimus.

– Sustokit! Mes jojam tiesiai į priešo stovyklą! – suriko majoras.– Keliavedi, kas čia? – kreipėsi jis į Raulį, pusiau ištraukęs savo kardą.

– Tai El Telegrafo kalnas,– ramiai atsakė tas.– Matyt, čia svarbiausia meksikiečių stovykla.

– Bet ji ne toliau kaip per mylią nuo mūsų.

– Bus visos dešimt mylių, majore. Taip tik rodosi.

Būta jo teisybės: netrukus mes prijojome dideliausio tarpeklio kraštą, kuris skyrė mus nuo priešų stovyklos. Pasukom į dešinę ir jojom taip greitai, kiek leido akmenuotas kelias.

– Ach, Haleri, mes pavėluosim! Šuoliais! – davė komandą Tvinas.

Pasileidome šuoliais. El Planas, tiltas, medžiai, amerikiečių stovykla – visa tai buvo matyti toli apačioje kaip ant delno. Bet mes buvom priešais El Telegrafo kalną.

– Mūsų stovykla tuščia! – sušuko majoras.

– Pažvelk tamsta tenai!

Pažiūrėjau rodoma kryptim: kalno fone, už stovyklos, galėjai pastebėti tamsiai mėlyną kareivių juostą, kuri tartum gyvatė žvilgančiais žvynais slinko prie El Telegrafo ir po akimirksnio pasislėpė už uolų.

Nuo apskritojo kalno nuaidėjo patrankos šūvis, paskui antras, trečias! Sutarškėjo šautuvų šūviai! Pasigirdo trimitai, būgnai!

– Prasidėjo mūšis!

– Mes pasivėlinom!

Dar buvo likusios aštuonios mylios ligi mūšio lauko. Sustojom.

Apskritasis kalnas apsigobė dūmais. Matėme atskirus būrius, kurie šaudydami kopė aukštyn. Kai kurie kareiviai susmukdavo nuo švino lietaus iš kalno viršūnės. Štai skaitlinga kariuomenė išėjo iš miško ir drąsiai lipa į kalną; štai priešai susidūrė, susimaišė durtuvai, kardai. Prabilo ilgai skambąs, garsus, džiugus „valio“, ir žmonės miniomis ėmė bėgti nuo kalnų ir pasislėpė miške. Mes dar nežinojom, kuri kovojančių pusė ėmė bėgti, ir neramiomis širdimis žiūrėjome į bokštą, kurio apačia vis dar skendo šautuvų dūmuose.

– Žiūrėkit! Žiūrėkit! Meksikos vėliava nuleista! Jos vietoje mūsų žvaigždėta vėliava!

Mes matėme, kaip pamažu melsvuose dūmuose prasiskleidė amerikiečių vėliava – su dryžiais ir žvaigždėmis nusėtu viršutiniu kampu. Mūsų būrys kaip vienas žmogus sveikino savąją vėliavą džiaugsmingu „valio“.

To mūšio aprašymas užėmė daugiau laiko, negu kad pats mūšis truko.

LIV

BĖGIMAS IŠ MŪŠIO LAUKO

– Kas gi ten? – suriko vienas iš karininkų, rodydamas į kitą pusę.

Visi sužiuro ton pusėn. Kažkokia balta linija vingiavo horizonte.

– Atgal, atgal! – sušuko majoras.

Visi vienu akimoju nujojome prie išdžiūvusios upės vagos ir pasislėpėme priešui iš akių. Tvinas ir dar keletas mūsų atsargiai sugrįžo ton vieton, iš kurios ką tik buvome pasitraukę. Priešais mus kyšanti kalno pusė turėjo stačią uolą, beveik tūkstančio pėdų aukščio, ėjusią pačiu upės krantu. Vietomis matėsi bazaltinės platformos ir įlankos. Ta siena tartum vanduo ar vabalų eilė slinko balta linija, praplatėdama platformose bei įlankose. Tai meksikiečiai bėgo iš mūšio lauko. Viršuje susispietė tūkstančiai žmonių, laukdami savo eilės nulipti nuo kalnų. Jie, matyt, nebijojo užpuolimo iš užpakalio, nes dabar pagrindinės amerikiečių kariuomenės jėgos ėjo Jalapos keliu ir sekė paskui dulkių debesis, kuriuos kėlė besitraukiąs Santa Anos raiteliai.

Kai kurie neramiai žiūrėjo į majorą, kuris ramiu veidu sekė tą reginį.

– Ką mums daryti, majore?

– Nieko!

Pasigirdo nepatenkinti balsai.

– O ką mes galėtume padaryti?

– Paimti juos nelaisvėn.

– Gana jau! Visų pirmiausia mūsų arkliai neturi sparnų, kad galėtų nuskristi iki jų, o antra, mes esame tik šimtas vyrų, o jų tūkstantis, jei ne daugiau.

– Ką reiškia tūkstantis? – įsikišau aš.– Juk jie mūšio nuvarginti, didesnė jų dalis neturi ginklų. Leiskit, majore! Mes paimsime juos nelaisvėn be vieno šūvio.

– Mums nepasiekti jų, mielasis kapitone.

– Matote tenai juodą miško juostą? Aš esu tikras, kad tenai turi būti siauras tarpeklis, kuriuo jiems reikės eiti, ir mes galime tenai juos sušluoti.

– Ne, vyručiai, man rodos, kad jūs klystat. Jie laikysis pakalnių, kur miškas gali juos pridengti. Mums reikia skubintis. Kas žino, gali būti, kad rasime dar užtektinai sau darbo.

Sugrįžome prie arklių. Aš ir Klelėjus aiškiai matėme, kad galėtume kuo geriausiai įvykdyti sumanymą ir atsilyginti už nedalyvavimą mūšyje. Gerai žinojome, kad vyriausias vadas norėjo kuo daugiau paimti meksikiečių nelaisvėn, nes daugelis paleistų iš Verakruso ir pasižadėjusių daugiau nekariauti su mumis tuoj nuvyko prie Sera Gordo ir vėl stojo kariuomenėn.

– Majore, duokit man penkiasdešimt žmonių ir leiskit pamėginti.

– Negaliu, kapitone, negaliu.

Ir mes risčia nujojom į El Planą. Pirmą kartą savo gyvenime supykau ant Tvino. Ko tik nebūčiau šią valandą davęs už savo šaulius!

Netikėtas šūvis ir komanda „Stok!“ pažadino mane. Pasirodė, kad šovė iš užtvaros ir tuoj pasislėpė už kalno.

– Aš manau, kapitone, kad tai mūsiškiai,– tarė Linkolnas.– Jie buvo žaliomis kepurėmis.

Išjojau priekin. Tvinas pasiuntė nedidelį būrį apsižvalgyti, prie kurio prisidėjau ir aš. Prajoję kokį šimtą jardų, pamatėme nuo kalvos viršūnės pasuktą į mus dešimties colių haubicą. Prie patrankos susispietė artileristai, o iš šalių stovėjo pėstininkų ar šaulių būrys. Tai būtų buvęs visai nemalonus reginys, jeigu viršum patrankos neplevėsuotų nedidelė baltomis bei raudonomis juostomis vėliava. Mes ir likęs užpakalyje mūsų būrys pasveikinome juos triukšmingu „valio“, bet artileristai liko savo vietose, kol vienas raitelis neišjojo priekin ir nepraskleidė savo pulko vėliavos.

Po valandėlės abu būriai širdingai pasisveikino. Pasirodė, kad tai mano būrys, leitenanto vadovaujamas, pridengė patranką. Seni draugai sveikino mus taip, tartum mes atsiradome iš ano pasaulio. Linkolnas, Raulis ir Čenas, apstoti iš visų pusių, nespėjo atsakinėti į klausimus apie mūsų nuotykius.

LV

SKAITLINGI BELAISVIAI

Po penkių minučių majoras Tvinas nujojo su savo eskadronu, o aš nutariau vykti kiton vieton. Dabar turėjau savo žinioje atskirą būrį.

– Ar mano vyrai jums daugiau nereikalingi? – paklausiau Riplėjaus, jauno karininko, artileristų viršininko.

– Ne, kapitone. Aš turiu trisdešimt žmonių. Dabar galiu susidoroti su trim šimtais tokių „didvyrių“,– ir jis parodė į bėgančius anapus baranko karcivius.

– Ar nenori tamsta eiti su mumis?

– Labai norėčiau! Bet ką padarysi? Turiu likti prie patrankos.

– Na, sudie!

– Sudie. Jei jums nepasisektų, traukitės mūsų pusėn. Aš palauksiu jūsų sugrįžtant ir parengsiu švino tiems, kurie užsimanys jus vytis.

Po kelių minučių pasiekėme tą vietą, kur kelias ėjo pačiu tarpeklio kraštu. Sustojome. Linkolnas, Raulis ir aš, atsargiai slapstydamiesi, išėjome į žvalgybą. Mes taip neilgai užtrukome prie baterijos, kad tik dabar pirmieji pabėgėliai leidosi į baranko pakalnę. Jie bėgo prie vandens norėdami atsigerti ir, kaip

pamačiau per paimtą iš Riplėjaus žiūroną, sėmėsi vandenį į butelius. Iš to numaniau, kad jie yra pasirengę keliauti kalnais, kur, kaip gerai žinojau, visai nebuvo vandens.

Apžiūrinėdamas per žiūroną baranko dugną, pamačiau pabalnotą mulą, prie kurio stovėjo gražiau už kitus apsirengę kareiviai.

„Jie laukia kokio nors svarbaus karininko“,– pamaniau sau. Kiek aukščiau išvydau aikštelę, kurioje stovėjo keli žvilgančiais rūbais vyrai. Pamaniau kad jie tenai sustojo laukdami, kol priešakiniai būriai praskins kelią per mišką. Netrukus jie vėl ėmė leistis žemyn, ir dabar pastebėjau tai, dėl ko mano širdis ėmė smarkiau plakti: vienas iš vyrų ant kupros nešė kažkokį juosvą daiktą... Ne, ne daiktą, bet žmogų. Tai negalėjo būti niekas kitas, kaip tik Meksikos tironas valdytojas.

Tai, ką aš šiuo akimirksniu pajutau, galima palyginti su jausmu jauno medžiotojo, kuris per šūvio atstumą pamato retai sutinkamą žvėrį. Neapkenčiau to žmogaus, nes jis buvo bailus despotas. Karo metu tiek prisiklausiau apie to žmogaus niekšybes, jog šį akimirksnį būčiau davęs nukirsti vieną ranką, kad tik jis būtų taip arti, kaip kad mačiau jį per žiūroną. Man rodėsi, kad galiu išskaityti visų jo nusikaltimų atspindžius tamsiame bei piktame veide.

Reikėjo veikti, ir aš sugrįžau prie savo būrio. Sužinojau iš Raulio, kad tamsi miško juosta tikrai eina nedidelio tarpeklio krantais, ligi jo buvo penkios mylios. Mano kareiviai pralinksmėjo sužinoję, kokį grobį gali sugriebti. Jie visą dieną veržėsi į mūšį ir dabar džiaugėsi dėl būsimo „darbo“. Mes nužingsniavome tas penkias mylias per kokį pusvalandį. Kelionės metu spėjau apgalvoti, paskirstyti jėgas.

Apžiūrėję tarpeklį, įsitikinome, kad sunku rasti tinkamesnę vietą. Tarpeklis buvo siauras ir vingiuotas, todėl žmonės, esą viršuje, galėjo perspėti lipančius tik šūviu ar šauksmu. Tai buvo idealus atvejis, kurio mums reikėjo, nes kitaip būtume galėję paimti nelaisvėn tik pačius pirmuosius, o kiti, pastebėję pavojų, pasislėptų paupio krūmuose.

Viršuje prie išėjimo augo išsidraikiusios palmės ir aukštų žolių krūmai. Už kiekvieno tokio krūmo pasislėpė mano šaulys, ir šitaip susidarė šaulių grandinė, apsupusi perėją. Iš abiejų tako pusių pasislėpė po šešis žmones,– iš apačios jie buvo nematomi. Tiesiai prieš išėjimą vietą užėmė daug stipresnis Klelėjaus būrys, o Raulis turėjo atlikti vertėjo pareigas. Oksas ir aš prižiūrėjom šoninius būrius.

Viskas buvo padaryta per kelias minutes. Visi užėmėme savo vietas ir laukėm.

Iš tarpeklio nieko nebuvo girdėti, išskyrus vėjo šlamėjimą ir vandens srovenimą. Kartais tik iš toli pasigirsdavo greiti, aštrūs raitelių ragelio garsai arba pavieniai šūviai.

Keisti jausmai siautė mano širdyje tuo laukimo metu. Aš nejutau nei neapykantos, nei įniršio priešams, bet man kėlė keistą nerimą toks laukinis pinklių paspendimas žmogui – aukščiausiam iš gyvulių. Aš žinojau, kad jų, kaip karo belaisvių, laukia pakenčiamas likimas. Buvau įsakęs nešaudyti ir nemušti žmonių, jei tik jie be pasipriešinimo padės ginklus. Mintyse išskyriau jį vieną, kuris tiek kartų buvo nusidėjęs žmoniškumui; aš net būčiau sutikęs pavesti jį šaulių teismui.

Jau ėmiau manyti, kad meksikiečiai bus pasukę paupiu, kai staiga išgirdome triukšmą, tartum bitės zvimbtų. Netrukus pagavome žmonių balsus, bet tuo metu mūsų širdys plakė garsiau už tuos balsus.

– Tu tikrai žinai, Antonijau, kad tas kelias išeina į viršų?

– Žinoma. Carambo!

– O paskui į Orisabą?
– Į Orisabą, derecho.
– Aš alkanas kaip kojotas.
– Carajo! Šiose vietose kojotai gana ilgai bus sotūs.
– O ką, užmušė jie jį?
– Ne, jis turbūt surado kokią skylę, pro kurią paspruko. Bet tas, kuris užmuš žmogžudį, gaus šimto dienų nuodėmių atleidimą.

Taip kalbėjo žmonės, kurie dar prieš valandą rėkė: „Viva el general! Viva Santa Ana!"

Jie jau praėjo pro mus, todėl matėme jų nugaras. Pirmoji bėgančių kareivių partija susidėjo iš penkiolikos žmonių. Tai buvo naujai „iškepti" savanoriai. Galbūt jiems pasisekė išsigelbėti todėl, kad geriau žinojo šias vietas.

– Alto! abajo los armes! – pasigirdo tuo pačiu metu Raulio balsas.

Matėme, kaip kai kurie meksikiečiai net pašoko iš nuostabos, o du ar trys atsisuko, žvalgydamiesi, bene dar bus galima sprukti atgal į tarpeklį, bet išvydo dvylikos šautuvų vamzdžius.

– Adelante! Adelante! somos amigos! (Pirmyn! Mes – draugai!) – tariau jiems pusbalsiu.

Meksikiečiai netrukus pasirinko Klelėjaus baltąją vėliavą, užuot stovėję prieš mūsų šautuvų vamzdžius.

Netrukus pasirodė naujas pabėgėlių būrys, jis irgi nieko nenujautė apie pirmojo likimą. Jie buvo lygiai taip paimti kaip ir pirmasis būrys ir be pasipriešinimo sudėjo ginklus.

Taip ėjo tol, kol aš ėmiau bijoti, kad pririnksim tiek belaisvių, jog jų nė suvaldyti nebegalėsime. Bet laukiamas grobis dar vis nesirodė, ir aš norėjau dar kiek palaukti.

Nenumatytas įvykis baigė mūsų medžioklę. Artinosi vienas būrys iš dešimties ar penkiolikos žmonių, tarp kurių buvo ir karininkų. Kai Raulis ištarė savo „alto!", jie nesustojo, bet išsitraukę kardus bei pistoletus, šoko atgal. Mūsų šūviai kai kuriuos parbloškė, kiti suspėjo pabėgti, o mes, žinoma, negalėjome jų vytis. Paliepiau šauliams apstoti belaisvius, kad negalėtų susigundyti drąsesniųjų savo draugų pavyzdžiu.

Dabar tie, kuriems pasisekė pabėgti, perspės likusius apačioje, todėl jų puolimo nebuvo ko laukti; supratom, kad tironas dabar paspruks iš mūsų rankų.

Kai kurie šauliai prašėsi leisti jiems sekti tirono pėdomis, bet aš negalėjau to daryti, nes reikėjo rūpintis belaisviais. Šautuvų diržai ir juostos atliko savo darbą,– surišome juos po du,– jų buvo du šimtai trisdešimt žmonių.

Linksmi sugrįžome amerikiečių stovyklon.

LVI

DVIKOVA SU KEISTAIS PADARINIAIS

Po mūšio prie Sera Gordo mūsų kariuomenė vijo priešą ligi Jalapos, kur sustojo, kad pasirengtų priešo sostinei Mechikui užimti.

Jalapos gyventojai sutiko mus gana maloniai. Jie tikėjosi, kad mes, kaip

paprastai būna, imsim plėšti jų gražų miestą. Kadangi to nedarėm, tai toks mūsų elgesys sužadino gyventojų dėkingumą ir sudarė sąlygas mūsų karininkams gana linksmai praleisti laiką.

Jos čia nebuvo, todėl pats nežinojau, kur ji. Pokyliai be jos buvo man nuobodūs ir nelinksmi. Klelėjus nuobodžiavo drauge su manimi.

Reikia paminėti, kad mūsų armijoje kilo nesusipratimų – senesniųjų ir jaunesniųjų varžytinės. Senesnioji armijos vyresnybė laikė save aristokratais ir į naujai sudarytų pulkų draugus žiūrėjo kaip į tam tikrus jų teisių „grobikus". Toks nesveikas požiūris paplito visoje armijoje, pradedant vyriausiuoju vadu ir baigiant subalternu[2]. Reikia pastebėti, kad prieš mūšį tie nesusipratimai pranykdavo.

Vienas iš veikliausių šių varžytinių dalyvių buvo jaunas pėstininkų kapitonas Ranzomas, kuris labai mėgo laikyti save aristokratu.

Aš pastebėjau, kad panašias pretenzijas energingiausiai reiškia žmonės, kurie visų mažiausiai turi tam teisių. Taip buvo ir šį sykį. Kartą vartydamas savo šeimyninį archyvą, aš radau kapitono Ranzomo senelio pakvitavimą, kad jis gavo pinigus iš mano tėvo už kelnių pasiuvimą.

Vieną kartą pietų metu, suerzintas kapitono pagyrų, parodžiau savo draugams minėtą sąskaitą. Kai kurie pasidarė kopijas, ir viena tokių kopijų pateko Ranzomui, kuris negražiai atsiliepė apie mane, kad aš per savo bičiulį Klelėjų iššaukiau jį dvikovon.

Saulei tekant mes – su sekundantais ir gydytojais buvome šešetas žmonių,– išvažiavome iš miesto dviem vežimais į paupį, nuošalion vieton. Sustojom ir išsirinkom mažą aikštelę tankumyne. Atstumą atmatavo – dešimt žingsnių – sekundantai ir mudu sustojom, laukdami komandos: „Vieńs, du, trys!"

Mirtinai tylai viešpataujant, stovėdami laukėme signalo, kai staiga Džekas, kuris buvo paliktas prie brikų, suriko:

– Kapitone, kapitone! Meksikiečiai!

Mes išgirdome arklių bėgimą, ir raitelių būrys vienu akimirksniu atsirado aikštėje.

Pažinome geriljasus!

Ranzomas šovė į artimiausią meksikietį, bet nepataikė, meksikietis bemat užsimojo ant jo kardu, bet mano kulka išmetė jį iš balno.

– Ačiū, Haleri!

Mes pripuolėme prie pistoletų dėžutės, kurioje gulėjo aštuoni pistoletai, ir visi šeši apsiginklavome.

Pamatęs ant juodo arabų veislės arklio raitelį, pažinau jį, o jis mane. Jo kardas sušvytravo, o aš šoviau. Jis visu sunkumu krito ant manęs, ir aš apsvaigęs pargriuvau.

Veikiai atsipeikėjau. Aplinkui girdėjosi šūviai, šūkavimai, sužeistųjų dejonės. Per aikštę nulėkė amerikiečių raitelių būrys ir pasislėpė tankumyne, vydamas geriljasus.

Ant manęs gulėjo kažkieno negyvas kūnas. Išlindau iš po jo ir pažvelgiau, kas čia toks. Tai buvo nebegyvas Diubrokas. Mano kulka pataikė jam į širdį ir užmušė iš karto. Jo akys buvo plačiai pravertos: jose atsispindėjo mirtis.

– Užspausk jam akis, Džekai,– tariau ir nuėjau į šalį.

Keletas karininkų sugrįžo iš vyties. Raitelių pulkininkas Hardingas, kurį pažinojau, prijojo prie manęs:

---

[2] Jaunesnysis karininkas. – Red.

– Ponai, man vyriausiojo vado įsakyta areštuoti kapitonus Halerį ir Ranzomą. Bet, džentelmenai,– tęsė jis šypsodamasis,– bet jei jūs manote, kad šiam rytui vieno mūšio užtenka, ir jei pasižadate ateityje gyventi taikiai ir ramiai, tai aš pirmą kartą savo gyvenime nepaklausysiu duoto įsakymo. Ką gi jūs pasakysite?

Mudu išėjom pirmyn ir paspaudėm vienas antram ranką. Mudu susitaikėme ir nutarėme išgerti po stiklą vyno ir užsidegti cigarus tuo nelemtuoju dokumentu. Grįžome atgal kuo puikiausiai nusiteikę ir geriausiais draugais pasidarę.

Kareiviai, apžiūrėję Diubroko lavoną, rado popierių, iš kurio buvo matyti, kad jis tarnavo Santa Anai šnipu. Niuorleane jis prisiplakė prie savanorių, turėdamas tikslą sužinoti mūsų armijos planus.

LVII

ŽIAURŪS KAREIVIAI

Netrukus mūsų armija persikraustė į naujas vietas. Vortas, vadovaująs avangardo divizijai, patraukė į Perotą ir užėmė miestą bei tvirtovę. Naujai atvykusi kariuomenė turėjo pasistatyti stovyklą, kuriai paskyrė fasendą, esančią arčiau kalnų negu Jalapa. Tenai buvo pasiųsta divizija, kuri turėjo sulaukti, kol atvyks nauja kariuomenė, o paskui pati išeiti Meksikos sostinės imti. Šauliai karabinieriai pateko į tos divizijos sąstatą. Niekas iš mūsų tuo nesidžiaugė.

– Ir kaip tik tuo metu, kai žmogus esi patogiausiai įsikūręs! – pyko Blosomas.

– Geras Jalapos miestas, gražios mergaitės,– pastebėjo Tvinas.– Gaila skirtis...

– Rauk velniai senį Skotą! Aš norėčiau, kad jis patektų...

– Nors į Hong Kongą,– vienas karininkų įspėjo majoro keiksmą, kurį jis norėjo sviesti į vyriausiąjį vadą.

Šiaip ar taip, bet vyriausybės įsakymų reikia klausyti, ir po dešimties valandų mes jau žengėme iš miesto, gražuolių jalapaičių šypsenų lydimi.

Serena pasirodė esąs purvinas miesčiukas, kur pakankamai buvo tik vandens, juolab kad buvo prasidėjęs lietaus laikotarpis ir kasdieną lietus pylė po penkias, šešias valandas. Tiesa, prieš pietus pasitaikydavo ir giedrų valandų, bet kur eiti? Kas tik nueidavo kiek per toli, tą rasdavo nebegyvą su išpjautu kaktoje kryžium.

Nuobodu! Be to, aš laikinai netekau bičiulio Klelėjaus, kuris per paskutinį susitikimą su gveriljasais buvo sužeistas ir liko Jalapoje. Jo vietą mano širdyje užėmė geras, nors truputį ir keistas leitenantas Taplinas. Tai buvo įgudęs prerijų gyventojas. Jis buvo dar jaunas, tylus ir kuklus, nors drąsus kaip lrūtas.

– Einam kur nors, Hari,– tarė vieną rytą man Taplinas.

– Kur?

Bičiulis truputį sumišo ir mažumą užkaito.

– Aš numanau,– tariau.

– Reikia gi nuobodų laiką kuo nors paįvairinti. Kalinys prisijaukina vorą, kodėl gi mums ne...

– Nepabūti muse meksikinio tarantulo naguose? – užbaigiau aš.– Metas eiti: jie dabar kaip tik grįžta iš Jamos miesto!

Nuėjome taku, kuris vingiuoja žydinčiomis aikštėmis ir išneria į vieškelį. Kelio posūkyje pamatėme tai, ko ieškojome,– indėnų šeimyną, susidedančią iš

senyvo iš pažiūros vyriškio, dviejų mergaičių – jo dukterų ir vikraus bernioko. Du ar trys asilai ir didelis senbernarų veislės šuo – štai ir visa šeimyna. Mes daug kartų buvom sutikę šią šeimyną kelyje, ir mus visada stebino jų nepaprasta vienybė. Ne išsyk pasisekė pamatyti mergaičių veidus – jie visuomet būdavo pridengti. Bent nuo to laiko, kai pamatėme jas be uždangalų, mano bičiulio domėjimasis sustiprėjo – virto aistra, meile, tokia karšta ir tokia netikėta.

Jam labiau patiko jaunesnioji, nors abi seserys buvo labai panašios viena į kitą. Jos iš tiesų buvo itin gražios. Jų ereliškuose bruožuose ryškėjo kažkas, kas priminė jaunas žydaites. Jų akys buvo šiek tiek įstrižos ir pailgos. Jaunas skaistumas švietė pro bronzinę šilko minštumo jų veidų odą. Jų tankūs juodi plaukai buvo supinti į kasas, siekusias žemiau juosmens, ir gražiai papuoštas spalvotais kaspinais.

Ligi šiol mums nepasisekė susipažinti su jomis, mes nebuvom nuėję toliau „buenos dias" ir pastabų apie orą.

Mums besiartinant, senis padarė ženklą ir dukterys atsikėlė nuo suolo, ant kurio sėdėjo. Užsimetusios uždangas ant veidų tartum persės ir užsėdusios ant asilų, prajojo pro mus.

– Buenos dias, ninos,– liūdnai pratarė mano bičiulis.

– Buenos dias, caballeros,– suskambėjo atsakymas, ir senis indėnas nusiėmė savo sombrerą gestu, kuris aiškiai rodė, kad mes neturime nieko bendra, apie ką galėtume kalbėti.

Sugrįžome stovyklon.

Mano bičiulis norėjo atkaklumu pasiekti savo tikslą. Ryto metą vėl nuėjome į tą vietą. Priėję kelio posūkį, kur paprastai sutikdavome indėnų šeimą, išgirdome balsus ir šuns lojimą. Pribėgome arčiau. Du kareiviai tempė mergaites į krūmus; vienas iš niekšų šautuvo durtuvu gynėsi nuo šuns. Berniokas drąsiai gynė seseris, o senis buvo visai galvos nebetekęs.

Nieko nelaukdami, tuoj puolėm niekšus ir parbloškėme juos. Dabar reikėjo visomis jėgomis apginti juos nuo senbernaro. Surišome juos virvėmis, kurias berniokas padavė išėmęs iš savo pintinės.

Pirmą kartą išvydome mergaites su visu jų laukiniu, aistringu grožiu. Apdangalai imtynių metu buvo nuplėšti, o susijaudinimo skaistulys išmušė jų veidus. Jų akyse spindėjo dėkingumas ir baimė. Mūsų naujoms pažįstamoms – dabar mes jau laikėm jas pažįstamomis – tarėme keletą raminančių sakinių ir grįžom stovyklon, vesdami areštuotus plėšikus. Taplinas nesiskubino ir atsigręžė.

– Man patinka tas berniokas,– tarė jis,– aš noriu ką nors jam padovanoti.

Jis pasišaukė bernioką ir davė jam gražų sulenkiamą peilį.

– Nieko bloga, jei jis taps mano draugu. Ką gali žinoti, galbūt netrukus man reikės šauklio.

Ryto metą vėl buvome miške. Taplino širdis neramiai ir linksmai plakė. Bet ant suolelio, kur buvome pratę jas sutikti, dar niekas nesėdėjo. Laukdami prisėdome. Paskui šen bei ten vaikščiojome. Jų vis dar nebuvo. Artinosi lietaus metas. „O jeigu jos daugiau nebeateis?" – atsiduso Taplinas.

Nei antrą, nei trečią rytą jų nesutikome.

– Taip, jos daugiau čia nebeateis,– tarė mano draugas, kurio veide švietė skaudus nusiminimas.

Veikiai įsitikinome, kad teisingai spėjome. Susitikimai su indėnų šeima buvo vienintelė pramoga, kuri įvairino Serenos stovyklos gyvenimą. Dabar pasidarė dar nuobodžiau, ir Taplinas protarpiais atrodydavo taip keistai, tartum galvotų apie nusižudymą. Karo teismas abu kareivius nubaudė rykščių ir sulaikė jų algą dviem mėnesiams.

LVIII

DU NEIŠMINTINGI KARININKAI

– Nėra ko mudviem daugiau tenai vaikščioti,– pagaliau tariau savo bičiuliui.

– Pamėginkim dar kartą.

– Gerai, bet jokim raiti. Susiraskim mustangus.

Netrukus gavome ir mustangus.

– Jokim ten į kalnus!

– Nereikia toli joti,– tariau matydamas, kaip mano bičiulis ragino arklį pentinais,– už Banderilos pavojinga pasirodyti.

– Niekai! Pirmyn, Haleri!

Aš negalėjau suprasti, koks noras ginė jį joti ton pusėn, kur vieškelis eina į kalną, bet nutariau kol kas nesipriešinti.

Netrukus atvykome į Banderilą. Abiejuose kaimo galuose dunksojo prancūzų laikomos smuklės, kuriose galėdavai gauti tabako bei degtinės – ir tai pačios prasčiausios rūšies. Sustojom prie pirmosios smuklės ir išgėrėme. Stipri degtinė iš karto mušė į galvas.

Prijoję antrąją smuklę, mes vėl paprašėme degtinės ir čia gavome geresnio gėrimo, kurį laikė konkuruodami su pirmąja smukle. Taplinas pasiliko smuklėje, o aš išėjau arklių pažiūrėti. Netrukus jis išėjo ir padavė man plokščią butelį; jame teliuskavosi kataloninė degtinė, kurios buvome ką tik gėrę. Taplinas turėjo dar kitą tokį degtinės butelį.

– Kur dabar?

– Į kalną, į kalną!

Du kartus paragavęs degtinės, ir aš pasidariau neatsargus.

Mes nežinojome, kad netoli nuo kaimo yra gveriljasų būrys. Bet puikiai jautėme, kad kaimiečiai pyksta ant mūsų už plėšrumą. Seniai jau prajojome mūsų forpostų liniją. Mūsų širdys plakė linksmai ir džiugiai. Tartum ką tik iš kalėjimo paleisti. Gyvendami stovykloje, dažnai grožėdavomės vaizdingomis apylinkėmis, žaliais kalnais ir saulės nušviestomis Kordiljerų kalnų viršūnėmis. Tolumoje visada kažkas masina. Mes norėjome patekti ton užburton tolumon. Ir štai dabar vykdėme savo norą, ir mūsų širdys smarkiai plakė iš netikėto pasitenkinimo. Kiekvienas mūsų žingsnis didino pavojų, ir jo nuojauta dar labiau kuteno nervus.

Mes atvykome į San Miguel Soldadą, kur apsistoja mulų varovai, kurių būrys kaip tik dabar valgė susėdęs prieš smuklę. Mes buvom išalkę ir paprašėme valgyti. Mums pasiūlė duonos, kiaušinių ir pipirų.

– Tegul mums visa tai paduoda! – sušuko Taplinas, nušokdamas nuo arklio.

Vaikščiojome aikšte ir tyrinėjome varovus. Daugelio jų veidai mums nepatiko, ypač vieno, kuris įėjo miestan paskui mus. Aš pastebėjau, kad jie laikosi nuošaliau nuo kitų ir vis šnibždasi tarpusavyje.

Sprendžiant iš drabužių, jo ir jo bendrų negalėjai palaikyti nei ūkininkais, nei miestelėnais. Tai galėjo būti tik paprasti plėšikai ar gveriljasai. Papasakojau apie tai Taplinui.

– Niekai, kapitone! Tai – rančerai, atvažiavę šokolado ir cigarų. Jojam toliau ir užkopsim į aną kalną. Iš ten turbūt gražus reginys!

Mes išjojom iš San Miguel Soldado ir netrukus atsidūrėme kalno viršūnėje. Mano bičiulio teisybė: reginys iš tiesų buvo gražus.

Buvo jau vidudienis. Po mūsų kojomis dunksojo San Miguelio miestelis su ryškiai žvilgančiu bokštu. Matėme, kaip varovai dėjo krovinius ant mulų ir vedė juos girdyti. Dar toliau apačioje margavo Jalapos bokštai ir stogai. Už jų driekėsi auksinė žalia lyguma, palmių nudaigstyta. Baltos fasendų sienos, raudoni rančų čerpių stogai, bažnyčių bokštai bei varpinės su kryžiais driekėsi toli Meksikos rytų pakraščiuose. O už krantų spindėjo Meksikos jūra lyg skystos ugnies vandenynas.

Tik mano bičiulio šūksnis atitraukė mane nuo tų vaizdų. Aš pasisukau į jį. Jis smalsiai žiūrėjo kažkur į kairę.

– Matai, tamsta, tą keistą trobą tarpeklio gale? Jie vadina, rodos, baranku.

– Taip.

– Tai – garsi vieta, kur gimė didis šventasis, nors jis tik kūdikis buvo. Girdėjote apie Nino de Atochą?

Buvau matęs bemaž kiekviename meksikiečių name to šventojo paveikslą, kuris praminė „kūdikį Atoči".

– Jojam tenai?

– Ką tamsta manai! – pasipriešinau aš.– Juk bus kokia dešimt mylių kelio.

– Mažiau kaip penkios!

– O kiek rizikos, mano bičiuli?

– Jokios rizikos! Nesutiksi nė vieno ginkluoto mėksikiečio arčiau Orisabos, kur visa jų kariuomenė susitelkė.

Žinojau, kad Taplino neperkalbėsi. Keistas buvo jis žmogus: nepaprastai karštai ieškodavo pavojaus, o suradęs sutikdavo jį nepaprastai šaltai. Ne kartą turėjau progos stebėtis jo narsumu.

– Jojame, Haleri, tai netoli ir mums pakeliui. Aš seniai rengiausi apsilankyti čia. Klausyk, tamsta,– tarė jis pašnabždomis,– manau, kad mūsų senasis indėnas čia apsigyvenęs.

Aš mačiau, kad Taplinas būtinai nutarė nuvykti tenai ir, jeigu aš būčiau atsisakęs, būtų jojęs vienas. Sutikau.

– Paragaukime iš savo butelių prieš pradėdami kelionę,– tarė jis.

– Gerai!

Patraukėme po kelis gerus gurkšnius ir nujojome siauru keliu, kuris, matyt, vedė „kūdikio Atoči" gimtinėn.

LIX

„KŪDIKIS ATOČI"

Man rodėsi, kad jau nujojome daugiau kaip penkias mylias. Kataloninė degtinė smarkiai veikė, ir aš tik pamenu, kad vietos, kuriomis mes jojome, buvo mažai gyvenamos. Kelias vietomis buvo toks staigus, kad mūsų arkliai vos nepersiversdavo per galvas.

– Dabar jau arti! – tarė Taplinas.– Bet kaip apsiniaukė! Bus smarkus lietus.

Juodą debesį, kuris užgulė visą dangų, staiga pradrėskė smarkus žaibas, o

sudraskytų debesų galai sklandė virš mūsų tartum plėšriųjų paukščių gaujos. Garsus griaustinio bildesys, pakartotinai aidėdamas aplinkiniuose kloniuose, sekė po kiekvieno žaibo. Tamsių rūkų tumulai staiga apgobė visą apylinkę, apsupo mus nakties rasa.

– Pirmyn! Pirmyn! – suriko Taplinas matydamas, kad aš sustojau skersai siauro kelio.

– Dėl Dievo, sustok! Mes jojame stačiai į tarpeklį!

Iš tiesų tiktai mūsų arklių instinktas išgelbėjo mus.

– Pasuk, tamsta, dešinėn! Ten yra praėjimas,– tarė Taplinas.

Pasukom ir pradėjom leistis žemyn. Mustangai ėjo pamažu ir atsargiai. Dabar kelias leidosi pro žemus medžius, kurių šakos daužė mums veidus.

Audra siuto visu smarkumu. Lietus, vėjas, griaustinis, žaibai ir debesys tartum ėjo lenktynių, kas gražesnį efektą padarys. Šakos braškėjo. Nepraėjo nė penkios minutės, kai mes kiaurai peršlapome.

Netrukus išgirdome šuns lojimą, ir arkliai tartum šaukiami nuėjo ton pusėn, iš kur aidėjo šuns balsas.

Netrukus išjojom iš rūko ir pamatėme, kad mes vis dar jojame tarpeklio kraštu, nors ir ne tokiu staigiu. Apačioje šlapiuose medžių lapuose saulės spinduliai spindėjo kaip auksas.

– Caballeros, bajan por aca! (Ponai, leiskitės žemyn anuo keliu!) – pasigirdo apačioje vyriškas balsas, matyt, sklindantis iš tenai, kur buvome matę čerpių stogą.

– Por aca! por aca! – išgirdom malonius mergaičių balsus.

Pridengę akis nuo saulės, pamatėme tarp medžių žmones. Aikštėn išbėgo senbernaras ir netrukus draugiškai šokinėjo apie mus.

Nusileidus žemyn, mus sutiko indėnas su savo šeima. Mergaitės pribėgo ir, naiviai pačiupinėjusios mūsų drabužius, sušuko:

– Ah, que pobres! tan moiadas! (Vargšai! Kaip ji sušlapę!)

Prie rančos pasitiko motina. Berniokas pririšo mūsų arklius ir jau kūrė ugnį kieme, apaugusiame gyva kaktusų tvora. Ėmėme džiovintis ir kalbėtis su seniu. Mergaitės su motina, matyt, triūsė virtuvėje. Dabar mes sužinojome indėno istoriją: jis pynė iš palmių lapų kilimus, juos vežiodavo parduoti į Jalapą. Jo dukterys pynė pintines iš jukos karnų ir ryškiomis spalvomis dažydavo pinučius.

Aš pastebėjau, kad Taplinas nenuleido akių nuo durų, už kurių pasislėpė Pepita ir Ana.

– Kuri tamstai labiau tinka, Taplinai?

– Ta, kuri mažesnė.

Žinojau tai ir seniau. Kraštutinumai sutampa. Pats Taplinas buvo aukšto ūgio vyras.

– Aš labai dėl to džiaugiuosi: mudu nebūsime konkurentais, nes man labiau patinka jos sesuo,– tariau.

– Ką tamsta kalbi! Kas per palyginimas!

– Sakyk, leitenante,– ir aš pažvelgiau jam stačiai į akis,– tamsta vestum ją?

– Kad ir rytoj!

Jo romantiška laukinė prigimtis tokiai meilei tiko, ir aš buvau tikras, kad kokia nors miesto gražuolė veltui būtų stengusis jį suvilioti. Žinojau, kad jis negalėtų nuplėšti mergaitei doro vardo, ir, matydamas, kokį įspūdį padarė jam mažutė poblana, ėmiau bijoti, kad mūsų nuotykis baigsis rimtai.

Prie namų prijojo raitelis ir taip smarkiai sustabdė arklį, kad tas atsistojo piestu. Tai buvo jaunas vyras vaizdingais rančero rūbais, nors, matyt, priklausantis aukštesniam luomui,– jo kilmę rodė brangūs drabužiai.

– Kas jis toks? – pašnabždomis paklausiau mūsų šeimininko.

– El dueno (ponas).

Man ir mano bičiuliui nelabai smagu buvo klausytis apie kažkokį poną.

– Koks ponas?

– Fasendos, senjorai, visų šių žemių ponas. Buenos dias, don Juan! – pridūrė indėnas sveikindamas naujai atvykusįjį.

– Buenos dias, viejo (Laba diena, seni),– nelabai mandagiai atsakė tas.– Ar ten mažoji Anita? – ir jis dūrė trobos link.

– Si, don Juan. Asu disposicion. (Taip, donai Žuanai. Laukia tamstos paliepimų).

– Aš noriu tik surūkyti cigarą ir išgerti stiklinę pinole.

– Esta bueno, esta bueno.

Vyresnioji sesuo Pepita jau išėjo stikline nešina, o jaunesnioji laikė mažutę lėkštelę su degančiomis anglimis – brazer.

Donas Žuanas paklausė: „Kas tokie šie svečiai?"– ir sužinojęs, kad mes karininkai iš amerikiečių stovyklos, sušuko pasipiktinęs: „Carrai! malditos!"

Pažvelgiau į Tapliną: jo kaklo gyslos pritvinko, veidas išblyško, aplink spindinčias akis atsirado juodi ratilai. Laisvumas, kurį rodė jaunasis „fasendadas" kalbėdamas su mergaitėmis, matyt, sužadino jo pavydą.

Pepita pagaliau nuėjo, nusinešdama tuščią stiklinę, o Anita dar laukė, kol donas Žuanas užsidegs cigarą. Mes galėjome matyti kiekvieną besikalbančių judesį. Kai tik jaunasis vyrukas sau leisdavo kokį per laisvą gestą, Taplinas savaime griebdavosi už kardo.

– Nesikarščiuok, drauguži! Tas jaunuolis nieko bloga nemano.

– Jis jos ponas! Pamanyk tiktai tamsta! Jis gali ją nupirkti ir parduoti už javų maišą ar pupų rėtį!

Mergaitė, kaip buvo galima pastebėti, norėjo kuo veikiau nusikratyti jaunuolio, kuris kaip tik demonstravo mums savo meilumą mergaitei ir kartais pašiepiančiai pažvelgdavo į mūsų pusę. Užsitraukdamas penktą kartą cigarą, jis pasilenkė ir pabučiavo mergaitei į kaktą. Toji atšlijo užgauta. Aš nesuspėjau sulaikyti Taplino, kuris prišoko prie jaunuolio meksikiečio ir sviedė jį kaip šuniuką į dygią kaktusų užtvarą, pro kurią donas Žuanas išlėkė į kitą pusę.

– Careajo! Maldito! – suriko jis, keldamasis ir įpykęs.

– Lauk iš čia, kol tavo dar visi kaulai! – suriko nesivaldydamas iš pykčio Taplinas, rodydamas mišką.

Fasendadas paklausė ir nujojo, nepratardamas nė žodžio.

Senis indėnas, vargšas, dėl tokio amerikiečių elgesio su jo „ponu" buvo labai nustebęs.

Dabar mes visai rimtai galėjome laukti pavojaus. Buvom toli nuo stovyklos, blogai apsiginklavę, gerai nežinojome kelio. O meksikietis tikrai nenusiramins, kol, savo kaimiečių padedamas, mums neatkeršys.

Veltui kalbėjau apie tai savo bičiuliui. Jis perdaug buvo katalonines degtinės išgėręs; teigė, kad apylinkėse nesą jokių gveriljasų, o susidūrimas su nekaringais ūkininkais visai nepavojingas, be to, jie pabijosią, žinodami arti amerikiečių stovyklą esant. Taplinas įtikino senį indėną, kad jeigu donas Žuanas keršys jam už mus, tai jo šeimynai apginti atsiųs kareivių būrį, pulką, pagaliau mūsų armiją!

Aš pats irgi buvau ne toks blaivus, kad sieločiausi dėl padarinių. Šeimininkas dar pavaišino mus meckaliu – gėrimu, panašiu į viskį, tiktai labai kaitriu. Mes nebuvom girtuokliai, bet, ištrūkę iš nuobodžios stovyklos, negalėjom susivaldyti,– apėmė tikras siautulys.

Pamenu, kad mes pietavom, sėdėdami ant palminių kilimų, o šeimininkai,

jau papietavę prieš mūsų atvykimą, tik vaišino mus. Pamenu, kad dar kartą mėginau prikalbinti Tapliną grįžti stovyklon. Bet jis norėjo „pasimokyti pinti pintinėles“, ir mes prasėdėjom kelias valandas. Taplinas gulėjo išsitiesęs šalia savo deivės ir pasakojo jai apie prerijas ir jankių šalį. Man rodos, kad jam pasisekė nusipelnyti dailiosios indėnės prielankumą: ji protarpiais pažvelgdavo į jį baimingai, bet širdingai. Tuose žvilgsniuose spindėjo pagarba ir moters pasitikėjimas vyriškiu, kuris gali ją apginti ir už ją atkeršyti. Vargšas! Jam daugiau neteko jos pamatyti. Bet aš užbėgu už akių.

Raudoni ir gelsvi saulės spinduliai priminė mums saulėlydį. Berniokas, kurio vardas buvo Pepė, atvedė mums arklius ir apsiėmė palydėti per baranką. Norėjom atsilyginti šeimininkams pinigais, bet jie labai mandagiai atsisakė. Tuomet padovanojom atminimui savo aukso žiedus ir, jausmingai atsisveikinę, išjojome.

LX

BARANKAS

Jojome tylėdami, sekdami paskui bernioką su šunim, kuris greitai bėgo priekyje. Veikiai ėmė temti. Dabar atsidūrėme tarpeklio dugne.

– Haleri! – staiga šūktelėjo Taplinas, jojęs susimąstęs užpakalyje.

– Na?

– Man rodos, kad aš be reikalo susipykau su tuo meksikiečiu. Dabar jis neduos jiems ramybės. Berniokas žadėjo dažnai lankyti mus stovykloje, ir jeigu tik... A!

Pasisukau, norėdamas sužinoti to šauksmo priežastį, ir pamačiau, kad jis pravėrė dėklą, kuriame buvo revolveris. Jo dėklas buvo tuščias, lygiai tuščias buvo ir manasis.

Pažvelgėme vienas į kitą, nepratardami nė žodžio bet gerai numanydami, kad mudviem gresia pavojus. Mūsų revolverius pavogė, bet kas? Pašaukėm Pepę. Ar jis juos matė? Ne. Ar žiūrėjo jis į dėklus? Taip, tuoj mums atjojus ir prieš atvykstant fasendadai. Ką jis ten radęs? „Dos bottelos – nada mas“. (Du butelius, daugiau nieko).

Aš staiga sumojau, kur ir kuomet pradingo mūsų revolveriai.

– Pameni, Tapline, tą įtartiną kompaniją, kai pietavome San Miguelyje?

- Ach, kokie mes mulkiai! Bet vis dėlto geriau, negu kad mūsų revolverius būtų pavogęs meksikietis. Pavojus, vadinasi, dar tik laukia mūsų.

– Bet vis dėlto reikia būti atsargiems.

– Atsargiems! Bet mes dabar neturime kitokio ginklo, išskyrus menkučius kardus.

Įjojome į siaurą angą tarp uolų, kuria smarkiai bėgo nuo lietaus patvinęs upelis. Kelias, apsemtas upelio, pamažu kilo aukštyn. Viršum mūsų galvų kybojo niūrios ir baugios uolos, kurių plyšiuose vietomis augo sunykę kedrai ir kaktusai. Žemiau medžiai buvo tankesni.

Šiuo keliu galima keliauti tiktai stiprių kojų ir pripratusiais laipioti kalnais gyvuliais – mulais ir mustangais. Vietomis kelią užtvėrė nukritę uolų gabalai, ir mums reikėjo šiaip ne taip pro juos prasiskverbti.

Tai buvo tas pats barankas, dėl kurio perspėjo mus senis indėnas. Kiek

pamenu, nesu niekur matęs niūresnės ir tuštesnės vietos. Jis vadinosi „Puerta del Infierno“ (Pragaro vartai); visai tinkamas vardas.

Staiga mėnulį užvilko debesys, ir vos tik mes giliau įjojome į tarpeklį, kai prasidėjo smarki audra. Pušys braškėjo ir vaitojo vėjo blaškomos, o šaltas lietus pylė kaip iš kibiro. Žaibai švaistėsi be pertrūkio.

Berniokas vikriai šokinėjo nuo uolos ant uolos, perspėdamas mus apie pavojingas vietas. Jis tartum siautė šokinėdamas ir žaisdamas. Šuo, rodėsi, vos spėja paskui jį.

Audra ėmė tilti kaip tik tuo metu, kai prijojome baranko galą. Žaibai švytravo rečiau ir ne taip ryškiai. Upelio ošimas pasidarė garsesnis: mes vėl nusileidom į tarpeklio dugną. Netrukus jojome pačiu upelio krantu. Kelias buvo lygus ir molėtas. Pora kartų, žaibui sušvitus, išvydau arklio pėdas. Pastebėjau, kad Taplinas pasilenkė ir tyrinėja kelią, laukdamas žaibą sušvintant. Štai jis švystelėjo.

– Naujos pėdos, šimts velnių! Ir tokios tankios, tartum čia praėjo avinų banda.

– Tamsta manai, kad tai naujos pėdos? – paklausiau.

– Taip. Jie čia prajojo prieš kokias penkias minutes.

– Kalbėk tyliau! Jie gali būti arti.

Šuo staiga suurzgė ir, garsiai lodamas, puolė į krūmus.

– Mes apsupti! Nulipk, Haleri, ir – į krūmus. Tai vienintelė galimybė išsigelbėti.

Aš išgirdau, kaip jis nušoko nuo arklio.

Bet aš nesuspėjau nušokti – kažkas baisiai suklykęs užšoko ant mano arklio iš užpakalio ir stipriai apkabino mane rankomis. Ėmiau gintis, ir mudu nukritome žemėn. Dar keli žmonės pripuolė prie manęs ir surišo.

Švystelėjo žaibas, ir aš pamačiau, kad apsupusi mane stovi laukinės išvaizdos apsiginklavusių žmonių minia.

Žaibui antrą kartą sužaibavus, pamačiau savo bičiulį gulintį taip pat ant žemės. Man pasirodė, kad jo veidas kruvinas ir kad jis nebegyvas.

– Tapline!

– Aš čia. Kaip, tamsta, jautiesi?

– Jis gyvas, ačiū Dievui!

Tuo tarpu šūkavimai kiek aprimo. Vienas iš gaujos – turbūt vadas – kažką pusbalsiu paliepė, mus nuvilko prie medžių, prie kurių buvo pririšta daug arklių.

– Fuego! – liepė vadas, ir bemat buvo sukurta ugnis.

Dabar galėjome apžiūrėti savo priešus. Aš tuoj pažinau gražuolį fasendadą doną Žuaną, kuris kalbėjosi su vadu. Visi kiti, matyt, buvo ne ūkininkai, o veikiau gveriljasai. Tarp jų pažinau kelis matytus rytą San Miguelyje. Bet mus ypač nustebino du vyrai su mūsų pulko uniforma. „Dar du belaisviai!“ – pamanėme, bet apsirikome; tai buvo dezertyrai – airis Lentis ir vokietis Fogelis. Šie niekšai buvo užpuolę indėnes. Ir jie pažino mus.

– Aha! Misteri Taplinai, tai tamsta? Misteri Haleri, tai tamsta? – lėtai pratardamas žodžius, kalbėjo airis.

– Was! – kreipėsi vokietis į mane.– Was! Mein lieber Herr, sind Sie es?

– Klausyk, misteri Tapline! Ar nenubausite manęs trisdešimt devyniomis rykštėmis už tai, jei aš stuktelsiu į tamstos srėbtuvę? – ir dezertyras sudavė karininkui per veidą.

Taplino akys vos neiššoko ant kaktos, jis suvirpėjo iš pykčio, bet susivaldė ir nutylėjo.

Vokietis pasilenkė prie manęs, aš irgi laukiau tokio pat niekšiško smūgio.

Bet jo akis patraukė kas kita: jis išvydo mano laikrodžio auksinę grandinėlę ir apsidairęs sušlavė ją taip vikriai, jog neliko abejonių dėl jo amato. Lentis pastebėjo tai ir padarė tą pat su mano bičiulio laikrodžiu.

Gveriljasai tuo tarpu susispietė aplink mus ir ėmė kraustyti mūsų kišenes. Mūsų kardai, diržai ir pentinai virto jų nuosavybe. Manėme, kad jie jau bus baigę mus kraustyti. Pasirodė, dar ne.

– O ką, Fogeli, juk tavo drabužiai apsitrynė? Ar netiktų tau kapitono rūbai?

– Gott verdamme mich! Puikus sumanymas!

– Ir man reikia apsitvarkyti. Misteris Taplinas yra toks mandagus, kad pasirūpins manimi. Jis kaip tik mano ūgio. Bet reikia pasiklausti karininkų.

– Ja, ja,– tarė Fogelis.

Lentis priėjo prie Taplino ir, vaizduodamas mandagumą, pasiūlė mainytis drabužiais. Atsakymo, žinoma, nesulaukė. Fogelis kreipėsi į mane su panašiu pasiūlymu, taip nežmoniškai kraipydamas kalbą, kad nieko negalėjau suprasti. Paskui jie kreipėsi dar į vadą, prašydami „leidimo apsikeisti rūbais". Tasai mielai sutiko, matyt, todėl, kad jie buvo stiprūs vyrai ir jam naudingi.

Nuo mūsų nuvilko viršutinius drabužius, batus, autus ir užvilko apnešiotus kareivių drabužius. Mus paliko basus, nors mūsų batai buvo per maži dezertyrams, jais pasinaudojo du meksikiečiai, neatiduodami mums savo apavų.

Lentis ir Fogelis, apsivilkę mūsų uniformomis, išdidžiai vaikštinėjo, vadindami vienas kitą „kapitone Fogeli" ir „leitenante Lenti".

Man pasisekė nugirsti dalį pašnekesio tarp fasendado ir bandos vado. Sužinojau, kad mes patekome nelaisvėn žvalgų skyriui, kurį išsiuntė Santa Ana iš Orisabos ir kuris tik šiandien buvo atvykęs į San Miguelį. Donas Žuanas netikėtai susitiko su būriu tuoj po susidūrimo su mumis ir, pasinaudojęs proga atkeršyti, padėjo mus sugauti.

Išgirdau, kad jie rengiasi nugabenti mus į San Andre Čalkomulką, kur vadas tikėjosi susitikti su Santa Ana.

Paskui žvalgų vadas ėmė tyrinėti persivilkusius dezertyrus ir šnabždėtis su donu Žuanu. Vadas pasišaukė juos, visi karštai apie kažką kalbėjosi (airis mokėjo ispanų kalbą, nes kitados buvo tarnavęs Ispanijoje Evanso komandoje). Po to pokalbio dezertyrai paėmė mūsų kardus, pasibalnojo mūsų arklius ir nujojo keliu, vedančiu į amerikiečių stovyklą!

Mane ir bičiulį pasodino ant mulų ir stipriai pririšo. Sugaudė ragas, kviesdamas išsisklaidžiusius žmones, ir po valandėlės jau jojome atgal tuo pačiu tarpekliu.

LXI

ŽŪTBŪTINĖ KOVA

Kelionė atgal per niūrųjį baranką atrodė mažiau pavojinga. Audra buvo nurimusi ir, nepaisydami nepermatomos tamsos, gyvuliai ėjo drąsiai: matyt, visi sekė paskui prityrusį vadovą.

Už mylios nuo indėno trobos buvo kryžkelė. Vienas kelias vedė į dono Žuano fasendą, kitas – į San Miguelį. Čia būrys sustojo.

– Tai, kapitone, negalite užsukti pas mane? – išgirdau aš fasendado žodžius vadui.

– Labai ačiū, done Žuane, bet mums labai iš kelio. Mes pernakvosime štai šiuose griuvėsiuose. Aš jau rytoj turiu būti San Andrese.

Čia jie ėmė kalbėti pašnabždomis, ir aš daugiau nieko negalėjau išgirsti.

– Labai gerai! – sušuko pagaliau fasendadas.– Aš atsiųsiu ko nors pasistiprinti. Va con Dios, y muerran bos Yankees! (Telydi jus Dievas ir tepražūna jankiai!)

– Vivas!

Jaunuolis nušuoliavo į savo fasendą.

Netoli nuo kryžkelės stūksojo negyvenama, pusiau sugriuvusi rančа. Gveriljasai prijojo prie jos ir nulipo nuo arklių. Daugelis suėjo į trobą. Manėme, kad ir mus nuneš vidun, nors ir dėl to, kad būtų atsargiau. Bet jie, matyt, nebijojo, kad mes pabėgsime. Mus nuvertė ant žemės prie trobos. Kojos ir rankos buvo stipriai surištos; mus sergėjo du iš pažiūros budrūs meksikiečiai, apsiginklavę šautuvais.

Netoli mūsų pririšo arklius tokiomis ilgomis virvėmis, kad ėsdami galėjo visai prie mūsų prieiti.

Gulėjome aukštielninki ir sekėme debesis, plaukiančius pilku dangum, protarpiais nušviečiamus žaibo. Netrukus atėjo maistu apkrauti mulai. Rančoje prasidėjo pokylis. Mūsų sargams irgi atsiuntė aguardiente butelį, kurį juodu nuolatos siuntinėjo vienas kitam, o jų budrumas, matyt, vis mažėjo. Bet mums vis tiek nebuvo jokios naudos; ligi kraujų nutrynėm rankas, stengdamiesi nubrūžinti raiščius; deja, mus surišo meksikiečiai – prityrę žmonės – ir ne virvėmis, o nedirbtos odos diržais.

Nuo to momento, kai patekome į nelaisvę, nematėme indėno bernioko. Kur jis dabar? Man staiga toptelėjo galvon mintis, kad jis išdavė mus. Bet Taplinas atrėmė įtarimą ir įrodė, kad indėnas liko mums ištikimas, užtat nekentė savo fasendado, kuris vieną kartą buvo sudavęs jam rimbu. Be to, mano bičiulis labai mylėjo bernioką... o dar labiau – jo seserį mažutę Anitą.

– Ne! Berniokas nebūtų pasiėmęs šuns, jeigu būtų manęs mus išduoti. Jis doras. Jis tik, matyt, išsigandęs nubėgo namo.

Bet bičiulio išvedžiojimai neįtikino manęs. Jo slėpiningas dingimas, taip pat ir mūsų pražuvę revolveriai įtikino mane, kad mažasis indėnas bus išdavęs.

Kažkas drėgnas ir šaltas palietė mano ranką. Virptelėjau ir, pakėlęs galvą, apsidairiau. Tamsoje tegalėjau pastebėti kažkokį šešėlį, kuris praslinko pro mane ir dabar artinosi prie mano bičiulio, gulėjusio už kelių pėdų nuo manęs, galvos.

Kas tai galėjo būti?

Lengvutis cyptelėjimas atsakė į mano klausimą. Tai šuo! Jis vėl grįžo prie manęs ir mojavo uodega. Tuo momentu švystelėjo žaibas, ir aš pamačiau, kad šuo įsikandęs laiko žvilgantį daiktą – peilį, kurį Taplinas buvo dovanojęs berniokui! Ir mano bičiulis jį pastebėjo.

Šuo vėl nubėgo prie mano bičiulio, vėl grįžo prie manęs tartum nesuprasdamas, kodėl mes gulime nesijudindami. Jis, matyt, nesuprato savo paskirties. Man pasisekė sugriebti dantimis atlenktą peilio geležtę, bet šuo ištraukė jį, lengvai sužeidęs mano lūpas ir pradingo tamsoje.

– Kokia nesėkmė! – tarė Taplinas, prisiritęs arčiau prie manęs.

Šuo vėl atbėgo; dabar peilis buvo paristas po kaklu.

Šį kartą jis prišoko prie mano bičiulio ir žaisdamas nubėgo šalin, kai žmogus pamėgino sugriebti peilį dantimis.

– Eik šen, Loro, nebijok! – stengiausi prisišaukti jį.

Šuo priėjo arti. Pagaliau man pasisekė sugriebti dantimis virvutę; drūčiai sukandau dantis ir patraukiau: virvutė trūko ir peilis nukrito į žolę ties mano veidu.

– Afuea! – piktai subariau šunį, ir jis nubėgo.

Tuo metu mūsų sargyba buvo užsiėmusi tik buteliais ir užkandžiais.

– Apsiversk kniūbsčias,– tariau Taplinui.

Jis paklausė, o aš, laikydamas dantyse peilį, ėmiau pjaustyti diržus. Netrukus abudu buvom laisvi.

Dabar mums reikėjo nepastebėtiems pasiekti krūmus, iki kurių buvo mažiau kaip dvidešimt jardų. Nutarėm palaukti žaibo švystelėjimo, kad pasinaudotume stojusia po to tamsa. Prie dviejų sargybinių prisidėjo trečiasis, atsinešęs dar daugiau gėrimo, ir visi jie linksmai šnekučiavosi. Štai švystelėjo žaibas. Mes, tartum milžiniški driežai, prišliuožėm iki arklių ir sustojom. Kai vėl sužaibavo, pašokom stati ir veikiai pribėgom prie krūmų. Šuo linksmai sutiko mus. Pamačiau, kad mano bičiulis jau laiko iškėlęs berniоką indėną ir bučiuoja jį. Tas mažas laukinis berniokas indėnas savo sumanumu mudu išgelbėjo.

Nevalia buvo gaišuoti, nes kas minutę galėjo mūsų pasigesti ir imti vytis. Dabar galėjome apsieiti be palydovo.

Atsisveikinom su bernioku ir greitai, nors ir atsargiai nuėjome taku, vedančiu į tarpeklį. Priėję niūrųjį baranką, ėmėme kopti į uolas. Aplinkui viešpatavo tamsa ir tyla, nes audra buvo nutilusi. Rūstūs uolų kontūrai protarpiais dar nušvisdavo nuo žaibo, aiškaus kaip saulė ir be griausmų,– taip gana dažnai būna atogrąžų šalyse. Po akimirksnio vėl viskas nugrimzdavo neperregimoje tamsoje. Apgraibomis ėjom pirmyn, tą naktį trečią kartą traukėm tuo pačiu keliu; dabar mes jį gerai žinojome.

Šitaip pasiekėme aukščiausią kalnų vietą, kur kelią susiaurino nugriuvę akmenys. Apačioje šniokštė ir putojo upelis. Kai žaibas nušvietė tą bedugnę, apsvaigo mūsų galvos – takas tarsi kybojo ore.

Mes buvome basi ir galbūt dėl to laimėjome, nes galėjome tvirčiau laikytis. Taplinas ėjo priešakyje.

Išgirdau kažkokius balsus ir sustojau, norėdamas įsiklausyti; neišgirdęs nieko, pasivijau bičiulį. Priėjom aikštelę, kur kelias staigiai lenkia uolą. Pamačiau, kad Taplinas sustojo ir lyg klausosi.

– Tyliau! Tyliau!

Susitvėrėme rankomis ir prisiglaudėme prie uolos.

Aiškiai girdėjosi balsai ir arklių trypimas. Aikštelėje pasirodė du raiteliai ir sustojo; tamsoje jie atrodė tartum du milžinai. Kas tokie? Švystelėjo žaibas...

– A! Niekšai! Išdavikai! – suriko Taplinas, šokdamas priekin.

Pykštelėjo pistoletų šūviai, ir abu raiteliai vienu metu nušoko nuo arklių, kurie tuoj pabėgo. Taplinas susikabino su vienu išdaviku, aš puoliau kitą. Mano akyse sužvilgo kardas, bet aš sugriebiau jį rankomis ir perlaužiau. Pasigirdo vokiškas keiksmas. Dabar abu buvome beginkliai, kovos išeitį lėmė – kuris kurį nustumsime tarpeklin. Mudu raičiojomės po žemę, įtempdami visas jėgas, nes gerai žinojome, kas laukia, jei užsižiopsosi. Štai mudu atsistojom ant kojų, kad vėl susikibtume, kai staiga mano priešininkas, ūmios baimės apimtas, šoko į šoną ir dingo tamsoje.

Aš jo nesivijau, bet atsigręžiau, norėdamas padėti savo bičiuliui, kuris ėmėsi su airiu. Tą patį akimirksnį žaibas pradrėskė tamsą ir nušvietė baisų reginį: ant paties bedugnės krašto grūmėsi karininkas su kareiviu. Karininkas beveik visai buvo pasviręs į bedugnę, o jo priešininkas visomis išgalėmis stengėsi atplėšti jį nuo savęs. Dar šviesa nespėjo užgesti, kai pasibaisėtinas klyksmas nuskambėjo ore – ir Taplinas nulėkė bedugnėn!

Puoliau pirmyn.

– Niekše! Ir tu nulėksi ten! – sugriebiau karcivį už gerklės.

– Kas tamstai! Haleri! Juk tai aš!

– Viešpatie! Taplinas!

Šalia manęs stovėjo mano bičiulis, o dezertyras gulėjo tarpeklio dugne! Akimirkai buvau užmiršęs, kad esame perrengti.

Apačioje, tarp medžių, suradome savo arklius ir nušuoliavom stovyklon. Namo sugrįžom po pusiaunakčio.

Ryto metą mūsų pulkas pasiruošė kelionei; po pietų jau ėjome kalnuotu keliu, vedančiu į Perotės lygumą.

Vargšas Taplinas! Jo kardas švytravo daugelyje mūšių, kol jis pats nesusirado garbaus kapo kruvinuose Molino de Rego laukuose.

LXII

ADIOS

Netrukus po to mūsų šaulius atšaukė atgal į Jalapą. Klelėjus buvo jau pagijęs, ir aš labai apsidžiaugiau susitikęs lengvamintį bičiulį. Bet mano širdį buvo pavergusi Gvadalupa, todėl dažnai kamavausi ir nerimavau, kad man nebeteks daugiau jos pamatyti.

Vieną kartą su Klelėjum ir kitais draugais sėdėjau geriausiame Jalapos viešbutyje, kai Džekas palietė mano petį ir sušnibždėjo:

– Tamstą nori matyti vienas meksikietis.

– Kas jis toks? – paklausiau nekantriai.

– Brolis.

– Kieno brolis?

Po valandėlės glaudžiau Narcizą.

– Jūsiškiai visi čia? Kada atvažiavote?

– Vakar, kapitone.

– Visi sveiki?

– Visi. Tėvas šį vakarą laukia jūsų su leitenantu ir kitu karininku.

– Su kokiu kitu?

– Rodos, jis buvo su tamsta, kai pirmą kartą lankėtės La Virgene – un senor gordo.

– A! Majoras! Gerai, gerai, mes ateisim. Bet kur jūs buvot dingęs nuo paskutinio mūsų pasimatymo?

– Orisaboje. Ten tėvas turi tabako plantacijas. Ach, kapitone, kaip mes buvome nustebę, kai sužinojome, kad keliavot drauge su mumis, bet kaip belaisviai!

– Kodėl jūs keliavote su gveriljasais?

– Tėvas turėjo daug daiktų pervežti, todėl buvo pasamdęs iš Senobijo ekskortą – juk visur pilna plėšikų.

– Sakyk, Narcizai, kaip pas mane pateko tamstos durklas?

– Nežinau, kapitone. Man gėda prisipažinti, bet aš jį pamečiau.

– Nieko, priimk jį antrą kartą iš manęs. Pasakyk tėvui, kad aš ateisiu; ateis ir senor gordo.

– Sudie, kapitone. Būtinai ateikit,– hasta la tarde.

Papasakojau Klelėjui, kodėl buvau nuo stalo nuėjęs. Kai tik pasitaikė patogi proga, atsiskyrėme nuo puotaujančių draugų.

Netrukus prieš saulėlydį, kai sėdome ant arklių, atsiminiau pažadą atsivesti majorą. Jo būtinai mums reikėjo, kad „užimtų" doną Kosmą ir senjorą.

Majoro nereikėjo ilgai prašyti. Herkulis buvo pabalnotas, ir mes trise nujojome į draugų namus.

Mūsų viešnagei majoras, pasirodė, iš tiesų buvo labai naudingas. Kaip kvartirmeisteris jis buvo pramokęs šiek tiek ispaniškai ir visą laiką sėdėjo su šeimininku. Klelėjus ir aš vaikštinėjom su Gvadalupa ir Marija verandoje, „džiaugdamiesi mėnulio gražumu", kuris galų gale nuviliojo mus į sodą. Čia klydinėjome tarp apelsinų medžių, sėdėjom keistuose suoluose ir klausėmės malonių atogrąžų nakties paukščių balsų.

Išgyventi pavojai buvo pamiršti, apie būsimus pavojus negalvojome.

Nėra ko ir sakyti, kad tokios viešnagės pasikartodavo kas dieną iki to laiko, kai rūstusis trimitininkas paduodavo signalą, kviesdamas „kelionėn".

Tų dienų smulkmenos negali dominti skaitytojo, nors tai buvo pačios laimingiausios mūsų dienos. Be to, visų smulkmenų ir negalėčiau atsiminti.

Vienintelis faktas minėtinas: prieš ištraukdamas į karo lauką, susitikau vienas su donu Kosmu ir pranešiau jam, kad norėčiau vesti vieną iš jo dukterų, o Klelėjus (jis ligi šiol dar neišmoko ispanų kalbos ir įgaliojo mane veikti jo vardu) būtų labai laimingas, gaudamas kitą dukterį.

Donas Kosmas nusišypsojo truputį šaltai, bet tuo pat laiku maloniai ir tarė:

– Kapitone, kai pasibaigs karas.

Jis nenorėjo, kad jo dukterys liktų našlėmis, nesuskubusios tapti žmonomis.

Mes dar kartą išsiskyrėme su meilės pasaulių ir pasinėrėm karo rūkuose. Mes lipom į aukštus Andų kalnynus, keliavome per kaitrias Perotės lygumas, perplaukėm šaltus Rio Frijo vandenis, kopėme į snieguotas Popokatepetlio viršūnes; pagaliau amerikiečių durtuvais pasišiaušė Teskoko ežero krantai. Čia įvyko mūšis – žūtbūtinis mūšis, nes žinojome, kad visvien nėra kur trauktis. Mes įveikėme, ir žvaigždėta vėliava suplevėsavo viršum senovinio actekų miesto.

Ir mano bičiulis, ir aš ne sykį žiūrėjome mirčiai į akis, bet, mūsų laimei, likome sveiki ir gyvi.

Paskui atėjo „taikos pypkės" laikotarpis. Vėl ėmėme jodinėti Jalapos keliu, laukdami atvažiuojant didelės šeimyninės brikos, kuri pagaliau pasirodė ir išsodino brangią mums važmą ties Calle Capuchinas.

Netrukus ten atvyko du karininkai žvilgančiais mundūrais ir, padavę vizitines korteles, tuoj buvo priimti. Ach, nesugrąžinami laikai! Ir nesugrąžinama valanda, praleista nedidelėje San Bernardo bažnyčioje!

Meksikoje yra šventos Kotrynos vienuolynas – vienas turtingiausių pasaulyje vienuolynų. Ten gyvena vienuolės – gražios atsiskyrėlės, pasižadėjusios niekuomet nežiūrėti į vyriškius.

Praėjus savaitei po mano vestuvių, buvau pakviestas vienuolynan ir – reta privilegija – įleistas į jo šventą vidų. Vargšė Marija de Mersed! Kokia graži ji atrodė baltais rūbais! Tepagydo Viešpats to suklydusio ir apgailestaujančio angelo širdį!

1848 metų pabaigoje grįžau į Niuorleaną. Vieną kartą, vaikštinėdamas su savo gražiąja žmona, išgirdau pažįstamą Linkolno balsą:

– Kiaurai žemę prasmegsiu, jei tai ne kapitonas!

Medžiotojas buvo drauge su Rauliu. Juodu rengėsi medžioti į Uolėtuosius kalnus.

Ne tik aš apsidžiaugiau tuo susitikimu, bet ir mano žmona, kuri iš mano pasakojimų žinojo visų bičiulių žygius. Pasiteiravau apie Čeną ir sužinojau, kad jis perėjo į reguliarią kariuomenę ir dabar jau seržantas. Žmona nusiėmė du žiedus ir padovanojo jiems. Raulis, kaip tikras prancūzas, tuoj užsimovė dovaną. Linkolnas norėjo padaryti tą pat, bet negalėjo nė piršto galo įsprausti į žiedą. Jis rūpestingai suvyniojo žiedą ir įsidėjo kišenėn.

Po kelių dienų mane aplankė majoras Tvinas, kuris drauge su Hiliu ir kitais buvusiais ginklo bičuliais vyko į Techaso pasienio miestelį. Iš jo sužinojau, kad majoras Blosomas už parodytą drąsą La Virgene pakeltas pulkininku.

TURINYS

1. Gveriljasų vadas (vertė Albinas Degutis) 5

2. Žakas Deparas (vertė Albinas Degutis) 57

3. Šauliai Meksikoje (vertė Kazys Puida) 75

Rafaelis parodė į mus skiriantį stalą, ant kurio ką tik, lyg burtininko lazdelės mostelėjimu, atsirado taurių, pripildytų įvairių spalvų skystimais.

– Paragauk.

Nesirinkdamas aš paėmiau vieną taurę, kuri, atrodė, pripildyta topazo.

– Na, ką tu pasakysi?

– Puiku.

– Tai mano mėgiamas kokteilis. Aš jį pakrikštijau „Pažintis su Rytais". O šitas?

Jis ištiesė man taurę smaragdinio, kiek drumzlino gėrimo.

– Šitas, broli, tai – „Kompong Tomas". Mano pasididžiavimas. Trečdalis bengalinės mėtos, trečdalis džino, trečdalis „sakės" – ir apibarstyta muskatu bei imbieru pusiau. Labai paprasta, kaip matai. Vis dėlto nuovokos, išmanymo reikėjo.

Aš vėl išgėriau. Mano sūpuoklės suposi vis smarkiau, o mimozos žiedų kekės virš mūsų galvų tarsi keitėsi vietomis. Dar niekad nežiūrėjau į ateitį su tokia viltimi.

* * *

Tai ištrauka iš Pjero Benua romano „Raupsuotasis karalius". Nepasakosime, nekomentuosime. Šiek tiek kantrybės – romanas, kurį parengė „Laiko" leidykla, jau spaustuvėje.

Main Ridas T.
Ri 35
Grumtynės Meksikoje: Romanai „Gveriljasų vadas“, „Žakas Deparas“, „Šauliai Meksikoje“ / Vertė A. Degutis ir K. Puida.– 2-asis leid.– K.: Varpas, 1991.– 192 p. (Nuotykių b-ka: NB).

ISBN 5-89942-113-4

Skaitytojams pateikiami populiaraus anglų rašytojo trys aštraus siužeto kūriniai, kuriuose amerikiečių kapitono akimis vaizduojamas JAV ir Meksikos karo (1846–1848) laikotarpis. Kapitonas ir jo draugai nuolat susiduria ir kaunasi su Meksikos gveriljasais, patiria gausybę nuotykių, gina tiesą ir teisybę.

UDK 820–31

Uždarųjų akcinių spaudos bendrovių susivienijimas „Varpas“

L A B I R I N T A I
„Varpo“ nuotykių literatūros almanachas Nr. 4
Main Ridas T.
Grumtynės Meksikoje

Redaktorius V. Venclova
Viršelio dailininkas A. Sinkevičius
Techninė redaktorė V. Čižinauskienė
Korektorė S. Venclovienė

Duota rinkti 1991.08.27. Pasirašyta spaudai 1991.11.27. SL 1153 Formatas 60x90/16. Popierius rašomas Nr. 1. Garnitūra „Taims“. Ofsetinė spauda. 12 sąl. sp.l. Užsakymo Nr. 2801. Tiražas 35.000 egz. Sutartinė kaina
Uždaroji akcinė spaudos bendrovė „Varpas“, 3000 Kaunas, Savanorių pr. 18[a].
Spausdino „Aušros“ spaustuvė, 3000 Kaunas, Vytauto pr. 23.